

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

KST-KSH.031.3.2024

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI W 2024 ROKU

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś
/podpisano elektronicznie/

Warszawa, czerwiec 2025 r.

Zatwierdzone przez
Kolegium Najwyższej Izby Kontroli
w dniu 10 czerwca 2025 r.

Niniejsze *Sprawozdanie* prezentuje wyniki działalności
Najwyższej Izby Kontroli w roku 2024.

Sprawozdanie zostało opracowane przez Departament Strategii
na podstawie danych statystycznych zapisanych
w systemach elektronicznych NIK.

W infografikach wykorzystano dane i informacje
z zasobów własnych Najwyższej Izby Kontroli

Zdjęcia: materiały własne NIK, © stock.adobe.com,
© Alexmilt/wikimedia.com

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
+48 22 444 50 00
nik@nik.gov.pl

Szanowni Państwo,

Najwyższa Izba Kontroli, realizując swoją konstytucyjną misję, dostarcza Sejmowi RP, kontrolowanym podmiotom oraz społeczeństwu wiarygodnych informacji o stanie spraw publicznych, służących usprawnianiu funkcjonowania administracji rządowej i samorządowej.

Od wielu lat działalność kontrolna NIK koncentruje się na obszarach obarczonych wysokim ryzykiem nieprawidłowości, których skutki wpływają na efektywność działania państwa i jakość życia obywateli. W 2024 r. NIK przeprowadziła szereg kontroli w kluczowych obszarach – administracji publicznej, sprawach społecznych, obronności i bezpieczeństwie wewnętrznym, finansach, gospodarce i transporcie, edukacji i kulturze, ochronie środowiska, klimacie i rolnictwie, a także ochronie zdrowia. Wyniki tych działań przedstawia niniejsze *Sprawozdanie*, część z nich prezentowaliśmy także na bieżąco, m.in. podczas 26 konferencji prasowych.

W obszarze współpracy międzynarodowej NIK kładzie szczególny nacisk na konkretne działania o charakterze kontrolnym, realizowane wspólnie z partnerami zagranicznymi. W 2024 r. NIK uczestniczyła w audytach organizacji międzynarodowych, co ważne została ponownie wybrana na audytora Interpolu, realizowała projekty współpracy bliźniaczej, przeglądy partnerskie oraz kontrole równoległe. Tego rodzaju aktywność spotyka się z wysokim uznaniem wśród instytucji międzynarodowych i partnerów zagranicznych.

W minionym roku realizowaliśmy 320 tematów kontroli, z czego 185 zakończono. Przeprowadziliśmy niemal 1,5 tysiąca kontroli jednostkowych, formułując ponad 5 tysięcy wniosków pokontrolnych, w tym 90 wniosków *de lege ferenda*. Skierowaliśmy do organów ścigania 172 zawiadomienia, w tym aż 108 do prokuratury. Zidentyfikowaliśmy mechanizmy korupcjogenne. Podwyższone ryzyka wystąpienia korupcji dotyczyły w szczególności dowolności postępowania oraz konfliktu interesów. Finansowe rezultaty kontroli wyniosły 18 063 182 tys. zł. Dane te, choć wymowne, nie oddają w pełni skali działalności NIK, która – co warto podkreślić – prowadzona jest w sposób planowy i ciągły.

Istotnym elementem zaangażowania NIK w doskonalenie swojego funkcjonowania było przygotowanie projektów nowelizacji ustawy o NIK oraz nowego Statutu Izby. Wprowadzenie tych dokumentów w zaktualizowanej formie będzie ważnym krokiem ku zwiększeniu skuteczności działań kontrolnych.

Mając na uwadze potrzebę strategicznego podejścia do realizacji misji NIK, w ubiegłym roku podjąłem decyzję o opracowaniu nowej strategii Izby, jako kontynuacji *Strategii NIK na lata 2021–2024*. Jej realizacja w ponad 80 % wyznaczyła kierunki dalszego rozwoju instytucji, umożliwiając wykonywanie zadań odpowiadające współczesnym wyzwaniom. Szczególne znaczenie przypisałem procesowi cyfryzacji, postrzegając go nie jedynie jako aspekt modernizacji technologicznej, lecz jako strategiczną inwestycję w przyszłość NIK.

Zgodnie z międzynarodowymi standardami, każda najwyższa instytucja kontroli powinna posiadać aktualny podręcznik prowadzenia kontroli. Poprzedni tego typu dokument aktualizowany był w 2010 r., dlatego byłem inicjatorem zmian w tym zakresie. Ich efektem jest podpisany w maju 2024 r. nowy *Podręcznik kontrolera*, zawierający instrukcje, opisujące zadania, procedury i zasady pracy kontrolera.

Wszystkie działania kontrolne, inicjatywy oraz ich efekty i rezultaty nie byłyby możliwe do osiągnięcia, gdyby nie wysiłek, ogrom pracy i zaangażowanie ponad 1 600 pracowników Najwyższej Izby Kontroli.

Przedstawiam Państwu *Sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli za rok 2024*. Coroczne sprawozdawanie instytucji, którą od sześciu lat mam zaszczyt kierować, stanowi nie tylko realizację konstytucyjnego i ustawowego obowiązku, lecz także jest elementem debaty o stanie naszego państwa.

Marian Banaś

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

EFEKTY DZIAŁALNOŚCI NIK W 2024 ROKU

Strategia
Najwyższej Izby Kontroli
na lata 2021–2024

Strategia
działalności kontrolnej
na lata 2022–2024

Realizacja kontroli

320 realizowanych tematów kontroli

185
zrealizowanych
tematów

1 464
kontrole
jednostkowe

1 181
skontrolowanych
podmiotów

65

kontroli innych organów kontroli, rewizji i inspekcji
zleconych przez NIK lub udostępnionych wyników

Współpraca z Sejmem RP

2

kontrole

na zlecenie Sejmu RP

104
dokumenty

przedłożone Sejmowi RP

Efekty kontroli

ponad **18** mld zł

finansowych
rezultatów kontroli

5 183 wnioski pokontrolne

74,3 % przyjętych do realizacji

90 wniosków
de lege ferenda

Zawiadomienia

- do organów ścigania **172**
w tym do prokuratury **108**
- do rzeczników dyscypliny
finansów publicznych **114**

599
posiedzeń

Komisji i Podkomisji
Sejmowych z udziałem NIK

Współpraca międzynarodowa

Audytór
zewnętrzny:

- **Interpol**
- **OECD**

Organizator
konferencji
Yes to AI

4 kontrole
równoległe

Komunikacja społeczna

7 577

rozpatrzonych skarg,
wniosków oraz wniosków
o przeprowadzenie kontroli

571

rozpatrzonych wniosków
o udostępnienie
informacji publicznej

26

zorganizowanych
konferencji
prasowych

Realizacja inicjatyw

Projekt **nowej**
ustawy o NIK

Projekt **nowego**
statutu NIK

Seminaryjne
posiedzenie
Kolegium NIK

6 paneli
ekspertów

Digitalizacja
NIK

Podręcznik
kontrolera

Potencjał kadrowy

1 625,25
łączna liczba
etatów

1 179,65
Kontrolerzy

Budżet NIK

441,13 mln zł

Pozytywny wynik

przeprowadzonego
w NIK audytu za lata
2020–2022

Spis treści

WPROWADZENIE	7
ROZDZIAŁ I. INFORMACJE O NAJWYŻSZEJ IZBIE KONTROLI	9
1. Organizacja wewnętrzna NIK	10
2. Działania Prezesa NIK	13
3. Prace Kolegium NIK	19
4. Potencjał kadrowy NIK	22
5. Realizacja „Strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024”	28
6. Digitalizacja NIK	29
ROZDZIAŁ II. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA I JEJ REZULTATY	31
1. Działania kontrolne NIK	32
2. Realizacja „Strategii działalności kontrolnej na lata 2022–2024”	38
3. Funkcjonowanie państwa w świetle kontroli NIK	39
Obszar 1. Administracja publiczna i sprawy społeczne	40
Obszar 2. Obrona narodowa i bezpieczeństwo wewnętrzne	57
Obszar 3. Finanse, gospodarka i transport	67
Obszar 4. Edukacja i kultura	83
Obszar 5. Środowisko, klimat i rolnictwo	95
Obszar 6. Zdrowie	109
4. Rezultaty i efekty kontroli NIK	124
ROZDZIAŁ III. WSPÓŁPRACA Z SEJMEM, INSTYTUCJAMI PAŃSTWA I SPOŁECZEŃSTWEM	138
1. Współpraca z Sejmem RP	139
2. Współpraca z Senatem RP	143
3. Współpraca z pozostałymi instytucjami państwa	143
4. Współpraca ze społeczeństwem	145
ROZDZIAŁ IV. WSPÓŁPRACA NIK Z PARTNERAMI ZAGRANICZNYMI	158
1. Kontrole międzynarodowe i audyt organizacji międzynarodowych	159
2. Współpraca międzynarodowa	162
3. Działalność ekspercka – projekty współpracy bliźniaczej	170
ROZDZIAŁ V. BUDŻET NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI ZA ROK 2024	172
1. Dane ogólne	173
2. Dochody	175
3. Wydatki	177
4. Omówienie ważniejszych grup wydatków	182
5. Zamówienia publiczne udzielane przez NIK	189
6. Wykonanie budżetu NIK w układzie zadaniowym	191

ZAŁĄCZNIKI.....	196
Załącznik nr 1. Wykaz informacji o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. (P/24/001), przeprowadzonych w roku 2024 u dysponentów wybranych części budżetu państwa	197
Załącznik nr 2. Wykaz kontroli planowych zrealizowanych w 2024 r. zakończonych informacją o wynikach kontroli lub odstępniem od jej sporządzenia.....	199
Załącznik nr 3. Wykaz kontroli doraźnych zakończonych wystąpieniem pokontrolnym w 2024 r. lub informacją o wynikach, zatwierdzoną do 31 grudnia 2024 r.	206
Załącznik nr 4. Wykaz tematów kontroli planowych i doraźnych realizowanych w 2024 r., według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.	214

Wprowadzenie

Sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2024 roku przedstawia realizację konstytucyjnych i ustawowych zadań NIK. Dokument odnosi się do wszystkich aspektów funkcjonowania NIK. W sposób syntetyczny prezentuje informacje o Izbie, m.in. dotyczące działań Prezesa NIK, prac Kolegium NIK, organizacji wewnętrznej, pracowników, a także wyników ważniejszych kontroli, udziału NIK w pracach Sejmu RP, współpracy międzynarodowej oraz wykonania budżetu Izby.

Dane zawarte w *Sprawozdaniu* obejmują okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r.

W pierwszej części *Sprawozdania*, podkreślono znaczenie strategicznych inicjatyw Prezesa NIK podejmowanych na rzecz rozwoju NIK – jako nowoczesnej organizacji, które mają fundamentalne znaczenie nie tylko dla działania Izby, ale też funkcjonowania kontroli państwowej w Polsce. Zwrócono uwagę na działalność Kolegium NIK w zakresie spraw związanych z zadaniami i funkcjonowaniem Izby. Zaakcentowano kolegialny charakter działań NIK, przejawiający się przede wszystkim w sposobie podejmowania decyzji w najważniejszych dla NIK sprawach kontrolnych.

Niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa nie byłaby możliwa bez prowadzenia różnorodnych działań w sferze polityki kadrowej.

Jednym z nich jest wdrożony system oceny jakości wykonania zadań kontrolnych.

NIK wykorzystując doświadczenia i wytyczne międzynarodowych organizacji zrzeszających narodowe organy kontroli, prowadzi intensywne działania związane z digitalizacją procesów i wdrażaniem systemów informatycznych. Obejmują one trzy kluczowe dla Izby obszary: proces kontrolny, zarządzanie danymi na potrzeby organizacji oraz zarządzanie dokumentacją. Zagadnienia te zostały odzwierciedlone w podsumowaniu realizacji *Strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2020–2024*. Te aspekty dopełniają rozdział – *Informacje o Najwyższej Izbie Kontroli*.

Działalność NIK ma dwie podstawowe funkcje – kontrolną i informacyjną.

Funkcja kontrolna została przedstawiona w najobszerniejszej części *Sprawozdania* – Działalność kontrolna i jej rezultaty, w której zaprezentowano wyniki najważniejszych kontroli NIK zakończonych w 2024 r. Ponadto znajduje się tu także szereg danych statystycznych, m.in. liczba realizowanych, w tym zakończonych tematów kontroli, wystąpień i sformułowanych wniosków pokontrolnych, wniosków *de lege ferenda*, zawiadomień do organów ścigania oraz uzyskanych finansowych rezultatów kontroli. Wskazano tu również kontrole, w których NIK zidentyfikowała mechanizmy korupcjogenne. Wszystkie prezentowane tematy kontroli wpisywały się w priorytety działalności kontrolnej NIK określonej w *Strategii działalności kontrolnej NIK na lata 2022–2024*.

Aby zobrazować pełną aktywność kontrolną NIK i pokazać ciągłość jej działania, w załączniku nr 4 *Wykaz tematów kontroli planowych i doraźnych realizowanych w 2024 r., według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.* – zawarto tematy kontroli, które nie zostały zakończone w 2024 r.

W części prezentującej współpracę NIK z Sejmem, instytucjami państwa i społeczeństwem, ukazano skalę i przykłady współdziałania NIK z otoczeniem zewnętrznym oraz działania na rzecz upowszechniania wyników kontroli NIK. Przywołano tu przykłady kontroli podjętych lub zakończonych w 2024 r., w których wykorzystano skargi, wnioski lub wnioski o przeprowadzenie kontroli.

Współpraca z partnerami zagranicznymi, opisana w kolejnej części *Sprawozdania*, ilustruje zaangażowanie NIK na arenie międzynarodowej. NIK jest aktywnym członkiem międzynarodowych organizacji zrzeszających najwyższe organy kontroli państw: Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli (INTOSAI) czy Europejskiej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli (EUROSAI). We współpracy z partnerami zagranicznymi realizuje audyty i kontrole międzynarodowe. Wspólnie wypracowane z najwyższymi organami kontroli, uniwersalne i ogólnoświatowe standardy kontroli państwowej są jej wartością dodaną i mają wpływ na jakość oraz efekty kontroli prowadzonych przez NIK.

Wykonanie budżetu NIK w 2024 r. zostało omówione w ostatniej części *Sprawozdania*. Gospodarka finansowa Najwyższej Izby Kontroli podlega audytowi raz na trzy lata. W 2024 r. NIK została poddana audytowi zewnętrznemu, zleconemu przez Marszałka Sejmu. Audytorzy wydali opinię, że NIK prawidłowo gospodarowała środkami publicznymi.

Rozdział I

Informacje

o Najwyższej Izbie Kontroli

Organizacja wewnętrzna NIK

Działania Prezesa NIK

Prace Kolegium NIK

Potencjał kadrowy NIK

Realizacja „Strategii NIK na lata 2021–2024”

Digitalizacja NIK

1. Organizacja wewnętrzna NIK

Pozycję ustrojową i kompetencje Najwyższej Izby Kontroli określają przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. Konstytucja w Rozdziale IX w art. 202–207 sytuuje NIK wśród organów kontroli państwowej i ochrony prawa, nadając jej rangę naczelnego organu kontroli państwowej, działającego na zasadach kolegialności i podległego Sejmowi RP. Status NIK, jako naczelnego organu kontroli, przejawia się w nadaniu jej ustawą zasadniczą najszerzych kompetencji spośród organów państwowych sprawujących funkcję kontrolną.

Najwyższą Izbą Kontroli kieruje Prezes. W 2024 r. w skład Kierownictwa NIK – oprócz Prezesa NIK Mariana Banasia – wchodziło trzech wiceprezesów: Michał Jędrzejczyk, Jacek Kozłowski i Piotr Miklis oraz dyrektor generalny Jarosław Melnarowicz.

Infografika nr 1. Kierownictwo NIK

Prezes NIK

Marian Banaś
od 30 sierpnia 2019 r.

Wiceprezesi NIK

Michał Jędrzejczyk
od 22 grudnia 2023 r.

Jacek Kozłowski
od 22 grudnia 2023 r.

Piotr Miklis
od 22 grudnia 2023 r.

Dyrektor generalny NIK

Jarosław Melnarowicz
od 5 grudnia 2023 r.

Stosownie do art. 207 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej rozwiązania dotyczące organizacji i trybu działania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa o NIK. Szczegółową organizację wewnętrzną reguluje Statut NIK nadany na podstawie art. 25 ust. 2 ustawy, zarządzeniem Marszałka Sejmu. Statut określa m.in. nazwy i właściwości jednostek organizacyjnych funkcjonujących w NIK. Zadania jednostek szczegółowo reguluje zarządzenie Prezesa NIK.

Statut NIK w obecnym brzmieniu obowiązuje od 26 sierpnia 2011 r. W 2024 r. został opracowany projekt zmiany Statutu NIK.

Obecna struktura NIK opiera się na dwóch typach jednostek organizacyjnych: jednostkach kontrolnych (departamentach i delegaturach) wykonujących zadania w zakresie postępowania kontrolnego i wspomagających czynności kontrolne oraz jednostkach organizacji i obsługi funkcjonowania NIK (biurach).

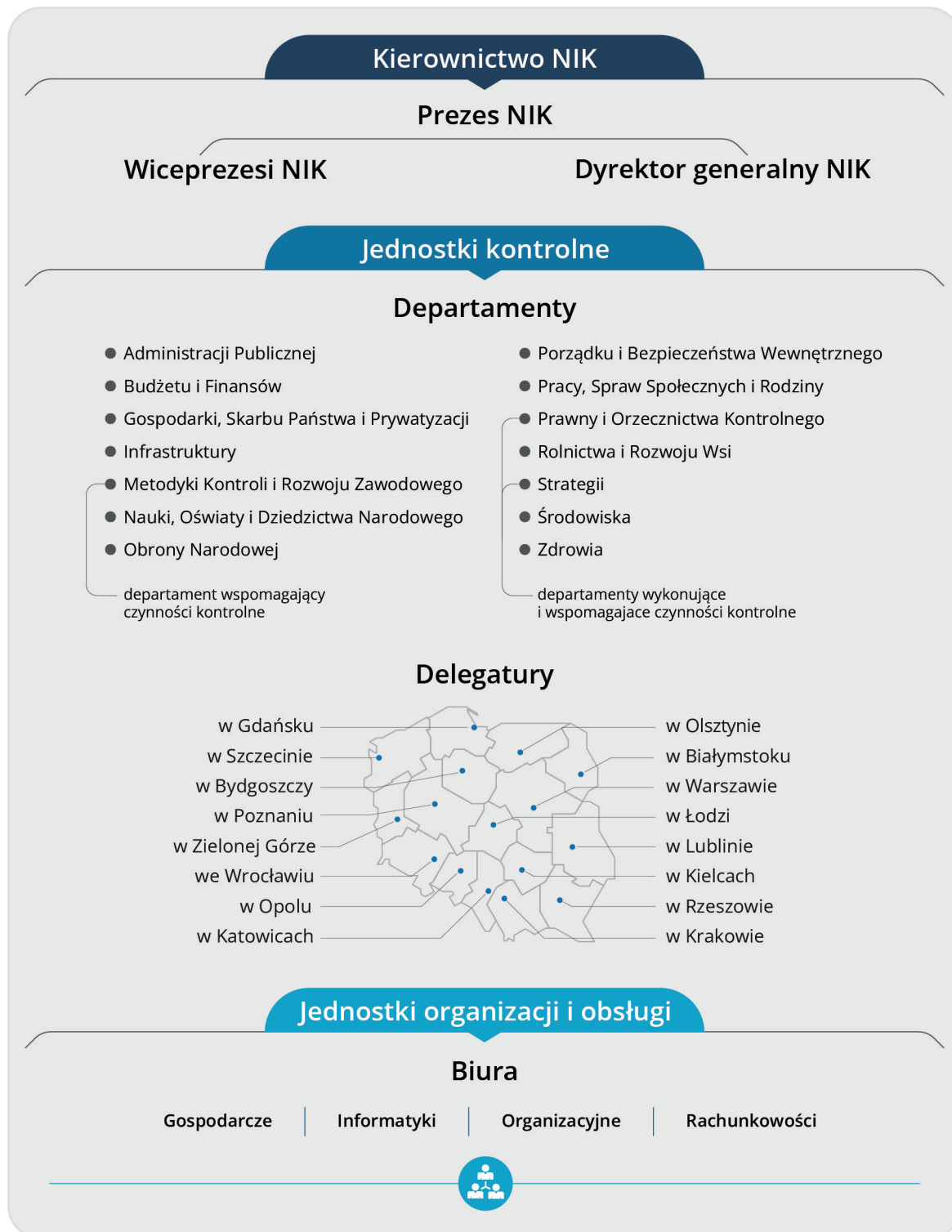
NIK kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych. Może także kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, samorządowych osób prawnych i innych samorządowych jednostek organizacyjnych.

Izba kontroluje działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych (przedsiębiorców) w zakresie, w jakim te wykorzystują majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

W zakresie swojej właściwości kontrolne jednostki organizacyjne NIK przygotowują i przeprowadzają kontrole planowe oraz opracowują informacje o wynikach kontroli i inne dokumenty związane z prowadzonymi kontrolami. Przeprowadzają także postępowania kontrolne w ramach kontroli doraźnych za zgodą Prezesa lub upoważnionego wiceprezesa NIK. Współdziałają z funkcjonującymi w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym organami kontroli, rewizji i inspekcji. Biorą udział w kontrolach prowadzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez Europejski Trybunał Obrachunkowy.

Przy wspomaganiu kontroli szczególną rolę odgrywają trzy departamenty: Metodyki i Rozwoju Zawodowego, Prawny i Orzecznictwa Kontrolnego oraz Strategii. Ich zadania koncentrują się m.in. na opracowaniu i wdrażaniu metodyki kontroli, rozwoju metodyki zarządzania jakością kontroli, rozpatrywaniu zastrzeżeń jednostek kontrolowanych przez komisję rozstrzygającą, przeprowadzaniu analiz strategicznych, planowaniu kontroli, przeprowadzaniu kontroli doraźnych oraz koordynowaniu zadań jednostek organizacyjnych NIK w zakresie prowadzenia kontroli.

Infografika nr 2. Struktura organizacyjna NIK

2. Działania Prezesa NIK

Prezes NIK kieruje Najwyższą Izbą Kontroli i odpowiada przed Sejmem RP za jej działalność. Pozycję Prezesa NIK określają Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej i ustawa o NIK. Jest on, zgodnie z art. 205 ust. 1 ustawy zasadniczej powoływany przez Sejm RP za zgodą Senatu RP na sześcioletnią kadencję z możliwością jednokrotnej reelekcji. Unormowania te kształtują mocny, osadzony w Konstytucji RP status Prezesa NIK kierującego Najwyższą Izbą Kontroli i zapewniającego jej niezależność i bezstronność.

Prezes NIK należy do wąskiego grona podmiotów uprawnionych do kierowania wniosków w sprawach rozpoznawanych przez Trybunał Konstytucyjny i może występować w każdej z tych spraw.

Działania podejmowane przez Prezesa NIK w 2024 r., podobnie jak w latach ubiegłych, ukierunkowane były na wypełnianie misji NIK określonej w *Strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024*. Jako narzędzie strategiczne, taktyczne i operacyjne, wskazywała ona plany rozwoju NIK, określając jej cele, wartości i zasady, a także inicjatywy strategiczne. Był to pierwszy od 18 lat tego typu dokument. Rok 2024 był ostatnim rokiem jego obowiązywania. Wdrożenie i realizacja *Strategii NIK* przyczyniły się do wzmocnienia potencjału instytucjonalnego Izby i zwiększenia skuteczności wpływu jej działań na usprawnianie państwa. Cele strategiczne sformułowane w roku 2020 pozwoliły na ukierunkowanie działalności NIK w tym okresie, a sprawne wdrożenie inicjatyw skutkowało osiągnięciem celów strategicznych w ponad 80 %.

Konsekwencją przyjęcia tego dokumentu, a także analiz otoczenia i własnych zasobów prowadzonych w NIK, była wdrożona w Izbie pierwsza *Strategia działalności kontrolnej NIK lata 2022–2024*. *Strategia* opierała się na priorytecie strategicznym oraz trzech głównych priorytetach, w ramach których wyznaczono priorytety szczegółowe wymagające pogłębionej i systematycznie aktualizowanej analizy, prowadzonej przez właściwe jednostki organizacyjne NIK. Dobór tematów kontroli do planów pracy oraz wybór tematów kontroli doraźnych uwzględniał priorytety przyjęte w ww. *Strategii*.

Mając na względzie potrzebę kontynuacji strategicznego podejścia do realizacji misji NIK, Prezes NIK w 2024 r. powołał Komitet Sterujący i Zespół do spraw opracowania nowej strategii NIK, przy zastosowaniu metodyki zarządzania strategicznego dla najwyższych organów kontroli, opracowanej i opublikowanej przez INTOSAI.

Z uwagi na brak dostępnych gotowych rozwiązań informatycznych, spełniających wymagania NIK, Prezes wspierał kluczowe inicjatywy strategiczne w obszarze digitalizacji procesów i wdrażania systemów informatycznych Izby dostosowanych do specyfiki pracy kontrolerskiej.

Podręcznik kontrolera, podpisany w maju 2024 r. przez Prezesa NIK, stanowi rezultat kolejnej ważnej inicjatywy wpisującej się w realizację założeń *Strategii NIK na lata 2021–2024*, której jednym z celów operacyjnych była aktualizacja metodyki kontroli. Poprzedni tego typu

dokument aktualizowany był w 2010 r. Nowy *Podręcznik kontrolera* został opracowany przez pracowników NIK, posiadających praktyczne doświadczenie w przygotowywaniu, nadzorowaniu i prowadzeniu kontroli.

Dokument ten odpowiada na potrzebę dostosowania standardów pracy kontrolerów do wymogów współczesnego audytu publicznego, zgodnych z międzynarodowymi wytycznymi INTOSAI oraz obowiązującym porządkiem prawnym. *Podręcznik kontrolera* pełni funkcję kompleksowego kompendium wiedzy, zawierając szczegółowe instrukcje, procedury oraz zasady postępowania, które mają ułatwić codzienną pracę kontrolerów oraz stanowić wsparcie w sytuacjach wymagających interpretacji przepisów lub przyjętych praktyk. Jego treść została opracowana z myślą o ujednoliceniu i uproszczeniu procesu kontroli, zgodnie z dążeniem do jego odbiurokratyzowania oraz większej efektywności. Publikacja ta ma także wymiar edukacyjny – adresowana jest do uczestników aplikacji kontrolerskiej, stanowiąc podstawowe źródło wiedzy metodycznej.

Funkcjonujące w NIK zasady, procedury i narzędzia są gwarantem tego, że działalność kontrolna prowadzona jest w Izbie w sposób spójny i jednolity. Konsekwencją wdrażanych inicjatyw strategicznych, służących podniesieniu jakości i usprawnieniu kontroli, była modernizacja systemu oceny jakości wykonania zadań kontrolnych. Przy wsparciu Prezesa NIK, w 2024 r. udoskonalono narzędzia do monitorowania oceny zadań kontrolerów.

Kierowanie działalnością NIK

Działania Prezesa NIK w 2024 r. koncentrowały się na zapewnieniu sprawnego funkcjonowania Izby i efektywnej działalności kontrolnej oraz na współpracy z krajowymi i zagranicznymi organami kontroli. Prezes NIK kontynuował działania mające na celu uzupełnienie składu Kolegium do liczebności wynikającej z art. 22 ustawy o NIK oraz pozyskiwaniu kadry dla NIK.

W roku 2024 Prezes NIK wydał 68 zarządzeń, regulujących m.in. wewnętrzne procedury i tryb postępowania w istotnych dla funkcjonowania NIK sprawach. Realizując obowiązki wynikające z ustawy z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów, Prezes NIK wprowadził *Procedurę przyjmowania zgłoszeń zewnętrznych naruszeń prawa oraz podejmowania działań następnych w Najwyższej Izbie Kontroli*, a także *Procedurę dokonywania wewnętrznych zgłoszeń naruszeń prawa i podejmowania działań następnych*. Powołał także Pełnomocnika ds. zgłoszeń naruszeń prawa w Najwyższej Izbie Kontroli, upoważniając go do przyjmowania i weryfikacji zgłoszeń wewnętrznych i zewnętrznych naruszeń prawa, podejmowania działań następnych i prowadzenia rejestru zgłoszeń wewnętrznych i rejestru zgłoszeń zewnętrznych.

W grudniu 2024 r. Prezes NIK, po merytorycznych dyskusjach, uzgodnił z Zarządem Głównym Związku Zawodowego Pracowników NIK i podpisał *Regulamin pracy w Najwyższej Izbie Kontroli*. Uregulowano w nim zagadnienia ważne dla funkcjonowania Izby, w istotny sposób porządkując obowiązujące w NIK zasady, wzmacniając jednocześnie ochronę praw pracowniczych oraz wychodząc naprzeciw wielu zgłaszanym w tym obszarze postulatów.

Projekty statutu i nowelizacji ustawy o NIK

W 2024 r. z inicjatywy Prezesa NIK został opracowany projekt zmiany Statutu NIK. Zaproponowane brzmienie nowego Statutu NIK było odpowiedzią na zmiany, jakie zachodzą w kraju zarówno w aspektach gospodarczych, administracyjnych, ekonomicznych, społecznych, jak i wynikające z nowych przepisów prawnych. Projekt był także reakcją na wyzwania wynikające z naturalnego postępu rozwojowego, cyfrowego, daleko idącej mobilności, czy tak ważnej w dzisiejszych czasach współpracy międzynarodowej.

Proponowane zmiany zostały ukierunkowane na poszerzenie istniejących oraz wprowadzenie nowych obszarów funkcjonowania Izby, bądź na zmiany o charakterze organizacyjnym i porządkującym, poprzez m.in.: połączenie lub wydzielenie i adekwatne do właściwości rozmieszczenie jednostek w strukturze organizacyjnej NIK lub zmianę ich nazwy, zgodnie z faktyczną właściwością.

Nowe brzmienie zaproponowanego Statutu zakłada m.in. utworzenie Departamentu Kontroli i Współpracy Międzynarodowej, Departamentu Cyfryzacji, który miałyby skupiać specjalistów o najwyższych kompetencjach w zakresie audytów systemów informatycznych, zarządzania w sferze polityki cyfryzacji państwa, cyberbezpieczeństwa oraz cyfrowej kontroli. Za równie istotne uznano także utworzenie Departamentu Kontroli Doraźnych, który miałby być odpowiedzią na oczekiwania interesariuszy (m.in. posłów, organizacji, obywateli, sygnalistów itp.) do przeprowadzania natychmiastowych kontroli o szczególnym znaczeniu dla Polski.

Na posiedzeniu sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej w dniu 24 lipca 2024 r. Prezes NIK zaprezentował projekt Statutu NIK. Komisja pozytywnie zaopiniowała przedłożony projekt.

Prezes NIK podczas wystąpienia na posiedzeniu Komisji podkreślił, że przy wprowadzaniu zmian organizacyjnych zamierza bezpośrednio współpracować z Zarządem Głównym Związku Zawodowego Pracowników NIK. Zapewnił, że proponowane zmiany nie będą skutkowały zmianą warunków pracy dotychczasowych pracowników i zostaną dokonane w oparciu o istniejący potencjał kadrowy, a więc nie spowodują zwiększenia obciążeń w budżecie NIK, a tym samym w budżecie państwa.

W październiku 2024 r. Prezes NIK przekazał Marszałkowi Sejmu RP projekt nowelizacji ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli. Projekt ten przygotowany został pod kierownictwem Prezesa NIK, przy udziale doświadczonych kontrolerów, między innymi w ramach prac Zespołu do spraw przeglądu aktów prawnych związanych z funkcjonowaniem NIK.

Podobnie jak nowo zaproponowane brzmienie Statutu NIK, projekt nowelizacji ustawy o NIK jest odpowiedzią na postęp technologiczny związany z wprowadzaniem nowych technik i instrumentów kontroli. Ma on na celu usprawnienie procedury kontrolnej, w szczególności stworzenie możliwości prowadzenia kontroli w formie elektronicznej, w tym przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Doświadczenia kontrolne nabyte w czasie stosowania przepisów dotychczas obowiązujących przemawiają za koniecznością zapewnienia Izbie dostępu do systemów teleinformatycznych kontrolowanych podmiotów. Coraz więcej procesów w jednostkach podlegających kontroli jest realizowanych cyfrowo i nie ma w bazach danych ich odzwierciedlenia.

Konieczne jest doprecyzowanie przepisów ustawy w celu zapewnienia niebudzącej wątpliwości możliwości prowadzenia kontroli w podmiotach, które realizują misję publiczną lub wydatkują środki publiczne.

W ramach postulowanej nowelizacji przewiduje się wprowadzenie nowych rozwiązań do procedury kontrolnej i dokumentów, np. możliwość składania zeznania na piśmie, przeprowadzania eksperymentów kontrolnych oraz sporządzanie raportów o stanie państwa.

Projekt ma przyczynić się również do uelastycznienia i usprawnienia zarządzania NIK, a tym samym do prowadzenia racjonalnej polityki kadrowej. W tej sferze postulowana jest zmiana sposobu obsadzania stanowisk kierowniczych oraz radców Prezesa NIK, weryfikacji kompetencji kierowniczych czy nadzorczych i ustalania wynagrodzeń kontrolerskich, a także wprowadzenie stanu spoczynku dla mianowanych kontrolerów.

Zaproponowane zmiany mają posłużyć usunięciu systemowych ograniczeń niezależności Izby stwierdzonych przez INTOSAI, zapewniając instytucji ochronę przed politycznymi wpływami i naciskami.

Analiza wykonania budżetu państwa w 2023 r. oraz polityki pieniężnej

W lipcu 2024 r. Prezes NIK wystąpił na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP, podczas którego przedstawił *Analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku* wraz z *Opinią w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów za 2023 rok*. NIK wskazała, że gospodarka finansowa państwa prowadzona była w znacznej części poza budżetem państwa i z pominięciem rygorów właściwych dla tego budżetu, a nawet poza sektorem finansów publicznych. Działania te wpływają na ograniczenie znaczenia budżetu państwa jako najważniejszego planu finansowego określonego w art. 219 Konstytucji RP. W wyniku kontroli budżetowych za 2023 r. NIK stwierdziła m.in. niecelowe lub niegospodarne wydatkowanie środków oraz uchybienia w udzielaniu dotacji, błędy w ewidencji księgowej i w sprawozdawczości. Skala tych zjawisk jest niepokojąca, niemniej jednak większość kontroli budżetowych (123) zakończyła się wydaniem oceny pozytywnej. Wobec dziewięciu jednostek, w których wystąpiły istotne nieprawidłowości, NIK wydała ocenę negatywną, zaś wobec 70, w których NIK stwierdziła nieprawidłowości, jak i pozytywne aspekty, oceny sformułowano w formie opisowej.

Sprawozdanie z działalności NIK przyjęte przez Sejm

Na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP w dniu 13 września 2024 r. Prezes NIK – wypełniając konstytucyjny obowiązek – przedstawił *Sprawozdanie z działalności NIK w 2023 roku*. W wystąpieniu w Sejmie podsumował on roczną działalność Izby, w tym najważniejsze ustalenia kontroli. Przypomniął m.in. wyniki kontroli dotyczących walki z pandemią COVID-19 i jej skutkami, zmian podatkowych w ramach tzw. Polskiego Ładu i tarcz antyinflacyjnych, bezpieczeństwa paliwowego w sektorze naftowym, sytuacji na rynku produktów rolnych w związku z nadmiernym importem zbóż i rzepaku z Ukrainy, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Funduszu Sprawiedliwości. Podkreślił także efekty działalności NIK w 2023 r. – kontrolerzy NIK skontrolowali ponad 1,5 tys. podmiotów.

Sprawozdanie z działalności NIK w 2023 roku zostało przyjęte przez Sejm po ośmioletnim okresie nieprzyjmowania sprawozdań z działalności NIK za lata 2015–2022.

Kontrole i aktywność w obszarze finansów publicznych

Działania podejmowane przez Prezesa NIK w 2024 r., podobnie jak w latach ubiegłych, służyły przede wszystkim realizacji przepisów ustawy o NIK. Oprócz zadań polegających na bieżącym zarządzaniu i reprezentowaniu NIK, obejmowały one także stałe monitorowanie działalności kontrolnej, w tym nadzór nad kontrolami z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego państwa i przejrzystości oraz stabilności finansów publicznych.

W 2024 r. Prezes NIK bezpośrednio nadzorował 25 tematów kontroli. Najistotniejsze z nich, wynikające z zadań ustawowych, to kontrola *Wykonania budżetu państwa w 2023 roku (P/24/001)*, w ramach której skontrolowano 157 podmiotów i sporządzono 46 informacji o wynikach kontroli poszczególnych części budżetowych oraz kontrola wykonania założeń polityki pieniężnej.

W obszarze szczególnego zainteresowania NIK znajdują się także finanse samorządu terytorialnego. Jedną z przyczyn uchwalenia ustawy z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, która wprowadziła nowy system finansowania zadań realizowanych przez jst, gwarantujący samodzielność finansową i stabilizację dochodów jst, były ustalenia i wnioski płynące z kontroli NIK przeprowadzanych w obszarze finansowania zadań samorządu terytorialnego.

Prezes NIK dostrzega również ważną rolę, jaką odgrywają skarbnicy w systemie finansów samorządowych. Z tego między innymi powodu, w marcu 2024 r. Prezes NIK uczestniczył w VI Krajowym Kongresie Forów Skarbników, obradującym pod hasłem: *Współpraca, zmiany, finanse publiczne*. Podczas kongresu Prezes podkreślił profesjonalizm skarbników, co znajduje potwierdzenie w kontrolach NIK.

Ponadto, Prezes NIK objął honorowym patronatem dwa wydarzenia: XI edycję konkursu *Mistrz Finansów* oraz XVI Forum Finansów Publicznych – będące platformą wymiany wiedzy i doświadczeń związanych m.in. z zarządzaniem finansami publicznymi oraz rachunkowością budżetową.

Przeprowadzona w 2024 r., na zlecenie Prezesa NIK, analiza skarg i wniosków dotyczących działalności GetBack S.A., wykazała szereg ryzyk, mogących wyczerpywać znamiona czynów zabronionych. Skutkiem tego rozpoczęto kontrolę doraźną *Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad spółką GetBack S.A. (obecnie Capitea S.A.) oraz podmiotami współpracującymi ze Spółką (I/24/001/LBI)*.

Kontrola specjalna

W związku z wystąpieniem potrzeby niezwłocznego zbadania aktualnych zagadnień o szczególnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa, w październiku 2024 r. kontrolerzy NIK rozpoczęli kontrolę specjalną, zleconą przez Prezesa NIK. Objęła ona funkcjonowanie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) oraz spółek powołanych w okresie od 2014 do 2025 r. Ważnym aspektem kontroli jest ocena, czy środki finansowe przyznawane przez NCBR są wykorzystywane w sposób efektywny i celowy, a także czy finansowane projekty przynoszą oczekiwane rezultaty. Za jeden z celów kontroli przyjęto sprawdzenie, czy procesy decyzyjne w NCBR były przejrzyste i oparte na obiektywnych

kryteriach, co jest kluczowe dla utrzymania zaufania publicznego do instytucji. Kontrola ta jest pierwszą w kadencji Prezesa NIK Mariana Banasia i jednocześnie pierwszą od wielu lat kontrolą specjalną NIK.

Wzmocnienie współpracy z Prokuraturą i Ministrem Zdrowia

Działania Prezesa NIK były nakierowane na poprawę efektywności kontroli NIK, poprzez wzmocnienie współpracy z organami ścigania przestępstw. W tym celu Prezes NIK w dniu 17 stycznia 2024 r. zwrócił się z wnioskiem do Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego o objęcie nadzorem spraw zainicjowanych wniesieniem przez NIK zawiadomień w sprawie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, w których prokuratura nadzorowana przez byłego Prokuratora Generalnego oraz Prokuratora Krajowego dotychczas odmawiała wszczęcia postępowania karnego lub takie postępowania karne umarzała (m.in. w zakresie kontroli: wyborów kopertowych, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (KPRM), Ministerstwa Aktywów Państwowych (MAP), Ministerstwa Zdrowia (MZ), Orlenu S.A., Energi S.A., Elektrowni w Ostrołęce Sp. z o.o., NCBR, Telewizji Polskiej S.A., Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Krajowego Instytutu Mediów, Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej oraz Funduszu Sprawiedliwości).

W grudniu 2024 r., w związku z kontrolą *Opieka psychiatryczna dla dorosłych w województwie wielkopolskim* (I/23/002/LPO), Prezes NIK na zaproszenie Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia, zaprezentował wyniki ww. kontroli podczas posiedzenia Rady do spraw Zdrowia Psychicznego w Ministerstwie Zdrowia.

Informowanie o wynikach kontroli. Transfer wiedzy i doświadczeń

Pod auspicjami Prezesa NIK Izba organizowała panele ekspertów, których celem była analiza przedkontrolna, wymiana doświadczeń i wsłuchanie się w głosy przedstawicieli różnych profesji. Z inicjatywy Prezesa NIK odbywały się konferencje prasowe, które poszerzały wiedzę o ustaleniach kontroli przeprowadzanych przez NIK, co bezpośrednio wpływa na wzrost świadomości i zaangażowania społeczeństwa w kwestie zarządzania publicznymi finansami.

Realizując cele strategiczne, Prezes NIK współpracował z uczelniami, ośrodkami naukowymi i organizacjami pozarządowymi, w celu wymiany wiedzy i doświadczeń oraz rozwoju nowoczesnej metodyki kontroli i realizacji ustawowego obowiązku ustawicznego rozwoju kontrolerów NIK. Między innymi zostały podpisane porozumienia o współpracy z Uniwersytetem Łódzkim, Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu i Uniwersytetem Szczecińskim.

Upamiętnianie wydarzeń historycznych

Prezes NIK przywiązuje szczególną wagę do upamiętniania wydarzeń znaczących w historii Polski oraz ważnych z punktu widzenia historii i tradycji Najwyższej Izby Kontroli. Działania podejmowane na tym polu służyły kształtowaniu patriotyzmu i etosu pracownika NIK.

Co roku 7 lutego Najwyższa Izba Kontroli obchodzi uroczyste rocznicę swego utworzenia. Tego dnia w 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski dekretem wydanym na wniosek Rady Ministrów powołał do życia Najwyższą Izbę Kontroli Państwa. W 2024 r., z okazji

105. rocznicy utworzenia NIK, odbyło się w Izbie seminarium *Rola niezależnych organów kontroli w usprawnianiu funkcjonowania nowoczesnych, cyfrowych i bezpiecznych państw*, z udziałem zagranicznych gości – prezesów i audytorów najwyższych organów kontroli.

Najwyższa Izba Kontroli jest kustoszem Znaków Polski Walczącej, które zostały namalowane w latach 1942–1943 na fasadzie obecnej siedziby NIK w Warszawie przy ul. Filtrowej 57 przez harcerki i harcerzy w akcjach małego sabotażu wymierzonych w okupanta niemieckiego. Znaki zostały odkryte w 2014 r. w czasie prac konserwacyjnych i odrestaurowane. Zachowane na murach NIK kotwice są unikatową pamiątką z czasów II wojny światowej.

3. Prace Kolegium NIK

Najwyższa Izba Kontroli działa na zasadzie kolegalności zgodnie z art. 202 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 1 ust. 3 ustawy o NIK. Ustanowienie Kolegium NIK jest jednym z najważniejszych elementów urzeczywistnienia tej konstytucyjnej zasady.

NIK jest instytucją, w której zasada kolegalności współistnieje z jednoosobowym kierownictwem o przypisanych prawem i rozdzielonych zadaniach oraz kompetencjach, co odzwierciedlone zostało w Konstytucji RP i ustawie o NIK.

Art. 23. ustawy o NIK wskazuje jednoznacznie na zakres zadań realizowanych przez Kolegium NIK. Organ ten zatwierdza, uchwała bądź opiniuje wiele ważnych dokumentów, takich jak: analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej, sprawozdanie z działalności NIK, opinie w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów, projekt statutu NIK, projekt budżetu NIK czy roczny plan pracy Izby. Kolegialnie podejmowane są rozstrzygnięcia w zakresie zastrzeżeń – albo przez Kolegium NIK, albo przez zespoły orzekające komisji rozstrzygającej.

W skład Kolegium NIK, co wynika z art. 22 ustawy o NIK, wchodzi: Prezes NIK jako przewodniczący, wiceprezesi NIK, dyrektor generalny oraz 14 członków powoływanych na wniosek Prezesa NIK, po uzyskaniu opinii Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, przez Marszałka Sejmu RP na trzyletnią kadencję.

W pierwszym kwartale 2024 r., na wniosek Prezesa NIK, po zasięgnięciu opinii sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, Marszałek Sejmu RP powołał 12 członków Kolegium NIK, w tym sześciu przedstawicieli nauk prawnych lub ekonomicznych oraz sześciu radców Prezesa NIK.

Skład Kolegium, zgodny z wymogami przepisów ustawy o NIK, został w pełni skompletowany w dniu 26 marca 2024 r.

Aż sześcioro członków z obecnego składu Kolegium NIK już wcześniej pełniło tę funkcję:

- Piotr Miklis, Wiceprezes NIK: kadencja w latach 2013–2016 i obecnie,
- prof. dr hab. Czesław Martysz: pięć kadencji w latach: 2001–2004, 2004–2007, 2007–2010, 2010–2013, 2014–2017 i obecnie,
- prof. dr hab. Patrycja Zawadzka: kadencja w latach 2018–2021 i obecnie,
- Małgorzata Humel-Maciewiczak: kadencja w latach 2020–2023 i obecnie,
- dr Tomasz Sobecki: trzy kadencje w latach 2014–2017, 2017–2020, 2020–2023 i obecnie,
- dr Grzegorz Walendzik: kadencja w latach 2020–2023 i obecnie.

Infografika nr 3. Członkowie Kolegium NIK

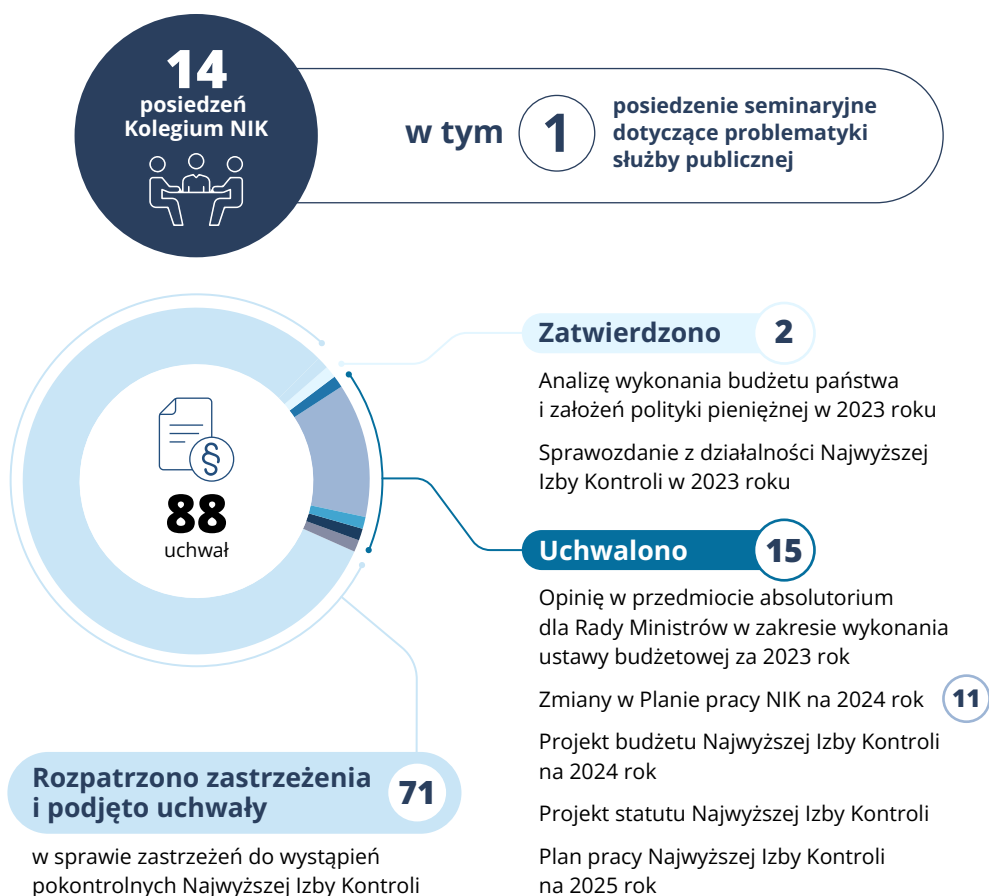
Kolegium NIK, rozpatrując sprawy, zatwierdza, uchwała lub opiniuje i przedstawia swoje stanowisko w drodze uchwał. Uchwały podejmowane są większością głosów, w obecności co najmniej połowy składu Kolegium, w głosowaniu tajnym. Kolegium rozpatruje również zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych.

W 2024 r. odbyło się 14 posiedzeń Kolegium NIK, w trakcie których podjęto 88 uchwał, w drodze których Kolegium:

- po zapoznaniu się z *Analizą wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku*, zatwierdziło ten dokument i uchwaliło opinię w przedmiocie udzielenia absolutorium Radzie Ministrów (6 czerwca 2024 r.);
- zatwierdziło *Sprawozdanie z działalności NIK w 2023 roku* (6 czerwca 2024 r.);
- uchwaliło projekt *Statutu Najwyższej Izby Kontroli* (22 maja 2024 r.);
- uchwaliło projekt *Budżetu Najwyższej Izby Kontroli na 2024 rok* (17 lipca 2024 r.);
- uchwaliło *Plan pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2025 rok* (23 października 2024 r.);
- uchwałało, w ciągu całego roku 2024, zmiany w *Planie pracy NIK na 2024 rok*.

Ponadto Kolegium NIK podjęło 71 uchwał dotyczących rozpatrzenia zastrzeżeń zgłoszonych do wystąpień pokontrolnych, o których mowa w art. 54 ust. 3 ustawy o NIK.

Infografika nr 4. Działalność Kolegium NIK w 2024 r.

W listopadzie 2024 r. odbyło się seminaryjne posiedzenie Kolegium NIK dotyczące problematyki profesjonalnej służby publicznej z udziałem przedstawicieli Sejmu RP, Senatu RP, Kancelarii Prezydenta RP, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Służby Cywilnej, Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego, Centrum Polityki Publicznej Collegium Civitas.

Impulsem do naukowej debaty była prezentacja wyników kontroli *Funkcjonowanie służby cywilnej oraz służby zagranicznej* (P/22/005) i *Zarządzanie zasobami ludzkimi w służbie cywilnej w urzędach w województwie łódzkim* (P/24/074). Wyniki tych kontroli wskazywały na istotne problemy w funkcjonowaniu służby cywilnej na wszystkich poziomach administracji rządowej – począwszy od naruszania zasad przejrzystego i konkurencyjnego naboru, do braku zasobów ludzkich i materialnych niezbędnych do realizacji celów i zadań w jednostkach terenowych.

4. Potencjał kadrowy NIK

Praca w NIK oznacza służbę Rzeczypospolitej Polskiej i społeczeństwu. Najwyższa Izba Kontroli jako pracodawca w sferze publicznej, realizujący konstytucyjne założenia, podchodzi do polityki kadrowej w sposób szczególny.

Istotą polityki kadrowej prowadzonej w NIK była integralność ze *Strategią Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024*. Zgodnie z jej celami, wspólnym mianownikiem dla założeń długoterminowej polityki kadrowej było i jest położenie akcentu na rozwój i wsparcie wszystkich pracowników NIK. Izba dąży do rozwoju systemu motywacyjnego pracowników opartego na właściwym kształtowaniu warunków pracy, powiązaniu wynagradzania, awansowania i nagradzania z profesjonalizmem i efektywnością pracy.

Skuteczne wypełnianie misji NIK, jaką jest niezależna i profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa, wymaga zatrudniania najwyższej klasy ekspertów i specjalistów. Dlatego NIK zabiega o ich pozyskanie, dbając o już wcześniej zatrudnionych.

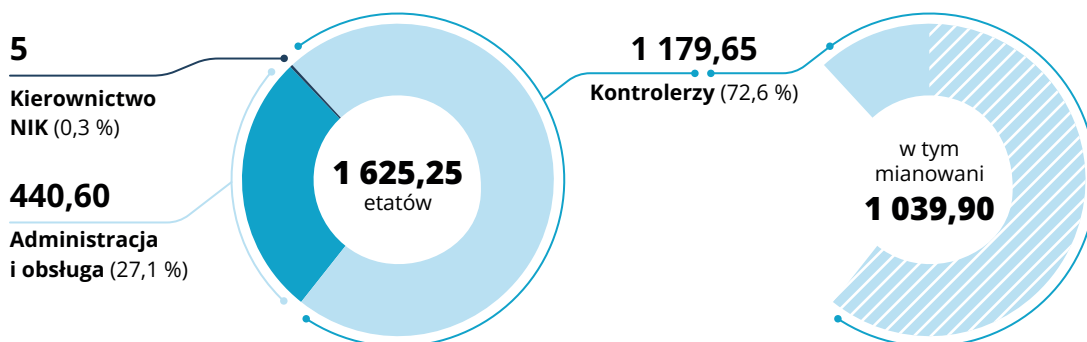
W ramach realizacji polityki kadrowej wynikającej ze *Strategii NIK w 2024 r.*:

- Wprowadzono zmiany do *Regulaminu pracy*, uwzględniające szereg korzystnych dla wszystkich pracowników rozwiązań, a także dostosowano jego treści do nowych wymogów prawnych, w tym w zakresie uprawnień pracowniczych, organizacyjnych i funkcjonalnych.
- Wprowadzono *Regulamin premiowania pracowników obsługi*, regulując proporcję pomiędzy poziomem wynagrodzeń poszczególnych grup pracowników – kontrolerów oraz administracji i obsługi.
- Podjęto działania zmierzające do pozyskania na 2025 r. większych środków na wynagrodzenia dla pracowników NIK.
- Wprowadzono elektroniczną formę oceny procesu wdrożenia do pracy w NIK, co sprawiło, że agregacja danych z ankiet stała się bardziej efektywna, a ocena procesu bardziej przyjazna użytkownikowi pod kątem technicznym.

- Monitorowano wdrożenie, przeprowadzono ewaluację i wprowadzono usprawnienia wystandaryzowanego procesu nowo zatrudnionych pracowników.
- Przeprowadzono analizę procesu naborów i sformułowano wnioski, które będą podstawą wprowadzenia zmian w tym obszarze, co zapewni wyższą efektywność procesu przy jednoczesnej dbałości o komunikację z kandydatami.
- Kontynuowano prace zespołu mającego na celu zbudowanie obiektywnego systemu do oceny realizacji zadań kontrolnych wykonywanych przez pracowników Najwyższej Izby Kontroli.
- Kontynuowano prowadzenie monitoringu przyczyn odejść pracowników z NIK poprzez ustrukturyzowane wywiady z odchodzącymi osobami.
- Realizowano dalsze prace nad rozwojem digitalizacji procesów kadrowych w centralnym systemie ERP – QNT oraz rozpoczęto prace nad przygotowaniem jego funkcjonalności w zakresie procesu naborów i rekrutacji.

Obowiązki i prawa pracowników Najwyższej Izby Kontroli oraz ich status zostały określone w ustawie o NIK. Pracownikami NIK są: kierownictwo NIK, kontrolerzy oraz pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na stanowiskach administracyjnych i obsługi.

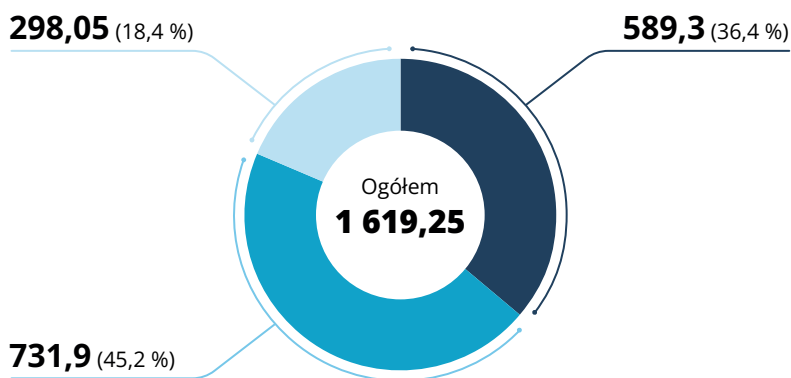
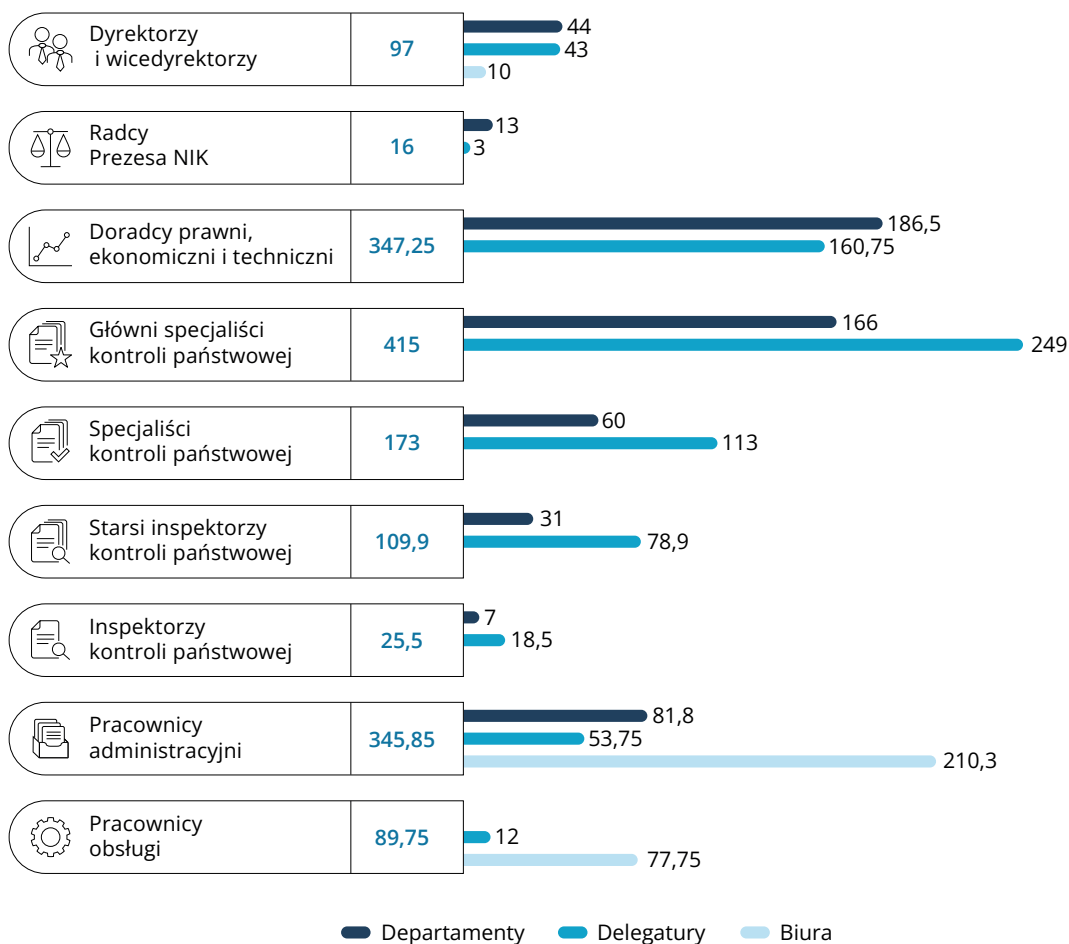
Infografika nr 5. Zasoby kadrowe NIK według etatów (stan na dzień 31 grudnia 2024 r.)

Planowana w NIK liczba etatów na 2024 r. wynosiła 1 701. Przeciętne zatrudnienie wyniosło 1 615,18 etatu. W dniu 1 stycznia 2024 r. obsadzone było 1 627,12 etatu, zaś na dzień 31 grudnia 2024 r. – 1 625,25 etatu (łącznie z Kierownictwem NIK). Zatrudnienie kontrolerów oraz pracowników administracyjnych i obsługi na dzień 31 grudnia 2024 r. wyniosło 1 620,25 etatu.

W 2024 r. 937 (79,4 %) kontrolerów legitymowało się wykształceniem kierunkowym: prawo, administracja, ekonomia, nauki techniczne i rolnicze, zaś 61 (5,2 %) posiadało stopień naukowy (dr, dr inż., dr hab.). W strukturze wiekowej pracowników NIK dominowały osoby w wieku od 40 do 60 lat (75 %), zaś 14 % wszystkich zatrudnionych stanowiły osoby poniżej 40. roku życia. Pracownicy w wieku powyżej 60 lat stanowili 11 % ogółu zatrudnionych, w tym 46 (2,8 %) pracowników nabyło prawa emerytalne. W 2024 r. kobiety stanowiły 47 % ogółu zatrudnionych.

Infografika nr 6. Struktura zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych NIK według etatów (stan na dzień 31 grudnia 2024 r.)

W 2024 r. Prezes NIK mianował na stanowiska kontrolerskie 85 osób oraz awansował 177 pracowników, w tym 138 kontrolerów (78 % wszystkich awansów).

Ponadto w 2024 r. ogłoszono nabory na 108 etatów na stanowiska kontrolerskie. Nabory były ogłaszane zgodnie z art. 69a ustawy o NIK oraz zarządzeniem Nr 11/2023 Prezesa NIK z dnia 21 lutego 2023 r. w sprawie naboru na stanowiska kontrolerów w Najwyższej Izbie

Kontroli. Kandydaci ubiegający się o stanowiska kontrolerskie musieli spełnić wymagania wynikające z art. 67 ustawy o NIK oraz wymagania określone zarządzeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 sierpnia 2011 r. w sprawie wynagradzania pracowników Najwyższej Izby Kontroli. Od kandydatów na stanowiska kontrolerskie wymagano posiadania wykształcenia kierunkowego, wiedzy oraz doświadczenia zawodowego w zależności od obszaru działania jednostki organizacyjnej NIK, do której prowadzony był nabór.

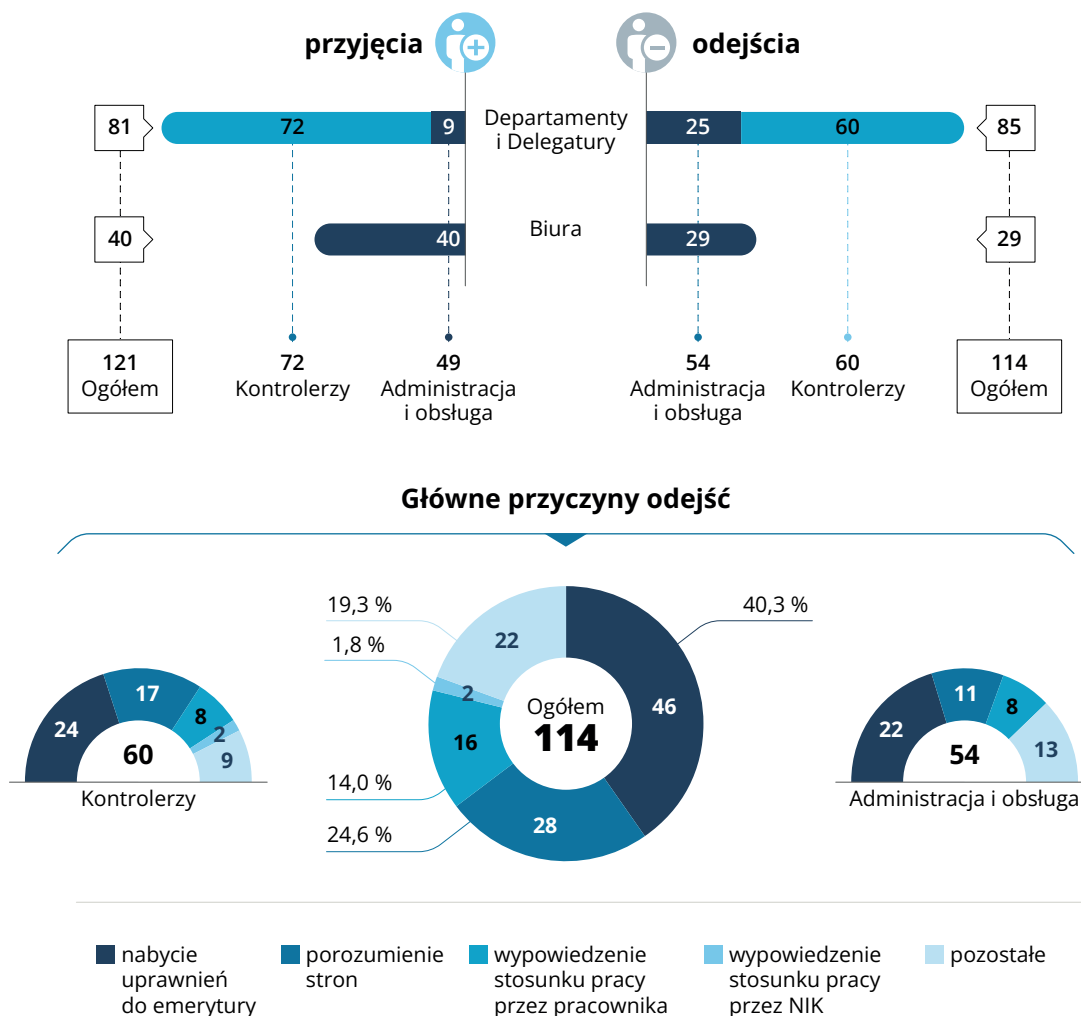
Najwyższa Izba Kontroli mierzy się z wyzwaniami rekrutacyjnymi związanymi z zatrudnianiem kontrolerów. Jednym z nich jest konieczność pozyskania wysoko wykwalifikowanych kandydatów, którzy posiadają zarówno wiedzę merytoryczną, jak i umiejętności analityczne oraz interpersonalne. Proces naboru na stanowiska kontrolerskie jest wieloetapowy i wymaga spełnienia licznych wymogów formalnych. Tymczasem oczekiwania finansowe kandydatów bywają wyższe od możliwości finansowych NIK w zakresie oferowanych wynagrodzeń. Obniża to konkurencyjność oferty NIK na rynku pracy, w porównaniu z podmiotami prywatnymi i niejednokrotnie – publicznymi.

W 2024 r. przeprowadzono także konkursy na stanowiska dyrektorów jednostek kontrolnych, zgodnie z art. 69e ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli oraz zarządzeniem Nr 5/2013 Prezesa NIK z dnia 4 marca 2013 r. w sprawie konkursu na stanowiska dyrektorów i wicedyrektorów kontrolnych jednostek organizacyjnych Najwyższej Izby Kontroli. Pozytywnie rozstrzygnięto 12 konkursów, a wyłonieni kandydaci zostali mianowani przez Prezesa NIK na pięcioletnią kadencję.

Rekrutacje prowadzone na stanowiska administracyjne i obsługi ukierunkowane były na zapewnienie ciągłości obsługi procesów realizowanych w NIK oraz wspierały strategiczne kierunki jej funkcjonowania, w szczególności dotyczące wzmocnienia kompetencji informatycznych z zakresu: cyberbezpieczeństwa, digitalizacji procesu kontrolnego, wdrożenia systemu centralnego ERP oraz analiz zarządczych.

NIK mierzy się również z wyzwaniami w rekrutacji specjalistów IT i cyberbezpieczeństwa. Jednym z problemów – podobnie jak w przypadku naborów na stanowiska kontrolerskie – są ograniczenia budżetowe NIK oraz brak nowelizacji Zarządzania Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 sierpnia 2011 r. w sprawie wynagradzania pracowników Najwyższej Izby Kontroli (M. P. Nr 79 poz. 803 i poz. 1023 z 2012 r.). Ponadto NIK nie może zaoferować pracownikom, ani kandydatom do pracy na stanowiska związane z bezpieczeństwem informatycznym dodatków, które funkcjonują w sektorze publicznym i są wypłacane na podstawie ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. o szczególnych zasadach wynagradzania osób realizujących zadania z zakresu cyberbezpieczeństwa.

W 2024 r. w NIK zatrudniono 121 osób, w tym 72 kontrolerów. Stosunek pracy został rozwiązany ze 114 osobami, najczęściej w związku z nabyciem prawa do emerytury.

Infografika nr 7. Ruch kadrowy w NIK**Rozwój zawodowy pracowników NIK i działalność szkoleniowa**

Najwyższa Izba Kontroli zapewnia wszystkim zatrudnionym pracownikom możliwość stałego podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych oraz wzmacniania kompetencji zgodnie z indywidualnymi potrzebami.

W 2024 r. pracownicy NIK mieli do wyboru 347 tematów szkoleń specjalistycznych organizowanych przy wsparciu ekspertów i praktyków zatrudnionych w NIK lub z udziałem podmiotów zewnętrznych. Tematyka tych szkoleń dotyczyła w szczególności przygotowania kontroli, dokumentowania ustaleń i prowadzenia akt kontroli, w tym w formie elektronicznej, sporządzania dokumentów pokontrolnych, ochrony sygnalistów, dezinformacji, rachunkowości budżetowej, ochrony danych osobowych, obsługi systemu elektronicznego zarządzania dokumentami, umiejętności interpersonalnych. Pracownicy NIK mieli także do wyboru szkolenia e-learningowe uruchamiane na platformie wewnętrznej oraz na zewnętrznych, ogólnodostępnych platformach szkoleniowych.

Zgodnie z art. 68 ust. 7 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, NIK w każdym roku uruchamia kolejne edycje aplikacji kontrolerskich, których celem jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie aplikantów do wykonywania czynności kontrolnych. Pozytywny wynik egzaminu jest warunkiem nawiązania stosunku pracy na podstawie mianowania. Aplikanci uczestniczą w wykładach, seminariach, warsztatach i ćwiczeniach. Wykładowcami podczas aplikacji są przede wszystkim doświadczeni pracownicy NIK. W 2024 r. 85 aplikantów, uprawnionych do przeprowadzania kontroli, ukończyło aplikację kontrolerską, a kolejnych 41 zostało skierowanych do jej odbycia.

Elementami dopełniającymi proces przygotowania kontrolerów są samokształcenie oraz realizacja zadań kontrolnych. Pracownicy NIK mają również możliwość uzupełniania lub pogłębiania wiedzy podczas studiów. W 2024 r. 152 pracowników podjęło lub kontynuowało kształcenie na studiach podyplomowych lub magisterskich, korzystając z dofinansowania udzielonego przez NIK. Największym zainteresowaniem cieszyły się studia w zakresie audytu wewnętrznego i kontroli zarządczej. W 2024 r. czterech kontrolerów NIK rozpoczęło aplikację legislacyjną zorganizowaną przez Rządowe Centrum Legislacji, a dwóch kontrolerów kontynuowało naukę na aplikacji radcowskiej. Ponadto, w ramach realizacji, wdrożonych w 2023 r., Indywidualnych Programów Rozwoju Zawodowego kontrolerzy uczestniczyli w zewnętrznych szkoleniach specjalistycznych, studiach podyplomowych oraz kursach nauki języków obcych.

Infografika nr 8. Doskonalenie zawodowe pracowników NIK – liczba uczestników

5. Realizacja „Strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024”

W trakcie kadencji Prezesa NIK Mariana Banasia została opracowana nowa, pierwsza od 1 lat, *Strategia Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024*, która określiła m.in. misję i wizję NIK oraz cztery cele strategiczne.

Działania ukierunkowane na realizację celów strategicznych i operacyjnych *Strategii NIK* skutkowały ich osiągnięciem w ponad 80 %.

Infografika nr 9. Poziom realizacji celów strategicznych określonych w *Strategii Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024*

Cel strategiczny nr 1. Wzmocnienie wpływu NIK na usprawnienie państwa

Cel koncentrował się na zapewnieniu wiarygodnej informacji o stanie i kierunkach rozwoju państwa, wsparciu instytucji publicznych oraz wzmocnieniu współpracy z interesariuszami. Został on zrealizowany w 81 %. W najwyższym stopniu osiągnięte zostały cele operacyjne, dotyczące: zbudowania systemu analiz strategicznych, skutecznej komunikacji społecznej i medialnej, efektywnego systemu kontroli i współpracy z otoczeniem (organy władzy publicznej, środowisko międzynarodowe, uczelnie wyższe, ośrodki naukowe, organizacje pozarządowe).

Cel strategiczny nr 2. Wysoka jakość kontroli

Cel został zrealizowany na poziomie 84 %. Obejmował on obszary sprawnego systemu analiz i planowania, rozwoju innowacyjnych metod kontroli i odbiurokratyzowania procesu kontrolnego. Celami operacyjnymi, które w ramach tego celu strategicznego zostały osiągnięte w najwyższym stopniu, były: uproszczenie procesu kontroli, wsparcie procesu kontroli, strategia działalności kontrolnej czy podejście projektowe do kontroli.

Cel strategiczny nr 3. Wzorcowa instytucja publiczna

Cel odnosił się wprost do zasady fundamentalnej INTOSAI P-12 i został osiągnięty w 80 %. Zadania realizowane w ramach tego celu koncentrowały się na wzmocnieniu potencjału kontrolnego, osiągnięciu najwyższych standardów oraz wdrożeniu cyfrowej NIK. W najwyższym stopniu osiągnięte zostały cele operacyjne dotyczące kontroli wspieranej przez całą instytucję oraz cyfryzacji procesów kontroli i procesów zarządzania organizacją.

Cel strategiczny nr 4. Prestiżowe miejsce pracy

Cel został osiągnięty w 87 % i obejmował obszary: rozwój zawodowy, doskonałe środowisko pracy oraz sprawiedliwe i motywacyjne wynagrodzenia. Celami operacyjnymi, które zostały osiągnięte w najwyższym stopniu były: praca w poczuciu misji i celu, instytucja przyjazna pracownikowi oraz wzmocnienie procesu przyjmowania i adaptacji nowych pracowników.

Inicjatywy strategiczne takie jak: *Wsparcie instytucji publicznych, Odbiurokratyzowanie procesu kontroli, Wzmocnienie potencjału kontrolnego, Cyfrowa Najwyższa Izba Kontroli, Rozwój zawodowy, Doskonałe środowisko pracy* – zostały wdrożone w ponad 80 %.

Podstawowe wartości i zasady określone w *Strategii NIK* pozostają nadal aktualne. Są nimi: niezależność NIK, interes publiczny, profesjonalizm i wiarygodność. Priorytetowe kierunki działań oraz zadania wyznaczone w *Strategii NIK Najwyższej Izby Kontroli na lata 2021–2024* będą kontynuowane w trakcie realizacji nowej *Strategii NIK*, określonej na kolejne lata 2025–2031. W szczególności dotyczą one rozpoczętych już wieloetapowych procesów i perspektywicznych inicjatyw, takich jak cyfryzacja NIK, komunikacja i współpraca z interesariuszami zewnętrznymi, ukierunkowanie działalności kontrolnej na kluczowe obszary funkcjonowania państwa oraz rozwój zawodowy pracowników NIK.

6. Digitalizacja NIK

Działania prowadzone w obszarze digitalizacji w 2024 r. skupiały się na czterech zasadniczych projektach: (1) wsparcie procesu kontroli, (2) wsparcie techniczne i analityczne, (3) bezpieczeństwo danych i infrastruktury dostępowej oraz (4) zabezpieczenie infrastruktury teletechnicznej IT.

W ramach pierwszego projektu – **wsparcie procesu kontroli** – dostarczono pracownikom odpowiedni sprzęt, nowoczesne narzędzia informatyczne oraz oprogramowanie ułatwiające im przygotowanie i prowadzenie kontroli. W efekcie wyposażono pracowników w monitory stacjonarne i przenośne oraz laptopy; zapewniono nowe oraz odnowiono dotychczas używane podpisy elektroniczne (kwalifikowane); wdrożono oprogramowanie Microsoft Visio i Project, MS 365 wraz aplikacją Teams; zapewniono dostęp do systemu informacji prawnej LEX; do oprogramowania tłumaczeń, a także wdrożono platformy (sprzęt i oprogramowanie) do gromadzenia i analizy danych przestrzennych (GIS).

Wsparcie technologiczne i analityczne odbywało się w drodze: rozwoju platformy Business Intelligence (wizualizacja oraz analiza informacji z wielu źródeł); zbudowania funkcjonalności Elektronicznego Obiegu Kart Kontroli w systemie Share Point; modernizacji systemu PS Questio Pro (narzędzia do budowania profesjonalnych ankiet); wdrożenia automatycznego raportowania budżetu zadaniowego (redukcja czasu poświęcanego na sprawozdawczość); rozwoju systemu do wyszukiwania pełnotekstowego (sprawniejsze wyszukiwanie skarg i wniosków w systemach ZDiS i EZD RP) oraz uruchomienia funkcjonalności e-doręczeń w systemie EZD RP.

W ramach projektu **bezpieczeństwa danych infrastruktury dostępowej** zapewniono bezpieczną łączność z Wojskowym Systemem Telekomunikacyjnym oraz podniesiono poziom bezpieczeństwa dla połączeń zdalnych.

Przedsięwzięcie w zakresie **zabezpieczenia infrastruktury teletechnicznej IT** objęło: modernizację systemu kopii zapasowych (zwiększenie przestrzeni dyskowej); rozbudowę biblioteki taśmowej (zwiększenie wydajności systemu poprzez dodatkowe urządzenia do zapisu danych); dostawę serwerów i licencji serwerowych; modernizację systemu nagłośnienia oraz systemu sterowania w wybranych pomieszczeniach Centrali NIK; zapewnienie usług transmisji danych w Sieci WAN oraz dostępu do internetu poprzez wymianę przełączników w Delegaturach NIK, a także modernizację centralnego systemu bezpieczeństwa firewall.

Rozdział II

Działalność kontrolna

i jej rezultaty

Działania kontrolne NIK

Realizacja „Strategii działalności kontrolnej na lata 2022–2024”

Funkcjonowanie państwa w świetle kontroli NIK

Rezultaty i efekty kontroli NIK

1. Działania kontrolne NIK

Najwyższa Izba Kontroli realizuje swoje zadania na podstawie rocznego planu pracy, który jest uchwalany przez Kolegium NIK i przedkładany Sejmowi RP. NIK przeprowadza także kontrole doraźne¹, które są instrumentem umożliwiającym szybkie zbadanie zidentyfikowanych przez NIK problemów lub gdy istnieje pilna potrzeba zareagowania na pojawiające się nieprawidłowości zgłaszane do NIK przez różne podmioty: obywateli, parlamentarzystów, a także organy władzy publicznej.

Zagadnienia kontrolowane przez NIK zostały wybrane na podstawie pogłębionej analizy ryzyka. Przy ich typowaniu wykorzystano wiedzę i doświadczenie kontrolerów NIK, a także zewnętrzne sygnały mające wpływ na funkcjonowanie państwa i jakość życia obywateli.

W 2024 r. – jak w każdym roku – kontrolą w największym stopniu angażującą zasoby NIK była kontrola *Wykonania budżetu państwa w 2023 roku* (P/24/001). Na podstawie wyników 169 kontroli przeprowadzonych u dysponentów części budżetu państwa i w innych jednostkach, gdzie sprawdzana była m.in. legalność, gospodarność, celowość i rzetelność dokonywanych przez kontrolowane podmioty wydatków oraz kontroli *Wykonania założeń polityki pieniężnej w 2023 roku* (P/24/002) przeprowadzonej w Narodowym Banku Polskim – została przygotowana *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku*. *Analiza* jest podstawą do wyrażenia opinii w przedmiocie udzielenia absolutorium Radzie Ministrów². NIK realizując ustawowy obowiązek, przeprowadziła w 2024 r. badanie rocznego sprawozdania finansowego Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego³.

Plan pracy NIK na 2024 rok przewidywał, poza dwiema wyżej wymienionymi kontrolami, realizację 92 tematów kontroli planowych. W trakcie roku w planie wprowadzono zmiany, tj. skreślono osiem tematów kontroli i wprowadzono dwa nowe tematy. Zmiany te były konsekwencją zlecenia przez Marszałka Sejmu RP przeprowadzenia kontroli dotyczącej finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych oraz zlecenia przez Sejm RP przeprowadzenia kontroli dotyczącej działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie realizacji przez nią konstytucyjnych i ustawowych obowiązków⁴.

W październiku 2024 r. został opracowany i uchwalony *Plan pracy NIK na 2025 rok*. Zakłada on, że programowanie części kontroli planowych rozpocznie się jeszcze w roku 2024, tak aby kontrole te mogły rozpocząć się w jednostkach już w styczniu 2025 r.

Działalność kontrolna NIK realizowana była w sposób ciągły i dotyczyła tematów kontroli rozpoczętych przed lub w trakcie 2024 r. W rezultacie, aktywność kontrolna NIK obejmowała

1 Art. 6 ust. 2 ustawy o NIK.

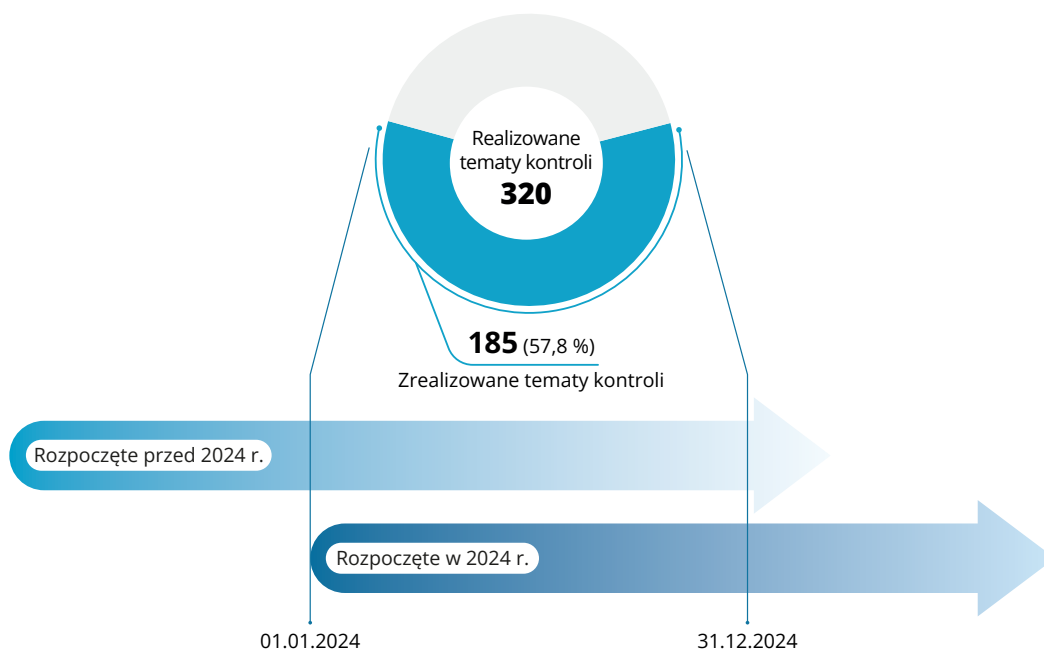
2 Wyniki tych kontroli prezentowane są w jednym dokumencie, jakim jest *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej* – niezależnie od niniejszego *Sprawozdania*. Wykaz informacji o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r., przeprowadzonych w roku 2024 u dysponentów części budżetu państwa został ujęty w załączniku nr 1 do niniejszego *Sprawozdania*.

3 Art. 4a ustawy o NIK.

4 *Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne* (P/24/095); *Realizacja zadań przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji oraz Radę Mediów Narodowych* (P/24/096).

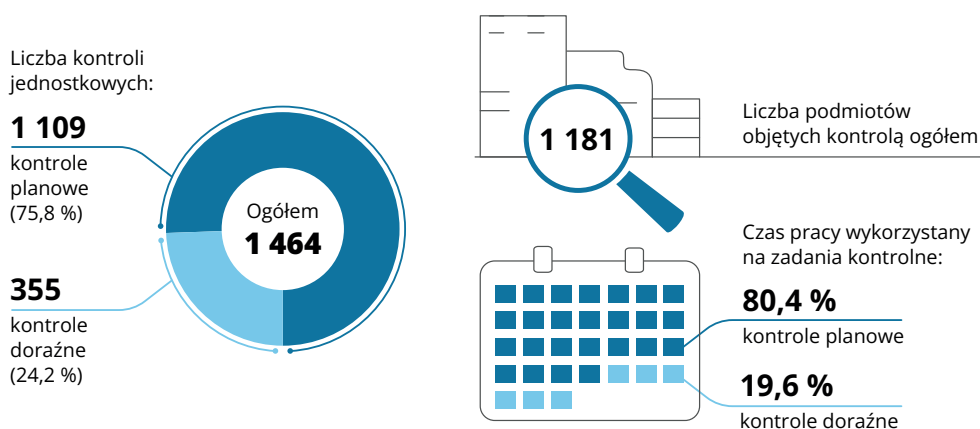
320 tematów kontroli, w tym 135 tematów było w trakcie realizacji (77 tematów kontroli planowych oraz 58 tematów kontroli doraźnych). Spośród tematów kontroli planowych, 68 to kontrole z *Planu pracy NIK na 2024 rok*. Większość z kontroli była na zaawansowanym etapie realizacji⁵.

Infografika nr 10. Działalność kontrolna NIK w 2024 r.

W ramach zrealizowanych 185 tematów kontroli, w tym 84 tematów kontroli planowych i 101 doraźnych⁶, NIK przeprowadziła 1 464 kontrole jednostkowe w 1 181 podmiotach.

Infografika nr 11. Kontrole jednostkowe zrealizowane w 2024 r.

⁵ W *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2024 roku*, dla zobrazowania skali działalności kontrolnej w roku sprawozdawczym, wymieniono tematy kontroli planowych i doraźnych będących w trakcie realizacji, wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. Tematy te zostały ujęte w załączniku nr 4 do niniejszego *Sprawozdania*.

⁶ W przypadku zrealizowanych kontroli planowych są to tematy kontroli zakończone informacją o wynikach kontroli zatwierdzoną przez Prezesa NIK w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. lub odstąpieniem od jej sporządzenia. W odniesieniu do kontroli doraźnych są to tematy zakończone wystąpieniem pokontrolnym lub informacją o wynikach kontroli w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r.

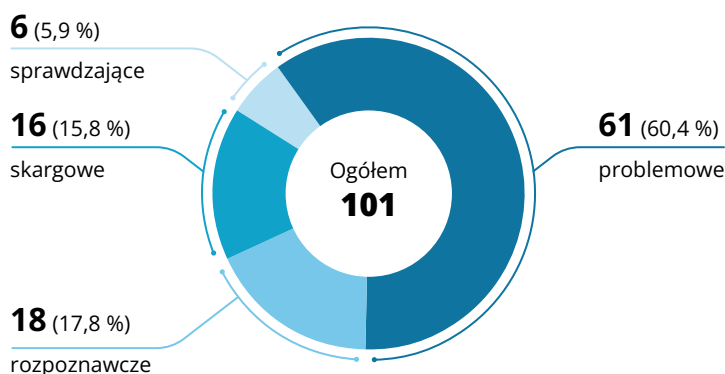
W następstwie zakończonych w 2024 r. kontroli opracowano 1 464 wystąpienia pokontrolne.

W razie potrzeby NIK przeprowadza, poza planem pracy, kontrole doraźne⁷. Ten rodzaj kontroli przeprowadza się w szczególności w przypadku: potrzeby niezwłocznego zbadania aktualnych zagadnień o szczególnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa (kontrola specjalna); potrzeby niezwłocznego zbadania określonego problemu (kontrola problemowa); wstępnego badania określonych zagadnień w celu przygotowania kontroli planowej (kontrola rozpoznawcza); badania sposobu wykorzystania uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych (kontrola sprawdzająca) oraz rozpatrywania skarg i wniosków (kontrola skargowa).

Zgodnie z obowiązującą wieloetapową procedurą wewnętrzną, każda kontrola doraźna poprzedzona była wnikliwą analizą obszaru kontrolnego pod kątem ryzyk, skali potencjalnych nieprawidłowości, jej aktualności oraz zasadności podjęcia tematu kontrolnego.

Wśród kontroli doraźnych zakończonych w 2024 r., najwięcej było kontroli problemowych (61 tematów kontroli).

Infografika nr 12. Rodzaje zrealizowanych kontroli doraźnych w 2024 r.

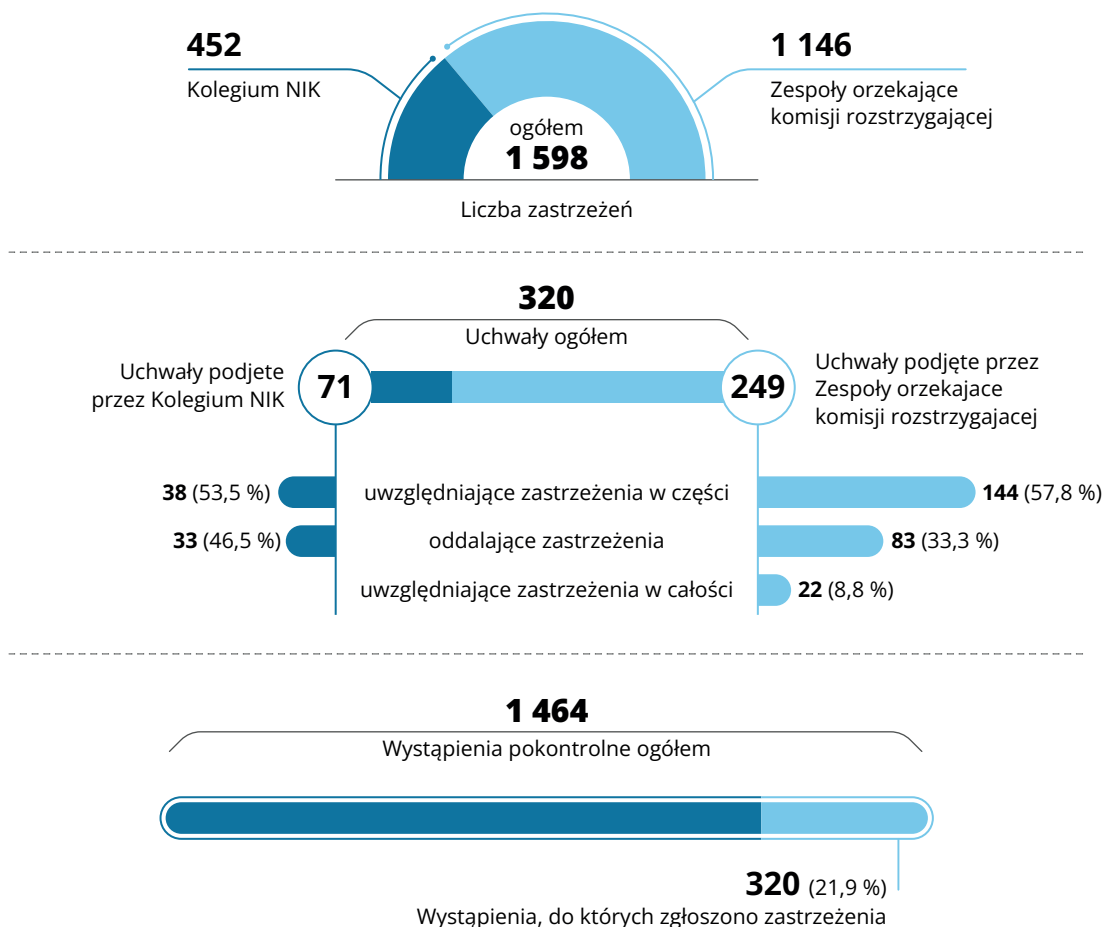
Zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych

W postępowaniu kontrolnym kierownikowi jednostki kontrolowanej przez NIK przysługuje prawo zgłoszenia umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego. Przepisy ustawy o NIK uprawniają do rozpatrywania zastrzeżeń Kolegium NIK i komisję rozstrzygającą. Kolegium NIK, zapewniając możliwość udziału przedstawicieli jednostek kontrolowanych, rozpatruje zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych składane przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego, kierowników naczelnych i centralnych organów administracji rządowej oraz kierowników podmiotów wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o NIK. W pozostałych przypadkach zastrzeżenia rozpatrują trzyosobowe zespoły orzekające komisji rozstrzygającej. Postępowanie w sprawie rozpatrywania zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych jest jednoinstancyjne, a rozstrzygnięcia podejmowane są w formie uchwały przez Kolegium NIK lub komisję rozstrzygającą.

⁷ Zarządzenie Nr 11/2020 Prezesa NIK z dnia 25 lutego 2020 r. w sprawie szczegółowych zasad przygotowywania kontroli, zadań kontrolerów oraz zasad sporządzania informacji o wynikach kontroli.

W 2024 r. Kolegium NIK podjęło 71 uchwał, w których rozpatrzyło łącznie 452 zastrzeżenia zgłoszone do wystąpień pokontrolnych. Natomiast zespoły orzekające komisji rozstrzygającej podjęły 249 uchwał, w których rozpatrzyły łącznie 1 146 zastrzeżeń zgłoszonych do wystąpień pokontrolnych NIK.

Infografika nr 13. Rozpatrywanie zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych w 2024 r.

Informacje o wynikach kontroli

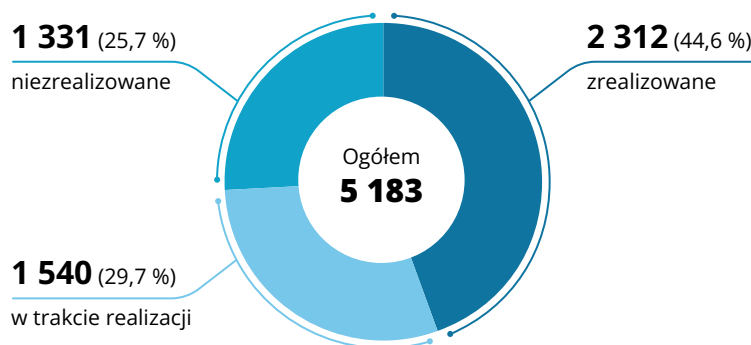
Zadaniem NIK jest dostarczenie parlamentarzystom i społeczeństwu obiektywnej wiedzy o funkcjonowaniu państwa i realizowaniu zadań publicznych. Służy temu m.in. sporządzanie i upublicznianie informacji o wynikach kontroli. Informacja to końcowy dokument, w którym dokonuje się syntetycznego podsumowania jednostkowych kontroli przeprowadzonych w ramach jednego tematu kontroli planowej w różnych podmiotach, w jednym lub kilku powiązanych ze sobą tematach. W dokumencie przedstawia się oceny kontrolowanej działalności z uwzględnieniem istotnych ustaleń i wniosków wynikających z kontroli planowych i wybranych kontroli doraźnych. Podstawę sporządzenia informacji stanowią w szczególności wystąpienia pokontrolne i materiały dowodowe zgromadzone w aktach kontroli. Informacje o wynikach kontroli są podawane do publicznej wiadomości, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

W 2024 r. NIK przedłożyła Sejmowi RP łącznie 104 dokumenty, w tym 102 informacje o wynikach kontroli.

Realizacja wniosków pokontrolnych

Na podstawie wyników kontroli NIK w 2024 r. sformułowała 5 183 wnioski pokontrolne, z czego 74,3 % zostało przyjętych do realizacji.

Infografika nr 14. Stan realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych przez NIK w 2024 r.

Wnioski pokontrolne wskazują na potrzebę podjęcia konkretnych działań w celu wyeliminowania nieprawidłowości. Przedmiot wniosków może też mieć charakter szerszy i dotyczyć całości kontrolowanych zagadnień. W razie potrzeby – z uwagi na przedmiot, zakres lub istotność ustaleń – NIK powiadamia o uwagach, ocenach i wnioskach także kierownika jednostki nadrzędnej lub właściwe organy państwowe lub samorządowe.

Kierownik jednostki kontrolowanej zobowiązany jest poinformować NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym oraz o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia.

Najwyższa Izba Kontroli monitoruje wykonanie wniosków pokontrolnych. Jedną ze stosowanych metod weryfikacji ich wykonania przez skontrolowane podmioty jest doraźna kontrola sprawdzająca.

Działania w obszarze metodyki kontroli

Działania prowadzone w tym zakresie dotyczyły przede wszystkim realizacji zadań wyznaczonych w ramach *Strategii NIK na lata 2021–2024*.

W 2024 r. wdrożono zaktualizowaną wersję *Podręcznika kontrolera*. Dokument ten, opracowany przez doświadczonych pracowników NIK, zawiera praktyczne aspekty zastosowania przepisów ustawy o NIK oraz standardów INTOSAI w ramach realizowanych czynności kontrolnych.

Ponadto dokonano aktualizacji metodyki ustaleń finansowych rezultatów kontroli, w tym m.in. dostosowano zasady ich kwalifikowania, naliczania (szacowania) do obowiązującego stanu prawnego.

NIK stale poszerza źródła pozyskiwania informacji, korzystając na bieżąco z dostępnych portali otwartych danych oraz baz publikowanych m.in. przez Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Cyfryzacji czy Główny Urząd Statystyczny. Do gromadzenia i analizy zebranych danych wykorzystano zasoby informatyczne NIK oraz wyspecjalizowane oprogramowania, w tym narzędzia do tworzenia profesjonalnych ankiet.

W ramach dziewięciu kontroli przeprowadzono łącznie 14 badań (kwestionariuszowych i ankietowych). Podczas dziewięciu badań kwestionariuszowych, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, wysłano 8 474 zaproszenia, na które odpowiedziało od 23,4 % do 97,8 % podmiotów. Zebrano również 3 316 odpowiedzi na pięć ankiet otwartych.

Dziewięć badań kwestionariuszowych przeprowadzonych zostało na potrzeby sześciu niżej wymienionych kontroli planowych:

1. *Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych* (P/24/093) – zapytanie skierowano do 934 gmin, odpowiedzi udzieliło 97,8 %.
2. *Realizacja programu Granty PPGR – Wsparcie dzieci i wnuków byłych pracowników PGR w rozwoju cyfrowym* (P/24/076) – zapytanie skierowano do 2 477 gmin, odpowiedzi udzieliło 86 %.
3. *Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne* (P/24/095) – trzy zapytania skierowano do:
 - 556 szpitali publicznych, odpowiedzi udzieliło 85,3 %;
 - 2 427 gmin (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) i urzędów marszałkowskich, odpowiedzi udzieliło 74,5 %;
 - 380 powiatów i miast na prawach powiatu, odpowiedzi udzieliło 67,6 %.
4. *Funkcjonowanie opieki nad osobami starszymi z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcie ich opiekunów* (P/24/056) – dwa zapytania skierowano do:
 - 553 gmin, odpowiedzi udzieliło 79,4 %;
 - 167 komend Straży Pożarnej i Policji, odpowiedzi udzieliło 41,9 %.
5. *Diagnostyka i leczenie przewlekłej choroby nerek* (P/24/068) – zapytanie skierowano do 615 zakładów Podstawowej Opieki Zdrowotnej, odpowiedzi udzieliło 23,4 %.
6. *Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach ponadpodstawowych w województwach lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim* (P/24/086) – zapytanie skierowano do 365 szkół ponadpodstawowych, odpowiedzi udzieliło 52,1 %.

Pięć badań ankietowych przeprowadzono na potrzeby czterech niżej wymienionych kontroli:

1. *Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości* (P/23/030) – dwie ankiety wypełniło: 246 przedsiębiorców oraz 778 sędziów.
2. *Przeciwdziałanie przemocy domowej* (P/24/080) – ankietę wypełniło 605 respondentów.
3. *Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach ponadpodstawowych w województwach lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim* (P/24/086) – ankietę wypełniło 1 649 nauczycieli szkół ponadpodstawowych.
4. *Funkcjonowanie publicznych uczelni muzycznych* (P/24/090) – ankietę wypełniło 38 podmiotów.

2. Realizacja „Strategii działalności kontrolnej na lata 2022–2024”

Dokumentem, który ukierunkował działalność kontrolną w perspektywie trzyletniej była *Strategia działalności kontrolnej na lata 2022–2024*, opracowana przez NIK w 2021 r. na podstawie wyników analiz sytuacji społeczno-gospodarczej i geopolitycznej kraju oraz analiz ustaleń zrealizowanych kontroli. Zostały określone w niej trzy priorytety działalności kontrolnej:

1. Finanse i gospodarka – Stabilność finansowa i rozwój gospodarczy państwa
2. Ludzie – Obywatel podmiotem działań państwa
3. Środowisko – Infrastruktura państwa i odpowiedzialność za zasoby naturalne.

Do zaktualizowanej w 2022 r. *Strategii działalności kontrolnej*⁸ został dodany priorytet strategiczny: *Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego*, który ukierunkowywał planowane przez NIK kontrole na badanie działań państwa służących zapewnieniu bezpieczeństwa obywatelom i ocenie, czy państwo jest przygotowane do działania w sytuacji zagrożeń z zewnątrz. Wybór priorytetu strategicznego był podyktowany działaniami wojennymi na terenie Ukrainy, zaangażowaniem Polski w pomoc wschodniemu sąsiadowi, jak również problemami wewnętrznymi (w obszarach takich jak: zmiany demograficzne, finanse publiczne, gospodarka, zasoby naturalne, presja inflacyjna), oddziałującymi na sprawność funkcjonowania państwa oraz jakość życia obywateli.

Wdrożenie *Strategii* przez NIK miało na celu wzmocnienie jej wpływu na usprawnianie funkcjonowania państwa w obszarach istotnych dla społeczeństwa i rozwoju gospodarczego, poprzez koncentrację na interesie publicznym, ocenie ryzyk oraz kontroli kluczowych procesów zarządzanych.

Wszystkie kontrole zrealizowane w 2024 r. wpisywały się w jeden z trzech głównych obszarów priorytetowych, a dodatkowo część z tematów realizowała także priorytet strategiczny.

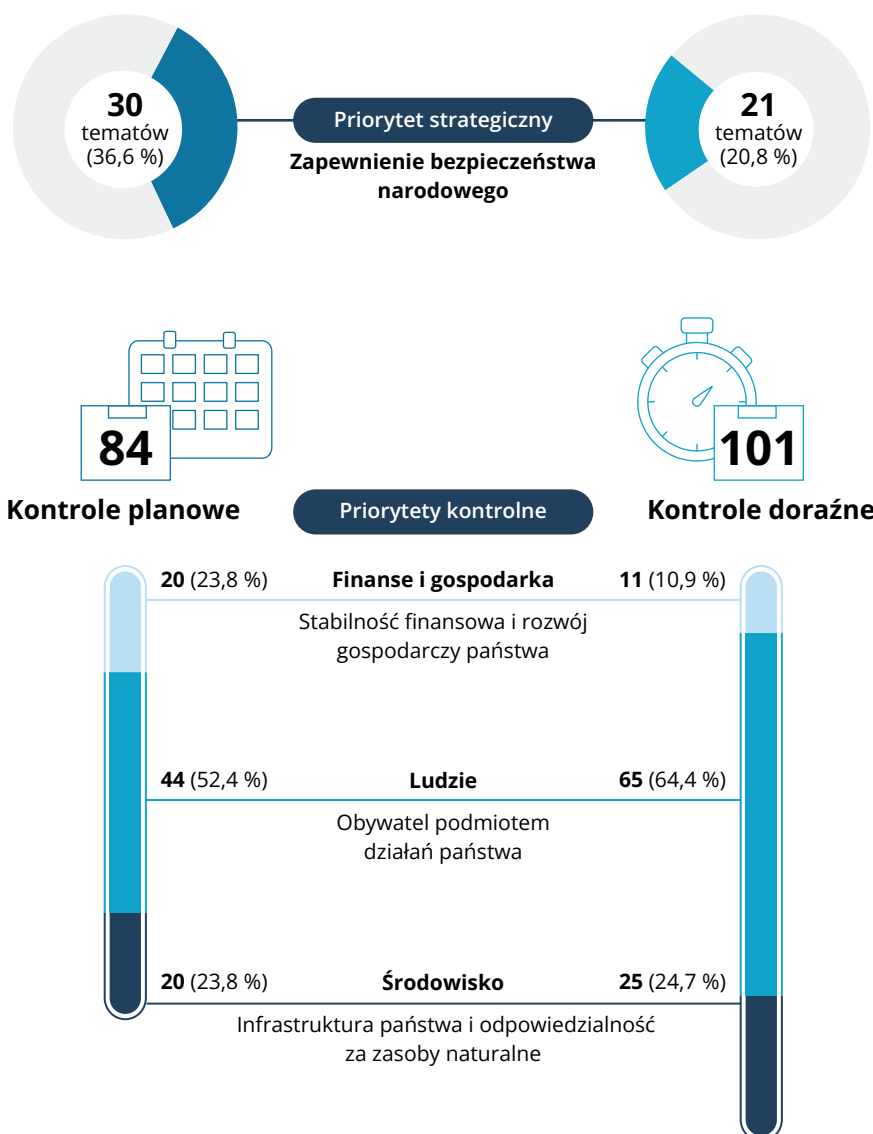
Priorytet strategiczny został uwzględniony w 30 spośród 84 tematów kontroli planowych, co stanowiło 36,1 % tych kontroli oraz w 21 spośród 101 tematów kontroli doraźnych, co stanowiło blisko 21 % takich kontroli zrealizowanych w 2024 r.⁹

Spośród 185 zrealizowanych w 2024 r. tematów kontroli planowych i doraźnych NIK najwięcej (109, tj. 58,9 %) przeprowadziła w ramach priorytetu *II. Ludzie – Obywatel podmiotem działań państwa*, w tym w ramach podpriorytetu *II.1. Bezpieczeństwo obywateli*.

8 Kolejna aktualizacja *Strategii działalności kontrolnej na lata 2022–2024* została zatwierdzona przez Prezesa NIK 9 lutego 2023 r. W grudniu 2023 r. dokonana została ocena adekwatności kontynuacji Priorytetów działalności kontrolnej na lata 2022–2024 w perspektywie 2024–2025, która pozwoliła wskazać, że priorytet strategiczny oraz priorytety szczegółowe są trafne, użyteczne i trwałe, a zatem adekwatne jako wyznacznik działalności kontrolnej w perspektywie 2024–2025.

9 Są to tematy kontroli wyszczególnione w Załącznikach nr 1, 2 i nr 3 do niniejszego *Sprawozdania*.

Infografika nr 15. Realizacja priorytetów działalności kontrolnej w tematach kontroli zrealizowanych w 2024 r.

3. Funkcjonowanie państwa w świetle kontroli NIK

Mając na uwadze wciąż obowiązującą uchwałę Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 stycznia 2000 r. w sprawie wzmocnienia kontroli państwowej prowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli¹⁰, w której Sejm wyraził oczekiwanie, że „raporty Najwyższej Izby Kontroli powinny podawać pogłębioną diagnozę obecnego stanu państwa i przedstawiać ocenę mechanizmów występujących w całej administracji”, w tej części dokumentu zostały zaprezentowane ustalenia kontroli NIK w różnych obszarach funkcjonowania państwa, a także przykładowe kontrole regionalne.

¹⁰ Monitor Polski z 2000 r. Nr 2 poz. 10.

Wyniki kontroli, zarówno planowych¹¹, jak i wybranych kontroli doraźnych¹², zostały zaprezentowane w podziale na sześć obszarów problemowych, wyróżnionych w wyniku pogłębionej analizy, tj.: 1. *Administracja publiczna i sprawy społeczne*; 2. *Obrona narodowa i bezpieczeństwo wewnętrzne*; 3. *Finanse, gospodarka i transport*; 4. *Edukacja i kultura*; 5. *Środowisko, Klimat i rolnictwo* oraz 6. *Zdrowie*. Każdy obszar został poprzedzony syntetyczną analizą wskazującą na najistotniejsze ryzyka i kwestie wymagające podjęcia działań naprawczych.

Obszar 1. Administracja publiczna i sprawy społeczne

W obszarze badań kontrolnych, dotyczącym administracji publicznej i spraw społecznych, NIK oceniła działania właściwych organów w tak istotnych dla funkcjonowania państwa sprawach, jak: działalność konsulatów i wydawanie polskich wiz cudzoziemcom, repatriacja Polaków ze Wschodu i wspieranie Polonii, funkcjonowanie służby cywilnej czy zapewnienie powszechnego dostępu do internetu. Kontrole wykazały, że w **minionych kilku latach nie poprawił się sposób funkcjonowania administracji publicznej**.

W latach 2018–2023 Polska wydała ponad 6 mln wiz. Ówczesny Minister Spraw Zagranicznych nie zapewnił rozwiązań organizacyjnych i prawnych umożliwiających skuteczne działanie służb konsularnych. **Brak przepływu informacji między MSZ i placówkami konsularnymi a innymi instytucjami** zaburzał monitorowanie pobytu cudzoziemców na terytorium RP i **sprzyjał nielegalnej migracji, rozrostowi szarej strefy, nielegalnym pośrednictwom wizowym, a nawet mógł sprzyjać ryzykom w zakresie handlu ludźmi**.

Polacy i osoby polskiego pochodzenia za wschodnią granicą mają nadal ogromne problemy z repatriacją do Polski i otrzymaniem wiz. **Organy państwa nie zadośćuczyniły krzywdom wyrządzonym Polakom wysiedlonym przez sowieckie władze**, poprzez sprowadzenie ich do kraju. System okazał się niewydolny, zaś środki finansowe na ten cel były niewystarczające.

Kampanie społeczne w latach 2016–2023 były realizowane w sposób nieprzemyślany, niegospodarny i **nie przyniosły spodziewanych efektów**.

Powinnością państwa polskiego jest wspieranie Polonii i Polaków za granicą. Jednak środki publiczne przeznaczone na ten cel były rozdzielane przez ówczesnego Prezesa Rady Ministrów nieprzejrzysto i z pominięciem otwartego konkursu ofert. Dotacje przyznawano uznaniowo wybranym organizacjom pozarządowym.

11 W *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2024 roku* opisano wyniki kontroli planowych zakończonych informacją o wynikach kontroli, zatwierdzoną przez Prezesa NIK do 31 grudnia 2024 r. i nieujętych w *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku*. Wszystkie tematy kontroli planowych przeprowadzone w 2024 r. zostały ujęte w załączniku nr 2 do niniejszego *Sprawozdania*.

12 W *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2024 roku* uwzględniono wyniki wybranych kontroli doraźnych zakończonych wystąpieniem pokontrolnym w 2024 r. lub informacją o ich wynikach, zatwierdzoną do 31 grudnia 2024 r. Wszystkie tematy kontroli doraźnych przeprowadzone w 2024 r. zostały ujęte w załączniku nr 3 do niniejszego *Sprawozdania*.

Ustalenia przeprowadzonych przez NIK kontroli wskazywały na **problemy w zapewnieniu przejrzystego systemu rozdysponowania środków finansowych oraz nieprawidłowości przy udzielaniu dotacji przez organy administracji rządowej** i przy wykorzystaniu dotacji przez organizacje pozarządowe (np. na przedsięwzięcia polonijne). NIK stwierdziła nadmierne wykorzystywanie przez ówczesnego Prezesa Rady Ministrów trybu specjalnego udzielania dotacji, określonego w art. 11b ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. udzielanie dotacji z pominięciem otwartego konkursu ofert.

Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz edukacja prawna obywateli ma służyć realizacji zasady równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, co ma bardzo istotne znaczenie dla funkcjonowania państwa prawa. **Środki publiczne zaangażowane w funkcjonowanie systemu pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej nie przełożyły się na efektywność wykorzystania jego potencjału.** Świadczy o tym w szczególności działalność punktów, w których pomoc udzielana była średnio tylko raz dziennie w czasie do jednej godziny podczas czterogodzinnego dyżuru.

Rozwój państwa w dziedzinie cyfryzacji nie powiedzie się bez zapewnienia wszystkim powszechnego dostępu do szerokopasmowego internetu. Pomimo przyjęcia Narodowego Planu Szerokopasmowego (NPS), jego cele nie zostały osiągnięte z powodu błędów w realizacji. Istnieje duże ryzyko, że cele zaplanowane na 2025 r. również nie zostaną zrealizowane na czas ze względu na dotychczasowe opóźnienia. Dodatkowo, **opóźnienia doprowadziły do kar finansowych nałożonych przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a dalsze zaniedbania mogą utrudnić pełne wykorzystanie środków unijnych, co obciążyłoby budżet państwa.** Niepowodzenie w realizacji programu NPS mogło skutkować opóźnieniami i ograniczeniami w rozwoju gospodarki cyfrowej i pogłębieniem nierówności w zapewnieniu konsumentom i przedsiębiorcom dostępu do szerokopasmowego internetu.

Zarządzanie zasobami ludzkimi w służbie cywilnej, zdaniem NIK, wymaga podjęcia zarówno działań w kierunku zmian legislacyjnych w służbie cywilnej, jak też i działań systemowych dotyczących w szczególności zapewnienia odpowiednich zasobów ludzkich i płac adekwatnych do zadań realizowanych przez poszczególne urzędy.

W funkcjonowaniu istotnego dla obywateli obszaru spraw społecznych także dochodziło do nieprawidłowości. **Nie przeciwdziałano skutecznie przemocy domowej, prawa obywatelskie dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi i przewlekłe psychicznie chorych** mieszkających w domach pomocy społecznej **były łamane.**

Ponadto, zważywszy na utrzymujący się od wielu lat niedobór środków PFRON w relacji do istniejących potrzeb dotyczących zaopatrzenia osób z niepełnosprawnościami w sprzęt rehabilitacyjny, za szczególnie ważną kwestię uznać należy prawidłowość rozdziału tych środków wśród potrzebujących.

P/23/005

Realizacja Narodowego Planu Szerokopasmowego

Nowoczesna infrastruktura dostępu do szerokopasmowego, szybkiego internetu ma kluczowe znaczenie dla rozwoju kraju, w szczególności dla modernizacji i zapewnienia konkurencyjności gospodarki, cyfryzacji administracji i upowszechnienia korzystania z elektronicznych usług publicznych, rozwoju nowoczesnej przedsiębiorczości oraz wyrównywania szans obywateli w dostępie do edukacji. Zapewnienie powszechnego dostępu do internetu szerokopasmowego stanowi również istotne zobowiązanie Polski wobec Unii Europejskiej, wynikające z wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących budowy nowoczesnych sieci szerokopasmowych i wdrażania technologii mobilnej 5G, niezbędnych do funkcjonowania jednolitego rynku cyfrowego.

Najwyższa Izba Kontroli **oceniła negatywnie nieosiągnięcie założonych celów i efektów realizacji Narodowego Planu Szerokopasmowego** przez administrację publiczną w zakresie zapewnienia powszechnego dostępu do stacjonarnego internetu szerokopasmowego i dostępu do mobilnego internetu 5G.

Kontrola realizacji NPS wykazała, że pomimo podjętych wysiłków nie udało się osiągnąć zakładanych celów NPS na 2020 r., a zaplanowane na 2025 r. kolejne cele nie zostaną zrealizowane na czas ze względu na dotychczasowe opóźnienia. Niepełna realizacja NPS wynikała z szeregu niedociągnięć organizacyjnych i problemów w uzgodnieniu zakresu zmian w procesie legislacyjnym. Brak jasnych zasad koordynacji realizacji NPS oraz niewdrożenie uporządkowanego podejścia projektowego przy koordynacji realizacji NPS przez Ministra Cyfryzacji skutkowało chaosem w zarządzaniu programem NPS. Dodatkowo, Minister nie przygotował rocznych sprawozdań z realizacji NPS za lata 2020–2022.

Ponadto długotrwały przebieg prac w ramach procesu legislacyjnego znacznie opóźnił przyjęcie kluczowych ustaw o istotnym znaczeniu dla rozwoju internetu szerokopasmowego w Polsce, w tym ustawy – Prawo komunikacji elektronicznej (PKE), co w sytuacji wieloletnich opóźnień we wdrożeniu Europejskiego Kodeksu Łączności Elektronicznej doprowadziło do nałożenia na Polskę kary pieniężnej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Ustawa PKE weszła w życie dopiero 10 listopada 2024 r. Problemy z uzgodnieniem zakresu projektowanych zmian w przepisach wpłynęły także na opóźnienia działań w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa telekomunikacyjnego. Z kolei nierzetelne działania Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej przyczyniły się do 41-miesięcznego opóźnienia w dystrybucji częstotliwości z pasma 3,6 GHz dla sieci 5G.

W związku z tym NIK sformułowała wnioski do Prezesa Rady Ministrów o zaktualizowanie NPS przez wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań, a także o określenie zasad i narzędzi koordynacji oraz monitorowania NPS, a do Ministra Cyfryzacji – o aktualizację NPS uwzględniając obecny stan realizacji programu, rozwoju technologii i obowiązujące przepisy unijne, a także o sporządzanie rocznych raportów z realizacji NPS dla Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji oraz Rady ds. Cyfryzacji.

Po orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości UE z 14 marca 2024 r. Polska została zobowiązana do zapłaty kary w postaci ryczałtu w wysokości 4 mln euro i okresowej kary pieniężnej w wysokości 50 tys. euro dziennie, co było konsekwencją niewypełnienia obowiązku wdrożenia Europejskiego Kodeksu Łączności Elektronicznej do prawa krajowego. Nowe ustawy – w tym Prawo komunikacji elektronicznej – Sejm uchwalił 12 lipca 2024 r.

D/23/504

Realizacja przez organy państwa zadań związanych z repatriacją

Osoby polskiego pochodzenia za wschodnią granicą mają ogromne problemy z repatriacją do Polski. Odpowiedzialne za repatriację **organy państwa nie zapewniły sprawnego i skutecznego przeprowadzenia procesu repatriacji Polaków ze Wschodu, a system odpowiedzialny za repatriację stał się niewydolny.**

Działania właściwych organów państwa nie zapewniały realizacji celu wskazanego w preambule ustawy o repatriacji o pilnej potrzebie zadośćuczynienia krzywdom wyrządzonym Polakom, wysiedlonym przez sowieckie władze, poprzez sprowadzenie ich do kraju.

W latach 2017–2023 w ramach procesu repatriacji sprowadzono do Polski jedynie od 9 % do 25 % oczekujących (łącznie 4 787 osób). Na lata 2024–2026 zaplanowano na repatriację 137 271 tys. zł, co umożliwi powrót do Polski niespełna 1 600 osób (zaledwie 19,5 % oczekujących).

Uwzględniając powyższe dane oraz liczbę ponad 15 tys. osób chętnych do repatriacji proces ten może zająć w ocenie NIK około 22 lata.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, główny organ odpowiedzialny za proces repatriacji, nierzetelnie realizował zadania w zakresie sprawnej organizacji powrotu repatriantów z krajów b. ZSRR do Polski. Przy stałym niedoborze środków finansowych Minister SWiA, w ocenie NIK, był beczynny i ani razu nie podjął interwencji na poziomie rządowym lub parlamentarnym by zabiegać o ich zwiększenie. Nie reagował, gdy ustawowo limitowane na każdy rok, środki budżetowe na repatriację były ograniczane (np. w 2023 r. aż o 27 % w stosunku do 2018 r.). Przy braku środków finansowych Minister SWiA nie utworzył większej liczby ośrodków adaptacyjnych dla repatriantów, nie był w stanie zapewnić im terminowej pomocy finansowej, nie zapewnił odpowiedniej liczby miejsc w ośrodkach co spowodowało wydłużenie czasu oczekiwania na repatriację nawet ponad pięć lat. We wszystkich objętych kontrolą przypadkach, nieterminowo udzielał zgody na wydanie przez konsulów decyzji o zakwalifikowaniu do wydania wizy krajowej w celu repatriacji, a także z opóźnieniem przyznawał miejsca repatriantom w ośrodkach. Jednocześnie brak środków powodował, że każdy z ośrodków adaptacyjnych był w latach 2017–2023 nieczynny przez około rok.

Działania podejmowane przez Ministra Spraw Zagranicznych były nierzetelne i nie zapewniały sprawnej realizacji procesu repatriacji. Podległe Ministrowi SZ urzędy konsularne były nieprzygotowane pod względem kadrowym i organizacyjnym, a brak działań zaradczych ze strony Ministra skutkowało ograniczeniem dostępu do konsula i zdecydowanym wydłużeniem procedury repatriacyjnej. Organizacja poczty dyplomatycznej przyjęta przez MSZ doprowadziła do rażącego wydłużenia procesu repatriacji, w skrajnych przypadkach nawet o 356 dni. MSZ nie opracowywało analiz funkcjonowania urzędów konsularnych w zakresie realizacji czynności wynikających z ustawy o repatriacji oraz analiz kierunkowych dotyczących repatriacji i nie prowadziło kontroli ich funkcjonowania. Ograniczało to wiedzę Ministra o efektywności działania tych urzędów w sprawach repatriacji, utrudniało nadzór nad placówkami zagranicznymi w tym zakresie i podejmowanie odpowiednich działań zapobiegawczych. Wydział Konsularny Ambasady RP w Astanie, obsługujący okręg konsularny, w którym zamieszkuje ok. 90 % potencjalnych repatriantów, w okresie największego zainteresowania przesiedleniem, był nieprzygotowany pod względem organizacyjno-kadrowym do sprawnego wykonywania zadań z tym związanych.

Rażące braki kadrowe oraz przestarzały, awaryjny sprzęt komputerowy, przy ogromnej liczbie zainteresowanych spotkaniem z konsulem doprowadziły do niewydolności. W procedurze repatriacji wystąpiły liczne nieprawidłowości polegające głównie na nieterminowym rozstrzyganiu spraw, co w istotny sposób wpływało na brak chronologii i długotrwałość postępowań w sprawach wydawania wiz krajowych w celu repatriacji. W 53,1 % przypadków czas oczekiwania na wyjazd do Polski przekraczał określony ustawowo trzyletni okres, zaś najdłuższy czas oczekiwania na repatriację obejmował aż 14,5 roku.

Mając na uwadze wyniki kontroli NIK skierowała wniosek do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o podjęcie działań mających na celu zwiększenie środków finansowych przeznaczanych z budżetu państwa na repatriację osób polskiego pochodzenia.

Do Pełnomocnika Rządu do Spraw Repatriacji m.in. o zapewnienie wydawania decyzji w sprawie przyznania miejsca w ośrodku kandydatowi na repatrianta. Do Ministra Spraw Zagranicznych m.in. o zintensyfikowanie nadzoru nad działalnością podległych urzędów konsularnych, w tym kontroli realizacji zadań dotyczących repatriacji.

► P/23/006

Realizacja zadań publicznych w zakresie wspierania Polonii i Polaków za granicą

Ustalenia przeprowadzonych przez NIK w poprzednich latach dwóch kontroli, pomimo pozytywnych ocen ogólnych, wskazywały na problemy w zapewnieniu przejrzystego systemu rozdysponowania środków finansowych na przedsięwzięcia polonijne oraz nieprawidłowości przy udzielaniu dotacji przez organy administracji rządowej i przy wykorzystaniu dotacji przez organizacje pozarządowe.

Administracja publiczna na ogół prawidłowo wywiązywała się z zadań w zakresie wspierania Polonii i Polaków za granicą. Nieprawidłowości dotyczyły głównie braku ustalenia zasad wyboru beneficjentów z list rezerwowych oraz nierzetelnego sporządzania protokołów z prac komisji konkursowych.

Największymi beneficjentami środków w latach 2020–2022 – **ponad 84 % z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i prawie 94 % z Ministerstwa Spraw Zagranicznych** – **były trzy organizacje pozarządowe**. Łącznie otrzymały one 298 mln zł, to jest 87 % wszystkich środków.

Istotną kwestią zasługującą na podkreślenie było stwierdzone w ramach tej kontroli nadmierne wykorzystywanie przez ówczesnego Prezesa Rady Ministrów trybu specjalnego udzielania dotacji, określonego w art. 11b ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. udzielanie dotacji z pominięciem otwartego konkursu ofert.

W latach 2020–2023 aż 149 mln zł dotacji udzielono z pominięciem otwartego konkursu ofert. To prawie 41 % środków przeznaczonych na te cele. Przy czym w 2020 r. dotacje w kwocie 54 mln zł przyznano wyłącznie w trybie pozakonkursowym. Zdaniem NIK tryb pozakonkursowy powinien być stosowany tylko w sytuacjach nadzwyczajnych. Jego stosowanie nie zapewniało bowiem zachowania zasady konkurencyjności i jawności wyboru ofert.

Należy również dodać, że cztery oferty z 16 objętych badaniem dotacji udzielonych w trybie pozakonkursowym (na kwotę ponad 11 mln zł) nie były w pełni związane z realizacją zadań w zakresie pomocy Polonii i Polakom za granicą. W związku z tym faktyczna pomoc Polonii i Polakom za granicą została pomniejszona o wartość tych dotacji.

NIK wnioskowała o jak najszybsze opracowanie i przyjęcie Rządowego Programu Współpracy z Polonią i Polakami za granicą na lata 2023–2030 oraz przeznaczanie dotacji na cele faktycznie związane z pomocą tym gremiom.

Ponadto do Prezesa Rady Ministrów NIK sformułowała wniosek *de lege ferenda* dotyczący podjęcia działań mających na celu nowelizację ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie w zakresie doprecyzowania przesłanek w jakich warunkach i okolicznościach dopuszczalne jest stosowanie trybu określonego w art. 11b tej ustawy. Wniosek do Ministra Spraw Zagranicznych był jednocześnie apelem o jednakowe traktowanie wszystkich projektów, którym nadano przymiot strategiczności. Do organizacji pozarządowych korzystających z dotacji wystosowano wnioski o prawidłowe ewidencjonowanie środków otrzymanych na realizację zleconych zadań.

■ I/23/001/KST

Nadzór Ministra Spraw Zagranicznych nad działalnością konsularną

NIK negatywnie oceniła nadzór Ministra Spraw Zagranicznych nad działalnością konsularną. Nadzór ten został zorganizowany w sposób nierzetelny, niejasny i budzący wątpliwości prawne oraz spowodował niegospodarne rozdysponowanie środków publicznych.

W latach 2018–2023 Polska wydała łącznie ponad 6 mln wiz, z czego 3,8 mln wiz pracowniczych.

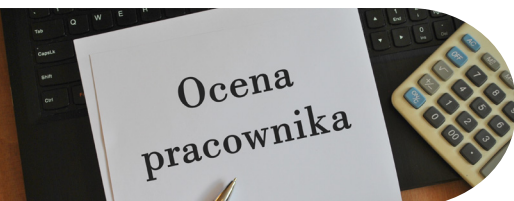
Minister Spraw Zagranicznych nie zapewnił wystarczających zasobów kadrowych i lokalowych, a także rozwiązań organizacyjnych i prawnych umożliwiających skuteczną i sprawną realizację zadań postawionych przed służbami konsularnymi.

W MSZ funkcjonował nietransparentny i korupcjogenny mechanizm wpływania na niektórych konsulów RP, by wydawali jak najwięcej wiz, z powodu masowo wydawanych cudzoziemcom zezwoleń na pracę. Przy czym nie ustalono żadnych priorytetów jakie grupy zawodowe, ani osoby z jakim wykształceniem mają dostawać wizy w pierwszej kolejności. Słabość polityki wizowej w Polsce zwróciła uwagę pośredników wizowych, których można uznać za bezpośrednich beneficjentów tej sytuacji. Zawłaszczyli oni funkcjonalności portalu e-konsulat, tworząc wśród mieszkańców niektórych krajów poczucie, że bez zaangażowania i opłacenia pośrednika uzyskanie wizy jest niemożliwe. **Minister nie przeciwdziałał temu skutecznie, a ponadto sam podejmował się protekcji osób i podmiotów**, które dzięki pozycji i posiadanym kontaktom mogły wpływać na działania ministerstwa. Ponadto Minister nie wykazał dbałości i elementarnego zainteresowania nie tylko jakością danych, ale przede wszystkim procesami i prawidłowością wydawania wiz dla studentów. Mimo licznych sygnałów od konsulów dotyczących potencjalnych nieprawidłowości w procesie rekrutacji przez niektóre uczelnie lub w procesie uzyskiwania zezwoleń na pracę przez niektórych pracodawców, nie podejmował skutecznych działań w celu zapobieżenia nieprawidłowościom.

Minister bez uzasadnienia merytorycznego, organizacyjnego i ekonomicznego zdecydował o utworzeniu zamiejscowych referatów Centrum Decyzji Wizowych i Centrum Informacji Konsularnej. Konsekwencją tego było niegospodarne wydatkowanie w okresie od kwietnia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. co najmniej 681,9 tys. zł tytułem kosztów eksploatacji obiektów.

MSZ przystąpiło do realizacji programu Poland.Business Harbour, który wprowadzono bez podstawy prawnej a otrzymanie wizy (D23-P.BH) stało się najprostszym, najszybszym i najtańszym sposobem uzyskania możliwości wjazdu na terytorium Polski oraz Unii Europejskiej, głównie dla osób z Białorusi i Rosji.

Brak systemowych rozwiązań i utrwalonych, skutecznych mechanizmów dotyczących przepływu informacji między MSZ i placówkami konsularnymi, a innymi instytucjami i podmiotami zaburzał monitorowanie pobytu cudzoziemców na terytorium RP.

P/24/074

Zarządzanie zasobami ludzkimi w służbie cywilnej w urzędach w województwie łódzkim

Służba cywilna od lat boryka się z problemem pozyskania i utrzymania kandydatów do pracy. Głównym czynnikiem są niewątpliwie niekonkurencyjne wynagrodzenia, ale eksperci wskazują również inne czynniki związane z motywacją do pracy, takie jak chociażby brak przejrzystości w obsadzaniu stanowisk, nieprawidłowe opisy stanowisk pracy, uznaniowe przyznawanie nagród, tj. bez opracowania jasnych i przejrzystych kryteriów.

Wyniki kontroli NIK wskazały, że kierownicy skontrolowanych jednostek **nie zapewnili prawidłowego i rzetelnego zarządzania zasobami ludzkimi w żadnym z urzędów objętych kontrolą**, a cztery urzędy zostały negatywnie ocenione przez NIK.

Zasadniczym problemem jednostek szczebla powiatowego było niedostosowanie zasobów ludzkich do aktualnych zadań (w szczególności w powiatowych inspektoratach nadzoru budowlanego), co skutkowało szeregiem nieprawidłowości w obszarze zarządzania zasobami ludzkimi. W urzędach szczebla powiatowego w ograniczonym zakresie były stosowane standardy zarządzania zasobami ludzkimi, jak też i wymogi wynikające bezpośrednio z ustawy o służbie cywilnej, w szczególności obowiązek opracowania indywidualnych programów rozwoju zawodowego pracowników. W większości przypadków, w urzędach na szczeblu wojewódzkim i powiatowym, iluzoryczny charakter miały opracowywane corocznie plany szkoleń, co wynikało głównie z ograniczonych środków finansowych na ich realizację. NIK ustaliła również, że nagrody za szczególne osiągnięcia były przyznawane niemal wszystkim pracownikom, co ograniczało ich funkcję motywacyjną.

W wyniku kontroli do Szefa Służby Cywilnej skierowano szereg wniosków. Wnioski *de lege ferenda* dotyczyły ujednolicenia stanowisk kierowników jednostek w służbie cywilnej, wprowadzenia fakultatywnej możliwości ustalenia indywidualnych programów rozwoju zawodowego w urzędach zatrudniających poniżej 50 osób, wprowadzenia obowiązku wyznaczenia i komunikowania pracownikom przez kierownika jednostki jasnych kryteriów nagradzania pracowników wraz z pisemnym uzasadnieniem przyznania nagrody.

Wnioski systemowe dotyczyły zainicjowania działań ukierunkowanych na zapewnienie zasobów w służbie cywilnej adekwatnych do zadań nałożonych na urzędy wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej, podjęcia kompleksowego przeglądu i analizy poziomu płac pracowników korpusu służby cywilnej, zatrudnionych w terenowej administracji rządowej szczebla wojewódzkiego i powiatowego w celu dostosowania poziomów wynagrodzeń zasadniczych i całkowitych w urzędach, w których pracownicy wykonują zbliżone czynności, a także podjęcia działań popularyzujących wykorzystanie narzędzi work-life balance w urzędach.

■ P/23/007

Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacja prawna

Prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej stanowi element konstytucyjnego prawa do sądu i służy realizacji zasady równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Obowiązkiem państwa jest zatem stworzenie skutecznych mechanizmów, gwarantujących otrzymanie tego rodzaju pomocy w określonych sytuacjach lub w określonej kategorii spraw, a skonstruowanie skutecznego przedsądowego systemu nieodpłatnej pomocy prawnej stanowi wyzwanie, przed którym stoi większość państw, w tym Polska.

System pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej funkcjonował na ogół zgodnie z przepisami ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, **ale środki zaangażowane w jego funkcjonowanie nie przełożyły się na efektywność wykorzystania jego potencjału.**

Sposób wykonania przez skontrolowane powiaty obowiązków wynikających z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej nie koncentrował się na faktycznej efektywności systemu. Świadczy o tym w szczególności działalność punktów, w których pomoc udzielana była średnio tylko raz dziennie w czasie do jednej godziny podczas czterogodzinnego dyżuru.

Większość powiatów zawierała, w celu realizacji tych zadań, porozumienia z gminami położonymi na ich terenie, ale tylko w niektórych poprzedzono je analizami lokalizacji punktów, liczby porad udzielanych tam wcześniej i możliwości komunikacyjnych. Brak takich analiz spowodował tam, gdzie ich nie przeprowadzono, niższą efektywność systemu, tj. mniejszą liczbę porad udzielonych w punkcie i wyższy średni koszt porady.

Większość umów z organizacjami pozarządowymi, adwokatami i radcami prawnymi spełniała wymogi zawarte w przepisach, ale w wielu nie zawarto postanowień zabezpieczających interesy powiatu czy gwarantujących mu prawo do przeprowadzania kontroli sposobu lub trybu świadczenia usług. W ocenie NIK utrudniało to nadzór powiatu nad realizacją zadań. Prawdłowo rozdysponowano środki dotacji na realizację zadań oraz wydatkowano je niemal w całości.

Jednak blisko 1/3 lokali, w których funkcjonowały punkty, nie spełniała niektórych wymogów określonych w przepisach, a w kilku kontrolowanych powiatach ustalony harmonogram czasu ich pracy mógł stanowić utrudnienie w korzystaniu z nieodpłatnej pomocy przez uprawnione osoby, np. aktywne zawodowo lub uczące się.

Starostowie nie zapewnili rzetelnej i skutecznej kontroli nad realizacją powierzonych zadań. Sprawozdania, na podstawie których odbywało się rozliczanie środków, nie zawsze były rzetelnie weryfikowane. NIK stwierdziła liczne nieprawidłowości dotyczące nieprzeprowadzania wymaganych prawem kontroli powyższych zadań, ograniczonego ich zakresu oraz braku dokumentowania czynności kontrolnych. Mogło to mieć wpływ na jakość usług oraz prawidłowość wykorzystania przeznaczonych na nie środków publicznych.

Zdaniem NIK **w systemie brakuje narzędzi umożliwiających obiektywną ocenę jakości świadczonych usług oraz mechanizmów obligujących do pomiaru efektywności systemu.**

W toku kontroli stwierdzono niejednolite podejście przez organy nadzoru prawnego wojewodów oraz orzecznictwo administracyjne co do charakteru prawnego uchwał w sprawie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

NIK wniosła do Rady Ministrów o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu doprecyzowanie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Do Ministra Sprawiedliwości NIK skierowała wniosek dotyczący m.in. rozważenia wprowadzenia do systemu mechanizmów pomiaru jego jakości i efektywności.

P/23/078

Wykorzystanie przez administrację publiczną kampanii społecznych jako narzędzi komunikowania

Kampanie społeczne są ważnym narzędziem marketingu społecznego wykorzystywanym do komunikowania treści istotnych społecznie. Jednakże skala środków publicznych ponoszonych na realizację kampanii społecznych wzbudzała wiele wątpliwości wśród społeczeństwa.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła przeprowadzenie przez administrację rządową 18 spośród 20 skontrolowanych kampanii społecznych. **Sposób przygotowania i realizacji rządowych kampanii społecznych w latach 2016–2023 (I półrocze) nie zapewnił efektywnego wydatkowania środków publicznych** w łącznej wysokości 148 256,8 tys. zł. Finansowanie większości kampanii nastąpiło z naruszeniem wymogu należytego i racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi.

W procesie planowania większości kampanii społecznych przyjęte strategie nie gwarantowały ich skutecznej i efektywnej realizacji. Brak było jasno zdefiniowanych celów kampanii i mierników ich wykonania, co nie pozwalało na ocenę uzyskanych korzyści społecznych. Przyjmowane założenie, w którym nie utożsamiano skuteczności kampanii ze zmianą postaw i świadomości społecznej, powodowało nieefektywne wydatkowanie środków publicznych. Brak w większości przeprowadzonych kampanii (75 %) analiz oceniających ich skuteczność uniemożliwiał dokonanie rzetelnej oceny wyników ich oddziaływania, w tym efektywności finansowej.

Kampanie społeczne zrealizowano zgodnie z przyjętymi założeniami i harmonogramami, jednak ich wykonanie przebiegło z naruszeniem zasad racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi. Środki publiczne w kwocie 9 642,4 tys. zł wydatkowano na realizację kampanii w sposób niecelowy i niegospodarny. Z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych lub uregulowań wewnętrznych dokonano zakupu czasu antenowego i emisji audycji w stacji telewizyjnej lub w stacjach radiowych na łączną kwotę 19 135,8 tys. zł.

W wyniku kontroli formułowano wnioski do Prezesa Rady Ministrów o opracowanie wytycznych dla organów centralnych w zakresie procesu projektowania kampanii społecznych oraz zasad postępowania przy dokonywaniu zakupu czasu antenowego u dostawców usług medialnych.

P/23/079

Zarządzanie reklamą w przestrzeni publicznej

Proces zarządzania reklamami w przestrzeni publicznej jest zadaniem o charakterze kompleksowym i wymaga współpracy wielu interesariuszy. NIK stwierdziła, że **nadzór gmin nad zarządzaniem reklamą w przestrzeni publicznej nie był w pełni skuteczny i prawidłowy**. W żadnym z kontrolowanych miast nie wypracowano rzetelnie i nie wdrożono skutecznie zasad zarządzania reklamą w przestrzeni publicznej. Nie określono w tym zakresie kompleksowych koncepcji i rozwiązań, uwzględniających sposoby: weryfikacji legalności reklam na terenie całego miasta, przeciwdziałania nielegalnemu wykorzystaniu mienia komunalnego i zarządzanych nieruchomości na cele reklamowe, gospodarowania posiadaną powierzchnią reklamową i współpracy pomiędzy komórkami urzędu miasta i miejskimi jednostkami organizacyjnymi.

Żaden z kontrolowanych samorządów, przy zróżnicowanej aktywności, odmiennych rozwiązaniach organizacyjnych i prawnych, **nie wyeliminował z przestrzeni publicznej nielegalnych lub niepożądanych reklam**. Nielegalne reklamy (bez zgód i wiedzy jednostek miejskich) stanowiły od 12 % do 100 % zbadanych w toku kontroli przypadków.

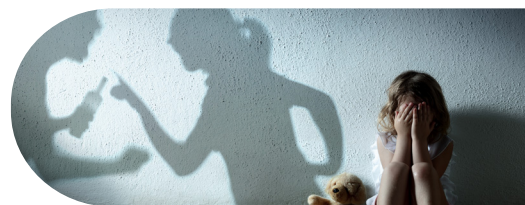
Uchwały krajobrazowe, planowane jako uniwersalne narzędzie zachowania ładu reklamowego, okazały się rozwiązaniem niewystarczającym w kontekście prawidłowego zarządzania nośnikami reklamy w przestrzeni publicznej. W większości kontrolowanych gmin nie zapewniono skutecznego nadzoru nad umieszczaniem reklam oraz gospodarowaniem powierzchnią reklamową. Nadzór ten nie był również w pełni prawidłowy, z uwagi na stwierdzone przypadki naruszenia prawa i niegospodarności, skutkującej uszczupleniem przychodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego na łączną kwotę 1 019,9 tys. zł. W większości (4 z 5) miast zaniedbano monitorowanie nieruchomości należących do zasobu komunalnego czy Skarbu Państwa.

Działania zarządców dróg, mimo prowadzenia kontroli związanych z ochroną pasa drogowego, nie były dostatecznie skuteczne i nie zapobiegły samowolnemu umieszczaniu reklam. Nielegalne nośniki stanowiły od 6,3 % do nawet 79 % reklam wykrywanych w trakcie kontroli pasa drogowego. Prawie we wszystkich zarządach (4 z 5) nieprawidłowo ustalano wysokość opłat i kar, tj. należności stanowiących dochody budżetu miasta, a w części jednostek (2 z 5) nie podejmowano działań w celu ich dochodzenia.

W wyniku kontroli sformułowano łącznie 42 wnioski pokontrolne, w tym wniosek do Ministra Rozwoju i Technologii o zainicjowanie działań legislacyjnych w celu zmiany ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. 1 mln 19 tys. zł – wymiar finansowy uszczupień lub niezyskanych dochodów jednostek samorządu terytorialnego, wynikających z postępowania niezgodnego z prawem, niegospodarnego lub nierzetelnego, tj.: zaniżania wysokości należnych jst opłat za zajęcie pasa drogowego przez reklamy, nieustalenia i niewyegzekwowania należności jednostek samorządu terytorialnego, naruszenia prawa przy wydawaniu decyzji administracyjnych.

P/24/080

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Przeciwdziałanie przemocy domowej ma zasadnicze znaczenie zarówno dla osób dotkniętych przemocą, jak i dla funkcjonowania całego systemu pomocy społecznej, który musi udźwignąć jej społeczne koszty. Skutki przemocy domowej trwają bowiem przez długi czas i w sposób niekorzystny wpływają na życie oraz poczucie bezpieczeństwa wszystkich osób uwikłanych w taką przemoc – rozpadają się więzi społeczne w tym rodzinne, mogą pojawić się zachowania autodestrukcyjne w tym suicydalne, uzależnienia, zaburzenia psychiczne, apatie.

Wyniki kontroli pokazały, że ustawowe zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej nie zawsze były realizowane rzetelnie i prawidłowo. **Funkcjonujące obecnie rozwiązania nie są wystarczające ani do tego, by móc skutecznie i kompleksowo przeciwdziałać przemocy domowej, ani by poprawić los dotkniętych nią osób.**

Sytuację pogarsza fakt, że zarówno policja jak i instytucje pomocy społecznej nie w pełni wywiązują się nawet ze swoich ustawowych obowiązków. Ten problem dotyczył aż 90 % skontrolowanych jednostek realizujących objęte badaniem zadania w latach 2021–2023. I to właśnie m.in. z braku odpowiednich działań życie i zdrowie, tych którzy jej doznawali pozostawało w niebezpieczeństwie, a znaczny odsetek sprawców nie był skutecznie izolowany od swoich ofiar. Nie w każdej sprawie interweniujący policjanci zakładali też Niebieskie Karty (NK) diagnozujące sytuację i potrzeby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową. W co trzeciej komendzie kontrolerzy NIK stwierdzili przypadki w których, choć sporządzony opis interwencji wskazywał na zasadność uruchomienia Niebieskiej Karty, to jednak do tego nie doszło. Z kolei w żadnej z kontrolowanych komend procedury, które już zostały wszczęte w ramach NK nie były prowadzone prawidłowo lub nierzetelnie. Tak się działo również w przypadku 67 % ośrodków pomocy społecznej. W dodatku informacje o założonych Niebieskich Kartach były gromadzone w wielu odrębnych bazach danych, co istotnie ograniczało ich funkcjonalność.

W żadnej ze skontrolowanych jednostek nie opracowano procedur, narzędzi lub metod identyfikowania przypadków szczególnie zagrożonych występowaniem przemocy domowej. Informacje zawarte w Niebieskich Kartach gromadzone były przez różne jednostki w wielu, odrębnych, własnych bazach danych, co istotnie ograniczało ich funkcjonalność. Większość jednostek nieprawidłowo realizowała wszczęte procedury (nieterminowe przeprowadzanie wizyt kontrolnych, zwlekane z przesyłaniem dokumentów).

Brakowało skutecznego narzędzia w postaci centralnego, zintegrowanego z innymi systemami, krajowego rejestru, dostępnego dla wszystkich publicznych instytucji zaangażowanych w działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Oprócz kompleksowej wiedzy o rodzinach objętych procedurą NK, tego rodzaju baza danych pozwalałaby na precyzyjniejsze oszacowanie skali tego zjawiska i na efektywne planowanie działań prewencyjnych.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła się do Prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań na rzecz utworzenia takiego rejestru. Ponadto NIK wnioskowała – poza rzetelną realizacją zadań związanych z pomocą ofiarom przemocy – o podjęcie działań profilaktycznych, w tym do Ministra do spraw Równości o budowanie świadomości społecznej na temat konieczności przeciwdziałania przemocy, a także przygotowanie wytycznych dla wojewodów w celu zapewnienia opracowania jednolitych w skali kraju materiałów instruktażowych i zaleceń odnoszących się zarówno do diagnozowania zjawiska, jak i identyfikowania przypadków rodzin szczególnie na nie narażonych.

P/23/085

Realizacja przez wybrane samorządy powiatowe województwa mazowieckiego zadań w zakresie zaopatrzenia osób z niepełnosprawnościami w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Jedną z form wsparcia osób z niepełnosprawnościami, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, stanowi dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Jest ono udzielane przez powiaty, w ramach środków otrzymywanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). W 2022 r. do 380 samorządów powiatowych, od osób indywidualnych wpłynęło ponad 267 tys. wniosków o dofinansowanie, na łączną kwotę blisko 439 mln zł. Pomoc finansową uzyskało jednak niespełna 62 % osób, a jej wielkość stanowiła zaledwie ok. 57 % wnioskowanej kwoty.

Wdrożone w powiatach rozwiązania organizacyjno-funkcjonalne zapewniały realizację zadań z zakresu dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Powiatowe centra pomocy rodzinie pozyskiwały wiedzę na temat potrzeb osób niepełnosprawnych. Posiadane rozeznanie pozwalało organom powiatu na hierarchizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i właściwy podział środków przewidzianych na ich realizację. PCPR właściwie gospodarowały środkami PFRON. Dzięki aktywnemu monitorowaniu stopnia ich wykorzystania, niezwłocznie reagowano na pojawiające się możliwości dokonywania przesunięć środków między poszczególnymi zadaniami, zapewniając w ten sposób pełne i efektywne ich wykorzystanie.

Objęte kontrolą PCPR prawidłowo wykonywały zadania związane z rozpatrywaniem wniosków o dofinansowanie, a stwierdzone nieprawidłowości, polegające głównie na niedochowaniu obowiązujących terminów przewidzianych na wykonanie określonych czynności związanych z rozpatrywaniem wniosków, a także niedostosowania stron internetowych PCPR do niektórych wymogów ustawowych w zakresie dostępności cyfrowej, nie miały istotnego wpływu na ocenę działalności jednostek kontrolowanych.

NIK wskazała jednocześnie na problemy natury prawnej związane z ustalaniem przez powiaty dodatkowych zasad przyznawania dofinansowania oraz trybem rozpatrywania wniosków.

Mając na uwadze wyniki kontroli, NIK skierowała do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wnioski *de lege ferenda* dotyczące: podjęcia działań mających na celu zmianę ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, poprzez nadanie radzie powiatu uprawnienia do ustalania zasad przyznawania dofinansowania ze środków PFRON, w ramach limitów dofinansowania (z możliwością wprowadzenia dodatkowych kryteriów uwzględniających skalę i hierarchię potrzeb mieszkańców danego powiatu) oraz podjęcia prac legislacyjnych mających na celu jednoznaczne określenie formy rozstrzygnięcia o sposobie rozpatrzenia wniosku o dofinansowanie ze środków PFRON, a także zaświadczenia o wysokości przyznanego dofinansowania.

■ P/24/061

Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych

NIK negatywnie oceniła sposób sprawowania opieki nad mieszkańcami DPS dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz przewlekle psychicznie chorych. Dyrektorzy DPS nie zapewnili bowiem mieszkańcom przestrzegania niektórych podstawowych praw, o których mowa w rozdziale II Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w art. 55 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej

W trakcie kontroli stwierdzono wiele nieprawidłowości dotyczących procedur, rozwiązań organizacyjnych i praktyk godzących w podstawowe prawa mieszkańców tych dwóch typów DPS. Do najistotniejszych naruszanych praw należało prawo do wolności, nietykalności osobistej, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, intymności i godności.

W żadnym z kontrolowanych DPS nie zapewniono cyklicznych badań stanu zdrowia psychicznego mieszkańców, które uzasadniałyby ich dalszy pobyt w DPS. Było to istotne ograniczenie prawa do wolności. We wszystkich tych placówkach przymus bezpośredni stosowano niezgodnie z ustawowymi zasadami. W jednym DPS stwierdzono cztery przypadki rażącego naruszenia przepisów poprzez zastosowanie przymusu w formie izolacji, w skrajnym przypadku trwającej 15 godzin. W świetle prawa przedłużenie przymusu powyżej ośmiu godzin jest dopuszczalne wyłącznie w warunkach szpitalnych. Stwierdzono przypadki ograniczania mieszkańcom możliwości samodzielnego opuszczania domu w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami lub podawania całkowicie ubezwłasnowolnionym mieszkankom środków antykoncepcyjnych, bez uzyskania zgody sądu opiekuńczego. W jednym DPS, pracownicy ochrony na prośbę personelu wykonywali

czynności, do których nie mieli uprawnień (np. przeszukanie, pomoc przy podaniu zastrzyku czy myciu mieszkańca) lub podejmowali interwencje w przypadku agresywnych zachowań podopiecznych. W innym, dyrektor dopuścił możliwość użycia obezwładniającego gazu pieprzowego wobec mieszkańców, zlecając jego zakup.

W większości DPS nie dokumentowano podania każdej dawki leków doustnych, a dokumentacja była rozproszona. W związku z tym nie można było ustalić, czy prawidłowo stosowano zamienniki leków lub wdrażano zmianę leczenia. Uniemożliwiało to ocenę skuteczności farmakoterapii i negatywnie wpływało na bezpieczeństwo mieszkańców. Praca w tych dwóch typach DPS jest bardzo wymagająca i trudna, a ustalenia kontroli wykazały narastający problem ze znalezieniem osób zainteresowanych jej wykonywaniem, m.in. ze względu na niski poziom wynagrodzeń w DPS-ach.

Kluczowym problemem był niedobór kadry pielęgniarzkiej, a jego przyczyną – znacznie niższy poziom wynagrodzeń w stosunku do wynagrodzeń pielęgniarek zatrudnionych w podmiotach leczniczych.

NIK zwróciła uwagę, że – mimo braku obowiązku prawnego – wskazane jest zapewnienie stałej obecności pielęgniarek w placówkach dla osób z zaburzeniami psychicznymi – ze względu na bezpieczeństwo podopiecznych i ich prawo do ochrony zdrowia.

NIK sformułowała wnioski *de lege ferenda* skierowane do Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej o przygotowanie projektu nowelizacji ustawy o pomocy społecznej.

Do wojewodów i starostów NIK wnioskowała o zwiększenie nadzoru nad standardem jakości usług świadczonych przez DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

■ P/24/093

Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych

Polacy nie są obojętni na los zwierząt towarzyszących – zdecydowana większość (80 %) uważa, że dobrostan zwierząt domowych (kotów i psów) powinien być lepiej chroniony w Polsce niż ma to miejsce obecnie. Najwyższa Izba Kontroli wielokrotnie zajmowała się problematyką bezdomności zwierząt i sformułowała szereg wniosków i rekomendacji, ale część z nich nie została zrealizowana.

Wyniki kontroli NIK w zakresie zapobiegania bezdomności zwierząt domowych prowadzonej w 14 urzędach gmin i 14 schroniskach dla zwierząt, a także realizowanego w jej ramach badania kwestionariuszowego w 913 gminach z siedmiu województw **potwierdzają, że problem bezdomności zwierząt domowych narasta, zwłaszcza w wymiarze finansowym.**

Obowiązujący model realizacji zadań dotyczących bezdomnych zwierząt i zapewnienia ich finansowania przez gminy, nie sprzyja skutecznej i racjonalnej realizacji zadań własnych gminy. Opiera się bowiem na fakultatywności najsukuteczniejszych instrumentów oddziaływania, takich jak znakowanie, sterylizacja lub kastracja zwierząt właścicielskich.

Zapobieganiu bezdomności zwierząt domowych nie służy również wprowadzanie tych narzędzi miejscowo, na terenie poszczególnych gmin, a nie powszechnie, w sposób kompleksowy, na obszarze całego kraju. Nawet wówczas, gdy kontrolowane gminy prowadziły te działania (co uczyniła połowa badanych jst), większość realizowała je w ograniczonym zakresie lub czasie. Samorządy skupiały się przede wszystkim na zapewnieniu opieki nad zwierzętami bezdomnymi w schroniskach, czyli doraźnej reakcji na problem, a nie przeciwdziałaniu temu zjawisku.

Wyniki kontroli przeprowadzonej przez NIK pokazały, że **działania oparte głównie na funkcjonowaniu schronisk były mało skuteczne i z roku na rok coraz kosztowniejsze**. Zadania realizowane przez gminy i obsługujące je schroniska bardzo często były realizowane nierzetelnie i niezgodnie z przepisami.

Kontrolowane gminy realizowały swoje zadania głównie poprzez zapewnienie finansowania opieki nad zwierzętami bezdomnymi. Nie przeciwdziałały skutecznie zjawisku bezdomności. Tylko połowa z nich skorzystała z uprawnienia i wprowadziła na swym terenie najskuteczniejszy instrument zapobiegania bezdomności poprzez finansowanie znakowania, sterylizacji lub kastracji zwierząt właścicielskich, przy czym zadanie to było realizowane w ograniczonym zakresie lub czasie.

Żadna ze skontrolowanych gmin nie zaplanowała ani nie zorganizowała opieki nad zwierzętami bezdomnymi w sposób prawidłowy i rzetelny. W każdej z nich organy wykonawcze niewłaściwie opracowywały projekty programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności, w części – nie dochowały wymogów co do procedury ich przyjęcia.

Większość organów wykonawczych (71,4 %), do których obowiązków należy także reglamentacja działalności gospodarczej polegającej na prowadzeniu schronisk i wyłapywaniu bezdomnych zwierząt, nieprawidłowo realizowała te zadania, w szczególności nie określała wymagań dotyczących standardu sanitarnego wykonywania usług bądź ochrony środowiska.

Działania gmin w zakresie zapobiegania bezdomności były nieskuteczne. Samorządy wydawały coraz więcej na bezdomne zwierzęta (wzrost o 84,5 % w 2023 r. w porównaniu z 2019 r. – realnie po wyeliminowaniu inflacji wydatki wzrosły o 33,2 %), zapewniając im opiekę w schroniskach, lecz nie zapobiegały bezdomności zwierząt domowych. Prowadzący schroniska nie zapewnili w nich prawidłowych warunków przebywania zwierząt i odpowiedniej nad nimi opieki. Pozytywnie należy ocenić, że w przeważającej liczbie schronisk (71,4 %) właściwie wykonywano obowiązki związane z karmieniem zwierząt, kwarantanną, szczepieniem, zwalczaniem pasożytów.

Najwyższa Izba Kontroli przygotowała i przekazała 28 wystąpień pokontrolnych, sformułowała 214 wniosków pokontrolnych, a także 14 wniosków systemowych, w tym osiem *de lege ferenda*, zawiadomienie do prokuratury w związku z art. 231 § 1 kk, sześć zawiadomień o wykroczeniu oraz zawiadomienie o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli dostrzega potrzebę podjęcia i kontynuowania działań legislacyjnych zmierzających do m.in.: wprowadzenia skutecznych narzędzi w walce ze zjawiskiem bezdomności zwierząt domowych, wprowadzenia do ustawy o ochronie zwierząt przepisu zobowiązującego gminy do przeprowadzenia, co najmniej dwa razy w roku, kontroli na miejscu u wykonawców opieki nad zwierzętami, którzy w imieniu i na rzecz gminy wykonują zadanie własne gminy.

O społecznym zainteresowaniu tematem zwierząt świadczy zakres prac legislacyjnych podjętych w 2024 r. Obecnie Sejm RP pracuje nad dziesięcioma projektami ustaw, w tym jednym obywatelskim z podpisami ponad pół miliona obywateli, a Rada Ministrów nad dwoma projektami ustaw wniesionymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W październiku 2024 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej powołał Komisję Nadzwyczajną do spraw ochrony zwierząt. Równolegle, przedstawiciele państw członkowskich UE (Coreper) uzgodnili w czerwcu 2024 r. mandat negocjacyjny Rady Unii Europejskiej w sprawie projektu prawa, które ma poprawić dobrostan zwierząt domowych. Ustanowiłoby ono pierwsze unijne przepisy minimalne dotyczące m.in. dobrostanu kotów i psów oraz ich identyfikowalności.

Obszar 2. Obrona narodowa i bezpieczeństwo wewnętrzne

Obszar kontrolny *Obrona narodowa i bezpieczeństwo wewnętrzne* obejmuje zagadnienia dotyczące obrony narodowej, spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, administracji publicznej, a także zdrowia.

Bezpieczeństwo Polski jest kluczową kwestią ostatnich lat. NIK przyjęła w *Strategii działalności kontrolnej* priorytet strategiczny: *Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego*. Kontrole NIK i formułowane w ich wyniku wnioski pokontrolne od lat wskazywały na potrzebę naprawy tych obszarów, w których stwierdzone zostały nieprawidłowości i braki. Większość ustaleń kontroli przeprowadzanych przez NIK w tym obszarze została opatrzona klauzulą ZASTRZEŻONE i TAJNE.

Zmiany zachodzące we współczesnym świecie, pełnoskalowa wojna za wschodnią granicą Polski i groźba rozprzestrzenienia tego konfliktu, nasilenie presji migracyjnej mające charakter wojny hybrydowej, terroryzm, geopolityczna zmiana układu sił czy katastrofy technologiczne w większym niż kiedykolwiek stopniu mogą zagrażać bezpieczeństwu państw i pojedynczych ludzi.

Szybki i znaczący **wzrost wydatków na obronność**, w tym przy wykorzystaniu środków pozabudżetowych ponoszonych na modernizację techniczną, **większa liczbę kontraktowanego uzbrojenia i sprzętu wojskowego i planowane zwiększenie liczebności Sił Zbrojnych RP** stanowiły determinanty podejmowanych przez NIK kontroli w obszarze obrony narodowej. Podstawowym celem w tym zakresie było bowiem stwierdzenie, czy uwarunkowane sytuacją geopolityczną, a co za tym idzie często wymuszone i doraźne działania państwa nie zaburzały harmonijnego rozwoju wszystkich planowanych do osiągnięcia zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP, stanowiących gwarancję wzmacniania potencjału bojowego, a w efekcie bezpieczeństwa kraju.

Przygotowane i dobrze wyszkolone siły zbrojne są bowiem czynnikiem stabilizującym.

Powstanie nowego typu zagrożeń oraz zmiany w środowisku bezpieczeństwa narodowego wyznaczają nowe misje i zadania dla Sił Zbrojnych RP. Znaczenia nabiera **proces szkolenia**, mający na celu przygotowanie do **skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom** bezpieczeństwa państwa.

Sprawny wymiar sprawiedliwości jest kolejnym czynnikiem stabilizującym. Jego funkcjonowanie w Polsce i potrzeba ulepszenia są przedmiotem stałej debaty publicznej. Powszechnie wyrażane są opinie wskazujące na problematyczną z punktu widzenia obywateli i podmiotów gospodarczych niską sprawność polskiego sądownictwa. NIK wskazuje tu na ryzyka – m.in. **przewlekłość postępowań, nadmierne obciążenie sądów i sędziów sprawami, zmienność przepisów prawa, biurokratyzację procesów zarządczych i braki kadrowe**. Również na ryzyko **przewlekłości procedur NIK wskazuje** także w obszarze poszukiwania osób ukrywających się przed wymiarem sprawiedliwości.

W sytuacji kryzysowej, szczególnie podczas pełnoskalowego konfliktu zbrojnego istotne będzie np. zabezpieczanie odpowiedniej ilości krwi i jej preparatów. W związku z ryzykiem jakie niesie za sobą fakt ograniczonych zasobów pozyskiwania krwi i jej składników, od podmiotów odpowiedzialnych należy wymagać skutecznego nadzoru zarówno nad jej pozyskiwaniem, przetwarzaniem, magazynowaniem jak i wykorzystaniem. Pacjenci powinni mieć gwarancję, że w przypadkach uzasadnionych ich stanem zdrowia, **otrzymają niezwłocznie bezpieczną krew**. W tej kwestii NIK zwróciła uwagę na ryzyko występujących okresowo w ciągu roku niedoborów krwi i potrzebę wprowadzenia rozwiązań o charakterze systemowym, uwzględniających sytuacje nadzwyczajne, w szczególności związane z zagrożeniami wywołanymi przez konflikty zbrojne.

P/23/028

Zadania realizowane przez Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych i jednostki podległe w zakresie wychowania fizycznego i przygotowania kondycyjnego żołnierzy

Jednym z ustawowych obowiązków żołnierzy zawodowych jest dbanie o sprawność fizyczną zapewniającą wykonywanie przez nich zadań służbowych. W tym celu realizowany jest odpowiednio ukierunkowany proces wychowania fizycznego i sportu. Głównym jego elementem jest prowadzenie zajęć dostosowanych do specyfiki zadań wykonywanych przez jednostkę wojskową.

Kontrola wykazała, że Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych (DG RSZ) nie sprawował należytego nadzoru nad realizacją zadań z zakresu wychowania fizycznego w DG RSZ i podległych jednostkach wojskowych. Nieprawidłowościami stwierdzonymi w tym obszarze były m.in. **niezapewnienie infrastruktury sportowej do zajęć, brak wykwalifikowanej kadry wyznaczonej do realizacji zajęć z wychowania fizycznego, wysoka absencja uczestników, nierealizowanie zajęć w wymaganym wymiarze**.

W konsekwencji, pomimo obowiązku zapewnienia odpowiednich warunków żołnierzom do realizacji zajęć z wychowania fizycznego, żadna z badanych jednostek, w analizowanym okresie, nie realizowała ich wymaganego wymiaru w zakresie zawartym w programach szkolenia. Następstwem tych nieprawidłowości, wynikających z braku należytego nadzoru Dowódcy Generalnego RSZ, były **wyniki corocznego sprawdzianu sprawności fizycznej w skontrolowanych jednostkach w 2022 r. Nie przystąpiło do niego około 17 % żołnierzy, a 9 % otrzymało oceny niedostateczne**.

Żołnierzom nie zapewniono m.in. transportu na zajęcia odbywające się poza miejscem stałej dyslokacji. Ponadto żołnierze nie mieli możliwości korzystania z infrastruktury sportowej poza godzinami służbowymi. Przyczyną niedostępności obiektów sportowych był m.in. brak

instruktorów w dywizjonach. Stanowiło to naruszenie przepisów zawartych w dokumentach resortu obrony narodowej. Zgodnie z ich postanowieniami do zadań dowódców jednostek należało zapewnienie podwładnym warunków do utrzymania i rozwijania sprawności fizycznej zarówno w godzinach służbowych, jak i pozasłużbowych.

Działania DG RSZ i podległych mu jednostek w okresie objętym kontrolą były niekonsekwentne. Mimo zawieszenia znacznej liczby szkoleń, w tym w latach 2020–2021 egzaminów ze sprawności fizycznej oraz szkoleń poligonowych, w okresie pandemii organizowane były dodatkowe przedsięwzięcia sportowe i zgrupowania kondycyjne, które **stwarzały niepotrzebne ryzyko zachorowania żołnierzy**.

■ P/24/027

Planowanie i realizacja rozwoju Sił Zbrojnych w zakresie zwiększenia liczby żołnierzy

Zgodnie z art. 794 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, Rada Ministrów otrzymała zadanie opracowania Pakietu Wzmocnienia SZ RP na lata 2023–2025, który został następnie przyjęty odpowiednią uchwałą. Przedmiotowy Pakiet obejmował zarówno zadania dotyczące modernizacji i wyposażenia Sił Zbrojnych RP jak i zamierzenia dotyczące zwiększenia liczebności oraz składu bojowego poszczególnych elementów, w tym zwiększenie liczebności Sił Zbrojnych RP do 300 tys. żołnierzy. Realizację Pakietu Wzmocnienia powierzono Ministrowi Obrony Narodowej. Dodatkowo Minister Aktywów Państwowych oraz Minister Infrastruktury zostali zobligowani do udzielenia pomocy Ministrowi Obrony Narodowej w ramach posiadanych kompetencji celem zapewnienia pełnej i terminowej realizacji Pakietu Wzmocnienia.

W ramach kontroli planowej zweryfikowano zgodność procesu programowania rozwoju Sił Zbrojnych RP z obowiązującymi przepisami prawa powszechnego oraz prawa wewnętrznego resortu ON. Ponadto kontrola poddała ocenie osiągnięcie celów założonych przez Radę Ministrów wynikających ze zwiększenia liczebności SZ RP w zakresie ukończenia oraz realizacji naboru, rekrutacji oraz możliwości szkolenia stanów osobowych. Dokumenty pokontrolne z tej kontroli zostały opatrzone klauzulą TAJNE.

■ K/24/001/KON

Osiągnięcie zdolności bojowych przez pododdziały eksploatujące bezzałogowe statki powietrzne typu ORBITER v. 2014

Wraz z rozwojem techniki bezzałogowe statki powietrzne stanowią coraz bardziej istotny element Sił Zbrojnych. Ich użycie pozwala minimalizować straty i wykonywać zadania o bardzo dużym ryzyku ich wystąpienia.

Jednocześnie osiągnięcie pełnych zdolności operacyjnych do wykorzystania tego sprzętu wymaga przygotowania na właściwym poziomie m.in.: personelu, infrastruktury, bazy szkoleniowej oraz zaplecza technicznego.

Z tych powodów kontrolą objęto osiąganie zdolności bojowych przez pododdziały eksploatujące bezzałogowe statki powietrzne typu ORBITER v. 2014. Kontrolą objęto Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych. Dokumenty pokontrolne z tej kontroli zostały opatrzone klauzulą ZASTRZEŻONE.

■ I/23/004/KON

Obsługa Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych przez Bank Gospodarstwa Krajowego

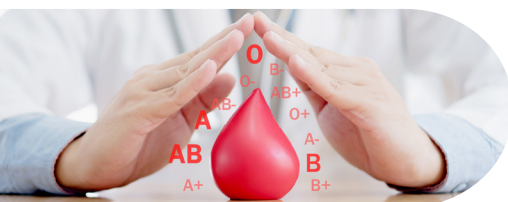
23 kwietnia 2022 r. w Banku Gospodarstwa Krajowego został utworzony Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych, którego celem było zwiększenie nakładów na modernizację Sił Zbrojnych RP.

Z uwagi na unikatowy na skalę światową, pozabudżetowy model finansowania potrzeb zbrojeniowych, NIK w ramach kontroli doraźnej zbadała, czy w sposób prawidłowy planowano, pozyskiwano i wydatkowano środki funduszu.

Kontrola została przeprowadzona w uproszczonym zakresie i objęto nią jedynie operatora funduszu, tj. Bank Gospodarstwa Krajowego (NIK podjęła decyzję o sukcesywnym rozszerzaniu zakresu podmiotowego i przedmiotowego kontroli tego instrumentu w kolejnych latach tak, aby docelowo zapewnić kompleksową informację o jego funkcjonowaniu). Kontrola dotyczyła pierwszego, niepełnego roku działania funduszu, tj. 2022 i położono w niej nacisk na sporządzanie przez bank dokumentów planistycznych oraz uregulowanie zasad współpracy pomiędzy wszystkimi zaangażowanymi podmiotami.

W obu powyższych obszarach NIK stwierdziła istotne nieprawidłowości. Ustalenia z pierwszego z nich wskazywały, że założenia dotyczące planowanej wielkości emisji obligacji na rzecz funduszu zostały przyjęte zarówno w planie finansowym funduszu, jak i jego wieloletniej prognozie wydatków bez uprzedniego dokonania analiz wskazujących na realność przyjętych założeń, a tym samym z pominięciem ryzyk wynikających z ograniczonego kręgu inwestorów mogących nabywać te obligacje.

Drugą istotną nieprawidłowością było z kolei zawieranie kontraktów przy jednoczesnym braku uregulowania zasad pozyskiwania kredytów na ich finansowanie pomiędzy Ministrem Obrony Narodowej, a Bankiem Gospodarstwa Krajowego, co skutkowało niezabezpieczeniem finansowania dla części kontraktów w chwili ich zawarcia.

■ P/23/081

Zabezpieczenie państwa w krew i jej składniki

Działania podejmowane w latach 2019–2022 zabezpieczyły potrzeby państwa w zakresie pozyskania, przechowywania i transportu niezbędnej dla lecznictwa ilości krwi i jej składników.

Liczba wytworzonych składników krwi przewyższała jednostki wydane do lecznictwa. Nie odnotowano również potrzeby sprowadzania krwi i jej składników z zagranicy. Tym samym **zapewniono samowystarczalność, jakkolwiek podkreślenia wymaga, że mimo niestwierdzenia przypadków braku krwi lub jej składników niezbędnych dla ratowania życia, w skontrolowanych regionalnych centrach krwiodawstwa i krwiolecznictwa występowały okresowe niedobory**, w szczególności dotyczące ujemnych grup krwi. Wpływało to niejednokrotnie na przekładanie planowanych zabiegów.

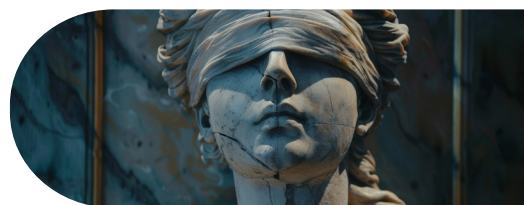
NIK podkreśla wrażliwość systemu krwiodawstwa na sytuacje nadzwyczajne. W czasie pandemii COVID-19, obniżyła się bowiem większość wskaźników dotyczących donacji i dawców krwi. W 2020 r. liczba krwiodawców, w porównaniu do roku wcześniejszego, po raz pierwszy od kilku lat spadła o 7 %, a donacji o prawie 10 %. Dane te są szczególnie niepokojące wobec obecnej sytuacji i występujących zagrożeń jakie niosą za sobą konflikty zbrojne oraz sytuacje szczególne, jak pandemia. NIK wskazuje również na stwierdzone inne istotne problemy, m.in.: **rozdzźwięk między możliwościami oddawania krwi a potrzebami i oczekiwaniami dawców**, niepełny i nierzetelny nadzór Narodowego Centrum Krwi nad regionalnymi centrami krwiodawstwa i krwiolecznictwa, a także prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych dotyczących propagowania honorowego krwiodawstwa bez pełnych i doprecyzowanych założeń, przy jednoczesnej ograniczonej ocenie osiągniętych efektów.

W skontrolowanych regionalnych centrach krwiodawstwa i krwiolecznictwa wdrożono systemy zapewnienia jakości, uwzględniające procesy związane z pobieraniem, przechowywaniem i transportem krwi i jej składników. Natomiast ustalone przez Narodowe Centrum Krwi i wdrożone w regionalnych centrach krwiodawstwa i krwiolecznictwa rekomendacje w zakresie przeliczania objętości składników krwi na krew pełną były niezgodne z ustawą o publicznej służbie krwi. **Do końca 2023 r. nie wdrożono w pełnej funkcjonalności narzędzia wspierającego realizację zadań jednostek publicznej służby krwi – czyli systemu e-Krew.**

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na potrzebę wprowadzenia rozwiązań o charakterze systemowym, uwzględniających sytuacje nadzwyczajne, w szczególności związane z zagrożeniami wywołanymi przez konflikty zbrojne.

■ P/23/030

Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

NIK oceniła, że wdrażane w latach 2013–2023 (I półrocze) działania o charakterze naprawczym w obszarze sądownictwa powszechnego nie usprawniły funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Działania i zaniechania organów odpowiedzialnych za funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości spowodowały w wielu obszarach spadek efektywności jego działania i wprowadziły niepewność, co do istniejącego stanu prawnego i organizacyjnego. Ingerencja

w ten obszar funkcjonowania państwa wymaga szczególnej ostrożności i precyzji w formułowaniu środków zaradczych oraz transparentności działania, co w ocenie NIK nie zostało spełnione.

Nie zostały rozwiązane główne problemy sądownictwa, a jednocześnie osłabione zostało zaufanie obywateli do sądów. Kwestiami wymagającymi zmian pozostają m.in.: zbyt szeroka kognicja sądów, niedobory kadrowe, nierównomierne obciążenie sprawami, związanie sędziów czynnościami pozaorzecznymi, trudności z pozyskaniem biegłych sądowych lub nieterminowe wydawanie przez nich opinii, niewystarczające w stosunku do potrzeb wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych usprawniających pracę sądów.

Odzwierciedleniem tych problemów były pogarszające się statystyki sądowe. Średni czas trwania wybranych kategorii spraw zakończonych prawomocnie w I instancji (kluczowy wskaźnik) ogółem wzrósł na przestrzeni lat 2013–2023 r. o blisko dwa miesiące, czyli o 44 %, tj. z 4,1 do 5,9 miesięcy.

Minister Sprawiedliwości nie wypracował systemowego podejścia do przygotowania i wdrażania działań naprawczych. **Podejmowane przedsięwzięcia nie opierały się na spójnej i konsekwentnej koncepcji usprawnienia sądownictwa, popartej diagnozą problemów.** Oddziaływanie Ministra na sądownictwo w przeważającej mierze było punktowe i doraźne. Charakteryzowała je przewlekłość procesu decyzyjnego, brak spójności i przewidywalności podejmowanych decyzji, a nawet dowolność i brak racjonalnego uzasadnienia. Kontrola ujawniała przypadki, gdy działania Ministra negatywnie wpływały na sytuację kadrową sądów.

Przykładem jest wstrzymanie od października 2016 r. na blisko 1,5 roku naboru sędziów, czy nadmierna liczba delegacji sędziów i innych pracowników sądów do Ministerstwa, utrudniająca funkcjonowanie poszczególnych sądów.

Podejmowane przez Ministra Sprawiedliwości w latach 2018–2023 (I półrocze) działania na rzecz zmian prawa miały negatywny wpływ na sprawność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Działania te cechowało nadmierne rozdrobnienie inicjowanych zmian, pośpiech i brak należytej staranności oraz ograniczona transparentność.

Przeprowadzona kontrola wykazała, że bez właściwego i precyzyjnego określenia kierunku, w którym Polska chce modernizować sądownictwo powszechne, nie będzie możliwe stworzenie odpowiednich warunków do tego, by sprawy kierowane do sądów przez obywateli, podmioty gospodarcze i instytucje publiczne były sprawnie rozstrzygane.

NIK skierowała do Ministra Sprawiedliwości wnioski m.in.: **o przeprowadzenie kompleksowej diagnozy sądownictwa powszechnego (bilansu otwarcia)**, w ramach konsultacji z grupami zawodowymi sądów, przedstawicielami instytucji współpracujących, RPO, naukowcami i organizacjami pozarządowymi, określającej źródła czynników utrudniających sprawność działania sądów zarówno z perspektywy sądu, jak i jego interesariuszy.

P/23/031

Poszukiwanie osób ukrywających się przed wymiarem sprawiedliwości

Instytucje państwowe, co do zasady, **właściwie realizowały przypisane im zadania w zakresie poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiarem sprawiedliwości**. Choć skala stwierdzonych nieprawidłowości nie była duża, to jednak zdaniem NIK zidentyfikowane w trakcie kontroli problemy o charakterze systemowym miały negatywny wpływ na skuteczność realizowanych działań. Problemy te dotyczyły głównie kwestii kadrowych oraz funkcjonujących rozwiązań prawnych i organizacyjnych. Wpływały one głównie na funkcjonowanie Policji, która odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu właściwego funkcjonowania systemu poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiarem sprawiedliwości.

Zdaniem NIK, list gończy powinien być szczególną formą poszukiwania osób, stosowaną po wyczerpaniu innych metod i podstaw poszukiwań, bądź obejmować katalog czynów zagrożonych określoną wysokością kary.

NIK negatywnie oceniła samą konstrukcję miernika stosowanego przez Policję do badania poziomu skuteczności poszukiwań osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości.

NIK zwróciła również uwagę na istotne ograniczenia w poszukiwaniach osób skazanych, ukrywających się poza terytorium Polski, a które wykorzystują brak kontroli granicznych w państwach należących do tzw. strefy Schengen. Trudności te wynikają przede wszystkim z **długotrwałej procedury wydawania Europejskich Nakazów Aresztowania, a także ze stopnia realizacji tych nakazów przez organy i służby innych państw**. Podobnie wyglądała sytuacja z tzw. międzynarodowymi listami gończymi w państwach spoza strefy Schengen. W ocenie NIK, kwestie te wymagają przeprowadzenia dodatkowej, pogłębionej analizy przez Ministra Sprawiedliwości oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji celem wypracowania rozwiązań, które zwiększą skuteczność działań instytucji państwowych w powyższym zakresie.

W konsekwencji przeprowadzonej kontroli, NIK wystosowała szereg wniosków pokontrolnych do Ministra Sprawiedliwości, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendanta Głównego Policji, w tym o: wypracowanie rozwiązań mających na celu usprawnienie wymiany danych, pomiędzy jednostkami uczestniczącymi w procesie poszukiwania osób ukrywających się przed wymiarem sprawiedliwości, w celu zapewnienia sprawniejszego przebiegu tego procesu. NIK wnioskowała też o przeprowadzenie analizy przepisów prawa wprowadzonych nowelizacją kodeksu karnego wykonawczego, które zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2023 r., pod kątem dotychczasowych skutków ich funkcjonowania. Dokumenty pokontrolne z tej kontroli zostały opatrzone klauzulą ZASTRZEŻONE.

P/23/066

Realizacja inwestycji budowlanych przez Policję

Inwestycje budowlane Policji w latach 2017–2023 były planowane z naruszeniem przepisów, a ich przygotowanie i przeprowadzenie nie było w pełni prawidłowe i rzetelne. Nadzór Komendanta Głównego Policji (KGP) był w tej sferze niewystarczający. Świadczy o tym, że aż 514 z 751 (68,4 %) zadań inwestycyjnych ujętych w planach inwestycyjnych Policji w latach 2017–2023 **zostało wbrew przepisom zgłoszonych do finansowania ze środków z budżetu państwa przed uzgodnieniem programu inwestycji lub uzyskaniem zgody właściwego ministra**. Na ich realizację KGP i podległe jednostki wydały łącznie ok. 2,25 mld zł. Zaś w 17 przedsięwzięciach łączna kwota środków z budżetu państwa przeznaczona na finansowanie **przekroczyła wartość kosztorysową** inwestycji określoną przy ich rozpoczęciu o ponad 16,6 mln zł.

W 11 z 12 objętych kontrolą postępowaniach wybór wykonawcy dokumentacji projektowej był prawidłowy, z zachowaniem zasad uczciwej konkurencji i równego traktowania oferentów. Niemniej NIK stwierdziła przypadki nierzetelnego odbioru dokumentacji projektowej, egzekwowania realizacji obowiązków umownych i nadzoru autorskiego.

Dla pięciu z 18 zadań jednostki Policji nierzetelnie zweryfikowały wnioski o zawarcie aneksów do umów o roboty budowlane, np. zawarto aneks wydłużający realizację budowy Strzelnicy w Warszawie, pozbawiając się możliwości dochodzenia kar umownych w wysokości 939 tys. zł. W wyniku aneksowania umowy wykonawca KPP w Bolesławcu otrzymał zaliczkę stanowiącą 35,4 % wynagrodzenia całkowitego, podczas gdy udokumentował roboty jedynie na kwotę 5,7 % wynagrodzenia.

W umowach o roboty budowlane interesy Skarbu Państwa były prawidłowo zabezpieczone m.in. przez postanowienia o karach umownych. W przypadku 10 inwestycji wystąpiły przesłanki do ich naliczenia wykonawcom. Należne kary umowne wynosiły ponad 10 mln zł, jednak **jednostki Policji naliczyły jedynie ok. 485 tys. zł, z czego wyegzekwowały od wykonawców niewiele ponad 108 tys. zł (tj. 1,08 % należnych kar)**.

Jednostki Policji w przypadku 15 z 18 objętych kontrolą zadań prawidłowo korzystały z uprawnień wynikających z rękojmi i gwarancji. W przypadku trzech inwestycji (budowa Strzelnicy w Warszawie, przebudowa obiektów KGP przy ul. Olszewskiej 6 w Warszawie oraz KPP w Zwoleniu) jednostki Policji nieskutecznie egzekwowały terminowe usunięcie usterek. W przypadku Strzelnicy przyczyniło się to do kilkumiesięcznej przerwy w jej funkcjonowaniu, co uniemożliwiło przeprowadzanie szkoleń funkcjonariuszy w tym obiekcie.

Skutkiem kontroli jest m.in. wniosek NIK do Prezesa Rady Ministrów o zainicjowanie wprowadzenia zmian w ustawie o finansach publicznych oraz rozporządzeniu w sprawie finansowania inwestycji z budżetu państwa dotyczących możliwości zwiększenia wartości kosztorysowej inwestycji po rozpoczęciu jej realizacji, w tym trybu i warunków takiego zwiększenia.

D I/24/002/KPB

Wykonywanie zadań przez Lotnictwo Policji

Najwyższa Izba Kontroli oceniła pozytywnie funkcjonujący w Lotnictwie Policji (LP) Program Bezpieczeństwa Lotów. Ustanawiał on organy bezpieczeństwa lotów, ich kompetencje oraz system wymiany informacji. Dokonywano corocznych analiz stanu bezpieczeństwa lotów, a także organizowano coroczne konferencje szkoleniowo-egzaminacyjne, na których poruszano problematykę bezpieczeństwa lotów.

W Lotnictwie Policji rzetelnie dokonywana była obiektywna kontrola lotów. Polegało to, m.in. na bieżącym (przed i po wykonaniu każdego lotu) sprawdzeniu przez personel lotniczy (piloci oraz obsługa naziemna) danych znajdujących się na wyświetlaczach statku powietrznego, jak i systematycznym wprowadzaniu danych zapisanych w pokładowych rejestratorach lotu do informatycznych systemów analitycznych dostarczonych przez producentów śmigłowców.

Akceptowalny poziom bezpieczeństwa lotów potwierdzają audyty prowadzone przez Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Kontrola wykazała jednakże, że organy bezpieczeństwa lotów nie odbywały posiedzeń w wyznaczonych terminach, a informacje przekazywane w systemie ustanowionym w Programie Bezpieczeństwa Lotów były niepełne i nie były przekazywane w ustalonych terminach.

NIK zwróciła uwagę, że **pogłębiające się niedobory kadrowe oraz stopniowy i systematyczny spadek poziomu ukończenia personelu latającego na stanowisku pilota śmigłowcowego mogą wpływać negatywnie na sprawną i efektywną realizację zadań Lotnictwa Policji.** Przyczyną ograniczonego zainteresowania pracą w LP jest możliwość uzyskiwania wyższych wynagrodzeń w lotnictwie cywilnym, a dotychczasowe działania związane z podwyższaniem wynagrodzeń w lotnictwie policyjnym poprzez wzrost wysokości przyznawanych dodatków mogą okazać się działaniem niewystarczającym. Przeszkodę w naborze do LP stanowił również wymagany dla kandydatów na pilotów lotnictwa Policji nalot ogólny na śmigłowcach nie mniejszy niż 200 godzin oraz posiadanie uprawnień do wykonywania lotów w dzień i w nocy w charakterze pilota oraz dowódcy śmigłowca, co w sytuacji, w której LP nie ma możliwości szkolenia pilotów od podstaw, ograniczało krąg potencjalnych kandydatów do służby.

D P/23/003

Działania wybranych organów administracji publicznej na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

Państwo polskie od początku konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy udzielało obywatelom tego państwa niezbędnej pomocy polegającej w szczególności na: zapewnieniu zakwaterowania wraz z wyżywieniem, organizacji transportu, udzieleniu

pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej, zakupie środków czystości i higieny oraz wypłacie jednorazowego świadczenia pieniężnego i świadczeń rodzinnych. Podejmowano również działania integracyjne mające na celu ograniczenie izolacji społecznej obywateli Ukrainy.

Współdziałanie organów administracji rządowej, samorządowej, organizacji pozarządowych i wolontariuszy oraz instytucji międzynarodowych, przy aktywnym uczestnictwie społeczeństwa polskiego, zapewniło osiągnięcie istotnych efektów pomocy udzielanej obywatelom Ukrainy.

W pierwszych tygodniach konfliktu zbrojnego w Ukrainie zadania pomocowe, realizowane przez administrację publiczną, były finansowane w szczególności ze środków pochodzących z budżetu państwa (w tym z rezerwy ogólnej), w ramach środków własnych jst, a także ze środków otrzymanych od organizacji międzynarodowych. Od dnia wejścia w życie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, głównym źródłem finansowania pomocy obywatelom Ukrainy były środki pochodzące z Funduszu Pomocy utworzonego w tym celu w Banku Gospodarstwa Krajowego. Wydatki poniesione w latach 2022–2023 (do 30 kwietnia) z Funduszu na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań pomocowych wyniosły łącznie ponad 14 mld zł, w tym ponad 11 mld zł w 2022 r.

Zapewnione zostały warunki umożliwiające skuteczne udzielanie pomocy obywatelom Ukrainy. **Nie była natomiast dokonywana całościowa ocena efektów uzyskanych w ramach wydatków poniesionych na działania pomocowe** z Funduszu Pomocy.

Zadania zlecone organizacjom pozarządowym pozwoliły na zwiększenie skuteczności pomocy oraz odciążły urzędy w realizacji części zadań, ale zdarzały się przypadki nieprawidłowych działań.

NIK ustaliła, że Prezes Rady Ministrów, jako organ wiodący w zakresie Funduszu Pomocy, nie zobowiązał poszczególnych dysponentów do przekazywania danych o uzyskanych efektach w ramach środków wydatkowanych przez poszczególnych dysponentów i nie oceniał efektów udzielonej pomocy.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nie zobowiązał wojewodów i innych podmiotów do przekazywania informacji o działaniach prowadzonych w ramach jednego z zadań, na które przekazał blisko 63 mln zł.

NIK stwierdziła nieprawidłowości przy udzielaniu i zatwierdzaniu rozliczeń dotacji. Minister SWiA nie zawsze udzielał jednoznacznej odpowiedzi na pojawiające się wątpliwości wojewodów i jednostek samorządu terytorialnego, pozostawiając dowolność postępowania.

Obszar 3. Finanse, gospodarka i transport

Finanse, gospodarka i transport stanowią kluczowe obszary funkcjonowania państwa w sferze ekonomii, wpływające na poziom życia mieszkańców. Kontrole z tego zakresu zawierają się w szczególności w działach administracji rządowej: aktywa państwowe, gospodarka, energia, łączność, transport, finanse publiczne. Wraz z analizami NIK w tym obszarze wskazują one na szereg zagrożeń i określają cele do osiągnięcia.

Wśród działań na rzecz bezpieczeństwa ekonomicznego najważniejszy jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz budowanie mechanizmów zwiększających odporność na nadzwyczajne zjawiska zewnętrzne, takie jak klęski żywiołowe czy kryzysy międzynarodowe. Polska, mimo możliwości, nie realizuje głównych celów i zadań *Polskiej Strategii Kosmicznej*, która wpłynęłaby ożywczo na gospodarkę.

Podstawowe problemy w gospodarce to relatywnie **niska innowacyjność, niewystarczające nakłady inwestycyjne, nieefektywne zarządzanie spółkami Skarbu Państwa i nieskuteczne budowanie rynku energii** ukształtowanego zgodnie z zasadami konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju. Wiąże się z tym potrzeba transformacji polskiej energetyki w kierunku zapewniającym rozwój gospodarki niskoemisyjnej. Obecna sytuacja jest skutkiem zaniechań i nieskuteczności zmian w polskiej energetyce w kierunku uniezależnienia od surowców kopalnych.

Interwencja państwa w ramach rynku mocy zapewniła średnioterminowe bezpieczeństwo dostaw energii i poprawę niezawodności pracy Krajowego Systemu Energetycznego. Stworzyła też warunki do długoletniego bezpieczeństwa dostaw. Jednak NIK zwraca uwagę, że mechanizm rynku mocy nie stanowi wystarczającej zachęty do budowy nowych i modernizacji istniejących jednostek wytwórczych oraz zarządzania energią.

Szczególną uwagę zwrócono na **fiasko inwestycji związanych z transformacją usług świadczonych przez Poczta Polska S.A.**, które miały stworzyć jej warunki do rozwoju i poprawy trudnej sytuacji ekonomicznej. Po opublikowaniu wyników kontroli NIK zostały podjęte pilne działania restrukturyzacyjne tej spółki.

Istotny problem dla finansów i gospodarki stanowi **luka we wpływach budżetowych z tytułu CIT**, liczona w dziesiątkach miliardów złotych. NIK podkreśliła konieczność zwiększenia i usprawnienia nadzoru naczelników niewyspecjalizowanych urzędów skarbowych nad rozliczeniami CIT.

Na poziomie lokalnym, negatywny wpływ na jakość życia i gospodarkę ma również **spadek dochodów własnych samorządów**, będący skutkiem obniżenia dochodów z PIT w następstwie wprowadzenia programu Polski Ład. Jak wskazała NIK, mimo upływu dwóch lat od wprowadzenia programu, Minister Finansów nie przedstawił dokumentów świadczących o prowadzeniu prac nad korektą systemu dochodów samorządowych.

W sferze transportu NIK bada zarówno jego organizację, inwestycje, jak i stan infrastruktury. Do ustaleń systemowych należy zaliczyć ujawnioną **niespójność i niekompletność systemów zarządzania kryzysowego w transporcie kolejowym**. Natomiast kontrola inwestycji drogowych w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych wskazała jako najważniejszy problem możliwość **przyspieszonej degradacji wyremontowanych dróg**. Może to zagrażać bezpieczeństwu ich użytkowników.

P/22/016

Funkcjonowanie rynku mocy w systemie elektroenergetycznym

Rynek mocy to mechanizm mający za zadanie zapewnić bezpieczeństwo energetyczne Polski. Polega na zobowiązaniu wytwórców do dostarczenia mocy bądź obniżenia jej zużycia na wezwanie operatora sieci przesyłowej, którym są PSE SA. Kontrola wykazała, że Minister właściwy ds. energii i PSE SA wykonali wszystkie zadania w zakresie organizacji rynku mocy w sposób zapewniający jego sprawne przygotowanie. Wyniki dotychczasowych aukcji i realizacja obowiązków mocowych przez dostawców mocy zapewniły w latach 2021–2022 **bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej**.

Niestety nie powiodło się stworzenie silnych zachęt ekonomicznych do budowy nowych i modernizacji istniejących jednostek wytwórczych. Minister nie zapewnił bieżącej oceny skuteczności mechanizmu rynku mocy, co utrudniało zidentyfikowanie słabych stron systemu i podejmowanie adekwatnych działań naprawczych.

Konstrukcja wynagradzania za wykonywanie obowiązku mocowego **nie zapewniła pełnej efektywności kosztowej rynku mocy, gdyż wynagrodzenie wypłacano również za okresy przestoju technicznego, np. remontów i awarii**. W latach 2021–2022 PSE SA wypłaciła łącznie 632,9 mln zł brutto wynagrodzenia przedsiębiorcom, których jednostki pozostawały w przestojach technicznych powyżej ośmiu godzin. PSE SA nie przeprowadzało analizy ryzyka opartej na oszacowaniu, w których jednostkach występuje największe prawdopodobieństwo braku gotowości do świadczenia obowiązku mocowego.

Większość skontrolowanych podmiotów wywiązywała się ze wszystkich obowiązków wynikających z zawartych w latach 2018–2022 umów mocowych. Z siedmiu nowych jednostek rynku mocy, których realizacja miała zostać zakończona przed pierwszym okresem dostaw (od 2021 r.), z opóźnieniem oddano do użytkowania trzy jednostki. Niemniej jednak, **dopiero na rok 2027 zakontraktowano pierwszy komercyjny magazyn energii**.

Wnioski do Ministra Klimatu i Środowiska obejmowały m.in.: określenie w ustawie o rynku mocy takiego modelu wynagradzania dostawców, aby wynagradzanie za stan gotowości dotyczyło jedynie okresów, w których dostawcy są faktycznie gotowi do spełnienia obowiązku mocowego oraz wypracowanie mechanizmów bieżącego monitorowania rynku mocy.

D P/23/056

Zabezpieczenie importu węgla kamiennego w związku z wprowadzeniem embarga na dostawy z Rosji

Radykalny środek nacisku międzynarodowego, jakim jest embargo na import węgla kamiennego, został użyty przez Polskę wcześniej, niż uczyniono to w pozostałych krajach UE. Jego wprowadzeniu nie towarzyszyła analiza skutków dla finansów publicznych i polskiego rynku węgla.

Prezes Rady Ministrów nie udzielił odpowiedzi na pytanie zadane w toku kontroli, dotyczące przyczyn niezachowania w Polsce okresu przejściowego na wzór prawodawstwa europejskiego. Działania na rzecz uzupełnienia braków na rynku węgla przeznaczonego dla odbiorców indywidualnych i komunalnych podjęto z kolei dopiero pod koniec lipca 2022 r. Z ustaleń kontroli wynika, że pomimo stwierdzonych nieprawidłowości działania wskazane Ministrowi Aktywów Państwowych oraz spółkom PGE Paliwa Sp. z o.o. i Węglkokoks SA do wykonania we współpracy z gminami zaangażowanymi w dystrybucję importowanego węgla kamiennego, pozwoliły zapewnić ciągłość dostaw tego surowca gospodarstwom domowym.

Prezes Rady Ministrów w wydanych poleceniach wskazywał nieprawidłowo i niekonsekwentnie źródło finansowania zakupu węgla. Źródła finansowania nie wskazali wyznaczeni w tych poleceniach ministrowie, co sprawiło, że spółki je realizujące działały przez ponad 12 miesięcy w warunkach niepewności i ponosiły ryzyko związane z nieprawidłowym i nierzetelnym przygotowaniem tej operacji.

Minister Klimatu i Środowiska do 2023 r. nie zapewnił środków na pokrycie kosztów zakupów węgla, a Minister Aktywów Państwowych nie oszacował kosztów wewnątrzkrajowego transportu węgla i nie zapewnił środków na ich pokrycie. Dodatkowo Minister Aktywów Państwowych nie zawarł umowy z PKP CARGO SA, przez co Węglkokoks SA i PGE Paliwa Sp. z o.o. zmuszone były do pokrywania kosztów transportu zakupionego węgla na ich składowiska w kraju ze środków własnych. Opłaty na rzecz PKP CARGO SA uwzględniały potencjalny zysk przewoźnika, przez co zwrot kosztów dla spółek importujących węgiel ze środków publicznych będzie o ok. 82 mln zł większy niż byłyby w przypadku, gdyby koszty transportu węgla były pokrywane bezpośrednio przez Ministra Aktywów Państwowych, w przypadku zawarcia przez niego umowy z PKP CARGO SA.

Zmaterializowało się ryzyko sygnalizowane przez spółki, którym Prezes Rady Ministrów polecił interwencyjny import węgla, tj. sprowadzono węgiel z importu w tak dużej ilości, że spowodowało to zapełnienie składowisk zarówno w krajowych kopalniach, jak i u odbiorców węgla.

W związku z brakiem koordynacji działań między naczelnymi organami państwa w organizacji procesu interwencyjnego zakupu węgla, we wniosku skierowanym do Prezesa Rady Ministrów postulowano opracowanie systemu zarządzania i kontroli, który zapewni

należytą koordynację działań w tym obszarze. Jego wprowadzenie powinno przyczynić się do optymalizacji wydatków publicznych oraz zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji państwowych w sytuacjach kryzysowych lub nadzwyczajnych.

P/23/011

Efekty działalności systemu instytucji otoczenia biznesu

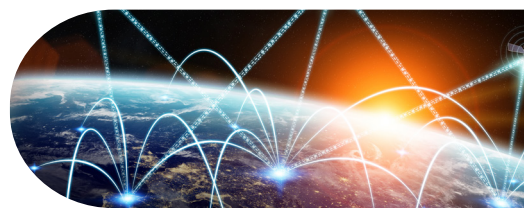
Minister Rozwoju i Technologii nie zapewnił warunków skutecznej realizacji strategii rządowych w zakresie podniesienia wydajności systemu obsługi przedsiębiorców (zwłaszcza innowacyjnych) i profesjonalizacji usług dostarczanych przez instytucje otoczenia biznesu. Nie podjął też wystarczających działań zapobiegających niekorzystnym tendencjom (spadek liczby wdrożeń nowych technologii realizowanych przez ośrodki innowacji, niski udział firm technologicznych wśród klientów ośrodków).

Kontrola objęła Ministerstwo Rozwoju i Technologii i aż 19 instytucji otoczenia biznesu, z których 15 działało w formie (spółki prawa handlowego, samorządowej jednostki budżetowej lub fundacji). Funkcjonujący od 2015 r. mechanizm akredytacji ośrodków innowacji był nieskuteczny m.in. ze względu na **malejące zainteresowanie ze strony instytucji otoczenia biznesu**. Zainicjowane w 2018 r. zmiany były nierzetelnie przygotowane i przez pięć lat nie zostały sfinalizowane. **W efekcie, między innymi tych zmian, Polska pozostaje w grupie najmniej innowacyjnych krajów UE.**

Skontrolowane instytucje otoczenia biznesu w większości nie programowały swojej działalności w perspektywie dłuższej niż rok, nie monitorowały efektów i w ograniczonym stopniu realizowały działalność statutową dotyczącą m.in. wspierania innowacyjności lub transferu technologii. Błędy w zarządzaniu przyczyniały się do ich trudnej sytuacji finansowej, która dodatkowo ograniczała działania bieżące lub inwestycyjne polegające m.in. na rozwoju infrastruktury czy prowadzeniu usług doradczych. Ponadto wymuszała w niektórych przypadkach konieczność zbywania części nieruchomości.

Wniosek do Ministra Rozwoju i Technologii dotyczył opracowania kompleksowego systemu wspierania instytucji otoczenia biznesu, zgodnego z założeniami zawartymi w strategiach rządowych. Zakładały one m.in. podniesienia wydajności i profesjonalizacji tych instytucji. W przypadku instytucji otoczenia biznesu zwrócono uwagę na konieczność zapewnienia strategicznego programowania działalności w perspektywie minimum średniookresowej, z uwzględnieniem jako podstawy statutowych celów działalności, a także na zapewnienie systemu ewaluacji działalności instytucji m.in. przez monitoring i adekwatnie ustalone oraz rozliczane cele zarządcze.

P/23/012

Sektor kosmiczny i jego rozwój

Działania pięciu podmiotów realizujących najważniejsze zadania związane z funkcjonowaniem i rozwojem polskiego sektora kosmicznego, wynikające z *Polskiej Strategii Kosmicznej* (PSK) NIK uznała za niewystarczające. **Główne cele i zadania tej strategii pozostają niezrealizowane.** Ocenie podlegały w szczególności zadania związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa. Celem badań NIK była też ustalenie, czy rozwój polskiego sektora kosmicznego przyczynia się do wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw i instytucji wykorzystujących techniki satelitarne.

Minister Rozwoju i Technologii nie doprowadził do opracowania i przyjęcia *Krajowego Programu Kosmicznego*. Brak tego dokumentu wykonawczego do PSK wynikał m.in. z niewłaściwej współpracy z Polską Agencją Kosmiczną POLSA. Błędem było niewłączenie do prac nad KPK resortu finansów, gdyż realizacja zadań i celów w nim ujętych wymagała finansowania z budżetu. Zaniechania Ministra obejmowały też przygotowanie kluczowych dla sektora aktów prawnych, w szczególności projektu ustawy o działalności kosmicznej, choć prace nad nią trwały od 2013 r., a od ponad czterech lat nie zostało wydane rozporządzenie, bez którego PAK nie mogła udzielać wsparcia m.in. dla przemysłu kosmicznego, badań czy użytkowania przestrzeni kosmicznej. Tym samym **działania Ministra w niewielkim stopniu przyczyniały się do wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw i instytucji wykorzystujących techniki satelitarne.**

Działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, dotyczące realizacji zadań wynikających z PSK, nie przyczyniały się do zwiększenia dostępności usług satelitarnych i przez to do poprawy obronności i bezpieczeństwa wewnętrznego. Nie opracowano m.in. krajowych zasad regulujących dostęp do usługi publicznej w zakresie europejskiego systemu nawigacji satelitarnej Galileo PRS, implementujących wymagania UE i uwzględniających potrzeby przyszłych użytkowników. Nie upowszechniano też wykorzystywania danych satelitarnych w administracji publicznej.

Minister Obrony Narodowej realizował PSK w przewidzianym dla siebie zakresie, co zostało pozytywnie ocenione przez NIK. W MON opracowano: *Resortowy plan implementacji Polskiej Strategii Kosmicznej* oraz *Koncepcję implementacji domeny operacyjnej przestrzeni kosmicznej w Siłach Zbrojnych RP*. Ponadto Minister w 2019 r. i 2023 r. zatwierdził *Priorytetowe kierunki badań w resorcie obrony narodowej*, uwzględniające badania związane z sektorem kosmicznym.

POLSA realizowała tylko część przypisanych jej zadań, m.in. ze względu na wspomniany brak ustawy i rozporządzenia oraz przepisów dotyczących Krajowego Rejestru Obiektów Kosmicznych. Agencja Rozwoju Przemysłu SA opracowała i realizowała *Kompleksowy program wsparcia sektora technologii kosmicznych w Polsce*, którego działania wpisywały się w dwa cele szczegółowe PSK.

Wnioski do Ministra Rozwoju i Technologii postulowały przede wszystkim opracowanie *Krajowego Programu Kosmicznego* oraz **przygotowanie aktów prawnych – ustawy o działalności kosmicznej oraz rozporządzenia wykonawczego do ustawy o Polskiej Agencji Kosmicznej**.

■ I/23/001/LWR

Organizacja i przeprowadzenie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pierwszego naboru wniosków do „Ścieżki SMART” realizowanego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki

Na pierwszy nabór „Ścieżki SMART” przewidziano środki finansowe w kwocie 4,5 mld zł. W jego trakcie przedsiębiorcy złożyli 1 558 wniosków o dofinansowanie łącznie na 15,2 mld zł (342,1 % alokacji), z czego PARP finalnie rozpatrywała 1 540 wniosków. Na 24 kwietnia 2024 r. zawarto 179 umów o dofinansowanie o łącznej wartości ponad 1,6 mld zł (proces zawierania umów nie został wtedy zakończony).

PARP nie przygotowała i nie przeprowadziła w pełni prawidłowo pierwszego naboru projektów do „Ścieżki SMART”. **Zasoby kadrowe PARP i sposób organizacji naboru nie gwarantowały przeprowadzenia go w pierwotnie zakładanych terminach. W konsekwencji konieczne było przesuwanie terminów zakończenia poszczególnych faz procesu, co niekorzystnie mogło wpłynąć na sytuację wnioskodawców.** Przedsiębiorcom nie zapewniono technicznej możliwości składania wniosków w systemie informatycznym przez pełny czas trwania konkursu. Nie ustanowiono również minimum punktowego wymaganego do wyboru projektów do dofinansowania, co mogło wpłynąć na konkurencyjny charakter naboru. W skład komisji oceny projektów wchodziły osoby posiadające status pracownika tymczasowego, co było niezgodne z prawem. Stwierdzono również przypadki nierzetelnego rozpatrywania wniosków związane z kwalifikowalnością wydatków oraz ujawniono trzy przypadki, w których posiedzenia panelu komisji oceny projektów nie nagrały się, pomimo obowiązku rejestrowania obrazu i dźwięku z ich przebiegu.

■ P/23/018

Realizacja wybranych inwestycji przez Poczte Polską S.A.

Poczta Polska S.A. miała największy udział w rynku usług pocztowych w 2022 r. realizując ich 1,1 mld, tj. 55,5 %, ale nie przełożyło się to na zwiększenie jej zyskowności. W najszybciej rozwijającym się segmencie rynku usług pocztowych, tj. usługach kurierskich, PP S.A. pod względem obsłużonej liczby przesyłek plasowała się na trzecim miejscu.

Kontrola objęła siedem inwestycji o wartości ok. 500 mln zł; Kwota stwierdzonych nieprawidłowości wyniosła 113,7 mln zł; Przychody netto ze sprzedaży w 2022 r. wyniosły 6 529,91 mln zł, zaś koszty działalności operacyjnej w 2022 r. – 6 970,71 mln zł.

NIK negatywnie oceniła działania Zarządu PP S.A. w zakresie realizacji wybranych inwestycji w latach 2020–2023. Sposób realizacji części umów naraził Spółkę na nieuzasadnione koszty. Realizacja kluczowych inwestycji, w odniesieniu do *Średnioterminowej Strategii PP S.A. 2021–2023* wskazuje, że Poczta nie radziła sobie z wyzwaniami rynku, tj. z transformacją cyfrową i dynamicznym rozwojem nowoczesnych usług, w tym e-commerce. Miało to istotny wpływ na pozycję Spółki na rynku usług pocztowych w segmencie KEP, tj. w obszarze przesyłek kurierskich, ekspresowych i paczkowych.

Realizacja skontrolowanych siedmiu inwestycji o wartości ponad 500 mln zł, miała prowadzić do osiągnięcia celów ujętych w *Strategii*. Tylko trzy były przygotowane i zrealizowane zgodnie z założeniami i mimo nieprawidłowości osiągnięto zakładaną funkcjonalność. W czterech NIK stwierdziła istotne nieprawidłowości na etapie przygotowania lub realizacji, dotyczące nieprzebrzegania zawartych umów. **Zarząd PP S.A. nie podejmował też skutecznych działań naprawczych, gdy inwestycje były realizowane niezgodnie z pierwotnymi założeniami.**

Przykładowo, nadzorując realizację inwestycji *Zakup automatów paczkowych (APM)* Zarząd PP S.A. dopuścił do wielomiesięcznych opóźnień, skutkujących m.in. niewykorzystaniem potencjału dynamicznie rozwijającego się rynku KEP i nieuzyskaniem zakładanych przychodów. Skutkiem nieterminowej realizacji kontraktu Poczta poniosła koszty m.in. dzierżawy powierzchni pod automaty i energii zużywanej przez ustawione, a nie oddane do użytkowania APM. Ponadto Zarząd PP nie tylko nie naliczył wykonawcy kar umownych za zwłokę w dostarczeniu m.in. rozwiązania informatycznego APM, ale też zrzekł się roszczeń z tego tytułu wobec wykonawcy.

NIK wskazując na **niegospodarność i niedostateczne zabezpieczenie interesu ekonomicznego PP S.A.** w toku realizacji kontrolowanych inwestycji we wnioskach skierowanych do Ministra Aktywów Państwowych zwróciła się o zapewnienie skutecznego nadzoru właściciela nad PP S.A., gwarantującego zabezpieczenie interesu ekonomicznego Spółki w toku jej działalności inwestycyjnej oraz wykorzystanie narzędzi nadzorczych zapewniających skuteczną realizację celów strategicznych PP S.A., w szczególności w zakresie rozwoju nowoczesnych usług odpowiadających wyzwaniom rynku i zwiększających konkurencyjność Spółki.

■ P/23/009

Wsparcie finansowe samorządów przez państwo w okresie reform podatkowych i odbudowy gospodarki po epidemii COVID-19

Dyskryminacja dużych miast przy podziale środków przez rząd, nierówne traktowanie samorządów oraz coraz większe uzależnienie ich finansów od decyzji rządu – to główne wnioski płynące z kontroli dotyczącej wsparcia finansowego

samorządów. Jej celem było m.in. ustalenie czy wsparcie finansowe samorządów przez państwo, w latach 2020–2023, było efektywne i przyczyniło się do wyrównywania różnic w ich potencjale finansowym.

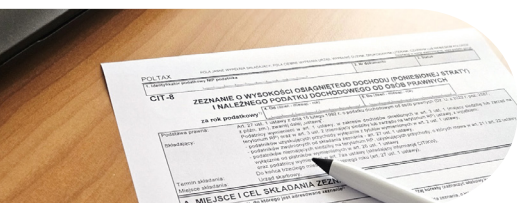
W latach 2020, 2021 i 2023 ograniczono wsparcie dla dużych jednostek poprzez stosowanie limitów kwotowych. W szczególnym stopniu działania dyskryminujące dotknęły Warszawy, czyli jednego z miast najbardziej narażonych na utratę części dochodów w wyniku wprowadzenia programu Polski Ład. Z tego tytułu, w latach 2020–2023, miasto to utraciło łącznie ponad 790 mln zł. Stratne były także inne duże miasta, takie jak: Kraków, Łódź, Poznań, Szczecin i Wrocław.

Najważniejszą przyczyną spadku dochodów własnych samorządów był spadek dochodów z tytułu PIT w wyniku wprowadzenia programu Polski Ład. Samorządom nie zrekompensowano jednak utraty tych dochodów w żaden trwały sposób. Zamiast tego wprowadzano co roku coraz to nowe rozwiązania, w dodatku już w trakcie wykonywania budżetów. **Utrudniało to jednostkom samorządu terytorialnego racjonalne planowanie działań.**

NIK zwróciła również uwagę, że dochody własne samorządów były w coraz większym stopniu zastępowane dochodami transferowymi. Bardzo często miały one uznaniowy charakter i trafiały do tych grup samorządów, które z różnych względów były preferowane przez organy administracji rządowej.

W kontroli zakwestionowano ponadto prawidłowość podziału środków z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w 2020 r.

NIK po kontroli w Ministerstwie Finansów wnioskuje m.in. o **wypracowanie nowego, trwałego systemu dochodów jednostek samorządu terytorialnego**. NIK zwróciła także uwagę na potrzebę podjęcia prac nad wprowadzeniem do ustawy o finansach publicznych reguł i kryteriów przyznawania środków z rezerwy ogólnej, zgodnie z jej interwencyjnym charakterem.

P/23/068

Nadzór naczelników niewyspecjalizowanych urzędów skarbowych nad prawidłowością rozliczeń podatku dochodowego od osób prawnych

Nadzór pięciu dyrektorów skontrolowanych izb administracji skarbowej i Szefa KAS nad prawidłowością rozliczeń CIT był nieprawidłowy i niewystarczający, bo nie obejmował kwestii związanych z **egzekwowaniem od podatników realizacji podstawowych obowiązków przez naczelników urzędów skarbowych**.

Naczelnicy 10 skontrolowanych urzędów nie egzekwowali konsekwentnie od podatników CIT m.in.: zgłoszenia danych identyfikacyjnych (istotnych dla weryfikacji rozliczeń i dochodzenia zaległości) i składania rocznych zeznań podatkowych. Liczba brakujących

zgłoszeń NIP-8 wynosiła 58,3 tys., a niezłożonych zeznań CIT-8 za lata podatkowe kończące się w latach 2017–2022 aż 1 250 tys. Naczelnicy urzędów wykazywali bardzo niską aktywność kontrolną, mimo wysokiego ryzyka nieprawidłowości przy deklaracji podstawy opodatkowania. Ponadto nie podejmowali konsekwentnych działań by uchylić NIP podatnikom, z którymi nie było możliwości nawiązania kontaktu lub co do których dysponowano informacjami o ich fałszywych lub fikcyjnych danych.

Zaniechania w tym zakresie negatywnie wpływały na wiarygodność danych w Krajowym Rejestrze Sądowym i na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

Konieczna jest intensyfikacja i usprawnienie nadzoru naczelników niewyspecjalizowanych urzędów skarbowych nad rozliczeniami CIT. Zważywszy na dużą liczbę podatników CIT niezbędne są rozwiązania pozwalające na zwiększenie skuteczności działania naczelników urzędów oraz dyscypliny wywiązywania się przez podatników CIT z ich podstawowych obowiązków. Poza koniecznością zapewnienia odpowiedniego potencjału organizacyjnego i kadrowego, potrzebne są zmiany prawne ukierunkowane na usprawnienie procesu uchylania numeru NIP podatnikom CIT, którzy nie reagują na wezwania lub nie aktualizują swoich danych adresowych.

Do Ministra Finansów NIK zwróciła się o podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia zmian do ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników poprzez uzupełnienie przepisów o **możliwości uchylania z urzędu NIP**.

■ P/24/008

Działania Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie weryfikacji zasadności i prawidłowości skorzystania z ulgi termomodernizacyjnej

Z ulgi najczęściej korzystali podatnicy rozliczający dochody według skali podatkowej. Z roku na rok malała kwota odliczeń wydatków na realizację projektów termomodernizacyjnych. **Prowadzone przez organy KAS działania weryfikacyjne prawidłowości i zasadności skorzystania z niej były ograniczone.** Czynności analityczne i sprawdzające oraz postępowania podatkowe były systematyczne, ale nie zawsze prawidłowe, skutecznie i rzetelne.

W Ministerstwie Finansów i urzędach skarbowych koncentrowano się na identyfikacji podatników, nieprawidłowo rozliczających ulgę termomodernizacyjną, głównie pod kątem przekroczenia limitu odliczenia. Nie identyfikowano natomiast podmiotów, które mogły nierzetelnie rozliczyć zrefundowane wydatki. Urzędy skarbowe często nie żądały od podatników dowodów źródłowych, by zweryfikować prawidłowość skorzystania z ulgi.

Nie monitorowano kwot doliczonych do dochodu z tytułu „utrąty ulgi”. Brak bowiem było w zeznaniach podatkowych pozycji tylko dla takich doliczeń. Nie identyfikowano podmiotów, które nie pomniejszyły kwoty odliczonych wydatków o otrzymane dofinansowanie z instytucji

ochrony środowiska lub nie doliczyły do dochodu lub przychodu otrzymanych środków z tych instytucji. Organy KAS nie miały usystematyzowanego dostępu do potrzebnych informacji o beneficjentach programów prośrodowiskowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, udzielonych dotacjach i umorzonych pożyczkach.

Pomimo zidentyfikowania w październiku 2021 r. bariery prawnej w pozyskiwaniu przez organy KAS danych od wojewódzkich funduszy w Ministerstwie Finansów nie zakończono prac legislacyjnych nad nowelizacją w tym zakresie ustawy o KAS.

Minister Finansów rzetelnie sporządził sprawozdanie dla Banku Światowego i podejmował działania w celu zapewnienia jednolitego stosowania przepisów regulujących ulgę. Wnioski NIK dotyczyły m.in. zmiany ustawy o KAS rozszerzającej katalog podmiotów zobowiązanych do współdziałania z KAS o samorządowe osoby prawne i wprowadzenia w zeznaniach podatkowych odrębnej pozycji tylko dla doliczeń do dochodu lub przychodu kwot z tytułu „utrąty ulgi”.

Kontrola stanowiła realizację zobowiązania NIK do przeprowadzenia audytu sprawozdań finansowych dla podatkowej ulgi termomodernizacyjnej, wynikającego z umowy pożyczki zawartej 18 kwietnia 2024 r. między Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju na realizację programu priorytetowego „Czyste Powietrze”.

■ P/24/070

Przestrzeganie przepisów o zasadach wynagradzania członków zarządów i rad nadzorczych spółek komunalnych

W analizowanym okresie doszło w 13 spółkach do zawyżania wynagrodzeń członków zarządów i rad nadzorczych spółek komunalnych, w związku z niezastosowaniem przepisów ustaw okołobudżetowych zobowiązujących do „zamrożenia” podstawy ich wymiaru na poziomie ustalonym w IV kwartale 2016 r.

W 15 z 18 objętych kontrolą spółek doszło do wypłacenia nienależnych wynagrodzeń członkom zarządów lub rad nadzorczych w łącznej kwocie 2,86 mln zł. Przez cały analizowany sześciolatek nieprawidłowości te utrzymywały się w dwóch spółkach, a w pozostałych przypadkach trwały krócej.

Spośród 13 spółek, które nieprawidłowo naliczały i wypłacały te wynagrodzenia, osiem zidentyfikowało te naruszenia i zmieniło zasady ich kształtowania.

Tylko dwie podjęły działania w celu odzyskania wypłaconych w zawyżonej wysokości wynagrodzeń. Trzy inne spółki podjęły z kolei działania, które usankcjonowały wypłatę wynagrodzeń w zawyżonej wysokości. Skutkowało to utratą możliwości dochodzenia od członków zarządów lub rad nadzorczych roszczeń z tego tytułu.

W 13 spółkach ujawniono nieprawidłowości w zakresie ustalania lub wypłacania wynagrodzenia zmiennego członków zarządów, którego wysokość uzależniona była od realizacji celów zarządczych. Najistotniejsze z nich dotyczyły m.in.: określenia dla niektórych celów zarządczych nieobiektywnych i niemierzalnych kryteriów oceny poziomu ich realizacji i rozliczania oraz przyznania wynagrodzenia za niezrealizowany cel zarządczy.

W dziesięciu spółkach Zgromadzenie Wspólników przyznając członkom zarządów prawo do korzystania z urzędzeń technicznych i zasobów stanowiących mienie spółki, niezbędnych do wykonywania funkcji, nie określiło zakresu i zasad ich przyznawania, ani limitów kosztów, co naruszało przepisy ustawy o wynagrodzeniach. We wszystkich spółkach wystąpiły nieprawidłowości w zakresie przyznawania lub wypłacania członkom zarządów świadczeń dodatkowych, np. odpraw.

Wnioski z kontroli miały charakter systemowy i dotyczyły przede wszystkim **podjęcia działań zmierzających do odzyskania kwot wypłaconych przez spółki w zawyżonej wysokości**, przyznawania wyłącznie świadczeń dodatkowych określonych w uchwałach ZW oraz określania obiektywnych i mierzalnych kryteriów realizacji i rozliczania celów zarządczych.

■ I/22/002/KBF

**Stan wdrożenia przepisów
Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego
i Rady (UE) 2016/1011 z dnia 8 czerwca 2016 r.
w zakresie metody ustalania WIBOR**

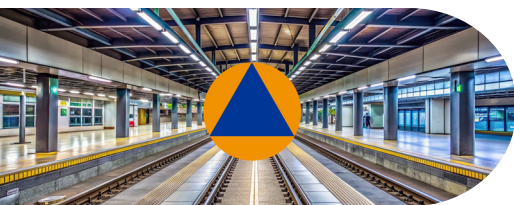
NIK oceniła prawidłowość wdrożenia przepisów ww. rozporządzenia w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej, **istotnego szczególnie dla ochrony interesów klientów banków w Polsce**. Nadzór sprawowany przez Komisję Nadzoru Finansowego i jej Urząd nad Administratorem i podmiotami przekazującymi dane wejściowe w procesie ustalania stawki referencyjnej WIBOR był zgodny z przepisami prawa.

W Ministerstwie Finansów ustalono, że sposób prowadzenia rządowych prac legislacyjnych dostosowania przepisów prawa krajowego, w celu zapewnienia stosowania przepisów rozporządzenia PE, nie zagwarantował wyposażenia KNF od 1 stycznia 2018 r. w uprawnienie do uzyskania informacji od dowolnej osoby uczestniczącej w opracowywaniu wskaźnika referencyjnego. Także od dowolnego usługodawcy, któremu zadania, usługi i czynności związane z opracowywaniem wskaźnika referencyjnego zostały zlecone na zasadzie outsorcingu. Przepisy krajowe dotyczące rynku kapitałowego nie przewidują też sankcji za nieudzielenie informacji przez podmioty nienadzorowane, którym administrator wskaźników referencyjnych zlecił wykonywanie niektórych czynności na zasadzie outsorcingu.

W konsekwencji nie został dotrzymany wymóg poinformowania do 1 stycznia 2018 r. KE i Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) o dokonanych zmianach w przepisach krajowych. Ponadto **rządowy proces legislacyjny dotyczący**

dopuszczalności zastąpienia wskaźnika referencyjnego na mocy prawa krajowego był długotrwały. Wprawdzie w okresie, w którym brak było odpowiednich przepisów krajowych zapewniających stosowanie art. 23c rozporządzenia BMR, nie wystąpiło zdarzenie uprawniające właściwy organ państwa członkowskiego do wyznaczenia zamiennika WIBOR, ale procedura wyznaczenia zamiennika kluczowego wskaźnika referencyjnego na mocy prawa krajowego mogła być stosowana dopiero po upływie prawie półtora roku od dnia wejścia w życie i stosowania rozporządzenia UE.

Wnioski NIK z kontroli dotyczyły m.in. prowadzenia rządowego procesu legislacyjnego tak, by zapewnić: terminowe i pełne dostosowywanie przepisów prawa krajowego do unijnego; poinformowanie KE i ESMA o odpowiednich przepisach prawa krajowego ustanawiających, kwestie wymagane rozporządzeniem BMR; zaplanowanie i przeprowadzenie przez UKNF kontroli na miejscu w spółce GPW Benchmark S.A. i w podmiotach przekazujących dane wejściowe nakierowanej m.in. na weryfikację procesu opracowywania wskaźnika WIBOR.

P/23/017

Funkcjonowanie systemów zarządzania kryzysowego na kolei

Minister właściwy do spraw transportu nie zapewnił skutecznego działania systemów zarządzania kryzysowego na kolei. Stwarzało to ryzyko niewłaściwego funkcjonowania ochrony infrastruktury krytycznej i bezpieczeństwa osób przebywających na obszarze kolejowym, dworcach i w pojazdach, mieszkańców miejscowości na szlakach przewozów towarów niebezpiecznych.

System zarządzania kryzysowego wdrożony przez Ministra nie zapewniał spójności i pełnej korelacji działań podejmowanych na podstawie różnych unormowań: *Ustawowego systemu zarządzania kryzysowego na kolei, Kolejowego systemu zarządzania sytuacjami o charakterze kryzysowym i Systemu zarządzania bezpieczeństwem*. Minister nie określił zasad i procedur współpracy ze spółkami kolejowymi w tym obszarze, mimo iż działalność tych podmiotów stanowiła niezbędne ogniwo w zapewnieniu skutecznego funkcjonowania całego systemu.

Minister nie zagwarantował skutecznych narzędzi zarządzania sytuacjami kryzysowymi w transporcie kolejowym. Współpraca organów ustawowo zobowiązanych do opracowania planów tego zarządzania tj. ministra właściwego ds. transportu kolejowego i Prezesa UTK, nie miała wpływu na skuteczność realizacji zadań w ramach systemu. Jej zasady i forma nie zostały uregulowane, a Prezes UTK uczestniczył tylko w wybranych spotkaniach dotyczących zarządzania kryzysowego.

Przyjęte i stosowane przez spółki kolejowe pod przewodnictwem PKP PLK S.A.

(na podstawie wspólnego Porozumienia) procedury działania w ramach *Kolejowego systemu zarządzania sytuacjami kryzysowymi* umożliwiały im rzetelne przygotowanie infrastruktury kolejowej, prowadzenie ruchu i zapewnienie bezpieczeństwa osób.

Jednak **były one oddolną inicjatywą tych spółek**, a Minister, mimo iż był zobowiązany do stworzenia systemu zarządzania kryzysowego na kolei, nie przystąpił do tego *Porozumienia*. Zauważyć należy, że stosowanie procedur *Kolejowego systemu* nie zapewniało spółkom kolejowym – sygnatariuszom *Porozumienia* refundacji kosztów wszystkich podjętych przez nie działań, niezbędnych w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych na kolei. **Przepisy ustawy o zarządzaniu kryzysowym nie przewidywały takiej opcji.**

PKP PLK S.A. realizując zadania w zakresie bezpieczeństwa na kolei zapewniła funkcjonowanie kolejowych zespołów ratownictwa technicznego. Straż Ochrony Kolei, działająca w strukturach PKP PLK S.A., w zakresie zarządzania kryzysowego na kolei rzetelnie kontrolowała przestrzeganie przepisów porządkowych na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach.

System zarządzania bezpieczeństwem rzetelnie wdrożony przez przewoźników kolejowych umożliwiał bezpieczną eksploatację pojazdów kolejowych i infrastruktury, przez uregulowanie procedur i zasad postępowania na wypadek zaistnienia zdarzeń, także kryzysowych. Przy czym system ten, wymagany przepisami ustawy o transporcie kolejowym, nie stanowił elementu zarządzania kryzysowego w rozumieniu przepisów, a był jedynie jego nieformalnym uzupełnieniem.

■ P/24/079

Ograniczanie ruchu samochodowego w miastach

We wszystkich skontrolowanych miastach **rosła liczba samochodów** osobowych na tysiąc mieszkańców. Podejmowano, choć w różnej skali i zakresie, działania wpływające na ograniczenie ruchu samochodowego. Jednak nie zawsze realizowano je systemowo i zgodnie z przyjętymi założeniami, mimo że ich zasadność wynikała ze zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców. Podejmowano doraźne działania bez oceny, czy i jak wdrożone rozwiązania ograniczyły ruch aut w mieście. Dodatkowo, zrealizowane przedsięwzięcia nie zawsze poprawiały warunki przemieszczania się pieszo, rowerem lub komunikacją miejską.

W skontrolowanych urzędach nie dysponowano kompletnymi danymi o infrastrukturze drogowej i zachodzących w niej zmianach, co utrudniło ocenę wpływu zrealizowanych działań na faktyczne zmniejszenie ruchu samochodowego. Większość gmin nie posiadała kompletnych danych o długości dróg, dróg dla pieszych i rowerów, liczbie wyznaczonych miejsc parkingowych, czy liczbie przystanków komunikacji miejskiej i przewiezionych nią pasażerów.

W każdym ze skontrolowanych miast zidentyfikowano istotne problemy wynikające z nadmiernego ruchu aut. Mimo to, **dla żadnego nie opracowano kompleksowego strategicznego dokumentu**, w którym zaplanowano by wdrażanie zasad zrównoważonej mobilności miejskiej i który można by uznać za narzędzie do wdrażania i oceny skuteczności rozwiązań służących ograniczaniu ruchu samochodowego.

Problem nadmiernego ruchu aut i związane z tym wyzwania były ujmowane w wielu dokumentach o różnej strukturze i szczegółowości, których część była nierzetelnie przygotowana. Dodatkowo, **niektóre dokumenty były ze sobą niespójne**. Część powstała bez uwzględnienia kompletnych i aktualnych danych o infrastrukturze drogowej obejmującej cały obszar miasta, a będącej w zarządzie skontrolowanych gmin lub innych podmiotów.

NIK skierowała do Ministra Infrastruktury wnioski o wdrożenie mechanizmów stałego wsparcia gmin w działaniach na rzecz wdrożenia zasad zrównoważonej mobilności miejskiej. Wnioski skierowane do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast dotyczyły wdrażania tych zasad z wykorzystaniem rzetelnych, kompleksowych i spójnych dokumentów, opracowanych na podstawie kompletnych danych.

P/24/019

Realizacja inwestycji drogowych w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

NIK skontrolowała inwestycje drogowe w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w sześciu województwach: podlaskim, łódzkim, świętokrzyskim, opolskim, dolnośląskim i lubuskim. Stwierdzono, że **nie były realizowane w pełni rzetelnie, zgodnie z przepisami i postanowieniami zawartych umów ani gospodarnie**.

Charakter stwierdzonych nieprawidłowości może skutkować brakiem trwałości i odpowiedniej jakości parametrów użytkowych zrealizowanych inwestycji drogowych mimo, że osiągnięto zamierzone efekty inwestycyjne. Istnieje ryzyko przyspieszonej degradacji wyremontowanych dróg, mogące **negatywnie oddziaływać na bezpieczeństwo użytkowników**.

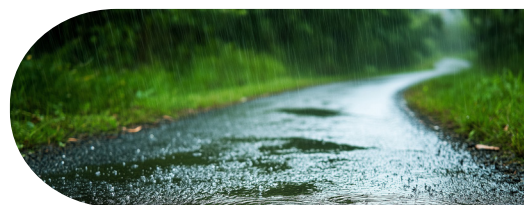
Dokumentacja projektowa nie w każdej kontrolowanej jednostce została opracowana zgodnie z przepisami, chociaż jej autorzy posiadali odpowiednie uprawnienia projektowe i doświadczenie zawodowe. Od wykonawców w ograniczony sposób egzekwowano potwierdzenia spełnienia norm jakościowych użytych materiałów, wykonania wymaganych prób i badań, przedłożenia certyfikatów i atestów. **W żadnej z kontrolowanych jednostek dokumentacja powykonawcza nie była kompletna, mimo to dokonywano odbiorów końcowych robót.**

Formalny nadzór badanych inwestycji był ustanowiony prawidłowo, jednak w trakcie ich realizacji zamawiający nie egzekwowali rzetelnego wywiązywania się z obowiązków przez strony procesu inwestycyjnego, m.in.: akceptacji wytworzonych dokumentów budowy, odbiorów, opiniowania zmian projektowych, czy wiarygodnego prowadzenia dzienników budowy. W związku tym w żadnej skontrolowanej jednostce jakość zrealizowanych robót nie została prawidłowo potwierdzona, a mimo to dokonywano odbiorów robót zanikających i ulegających zakryciu.

We wnioskach pokontrolnych do jednostek samorządu terytorialnego, NIK m.in. zaleciła wdrożenie działań naprawczych, nie tylko eliminujących przyczyny nieprawidłowości w nadzorze, ale przede wszystkim zmierzających do zapewnienia adekwatnych działań, gwarantujących prawidłowe przygotowanie oraz realizację kolejnych inwestycji.

■ I/24/001/LPO

Utrzymanie sieci dróg gminnych na obszarach zabudowy mieszkalnej w województwie wielkopolskim

Głównym problemem w utrzymaniu dróg i ulic gminnych w województwie wielkopolskim, mimo poniesionych wydatków na ten cel w 2023 r., była **nietrwała poprawa stanu nawierzchni**, co skutkowało powstawaniem licznych zastoisk wodnych i nierówności drogi. Na żadnej z sieci dróg gminnych nie wprowadzano ograniczeń w ruchu ciężkich pojazdów, co mogło potencjalnie przyczyniać się do szybszego tempa degradacji ich nawierzchni.

NIK stwierdziła problemy w prowadzeniu rzetelnej ewidencji dróg, co jest bazą zarządzania. **W ewidencjach nie ujmowano np. wszystkich dróg.** W jednej z gmin nie ustalono numerów ewidencyjnych dla ponad 26 % ogółu dróg. Żaden z kontrolowanych zarządców dróg nie opracował projektów planów rozwoju gminnej sieci drogowej.

Wszyscy zarządcy sprawowali nadzór nad robotami utrzymaniowymi na drogach gminnych, jednakże były przypadki, gdy nie egzekwowano od wykonawców tych robót obowiązku przedłożenia wyników potwierdzających jakość zrealizowanych prac.

NIK ustaliła nierzetelne wykonywanie przez zarządców dróg obowiązków administrowania siecią dróg gminnych, np. poprzez niezapewnienie przeprowadzania obowiązkowych rocznych i pięcioletnich kontroli stanu technicznego zarządzanych dróg. **Przeprowadzanie przeglądów jest ważne, bo wiąże się ze sprawdzeniem stanu technicznego i przydatności dróg do użytkowania przez co ma ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego.** Niektórzy zarządcy nie zrealizowali wszystkich zaleceń wskazanych w protokołach okresowych kontroli stanu dróg.

W związku z wynikami kontroli NIK sformułowała wnioski m.in. o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia trwalszych efektów działań utrzymaniowych dróg, w tym wymagania przedłożenia badań jakościowych zrealizowanych robót, rzetelne oszacowanie potrzeb materiałowych zamawiającego związanych z utrzymaniem dróg nieutwardzonych. Zalecono również m.in. rzetelne i kompletne prowadzenie ewidencji dróg wraz z nadaniem wymaganej numeracji dróg oraz opracowanie i aktualizację planów rozwoju sieci drogowej, a także niezwłoczne przekazywanie ich komórkom właściwym w sprawie sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego.

Obszar 4. Edukacja i kultura

Obszar *Edukacja i kultura* obejmuje działy administracji takie jak: kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, oświata i wychowanie, kultura fizyczna oraz szkolnictwo wyższe i nauka. Kształcenie dostarcza ludziom umiejętności potrzebnych w codziennym życiu, szczególnie na rynku pracy. Wspiera rozwój i wpływa na zwiększenie poziomu innowacyjności i produktywności. Dostęp do edukacji może pomóc w redukcji nierówności społecznych. Związana z edukacją kultura pozwala kształtować otwartość na świat i innych ludzi.

W sferze edukacji NIK wyodrębniła kilka bieżących problemów. Jednym z podstawowych jest **brak spójności pomiędzy kształceniem, a wymogami współczesnego świata**, zwłaszcza rynku pracy. Rozdźwięk ten widać szczególnie wyraźnie w kontrolach dotyczących doradztwa i kształcenia zawodowego. NIK zwróciła uwagę na **brak współpracy między szkołami a przedsiębiorcami i nierównomierny dostęp do edukacji zawodowej**.

Również w szkolnictwie artystycznym, publiczne uczelnie muzyczne w niewielkim stopniu korzystały z rozwiązań służących lepszemu dostosowywaniu oferty kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy, takich jak np. śledzenie losów zawodowych absolwentów. Natomiast doradztwo zawodowe w opinii NIK nie wspiera uczniów w rozpoznawaniu zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowaniu świadomych decyzji, edukacyjnych i zawodowych.

Kolejny obszar problemowy dotyczy **słabości nadzoru pedagogicznego** sprawowanego w szkołach i przez kuratorów oświaty oraz kwestie nadzoru nad szkołami przez organy prowadzące. Problem ten wystąpił m.in. w kontrolach realizacji programu „Laboratoria przyszłości” i realizacji wybranych zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego w woj. zachodniopomorskim. Ryzyka stwierdzone w tym zakresie to w szczególności: niezapewnienie odpowiednich środków finansowych na działalność statutową; brak skutecznych działań by wyposażyć szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania; nierzetelny nadzór nad działalnością szkół w zakresie spraw finansowych i administracyjnych.

W sferze finansowania oświaty – na wielu jej etapach – kwestią wymagającą naprawy jest **alokacja środków i gospodarne ich wydatkowanie**. Szczególnie wyraźnie problem ten uwidocznił się w kontroli funkcjonowania publicznych uczelni muzycznych, wpływając na efektywność kształcenia w tych jednostkach.

Instytucje kultury mają z kolei problem z dość swobodnym podejściem do kwestii **dokumentacji i sprawozdawczości oraz z prawidłowym wykorzystaniem otrzymywanego wsparcia**. Czynnikiem utrudniającym bywa często **brak jawności postępowania**, co może stanowić mechanizm korupcjogenny. Problem ten uwidocznił się w badaniach obejmujących przyznawanie i rozliczanie wsparcia finansowego m.in. w ramach Funduszu Wsparcia Kultury oraz w działalności samorządowych instytucji kultury w województwie zachodniopomorskim.

Niegospodarność i problemy z nadzorem wystąpiły także w sferze sportu, chociaż w tym obszarze **kluczowy był brak analiz**. Przystępując do organizacji Trzecich Igrzysk Europejskich nie przeprowadzono analizy pod kątem efektów rzeczowych i marketingowych oraz nie skalkulowano pełnych kosztów realizacji przedsięwzięcia. Dlatego część środków publicznych wydatkowano niegospodarnie.

P/23/076

Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży

Problemy ze zdrowiem psychicznym dotyczą coraz większej populacji dzieci i młodzieży. Są to m.in. zaburzenia depresyjne, próby samobójcze, samookaleczenia, zaburzenia odżywiania, uzależnienia. **Szczególnie poważnym problemem jest rosnąca liczba prób samobójczych i samobójstw dzieci i młodzieży**. Występują nierówności w dostępie do pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej (duże miejskie ośrodki i małe miejscowości). Długi jest czas oczekiwania na bezpłatną konsultację psychologiczną i w szczególności psychoterapeutyczną.

System opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej nad dziećmi i młodzieżą w Polsce nie zaspokajał lawinowo rosnących potrzeb. Zgodnie z założeniami wdrażanej od 2020 r., reformy systemu ochrony zdrowia psychicznego, w większości przypadków wsparcie dzieci i młodzieży powinno być zapewnione przez psychologów, psychoterapeutów i terapeutów środowiskowych. Do lekarza psychiatry powinny trafiać jedynie osoby realnie potrzebujące diagnozy psychiatrycznej i farmakoterapii.

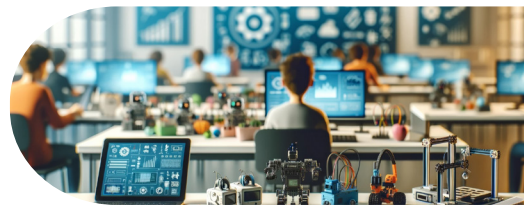
Minister Edukacji nie wypracował razem z Ministrem Zdrowia zasad współpracy jednostek oświatowych i jednostek służby zdrowia w tej dziedzinie.

Około 90 % skontrolowanych szkół nie realizowało w pełni zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych – zawartych w dostarczonych do szkół orzeczeniach i opiniach. 54 % placówek oświatowych nie spełniało na koniec marca 2023 r. standardów zatrudnienia specjalistów w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. W 70 % skontrolowanych szkół – wprowadzony od września 2022 r. – obowiązek zatrudnienia pedagoga specjalnego realizowano poprzez obniżenie wymiaru zatrudnienia dotychczas zatrudnionym pedagogom. Problemy dzieci i młodzieży nie były dostrzegane odpowiednio wcześniej w wyniku konieczności realizacji przez nauczycieli obszernej podstawy programowej w bardzo licznych klasach, co istotnie utrudniało rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych oraz trudności w funkcjonowaniu uczniów. Czas oczekiwania na uzyskanie pomocy w poradniach psychologiczno-pedagogicznych trwał nawet rok. Podobnie w nowo utworzonych ośrodkach środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej, dzieci i młodzież musiały czekać na niezbędną pomoc nawet siedem miesięcy. Zwiększenie liczby specjalistów w tych ośrodkach było ograniczone regulacjami NFZ i oferowanymi przez NFZ warunkami finansowymi.

Najważniejszy wniosek z tej kontroli NIK dotyczy konieczności przygotowania i wdrożenia **kompleksowych i efektywnych rozwiązań systemowych**, w celu zapewnienia odpowiedniej do potrzeb pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci, uczniów, rodziców i nauczycieli.

■ P/23/083

Realizacja programu „Laboratoria przyszłości”

Program „Laboratoria przyszłości” miał wspierać rozwój infrastruktury szkolnej, umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej. Objęcie wsparciem finansowym rozwoju infrastruktury szkolnej miało m.in. na celu stworzenie nowoczesnej szkoły, w której zajęcia będą prowadzone w sposób ciekawy, angażujący uczniów oraz sprzyjający odkrywaniu ich talentów i rozwijaniu zainteresowań.

W ocenie NIK **Program nie został rzetelnie przygotowany**, a w trakcie jego dotychczasowej realizacji stwierdzono nieprawidłowości, co nie daje podstaw do kompleksowej oceny efektywności wydatkowania środków w ramach Programu.

Minister Edukacji nie przeprowadził analiz, uzgodnień i konsultacji publicznych, co spowodowało, że przede wszystkim nie rozpoznano potrzeb szkół w zakresie zakupu wyposażenia oraz możliwości ich zaspokojenia. W związku z tym przyjęto centralnie ustalony katalog wyposażenia bez wskazania przeznaczenia dla grup wiekowych uczniów oraz umiejętności, które powinny być rozwijane z jego wykorzystaniem. Wsparcie finansowe na rozwój kompetencji kadry uczącej przekazane zostało wyłącznie ogólnokrajowej placówce doskonalenia nauczycieli, z pominięciem placówek regionalnych.

Minister Edukacji nie sprawował skutecznego nadzoru nad realizacją Programu, co spowodowało, że nie posiadał wiedzy w jakim stopniu osiągnięty został cel Programu, tj. czy nastąpił rozwój umiejętności dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej przy wydatkowaniu ponad 1 mld zł, po dwóch latach jego realizacji.

Jedynie pierwszy etap realizacji Programu dotyczący rozdziału i przekazywania wsparcia finansowego przeznaczonego na rozwój szkolnej infrastruktury i zakup wyposażenia szkół został zrealizowany efektywnie. Ocena wniosków o udzielenie wsparcia była dokonywana prawidłowo, a środki przekazywane na bieżąco i wydatkowane na wyposażenie określone w katalogu. Zakupione sprzęty oraz urządzenia zostały zainstalowane, uruchomione, zintegrowane z infrastrukturą szkolną i na ogół były wykorzystywane podczas zajęć.

NIK podkreśliła, że osiągnięcie celów Programu, w którym określony został dla szkół objętych wsparciem finansowym obowiązek wykorzystywania zakupionego wyposażenia w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych, wymaga przeprowadzania systematycznych analiz oraz ewaluacji Programu. Analizy powinny stanowić

źródło informacji niezbędnych do podjęcia działań korygujących Program i innych wspierających jego realizację przez Ministra Edukacji. Wnioski pokontrolne NIK wskazały także na konieczność zapewnienia narzędzi do sprawowania nadzoru pedagogicznego nad realizacją Programu „Laboratoria Przyszłości”.

P/23/025

Szkolnictwo zawodowe

Spółeczeństwo czerpie bezpośrednie korzyści z efektywnego kształcenia zawodowego, jednak bariery, takie jak niedopasowanie programów nauczania do rynku pracy, nieefektywność wykorzystania środków finansowych oraz trudności w organizacji praktycznej nauki zawodu, stanowią istotne wyzwania. Istnieje konieczność systematycznego monitorowania trendów, zwłaszcza w kontekście zmian technologicznych i gospodarczych, aby edukacja zawodowa mogła efektywnie wspierać rozwój społeczno-ekonomiczny.

Rozpoczęte w roku szkolnym 2017/2018 zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego nie zwiększyły istotnie jakości i skuteczności kształcenia. Z danych Instytutu Badań Edukacyjnych wynika, że zmiana w systemie szkolnictwa zawodowego wprowadzona w 2017 r. – nie wpłynęła na istotną poprawę jakości szkolnictwa zawodowego i nie doprowadziła do nasycenia rynku specjalistami.

W latach 2019–2023 Minister Edukacji podjął właściwe działania w celu zapewnienia odpowiednich warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe. Minister nie przeprowadził jednak ewaluacji kształcenia w branżowych szkołach I stopnia pozwalającej na ocenę efektów kształcenia, pomimo że pierwsi absolwenci tych szkół ukończyli kształcenie w 2020 r.¹³ Zdaniem NIK Minister po pięciu latach kształcenia w branżowych szkołach I stopnia powinien dysponować ewaluacją, która umożliwiłoby zdiagnozowanie obszarów wymagających działań korygujących.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę, że w ramach realizowanego przez szkoły procesu kształcenia wystąpiły liczne **nieprawidłowości w organizacji praktycznej nauki zawodu**. Jednakże w latach 2019–2023 w objętych badaniem szkołach branżowych I i II stopnia oraz technikach podjęto działania w celu zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia zawodowego, a sam proces, mimo stwierdzonych nieprawidłowości realizowany był zgodnie z przepisami. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in. braku ubezpieczenia od NNW uczniów kierowanych na praktyczną naukę zawodu organizowaną poza szkołą, zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkołach oraz braku określenia formy nadzoru pedagogicznego w umowach zawieranych z pracodawcami.

¹³ Absolwenci nauczani według nowych podstaw programowych ukończyli kształcenie w 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła przygotowanie przez Ministra założeń konkursu pn. *Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności (BCU), realizujących koncepcję centrów doskonałości zawodowej (CoVEs)*, ponieważ zaniechał rozpoznania wpływu powstania BCU na funkcjonowanie szkolnictwa zawodowego w regionach i ryzyka związanego z ich działalnością. NIK zwraca również uwagę na wysokie koszty utworzenia BCU, które zaplanowano na poziomie 1,4 mld zł oraz krótką trwałość tego przedsięwzięcia.

Wnioski do Ministra Edukacji dotyczą m.in. przeprowadzenia ewaluacji jakości i skuteczności kształcenia zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia w szkołach branżowych I i II stopnia oraz form kształcenia dualnego, a następnie podjęcie działań korygujących wynikających z wyników ewaluacji. Konieczne jest także dokonanie analizy wpływu powstania branżowych centrów umiejętności na proces uzyskiwania i uzupełniania wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz na działalność innych jednostek systemu oświaty.

■ P/24/060

Kształcenie obronne w klasach mundurowych szkół województwa świętokrzyskiego

Poszerzenie zakresu kształcenia obronnego w szkołach średnich przez tworzenie klas mundurowych o profilu wojskowym, co do zasady powinno przyczynić się do wzmocnienia potencjału obronnego wśród młodzieży zainteresowanej tym kształceniem, rozwijania świadomości obronnej i edukacji obywateli w zakresie sytuacji kryzysowych. Warunkiem skuteczności tych działań jest właściwa realizacja prawidłowo opracowanych programów, w których zostaną uwzględnione treści obronnego kształcenia teoretycznego i praktycznego, wykorzystującego nowoczesne standardy Sił Zbrojnych RP oraz stwarzające możliwości dalszego kształcenia i kontynuowania kariery absolwentów tych szkół w wojsku lub innych służbach mundurowych.

W żadnej z sześciu szkół objętych kontrolą nie zapewniono w pełni prawidłowej i rzetelnej organizacji i realizacji kształcenia obronnego. Mimo to, w czterech szkołach (prowadzących oddziały przygotowania wojskowego tj. OPW, klasy certyfikowane – korzystające z programów opracowanych w Ministerstwie Obrony Narodowej oraz klasy z innowacją wojskową) uzyskano wysoki lub zadowalający poziom przygotowania uczniów do dalszej nauki i pracy w służbach mundurowych. W dwóch szkołach, w których funkcjonowały tylko klasy z innowacją wojskową nie zrealizowano dużej części zaplanowanych zagadnień i efekty kształcenia były znacząco niższe.

W żadnej ze szkół nie zapewniono w pełni rzetelnej i prawidłowej organizacji procesu kształcenia obronnego, ponieważ m.in. programy autorskie edukacji obronnej przyjęte w trzech szkołach (z pięciu, w których funkcjonowały klasy z innowacją wojskową) nie były opracowane rzetelnie.

Edukacja obronna nie była objęta właściwym nadzorem pedagogicznym dyrektorów szkół, Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty (dotyczy klas certyfikowanych i z innowacją wojskową) i Ministra Obrony Narodowej (dotyczy oddziałów przygotowania wojskowego).

Kontrola NIK pozwoliła na zidentyfikowanie rozwiązań, stosowanych przez niektóre szkoły, skutkujących szerokim upowszechnieniem edukacji obronnej wśród uczniów. Mogą być one traktowane jako dobre praktyki przydatne w realizacji kierunków polityki oświatowej państwa.

Uczniowie klas mundurowych objętych kontrolą byli na ogół dobrze przygotowani do dalszego kształcenia. Wdrożenie kształcenia obronnego nie zakłóciło realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego. Edukacja w klasach mundurowych sprzyjała podwyższeniu potencjału obronnego młodzieży. **Prawie 31 % absolwentów klas certyfikowanych z lat 2020–2022 kontynuowało karierę wojskową, a ok. 30 % absolwentów klas z innowacją z lat 2020–2023 wstąpiło do służb mundurowych (tj. wojska, Policji, Państwowej Straży Pożarnej),** duża grupa podjęła dalszą naukę w tym kierunku (17 %).

W wyniku kontroli skierowano do Ministra Obrony Narodowej wnioski w sprawie zapewnienia wsparcia logistyczno-praktycznego ze strony instytucji wojskowych także dla szkół prowadzących kształcenie obronne w klasach mundurowych z innowacją wojskową i o podjęcie działań w celu zapewnienia skutecznego nadzoru pedagogicznego nad realizacją tej części programu szkolenia, która odbywa się w szkołach prowadzących OPW.

I/24/002/LKI

Doradztwo zawodowe w szkołach województwa świętokrzyskiego

Zdaniem średnio 30 % uczniów uczestniczących w ankiecie przeprowadzonej w szkołach objętych kontrolą, doradztwo zawodowe prowadzone w szkole podstawowej miało pewien wpływ na to, jaką szkołę i kierunek kształcenia wybrali.

W większości szkół objętych kontrolą nie zapewniono prawidłowych warunków realizacji doradztwa zawodowego i doradztwo nie było prowadzone w pełni skutecznie. Oznacza to, że niewystarczająco wspierano uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji.

Problemy w funkcjonowaniu doradztwa zawodowego spowodowane były niedopracowaniem programów doradztwa zawodowego oraz niedostosowaniem tych dokumentów do potrzeb uczniów i zmieniającego się lokalnego i ponadlokalnego rynku pracy.

Trudności wynikały także z **niedoceniań przez dyrektorów roli i znaczenia prawidłowo prowadzonego doradztwa zawodowego.** W szkołach nie zabiegano o zatrudnienie doradcy zawodowego i tego obszaru działalności nie objęto nadzorem

pedagogicznym. W większości szkół wybrano rozwiązanie polegające na zatrudnieniu nauczycieli, posiadających takie uprawnienia na niewielki ułamek etatu, co pozwalało tylko na prowadzenie zajęć grupowych.

W nielicznych szkołach nawiązano stałą współpracę z innymi podmiotami w realizacji doradztwa zawodowego, w jednej z nich realizowano to zadanie w szerszej kooperacji przez włączanie instytucji rynku pracy. Tylko w jednej szkole zapewniono systematyczne i kompleksowe wsparcie uczniów w tym zakresie. W większości szkół ograniczono się do grupowego wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego, w tym w dwóch szkołach prowadzono doradztwo zawodowe tylko przez jeden rok szkolny.

We wnioskach NIK zwróciła szczególną uwagę na konieczność realizacji procesu doradztwa zawodowego we współpracy z pracodawcami, organizacjami pracodawców, samorządami gospodarczymi lub innymi organizacjami gospodarczymi, stowarzyszeniami lub samorządami zawodowymi. Podkreślono ponadto istotność diagnozowania potrzeb uczniów w obszarze doradztwa.

■ I/24/003/LKI

Realizacja szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy w szkołach województwa świętokrzyskiego

Wdrożenie zmian w nauczaniu przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa (edb), nie było właściwie monitorowane i przygotowane przez Kuratorium Oświaty w Kielcach i organy prowadzące szkoły ponadpodstawowe objęte kontrolą. Wynikało to z ograniczenia się do działań, które miały na celu przygotowanie merytoryczne nauczycieli i kadry wdrażającej zmiany. W tej sytuacji prawidłowość realizacji szkolenia strzeleckiego i nauczania pierwszej pomocy w szkołach zależała od zdolności organizacyjnych nauczycieli i dyrekcji szkół oraz możliwości skorzystania ze wsparcia zewnętrznego, w tym podmiotów oferujących bezpłatny dostęp do strzelnic. W **efekcie uczniowie jednej ze szkół mieli możliwość nabycia ww. umiejętności w ramach wielu godzin zajęć prowadzonych przez profesjonalnych instruktorów, a w przypadku uczniów z innej szkoły nie realizowano w ogóle szkolenia strzeleckiego, a zajęcia z pierwszej pomocy prowadził nauczyciel, który nie miał wymaganych kwalifikacji.**

Świętokrzyski Kurator Oświaty nie monitorował realizacji praktycznego szkolenia strzeleckiego w szkołach, co wynikało m.in. z tego, że szkoły nie zamieszczały rzetelnych danych dotyczących strzelnic w Systemie Informacji Oświatowej, a w Kuratorium nie dokonywano analizy ich poprawności. **Kurator opiniował pozytywnie arkusze organizacji szkół, mimo że zaplanowano w nich, niezgodnie z przepisami oświatowymi, realizację zajęć ćwiczeniowych w ramach edukacji dla bezpieczeństwa bez podziału klas na mniejsze grupy.** W roku szkolnym 2024/2025 dotyczyło to większości szkół ponadpodstawowych w województwie świętokrzyskim, tj. 71 %.

Starosta Konecki nie podjął działań w celu udostępnienia uczniom wszystkich szkół ponadpodstawowych strzelnicy powiatowej (utworzonych w ramach projektu finansowanego przez Ministra Obrony Narodowej pn. Strzelnica w powiecie), a Prezydent Miasta Kielce nie wyraził zgody na utworzenie w Kielcach nowoczesnej strzelnicy w ramach projektu, który był dofinansowany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, natomiast strzelnicę funkcjonującą przy jednej ze szkół przekazał do użytkowania związkowi sportowemu.

NIK podkreśliła m.in. konieczność zapewnienia warunków do pełnej realizacji programu nauczania edb w szkołach ponadpodstawowych w zakresie szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy.

P/23/067

Funkcjonowanie systemu finansowania szkół niepublicznych kształcących osoby dorosłe

System finansowania szkół niepublicznych kształcących osoby dorosłe nie działał prawidłowo. Nie zapewnił organom dotującym skutecznych narzędzi zapobiegających nadużyciom w pobieraniu i wykorzystaniu dotacji, a organom prowadzącym możliwości stabilnego planowania finansowego i jednolitych zasad dotowania na terenie kraju, zaś szkołom niezakłóconej organizacji zajęć. **System sprzyjał wyłudzeniom dotacji i generował duże wydatki publiczne, które nie były dokonywane w sposób w pełni celowy i oszczędny.**

Minister Edukacji Narodowej, a następnie Minister Edukacji i Nauki, zwiększając stopniowo wysokość subwencji, związanej z osiągniętymi przez ucznia efektami kształcenia i zmniejszając ją za uczestniczenie w zajęciach, spowodował istotne zmiany sposobu dotowania szkół. Obniżenie kwot subwencji za uczestnictwo w zajęciach zmniejszyło ryzyko pobierania znacznych kwot nienależnej dotacji przez szkoły i organy prowadzące zawyżające liczbę uczniów, co było częstym i trudnym do wykrycia nadużyciem.

Nie podjęto jednak działań w celu przygotowania projektu zmian ustawy o finansowaniu zadań oświatowych.

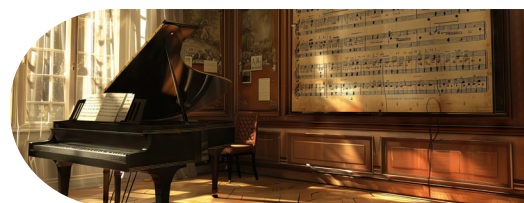
W jednostkach samorządu terytorialnego, które udzielały dotacji za uczestnictwo w zajęciach wyłącznie na podstawie wykazywanej przez szkoły liczby uczniów, nierzetelnie i niegospodarnie wydatkowano środki publiczne, ponieważ nie ustalano, na które osoby przyznawano dotacje.

NIK zwraca uwagę na ryzyko występowania mechanizmów, umożliwiających finansowanie z dotacji zawyżonych lub fikcyjnych wydatków na usługi i towary dostarczane przez podmioty powiązane.

W wyniku kontroli sformułowano zarówno wnioski *de lege ferenda* jak i systemowe. Dotyczyły one w szczególności przygotowania pilnych zmian w ustawie o finansowaniu zadań oświatowych, dla przeciwdziałania nadużyciom w wydatkowaniu środków publicznych, a także zmian systemowych, polegających na określeniu założeń nowego systemu finansowania niepublicznych szkół kształcących osoby dorosłe.

■ P/24/090

Funkcjonowanie publicznych uczelni muzycznych

Kontrola została przeprowadzona w dość niszowym temacie, bowiem w skali kraju jednostek o takim profilu działalności jest tylko osiem. Niemniej stanowią one kluczowe w Polsce publiczne centra kształcenia i ośrodki rozwoju nauki w dziedzinie muzyki oraz czynnie biorą udział w promowaniu, rozwijaniu i rozpowszechnianiu kultury muzycznej. Ich działalność ma więc istotne znaczenie zarówno w wymiarze artystycznym, jak i w systemie szkolnictwa wyższego.

Ustalenia kontroli wskazały, że publiczne uczelnie muzyczne stworzyły warunki pozwalające na realizację kształcenia studentów. Dostosowały swoją organizację i działalność do obowiązujących wymagań. Zapewniły również warunki do rozwoju artystycznego studentów i doskonalili jakość kształcenia. **W niewielkim stopniu korzystały jednak z rozwiązań służących lepszemu dostosowywaniu oferty kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy, takich jak monitoring losów zawodowych absolwentów czy badanie opinii pracodawców.**

Mimo, że baza naukowo-dydaktyczna skontrolowanych uczelni uwzględniała potrzeby wynikające z realizacji kształcenia, to niewłaściwe było jej utrzymanie w zakresie zasad bezpieczeństwa. We wszystkich skontrolowanych uczelniach nie zapewniono wymaganej ochrony przeciwpożarowej lub nienależycie wykonywano obowiązki określone w prawie budowlanym. W większości uczelni nie zachowano także w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i kształcenia. Stwierdzono ponadto **szereg błędów związanych z gospodarowaniem majątkiem uczelni**, w tym m.in. nieaktualizowanie planów rzeczowo-finansowych, nieprawidłowe rozdysponowywanie środków z dotacji podmiotowej i udzielanie ulg w spłacie należności, naruszanie zasad dotyczących udzielenia zamówień publicznych.

Uczelnie dysponowały własnymi instrumentami oraz sprzętem muzycznym lub artystycznym. Instrumenty były udostępniane studentom w celach dydaktycznych bądź projektowych (odpłatnie bądź bezpłatnie). Baza ta uwzględniała potrzeby wynikające z kształcenia, jednak nie była wystarczająca. Z tego powodu w latach 2022–2024 (I kwartał) każda ze skontrolowanych uczelni wynajmowała dodatkowo pomieszczenia bądź instrumenty lub sprzęt muzyczny od innych podmiotów (prywatnych i publicznych) na cele prowadzonej działalności dydaktycznej.

Wyniki kontroli uzasadniały potrzebę podjęcia przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki działań legislacyjnych, ukierunkowanych na wprowadzenie systemowych zmian, doprecyzowujących podstawę prowadzenia gospodarki finansowej

uczelni do czasu przyjęcia właściwych planów rzeczowo-finansowych. Izba zidentyfikowała również konieczność wzmocnienia przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nadzoru nad podległymi publicznymi uczelniami muzycznymi, zwłaszcza w zakresie prowadzonej przez nie gospodarki finansowej i zarządzania mieniem. Do rektorów publicznych uczelni muzycznych NIK skierowała wnioski, ukierunkowane w szczególności na pogłębienie analiz w zakresie aktualnych potrzeb rynku pracy i uwzględnianie ich wyników w ofercie edukacyjnej tych uczelni.

P/23/024

Fundusz Wsparcia Kultury

Wsparcie finansowe udzielone 2 111 samorządowym instytucjom artystycznym, organizacjom pozarządowym i przedsiębiorcom prowadzącym działalność kulturalną w dziedzinie teatru, muzyki lub tańca w łącznej kwocie ponad 364 tys. zł mimo, że miało jedynie doraźny charakter, a w trakcie jego przydzielania i rozliczania stwierdzono nieprawidłowości, to **jednak przyczyniło się do złagodzenia ekonomicznych skutków ograniczeń wprowadzonych w 2020 r., w związku z epidemią COVID-19 w tym obszarze.**

Zadania w zakresie przydzielania i rozliczenia wsparcia finansowego udzielonego w ramach Funduszu Wsparcia Kultury nie były realizowane w pełni prawidłowo. Nadzór Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nad dysponowaniem tymi środkami przez wskazane państwowe instytucje kultury (tj. Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego oraz Narodowy Instytut Muzyki i Tańca) był ograniczony.

Objęci kontrolą beneficjenci jedynie w pięciu przypadkach wykorzystali wsparcie finansowe zgodnie z przepisami prawa i postanowieniami umowy oraz rozliczyli je co do zasady prawidłowo.

Analiza wniosków 18 beneficjentów wskazała, że sześć z nich zawierało dane niezgodne ze stanem faktycznym. Przeanalizowana przez NIK próba wydatków FWK wykazała przypadki nieprawidłowego i nierzetelnego wydatkowania środków otrzymanych na podstawie umowy.

W przepisach wewnętrznych Ministerstwa nie określono zasad gospodarowania środkami Funduszu Wsparcia Kultury. **Nie opracowano też procedury zwrotu środków nierozdysponowanych wśród beneficjentów.** Zaniechanie to NIK oceniła jako nierzetelne. Komisja rekomendująca wysokość wsparcia finansowego wykonywała zadania w sposób nierzetelny, co skutkowało brakiem transparentności oceny wniosków o wsparcie finansowe w ramach FWK. Minister nie zapewnił też opublikowania ostatecznej listy beneficjentów.

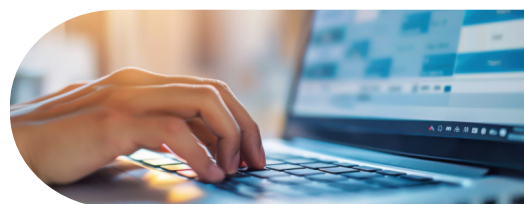
Ponadto Minister nie sporządził i nie przedstawił Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów informacji o udzielonej pomocy publicznej. Dotacje celowe na sfinansowanie zadań związanych z obsługą organizacyjno-finansową wniosków w ramach FWK w latach 2020–2022 wyniosły ponad 4 mln zł, a przy zatwierdzaniu rozliczenia dotacji też wystąpiły nieprawidłowości.

W przypadku Instytutu Teatralnego stwierdzono, że wszystkie operacje finansowe oraz rozliczenia z beneficjentami były prowadzone poza ewidencją księgową.

NIK wnioskowała do Ministra KiDN o wzmocnienie nadzoru nad gospodarowaniem przez upoważnione Instytucje środkami przekazywanymi przez Ministra by zapewnić transparentne ich wykorzystanie. Do dyrektorów Instytutów NIK wnioskowała m.in. o zapewnienie prawidłowej ewidencji i przechowywania dokumentacji.

D/23/511

Przyznawanie i rozliczanie środków wsparcia finansowego udzielanego przez Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego oraz realizacja zadań finansowanych lub współfinansowanych z Funduszu Patriotycznego

W badanych jednostkach w ocenie NIK nierzetelnie przeprowadzano procesy oceny formalnej i merytorycznej wniosków o dofinansowanie.

Błędami w zakresie oceny dotknięte było 60,5 % badanych wniosków, na podstawie których Instytut przyznał dofinansowanie w łącznej wysokości ponad 14 mln zł.

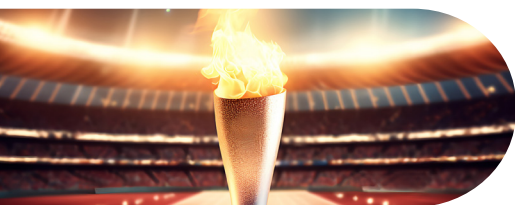
Brak wymogu składania deklaracji bezstronności przez pracowników Instytutu stwarzał ryzyko konfliktu interesów. Dwóch pracowników było powiązanych z beneficjentem, który w latach 2021–2022 otrzymał środki z Funduszu Patriotycznego w łącznej wysokości 1,7 mln zł.

Za nierzetelne i naruszające Regulamin Funduszu Patriotycznego uznano przyznanie 19 beneficjentom **dofinansowania w drodze decyzji Dyrektora Instytutu bez uzasadnienia** – w łącznej kwocie ok. 1,46 mln zł. Jako działanie nierzetelne i niegospodarne oceniono wypłacanie ekspertom wynagrodzenia w maksymalnej dopuszczalnej wysokości bez względu na liczbę ocenionych przez nich wniosków.

Pracownicy Instytutu mimo braku narzędzi podejmowali próby eliminowania ryzyka podwójnego finansowania zadań realizowanych przez beneficjentów.

Instytut nie monitorował bieżącej realizacji dofinansowanych zadań. W 42,5 % poddanych badaniu sprawozdań z realizacji zadań proces ich zatwierdzania przez Instytut wynosił ponad 30 dni, a w jednym wypadku wynosił 301 dni. Utrudniało to Instytutowi rozliczenie otrzymanej od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dotacji celowej. Dyrektor Instytutu działając z naruszeniem zasad prawidłowego gospodarowania środkami publicznymi nie przekazywał Ministrowi środków z tytułu niewykorzystanej części dotacji, co łącznie złożyło się w badanym okresie na kwotę w wysokości 246 tys. zł. Stwierdzone przez NIK nieprawidłowości wskazywały, że w Instytucie nie funkcjonowała skuteczna i efektywna kontrola zarządcza.

Sformułowane wnioski nie zostały zrealizowane ze względu na zawieszenie i rezygnację z kontynuacji Programu Fundusz Patriotyczny, ponadto kontrolowana jednostka uległa przekształceniu w inny podmiot. W wyniku przeprowadzonej kontroli p.o. Dyrektor Instytutu (od 12 kwietnia 2024 r.) zawiesił a następnie zlikwidował Fundusz Patriotyczny.

P/23/065

Organizacja III Igrzysk Europejskich 2023

III Igrzyska Europejskie 2023, obejmujące 29 dyscyplin, odbyły się w dniach 21 czerwca–2 lipca 2023 r. w 14 miastach południowej Polski, na 26 arenach. W Igrzyskach wzięło udział 6 432 sportowców z 48 krajów Europy. W trakcie tego wydarzenia sportowcy zdobywali także kwalifikacje olimpijskie w 19 dyscyplinach sportowych.

NIK stwierdziła, że organizacja III Igrzysk Europejskich 2023 nie przebiegła w pełni prawidłowo. Powołana do tego zadania spółka celowa niektóre zadania wykonała nierzetelnie, a część środków publicznych wydatkowała niegospodarnie.

Igrzyska odbyły się w założonym terminie i przeprowadzono wszystkie zawody ujęte w Programie sportowym, niemniej jednak przystępując do organizacji Igrzysk **nie przeprowadzono analizy pod kątem efektów rzeczowych i marketingowych oraz nie skalkulowano pełnych kosztów realizacji przedsięwzięcia**. Właściwi Ministrowie nie zweryfikowali i nie przedstawili m.in. Radzie Ministrów korzyści płynących z przeprowadzenia Igrzysk w Polsce i nie ustalili wymiernych wskaźników pozwalających na późniejszą ocenę osiągnięcia celów i efektów Igrzysk. Niezdefiniowanie adekwatnych punktów odniesienia uniemożliwia NIK ocenę, czy uzyskane efekty działań związanych z przeprowadzeniem Igrzysk w Polsce pozwoliły na osiągnięcie założonych celów z zachowaniem zasady optymalnego doboru metod i środków służących ich realizacji.

Minister Sportu i Turystyki oraz Minister Aktywów Państwowych nie dochowali należytej staranności w ramach sprawowanego nadzoru nad przygotowaniem, przebiegiem i rozliczeniem finansowym Igrzysk, tj. przedsięwzięciem, którego oszacowane przez NIK całkowite koszty, sfinansowane ze środków publicznych, wyniosły co najmniej 1,7 mld zł.

NIK oceniła negatywnie nierozliczenie przez Ministra Sportu i Turystyki dotacji celowej na przygotowanie i organizację Igrzysk, co uniemożliwiało rozwiązanie spółki Igrzyska Europejskie 2023 Sp. z o.o., mimo osiągnięcia celu, dla którego została powołana oraz prowadziło do generowania dalszych nieuzasadnionych kosztów jej funkcjonowania.

Uwzględniając rolę koordynacyjną Prezesa Rady Ministrów, NIK wnioskowała o zainicjowanie ewaluacji procesu przygotowania i organizacji Igrzysk. Wyniki tej całościowej analizy kosztów i osiągniętych korzyści powinny umożliwić zoptymalizowanie efektów i wykorzystania środków publicznych przy organizacji w Polsce przyszłych wydarzeń o wymiarze europejskim lub światowym, wymagających państwowych (rządowych) gwarancji finansowania.

Obszar 5. Środowisko, klimat i rolnictwo

Troska o środowisko, klimat oraz problematyka oddziaływania człowieka na otoczenie i jego skutki to jedna z osi tematycznych kontroli NIK. Kontrole dotyczące tej problematyki obejmują obszary: środowisko, gospodarka wodna, klimat, rolnictwo i rozwój wsi. Wraz z analizami NIK wskazują one na występowanie kilku istotnych ryzyk i kwestii do rozwiązania, wymagających dokonania pilnych zmian legislacyjnych, organizacyjnych, a także zapewnienia środków finansowych.

Z powodu braku adekwatnych do potrzeb działań istnieje **ryzyko nieosiągnięcia przez Polskę celu redukcji emisji gazów cieplarnianych** nieobjętych uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (EU ETS). Działania gmin na rzecz redukcji niskiej emisji były niewystarczające by zapewnić wymaganą jakość powietrza i chronić mieszkańców przed negatywnym wpływem tych zanieczyszczeń na zdrowie i środowisko.

W gospodarce odpadami wyzwaniem na najbliższe lata jest przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Oznacza to konieczność ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów i zwiększenia recyklingu. Osiągnięciu tych celów nie sprzyja brak narzędzi do monitoringu i niewystarczający nadzór organów administracji rządowej i samorządowej. Skutkiem tego może być **nieuzyskanie poziomów przygotowania do ponownego użycia odpadów**, co naraża Polskę na konsekwencje finansowe za niezrealizowanie celów określonych przepisami UE.

Niewystarczające działania skutkują też **niewywiązywaniem się z obowiązków szacowania wycieków wody i ich ograniczania**, określonych w dyrektywie UE 2000/60/WE. Zidentyfikowane przez NIK w tym obszarze ryzyka to: zaniechania działań na rzecz redukcji strat wody w wodociągach; brak pieniędzy na przedsięwzięcia ograniczające te straty i brak wiedzy o możliwościach technicznych w tym zakresie.

NIK wskazała, że istnieje konieczność **korekty błędów w procesie legislacyjnym do ustawy Prawo geologiczne i górnicze** i w postępowaniach koncesyjnych na wydobywanie węglowodorów. Pilnych działań wymaga **wstrzymanie realizacji kosztownego projektu dotyczącego redukcji dwutlenku węgla**. Ma on być uruchomiony na bazie pilotażu Leśne Gospodarstwa Węglowe, którego założenia nie miały uzasadnienia merytorycznego, a osiągnięte efekty są i będą znikome.

Poza wyodrębnieniem omówionych wyżej najpilniejszych problemów w obszarze środowiska, NIK ujawniła m.in. istotne ryzyka w zakresie monitoringu przyrody. W dalszym ciągu istnieje **zagrożenie nieobjęcia nim wszystkich gatunków zwierząt, które powinny być monitorowane**. Kluczowe organy państwa odpowiedzialne za ochronę przyrody stały na stanowisku, że monitorowanie wszystkich gatunków z list referencyjnych Komisji Europejskiej jest nieuzasadnione.

Kwestie środowiskowe są związane z rolnictwem. Komisja Europejska jako cel jest wskazała osiągnięcie do 2050 roku zrównoważonego rozwoju i neutralności klimatycznej w Europie m.in. przez działania rolników przeciwdziałające zmianom klimatu, zapewniające ochronę środowiska i zachowanie bioróżnorodności. NIK badając wsparcie rolnictwa ekologicznego w Polsce wskazała na potrzebę **zintensyfikowania działań by osiągnąć cel przyjęty w ramowym planie działań** dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2021–2030, tj. podwojenia do 2030 roku powierzchni ekologicznych użytków rolnych i osiągnięcia ponad miliona hektarów takich upraw.

P/22/041

Udzielanie koncesji na wydobywanie kopalin stałych i węglowodorów

System koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin od strony organizacyjno-prawnej powinien zapewniać racjonalną gospodarkę surowcami i przede wszystkim ochronę złóż.

Wyniki kontroli NIK pokazały jednak, że organy administracji geologicznej nie zapewniły prawidłowej realizacji zadań związanych z udzielaniem koncesji na wydobywanie kopalin stałych i węglowodorów oraz monitorowaniem warunków ich realizacji.

Minister Klimatu i Środowiska i większość skontrolowanych marszałków województw oraz starostów prowadzili postępowania o udzielenie, zmianę, przeniesienie, cofnięcie i wygaszenie koncesji na wydobywanie kopalin z naruszeniem obowiązującego w tym zakresie prawa.

Nieprawidłowe działania Ministra w ramach postępowań dotyczących koncesji na wydobywanie węgla brunatnego i kopalin towarzyszących ze złoża węgla brunatnego „Turów” doprowadziły do złożenia przez Republikę Czeską skargi do KE, a następnie do TSUE. Skarga została wycofana przez stronę czeską po przekazaniu przez RP na rzecz Ministerstwa Środowiska Republiki Czeskiej oraz Kraju Libereckiego w Czechach kwoty równoważnej 160,7 mln zł. Ponadto w następstwie postanowienia TSUE o nałożeniu na Polskę kary pieniężnej, KE 5-krotnie dokonała potrącenia ze środków przekazywanych Polsce w ramach refundacji wydatków łącznie 68,6 mln euro.

NIK oceniła negatywnie wydanie przez Ministra 25 decyzji o przedłużeniu koncesji na wydobywanie węgla kamiennego i brunatnego bez poprzedzających je ostatecznych decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych.

Izba negatywnie oceniła też prowadzenie przez Ministra postępowań administracyjnych o udzielanie koncesji łącznych i koncesji na wydobywanie węglowodorów ze złóż z uwagi na stwierdzone przypadki prowadzenia tych postępowań przewlekłe, bez uzgodnienia

z organami administracji morskiej i nieokreślenia w koncesjach szczególnych warunków wykonywania zamierzonej działalności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego i zdrowia publicznego.

Stwierdzone nieprawidłowości były wynikiem niewystarczającej skuteczności systemu kontroli zarządczej udzielania koncesji i monitorowania warunków ich realizacji. Minister nie zapewnił odpowiedniego przygotowania kadr i struktury organizacyjnej Ministerstwa do realizacji zadań i opracowywania projektów aktów prawnych.

NIK wskazała także, że organy koncesyjne nieprawidłowo lub w ograniczonym zakresie monitorowały i kontrolowały realizację warunków udzielonych koncesji w latach 2018–2023.

■ P/22/042

Gospodarowanie środkami uzyskanymi ze sprzedaży uprawnień do emisji w drodze aukcji w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (EU ETS)

Mimo konieczności redukcji w latach 2021–2030 emisji non-ETS o 7 % w stosunku do emisji z roku 2005, nie podjęto działań, by opracować politykę redukcji emisji gazów cieplarnianych nieobjętych EU ETS, do poziomu określonego w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Dochód Polski ze sprzedaży uprawnień EU ETS wyniósł 93,6 mld zł, ale tylko 1,3 % tej kwoty wykorzystano na cele bezpośrednio związane z redukcją emisji gazów cieplarnianych.

Brak działań powoduje ryzyko nieosiągnięcia przez Polskę celu w postaci redukcji w latach 2021–2030 emisji non-ETS, szczególnie że poziom tej emisji w 2020 r. wzrósł o ok. 14 % w stosunku do 2005 r. Dlatego emisja gazów cieplarnianych pomiędzy 2020 i 2030 r. powinna zostać zredukowana aż o prawie 21 %.

NIK oceniła negatywnie funkcjonujący w Polsce system gospodarowania dochodami ze sprzedaży uprawnień do emisji w drodze aukcji w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych w latach 2013–2023. W przypadku dochodów z lat 2019–2023 nie zapewniono niezbędnej ochrony interesów budżetu państwa w zakresie środków przekazywanych na rachunki funduszy pozabudżetowych w wysokości min. 12,2 mld zł. Było to skutkiem m.in. niewdrożenia mechanizmów planowania i kontroli zakresu i sposobu wykorzystania dochodów ze sprzedaży uprawnień EU ETS.

Sposób gospodarowania uniemożliwił powiązanie niemal 90 % pozyskanych dochodów z ich rzeczywistym wykorzystaniem oraz powiązanie wydatków ponoszonych z tego źródła finansowania z redukcją emisji gazów cieplarnianych – z tego względu NIK odstąpiła od oceny, czy gospodarowanie ww. środkami przyczyniło się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

W celu poprawy gospodarowania środkami ze sprzedaży uprawnień EU ETS, w tym zapewnienia należytej ochrony interesu budżetu państwa, NIK m.in. wnioskuje do Prezesa Rady Ministrów o opracowanie i wdrożenie mechanizmów zapewniających wykorzystanie środków ze sprzedaży uprawnień EU ETS na wsparcie zadań przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

NIK zwróciła uwagę na konieczność niezwłocznego opracowania polityk i strategii dotyczących transformacji do gospodarki niskoemisyjnej i redukcji emisji gazów cieplarnianych przez właściwych ministrów. Należy też podjąć działania legislacyjne, by wprowadzić wymóg dla podmiotów otrzymujących środki z dochodów ze sprzedaży uprawnień EU ETS okresowego rozliczania po zakończeniu roku budżetowego wykorzystania tych środków na cele zgodne z ich przeznaczeniem i zwrotu do budżetu państwa niewykorzystanych pieniędzy.

P/23/039

Działania organów administracji publicznej na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów i zapewnienia recyklingu

NIK oceniła negatywnie działania administracji publicznej na rzecz ograniczenia powstawania odpadów i zapewnienia ich recyklingu. Minister Klimatu i Środowiska nie zapewnił pełnej transpozycji do polskiego porządku prawnego przepisów dotyczących systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Było to powodem wszczęcia przez Komisję Europejską postępowania przeciwko Polsce. Przepisy UE zobowiązały państwa członkowskie do osiągnięcia celów w obszarze odpadów komunalnych w zakresie zapewnienia określonego poziomu przygotowania odpadów do ponownego użycia i recyklingu.

Konieczne jest zintensyfikowanie działań by zapewnić wywiązanie się Polski ze zobowiązania do osiągnięcia w 2025 r. poziomu 55 % przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów.

W efekcie nieskutecznych działań administracji w 2023 roku w skali kraju do odzysku przekazano tylko 47,5 % odpadów, w tym do recyklingu – 15,8 %, co stwarza realne zagrożenie nieosiągnięcia przez Polskę do 2025 roku wyznaczonych celów.

Wyzwaniem w gospodarce odpadami na najbliższe **lata jest przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym**. Oznacza to konieczność ograniczania ilości wytwarzanych odpadów (zapobieganie powstawaniu odpadów jest wymagane przepisami UE i przepisami z zakresu gospodarki odpadami jako pierwszy element w hierarchii sposobów postępowania z odpadami) i ich recyklingu.

Przeprowadzone analizy gospodarki odpadami i wyniki kontroli NIK wskazały, że gminy nie zapewniały właściwego selektywnego zbierania i zagospodarowania odpadów z gospodarstw domowych. Nie zapewniono też wystarczającej sieci punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych i przygotowania odpadów do ponownego użycia. Co więcej, gminy wprowadzały limity na odbiór określonych rodzajów odpadów, za mała była również częstotliwość ich odbioru.

Administracja publiczna w ograniczonym zakresie zapewniła warunki prawne do realizacji zadań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów oraz zapewnienia ich recyklingu. Ponadto, organy administracji i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej nie zapewniły wystarczających środków finansowych na ten cel, a samo finansowanie tych zadań ze środków NFOŚiGW nie było w pełni prawidłowe.

■ P/23/040

Planowanie i realizacja monitoringu przyrody

Monitoring przyrody polega na obserwacji i ocenie zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej na wybranych obszarach i na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody, w tym obserwacji siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt. Dotychczasowe kontrole budżetowe NIK wykazały problemy w zakresie koordynacji zadań monitoringowych. NIK negatywnie oceniła planowanie i realizację monitoringu przyrody w latach 2012–2023 (do 30 czerwca).

W efekcie **nie objęto monitoringiem wszystkich gatunków wyszczególnionych na listach referencyjnych Komisji Europejskiej**. Wpływ na to miało prezentowane stanowisko o braku podstaw do objęcia monitoringiem wszystkich gatunków oraz siedlisk przyrodniczych, które pozostawało w sprzeczności z art. 112 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody. Nierzetelne planowanie zadań monitoringu przyrody dotyczyło zarówno dokumentów o charakterze strategicznym, jak i wykonawczym.

Nadzór ministra właściwego do spraw środowiska nad realizacją zadań dotyczących monitoringu przyrody był niewystarczający. Nie zapewnił on terminowego złożenia przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) raportów do KE z realizacji obowiązków wynikających z dyrektyw siedliskowej i ptasiej. Także nadzór Ministra nad Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) w zakresie finansowania monitoringu przyrody był nierzetelny. W Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska nierzetelnie nadzorowano realizację umów na monitoring przyrody, co doprowadziło do nieterminowości wykonania badań i pozyskiwania danych niezgodnie z obowiązującymi metodami, a **także prowadzenia badań w innym zakresie niż ustalony w umowie**.

Aby poprawić skuteczność realizacji zadań związanych z planowaniem i realizacją monitoringu przyrody, NIK zawnioskowała do Ministra Klimatu i Środowiska o zainicjowanie prac legislacyjnych zmierzających do zmiany ustawy Prawo ochrony

środowiska, polegającej na objęciu obowiązkiem zatwierdzania przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW wniosków Zarządu NFOŚiGW o udzielanie dofinansowania dla państwowych jednostek budżetowych w formie przekazania środków. NIK zwróciła się też do Ministra KiŚ oraz GIOŚ o zapewnienie prawidłowego planowania i realizacji monitoringu przyrody w pełnym zakresie oraz o ustalenie sposobu procedowania sprawozdań za lata 2019–2024 z dyrektywy ptasiej oraz dyrektywy siedliskowej w sposób zapewniający ich terminowe i rzetelne przygotowanie.

■ P/24/084

Ograniczenie strat wody w systemach wodociągowych w województwie zachodniopomorskim

Zasoby wody pitnej nieustannie maleją, a koszty jej produkcji wzrastają, do czego przyczyniają się straty wody. NIK skontrolowała pięć przedsiębiorstw wodociągowych i stwierdziła, że w latach 2021–2023 **nie podejmowały prawidłowych i rzetelnych działań na rzecz ograniczania strat wody**, co nie pozwoliło na skuteczne ich zmniejszanie w eksploatowanych systemach wodociągowych. Na koniec 2023 roku, spośród 38 systemów wodociągowych eksploatowanych przez skontrolowane przedsiębiorstwa, straty wody przekraczały 20 % w przypadku aż 23 sieci wodociągowych.

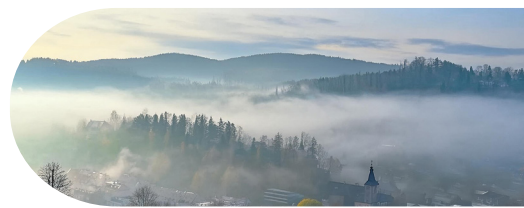
W kontrolowanych przedsiębiorstwach nie przeprowadzano ponownej kontroli metrologicznej wodomierzy, wskutek czego naliczano opłaty za wodę na podstawie wskazań niezalegalizowanych urządzeń. Nie poddawano też sieci wodociągowych pięcioletnim kontrolom okresowym wymaganych przez Prawo budowlane. Ponadto nie przekazywano odbiorcom usług wodnych informacji o stratach wód i o kosztach generowanych przez przedsiębiorstwa z tego tytułu. Nie przeprowadzano też oceny systemów dystrybucji wody przez wyznaczanie wskaźników strat wody i nie dokonywano obliczeń, jak woda utracona wpływała na cenę wody sprzedawanej odbiorcom.

Kontrolowane podmioty miały potencjał organizacyjny i kadrowy do realizacji działań w zakresie ograniczania strat wody. Zasoby te jednak nie przyczyniały się do poprawy sytuacji. Przedsiębiorstwa wykazywały, że nie posiadają wystarczających środków finansowych na podejmowanie działań zmniejszających straty wody.

NIK skierowała do Ministra Infrastruktury wniosek *de lege ferenda* o podjęcie działań by wprowadzić uregulowania dotyczące zobowiązania przedsiębiorstw do informowania odbiorców usług o kosztach i wysokościach strat wody w użytkowanej sieci wodociągowej. NIK zawnioskowała również do Prezesa Wód Polskich o wprowadzenie zaleceń dla przedsiębiorstw wodociągowych dotyczących sposobu sporządzania bilansu wody i wyznaczania wskaźników strat wody oddzielnie dla każdego z eksploatowanych systemów dystrybucji wody. Zalecenia powinny być też wydane odnośnie sposobu obliczania i stosowania wskaźnika awaryjności z uwzględnieniem każdego systemu dystrybucji wody oddzielnie i zasad obliczania kosztów wody utraconej.

P/23/063

Działania na rzecz odpowiedniej jakości powietrza w uzdrowiskach

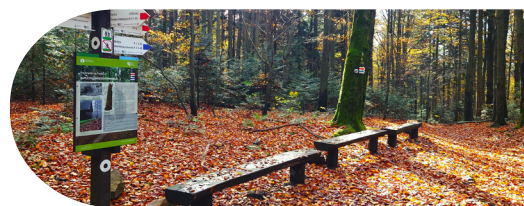
Zakres tej kontroli obejmował zarówno kwestie związane z ochroną zdrowia (ustalenia w tym aspekcie przedstawiono w Obszarze 6. *Zdrowie*), jak również z ochroną środowiska. W odniesieniu do tego drugiego obszaru **NIK ustaliła, że skala działań naprawczych gmin uzdrowiskowych dotyczących redukcji niskiej emisji była niewystarczająca.**

Skontrolowane gminy podejmowały w latach 2018–2022 działania w celu ograniczenia niskiej emisji, ale nie miały one charakteru kompleksowego, a dodatkowo w części jednostek nie odpowiadały wymogom obowiązujących programów ochrony powietrza (akty prawa miejscowego) lub były realizowane nierzetelnie. Wskutek tego działania nie były w pełni skuteczne. Nie pozwoliły na całkowite wyeliminowanie w okresie objętym kontrolą występujących przekroczeń ustalonych norm w odniesieniu do niektórych niebezpiecznych substancji w powietrzu (pyły zawieszone i benzo(a)piren), mimo zauważalnej poprawy jakości powietrza na obszarze większości skontrolowanych gmin. **NIK wskazała, że wymiana wszystkich kotłów na paliwo stałe poniżej 5. klasy (standard docelowy w uchwałach antysmogowych, które są aktami prawa miejscowego), przy dotychczasowym tempie działań naprawczych, zajmie w pięciu gminach uzdrowiskowych od 7 do 17 lat.**

Wykraczało to poza ustalone okresy do pełnego wdrożenia uchwał antysmogowych, obowiązujących w poszczególnych regionach (2027–2028) i okresy obowiązywania programów ochrony powietrza (2026).

P/23/062

Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych

W związku z niewystarczającym poziomem finansowania budżetowego w 10 z 14 Parków Narodowych (PN) nie wykonano ok. 100 zaplanowanych zadań ochronnych lub zrealizowano je częściowo.

Nie zrealizowano m.in. zadań mających na celu zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, a także przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenie zniekształconych siedlisk.

NIK oceniła negatywnie długotrwały proces opiniowania przedłożonych planów ochrony przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, który zajmował średnio 67 miesięcy, a w skrajnych przypadkach nawet ponad 10 lat.

W 10 z 14 PN wielkość powierzchni wskazana w rozporządzeniach w sprawie ich utworzenia nie odpowiadała stanowi faktycznemu. W związku z tym, mając na uwadze rozbieżności pomiędzy rzeczywistą wielkością dziesięciu objętych kontrolą parków narodowych a powierzchnią wykazaną w rozporządzeniach w sprawie tych parków (a w przypadku Ojcowskiego Parku Narodowego również odnośnie przebiegu jego granic), NIK wniosowała do Ministra Klimatu i Środowiska **o podjęcie działań legislacyjnych polegających na nowelizacji odpowiednich rozporządzeń.**

Wniosek *de lege ferenda* dotyczył: Białowieskiego Parku Narodowego, Gorczańskiego Parku Narodowego, Karkonoskiego Parku Narodowego, Narwiańskiego Parku Narodowego, Parku Narodowego Bory Tucholskie, Parku Narodowego Gór Stołowych, Pienińskiego Parku Narodowego, Tatrzańskiego Parku Narodowego, Wigierskiego Parku Narodowego, Ojcowskiego Parku Narodowego.

Skontrolowane parki właściwie realizowały działania informacyjne, edukacyjne i promocyjne związane z ochroną przyrody. Miały również dobrze rozwiniętą sieć znakowanych szlaków turystycznych. Wytyczono ich prawie 300, o łącznej długości ok. 2 500 km oraz prawie 100 ścieżek edukacyjnych o łącznej długości ponad 320 km. W parkach prowadzony był systematyczny monitoring przyrodniczy. Jedynie w trzech (białowieckim, pienińskim i tatrzańskim) stwierdzono uchybienia w tym zakresie. Prawidłowo udzielano zamówień publicznych, których przedmiotem były zadania związane z ochroną przyrody.

Wnioski pokontrolne, poza wymienionym wyżej *de lege ferenda*, skierowane do Ministra Klimatu i Środowiska dotyczyły: zakończenia prac nad ustanawianiem planów ochrony dla 11 parków, przedkładania przez dyrektorów PN rzetelnych projektów zarządzeń w sprawie zadań ochronnych, zamieszczania rzetelnych danych w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody oraz finansowania działalności parków na poziomie umożliwiającym realizację wszystkich zadań ochronnych.

I/23/006/LBI

Ochrona i zarządzanie terenami zielonymi w miastach województwa podlaskiego

Miasta województwa podlaskiego, takie jak Białystok, Łomża i Suwałki, zmagają się z wieloma problemami w zarządzaniu terenami zielonymi, ale skala i efektywność podejmowanych przez nie działań na rzecz ochrony środowiska były zróżnicowane. Kluczowym wyzwaniem Łomży i Białegostoku jest niskie pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, które wynosi odpowiednio: jedynie 27 % oraz 58 %.

Cenne ekologicznie tereny były zabudowywane w wyniku decyzji o warunkach zabudowy wbrew zapisom dokumentów strategicznych.

Suwałki wyróżniają się na tle regionu dzięki systematycznemu wdrażaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących 91 % powierzchni miasta, oraz wydawaniem decyzji o warunkach zabudowy zawierających zapisy dotyczące ochrony zieleni. Z kolei w Białymstoku i Łomży zidentyfikowano liczne przypadki degradacji terenów przyrodniczych wskutek nieodpowiednich decyzji planistycznych.

Nakłady finansowe na rozwój i utrzymanie zieleni miejskiej we wszystkich miastach były niewystarczające.

Pomimo realizacji niektórych projektów w ramach budżetów obywatelskich, brak spójnej polityki ochrony środowiska ograniczał skuteczność działań. Samorządy nie posiadają kompleksowych inwentaryzacji terenów zielonych, co utrudnia podejmowanie skutecznych decyzji w zakresie ich ochrony.

P/23/057

Realizacja projektu strategicznego Leśne Gospodarstwa Węglowe

Od 2017 roku Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe realizowało projekt strategiczny Leśne Gospodarstwa Węglowe. Jego celem było przeciwdziałanie zmianom klimatycznym m.in. poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zmniejszenie koncentracji CO₂ w atmosferze, dzięki wzrostowi magazynowania węgla organicznego przez polskie lasy. Kontrola NIK wykazała, że środki do tej pory wydatkowane na ten pilotażowy projekt badawczo-rozwojowy w wysokości ok. 65,5 mln zł nie zostały efektywnie wykorzystane, szczególnie uwzględniając mało perspektywiczne, prognozowane efekty realizacji jego głównego celu, tj. zwiększenia pochłaniania przez lasy dwutlenku węgla. Efekty Projektu nie będą miały zauważalnego wpływu na wzrost redukcji CO₂, bo **stanowiąc będą zaledwie 0,1 promila rocznej krajowej emisji CO₂, tj. ponad tysiąc razy mniej niż rocznie emituje sama tylko elektrownia Bełchatów.**

Cele Projektu LGW sformułowano w sposób wzajemnie wykluczający się, bowiem działania realizowane w jego ramach z jednej strony miały doprowadzić do zmagazynowania w lasach dodatkowych ilości węgla organicznego, a z drugiej miały służyć uzyskaniu dodatkowej biomasy możliwej do pozyskania i sprzedaży – co w przypadku jej wykorzystania w celach energetycznych spowodowałoby emisję wcześniej pochłoniętego CO₂.

Na obszarze ok. 1/3 wszystkich terenów leśnych objętych Projektem LGW, Lasy Państwowe realizowały działania, które nie przyczyniały się do zwiększania pochłaniania CO₂. **Pomimo braku perspektywiczności tych działań, kontynuowano realizację części z nich.**

Przed rozpoczęciem Projektu nie określono całkowitego budżetu, tj. przewidywanych wydatków, jakie zostaną poniesione na jego realizację, a oszacowano je dopiero w trakcie kontroli NIK, ustalając je na 78,6 mln zł.

Minister właściwy ds. środowiska nie sprawował rzetelnego nadzoru nad planowaniem i realizacją Projektu. Nadzór nad PGL Lasy Państwowe w zakresie realizacji Projektu LGW ograniczył się do przyjmowania okresowych raportów realizacji, bez analizy zawartych w nich danych, które jak wykazała NIK, okazały się nierzetelne.

NIK sformułowała wnioski systemowe do Ministra Klimatu i Środowiska i Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych dotyczące **podjęcia działań by wstrzymać realizację projektu rozwojowego Lasy Węgłowe** do czasu zakończenia pilotażowego projektu badawczo-rozwojowego Leśne Gospodarstwa Węgłowe oraz określenia i podsumowania prognoz jego rezultatów.

Co więcej, Izba wskazała potrzebę rozważenia zasadności kontynuowania projektu Lasy Węgłowe, w świetle prognozowanych, mało perspektywicznych efektów pilotażowego projektu Leśne Gospodarstwa Węgłowe.

P/23/037

Wsparcie rolnictwa ekologicznego

Pomoc finansowa na wsparcie rolnictwa ekologicznego nie zawsze była prawidłowo udzielana i rozliczana. Nadzór Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie terminowego wydawania decyzji w sprawie przyznania oraz realizacji płatności w ramach działania Rolnictwo ekologiczne Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, był nieskuteczny.

Nieterminowość wydawania decyzji w sprawie przyznania płatności ekologicznych i ich realizacji może stanowić **ryzyko zmniejszenia przez Komisję Europejską płatności na rzecz Polski** w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i **osłabienia konkurencyjności polskiego rolnictwa ekologicznego**.

W badanym okresie nie było odrębnej krajowej strategii rozwoju rolnictwa ekologicznego. Jego wsparcie określone było w PROW na lata 2014–2020 m.in. w działaniu *Rolnictwo ekologiczne*, co tylko pośrednio wspierało ten rodzaj rolnictwa. W ramowych planach działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego nie określono źródeł ich finansowania z budżetu państwa i ze środków europejskich oraz wielkości ponoszonych wydatków na ten cel. Nie ustalono także docelowych wartości wskaźników realizacji poszczególnych działań. Powodowało to **brak możliwości bieżącego monitorowania wydatków i utrudniało dokonanie oceny osiągniętych postępów oraz skutków wsparcia**. Niemożność oceny wpływu wydatków na realizowane działania, utrudniała z kolei elastyczne i właściwe wykorzystanie działań wspierających rolnictwo ekologiczne.

Nie sporządzano także rocznych sprawozdań z realizacji ramowego planu działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego. Mimo braku obowiązku ich sporządzania zdaniem NIK – zasadne jest ich opracowanie i podsumowanie podjętych działań z analizą

efektów i kierunkami poprawy. Pozwoli to na skuteczne monitorowanie i podejmowanie adekwatnych kroków do dalszego wsparcia. W badanym okresie nastąpiło wprowadzenie zwiększenia powierzchni ekologicznych użytków rolnych, ale przy obecnym wzroście (tylko 9,3 %) i nie w pełni prawidłowym funkcjonowaniu mechanizmu wspierania rolnictwa ekologicznego, istnieje uzasadnione ryzyko nieosiągnięcia przyjętego w ramowym planie działań dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2021–2030 celu, tj. podwojenia do 2030 roku powierzchni ekologicznych użytków rolnych i osiągnięcia ponad miliona hektarów tych upraw.

■ P/23/038

Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych

Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych nie był prawidłowy i rzetelny. Podejmowane przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa działania zmierzające do aktualizacji wysokości opłat związanych z oceną nasion ograniczyły się wyłącznie do poinformowania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o potrzebie zmiany przepisów w tym zakresie, bez podejmowania żadnych innych kroków. Przy występującym wówczas wzroście cen (średnio o 25,2 %) działanie takie **naraziło na uszczuplenie dochodów budżetu państwa w tym zakresie.**

Dopiero po upływie 18 miesięcy od wejścia w życie zmiany ustawy o nasiennictwie utworzono samodzielne stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego w Biurze Nasiennictwa GIORiN. Zdaniem NIK miało istotne znaczenie dla jakości sprawowanego nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem nasionami roślin rolniczych.

Sprawowany przez Wojewódzkich Inspektorów nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych był niewystarczający. Spośród 341 spraw objętych kontrolą w WIORiN, w 17 przypadkach (prawie 5 %) stwierdzono nieprawidłowości dotyczące realizacji procedury w tym zakresie, które zdaniem NIK, wskazują na potrzebę wzmocnienia stosowanych przez Wojewódzkich Inspektorów instrumentów kontroli zarządczej, poprzez zwiększenie nadzoru nad realizacją zadań w kontrolowanym obszarze.

Najwyższa Izba Kontroli do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi skierowała:

- wniosek dotyczący potrzeby podjęcia działań w kierunku doprowadzenia do zmiany przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego w zakresie dotyczącym wysokości ustalonych stawek tych opłat;

- uwagę dotyczącą utrzymującego się od 2015 r. stanu prawnego polegającego na udzielaniu dotacji przedmiotowych przez GIORiN wyłącznie na podstawie aktu wykonawczego podczas gdy żaden przepis rangi ustawowej nie przewidywał udzielania takich dotacji;
- wniosek wskazujący na potrzebę doprowadzenia do uporządkowania prawnego zasad udzielania dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa.

I/23/002/KRR

Wydawanie decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej przez wybrane starostwa województwa mazowieckiego w latach 2023–2024

W okresie 2023–2024 skontrolowane starostwa wykazały dobre przygotowanie organizacyjne do procesu wyłączania gruntów rolnych z produkcji rolniczej. Wnioski rozpatrywano terminowo, decyzje administracyjne sporządzano poprawnie pod względem formalnym, jednak nadzór starostów nie zawsze był skuteczny i wymagał usprawnień, między innymi w zakresie przepływu informacji.

Zidentyfikowano nieprawidłowości, spośród których najważniejsze to m.in.: żądanie od wnioskodawców dokumentów, które organ mógł uzyskać samodzielnie z rejestrów publicznych lub ewidencji będących w zasobach starostwa i niewystępowanie o opinię wójta lub burmistrza co do zasadności nałożenia obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby.

Ponadto starostowie nie kontrolowali wykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby.

NIK stwierdziła także brak przepływu informacji między wydziałami w kontrolowanych urzędach. Utrudniało to weryfikację wykonania obowiązków nałożonych w decyzjach.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne **NIK starostowie zadeklarowali podjęcie działań naprawczych** mających na celu m.in.:

- weryfikację możliwości wykorzystania rejestrów publicznych,
- konsultacje z władzami gminnymi przed wydaniem decyzji o wyłączeniu gruntów,
- określanie w decyzji miąższości warstwy próchnicznej,
- przeprowadzenie kontroli realizacji obowiązku zdjęcia próchnicznej warstwy gleby,
- utworzenie systemu informacji przestrzennej z warstwą tematyczną decyzji o wyłączeniach gruntów, umożliwiającego wprowadzanie,
- aktualizację i udostępnianie danych między różnymi wydziałami.

P/24/042

Badanie sprawozdania finansowego z realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze”¹⁴

W 2024 r. NIK objęła kontrolą pierwsze sprawozdanie finansowe z realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze” (PPCP), przygotowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dla Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy).

Celem kontroli była ocena rzetelności sprawozdania finansowego PPCP na dzień 31 grudnia 2023 r. za lata 2020–2023, w tym sprawdzenie zgodności danych w nim prezentowanych ze stanem faktycznym, dokumentacją źródłową i zapisami księgowymi oraz z warunkami umowy pożyczki PL 9310.

NIK stwierdziła, że sprawozdanie finansowe PPCP z 18 września 2024 r. zostało sporządzone nieterminowo, a ponadto nie prezentowało rzetelnie sytuacji finansowej PPCP w zakresie kwoty dotacji wypłaconych beneficjentom PPCP w ramach umów dotacji zakończonych i rozliczonych w latach 2020–2023, o których mowa w polityce księgowej zdefiniowanej we wzorze sprawozdania finansowego PPCP.

Ze względu na skalę i zakres rozbieżności stwierdzonych w toku kontroli NIK **sprawozdanie finansowe PPCP z 18 września 2024 r. nie stanowiło wiarygodnego źródła informacji o kwocie środków wypłaconych przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (wfośigw) beneficjentom PPCP.**

Przyczyną takiego stanu rzeczy było nieustalenie i niewdrożenie procedur kontroli zarządczej, w tym mechanizmów kontroli zarządczej, dotyczących przede wszystkim doboru i analizy danych, wyznaczenia jednoznacznych kryteriów kwalifikacji umów dotacji do ujęcia w sprawozdaniu finansowym PPCP, ustanowienia i zapewnienia rzetelnej komunikacji z kluczowymi interesariuszami, potwierdzenia zgodności danych ze stanem faktycznym, w tym z księgami rachunkowymi, przez osoby upoważnione do reprezentacji jednostki będącej źródłem danych oraz zatwierdzenia samego sprawozdania finansowego PPCP przez Zarząd NFOŚiGW.

Dopiero skorygowane sprawozdanie finansowe PPCP z 14 listopada 2024 r. przedstawiało rzetelnie kwoty wydatków, które były zgodne z warunkami PPCP oraz wymaganiami Banku Światowego.

Kontrola NIK wykazała także, że zasady (polityka) rachunkowości wdrożone w latach 2020–2022 dopuszczały ujmowanie w księgach rachunkowych operacji gospodarczych dotyczących wypłaty zaliczek dla wfośigw z przeznaczeniem na udzielanie dotacji, w tym dotacji na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego, **niezgodnie z ich treścią ekonomiczną**. Ponadto zwrócone przez wfośigw **niewykorzystane kwoty zaliczek oraz ich rozliczenie były ujmowane w księgach rachunkowych metodą**

¹⁴ Z kontroli nie sporządzono informacji o wynikach kontroli.

kasową, co naruszało zasadę memoriału w sytuacji, gdy księgi rachunkowe okresu sprawozdawczego, w którym należało ująć te operacje, nie były jeszcze zamknięte w dniu zatwierdzenia rozliczenia lub w dniu zwrotu środków.

P/24/089

Badanie sprawozdania finansowego Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły¹⁵

W 2024 r. NIK po raz ósmy objęła kontrolą sprawozdania finansowe Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry i Wisły. Szacowana wartość Projektu to ponad 1,2 mld euro, a jego realizacja ma zapewnić i zwiększyć zabezpieczenie przeciwpowodziowe dla obszaru i ludności zamieszkującej dorzecza Środkowej i Dolnej Odry oraz Górnej Wisły. Projekt jest współfinansowany środkami z Banku Światowego i Banku Rozwoju Rady Europy.

NIK stwierdziła zgodność wydatków poniesionych w ramach Projektu z celami określonymi w umowie pożyczki 8524 PL. Zbadane wydatki poniesione zostały zgodnie z celami i zasadami realizacji Projektu, a ich wartość prawidłowo ujęto w sprawozdaniu finansowym za 2023 r.

Nieprawidłowości dotyczyły m.in. zawyżenia o kwotę ponad 724 tys. EUR faktycznego wykorzystania środków BŚ w sprawozdaniu finansowym *Additional Note – Disbursements from WB Loan in Original Currency For the Quarter ending December 31 st, 2023* i zaniżenia o tą samą wartość kwoty wypłaconej z konta specjalnego i nie wydatkowanej, wykazanej również w tym sprawozdaniu. Nieprawidłowość ta została skorygowana jeszcze w toku kontroli NIK.

Kontrola NIK wykazała dalsze przesunięcia terminów zakończenia realizacji zadań w stosunku do pierwotnych założeń. Na dzień 5 marca 2024 r. spośród 22 zadań objętych planem zamówień, aż 21 miało wydłużoną datę zakończenia realizacji, w tym dla 15 przesunięcie terminu wynosiło od 24 do nawet 52 miesięcy. Należy przy tym zauważyć, że od zakończenia kontroli NIK P/23/086 doszło do dalszego wydłużenia terminów, gdyż dla 18 zadań przesunięto terminy ich realizacji od czterech do 24 miesięcy. Jednocześnie dla pięciu zadań termin ich zakończenia planowany jest na II kwartał 2025 r., co przy obowiązującej dacie zakończenia Projektu OPDOW – 30 czerwca 2025 r., **rodzi ryzyko wyłączenia ich z realizacji w ramach Projektu.**

W 2023 r. pogłębił się problem zapłaty zobowiązań po upływie terminu płatności.

Pomimo podejmowanych przez jednostki realizujące Projekt działań w zakresie zapewnienia terminowego finansowania wydatków, w stosunku do wyników ubiegłorocznej kontroli NIK, wystąpiły aż 54 przypadki płatności zobowiązań po upływie terminu płatności. NIK wskazuje, że wykonawcy są uprawnieni do wystąpienia z roszczeniem z tego tytułu w okresie trzech lat. Brak terminowego regulowania zobowiązań może również wpłynąć na płynność finansową wykonawców robót budowlanych.

¹⁵ Z kontroli nie sporządzono informacji o wynikach kontroli.

Obszar 6. Zdrowie

Kontrole z obszaru badań NIK *Zdrowie* odpowiadają problematyce funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w Polsce. Zapewnienie przez państwo realizacji prawa do ochrony zdrowia wynika z Konstytucji. Głównym źródłem finansowania systemu jest ubezpieczenie zdrowotne w Narodowym Funduszu Zdrowia, który kontraktuje świadczenia zdrowotne dla uprawnionych. Kwota środków w dyspozycji NFZ wpływa z kolei na sytuację finansową świadczeniodawców.

Sprawnie funkcjonujący publiczny system ochrony zdrowia powinien spełniać trzy podstawowe założenia, tj. zapewnić: **równy dostęp do świadczeń zdrowotnych dla uprawnionych bez zbędnej (z medycznego punktu widzenia) zwłoki i równowagę finansową płatnika i podmiotów leczniczych.**

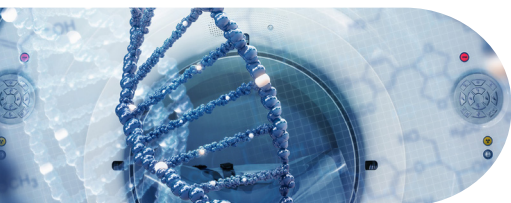
Pomimo prób ulepszania systemu ochrony zdrowia przez kolejnych ministrów zdrowia, w ocenie NIK nadal nie funkcjonuje on prawidłowo w powyższych obszarach. Przyczyna to często doraźne wprowadzanie niedopracowanych koncepcji zmian z pominięciem długofalowej i przemyślanej strategii rozwoju systemu. Jedna z kontroli NIK wykazała, że system **oceny inwestycji w ochronie zdrowia nie zapewniał celowego wydatkowania środków publicznych**, gdyż ocenie poddawane były poszczególne indywidualne inwestycje, bez odniesienia do stanu pożądanego i choćby przybliżonego zdefiniowania oczekiwanych efektów.

Z punktu widzenia pacjenta najistotniejsze znaczenie mają jednak **ograniczenia w dostępie do świadczeń zdrowotnych** i konieczność **długiego oczekiwania** na uzyskanie usług medycznych finansowanych ze środków publicznych. Proces udzielania świadczeń zakłócały też braki kadrowe personelu lekarskiego i pielęgniarzkiego. Ocenę systemu pogarsza **niewystarczająca koordynacja i kompleksowość** udzielanych świadczeń, co pokazała np. kontrola leczenia onkologicznego.

Dotychczasowe ponad 20-letnie próby **skoordynowania działań pomiędzy różnymi podmiotami leczniczymi** i ich organami właścicielskimi nie przyniosły pozytywnych rezultatów. Nie uzyskano koordynacji procesu leczenia ani nie zwiększono efektywności gospodarowania środkami publicznymi. W wielu przypadkach na tym samym terenie występują podmioty lecznicze udzielające identycznych świadczeń, co prowadzi do zmniejszenia jednostkowych kontraktów NFZ zawieranych z tymi podmiotami i pogorszenia ich sytuacji finansowej.

Narastającym problemem pozostaje wciąż opieka psychiatryczna i pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży, która jest niewydolna. Mimo upływu czterech lat od rozpoczęcia wdrażania reformy, nadal **nie zapewniono dzieciom i młodzieży równego dostępu do niezbędnych świadczeń opieki psychiatrycznej** w poszczególnych rejonach kraju.

Osobną kwestią wymagającą zmian, jest **przestrzeganie praw pacjenta**. Zakres ochrony tych praw, przewidziany w polskim porządku prawnym, był węższy niż w innych krajach UE. Organ państwowy powołany do ich ochrony w niewystarczającym stopniu wywiązywał się ze swoich zadań.

P/23/044

Leczenie onkologiczne

W latach 2019–2023 nie zapewniono kompleksowej opieki onkologicznej i równego dostępu do świadczeń finansowanych ze środków publicznych, mimo realizacji szeregu zadań w ramach dedykowanych programów wieloletnich i próby wdrożenia jej kompleksowej reformy. **System lecznictwa onkologicznego cechowały m.in.: niski odsetek osób uczestniczących w profilaktycznych programach przesiewowych służących wczesnemu wykrywaniu nowotworów złośliwych, rozproszenie procesu udzielania świadczeń, niezapewnienie ciągłości diagnostyki i leczenia.** Wartość udzielonych świadczeń w stosunku do 2019 r. wzrosła o 48,9 %, ale ich liczba jedynie o 13,3 %. NIK negatywnie oceniła skuteczność działań Ministra Zdrowia na rzecz poprawy wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia onkologicznego.

Realizacja zadań określonych w Narodowym Programie Zwalczania Chorób Nowotworowych i Narodowej Strategii Onkologicznej przebiegała niewłaściwie. Nie zwiększono odsetka osób uczestniczących w profilaktycznych badaniach przesiewowych. Nierzetelny był nadzór nad pilotażem Krajowej Sieci Onkologicznej – nie dokonano standaryzacji opisu badań patomorfologicznych, nie określono modelowej ścieżki postępowania leczniczego w wybranych nowotworach i wskaźników oceny jakości opieki onkologicznej. Nie wdrożono karty e-DILO (Elektroniczna Karta Diagnostyki i Leczenia Onkologicznego) i nie określono nowej struktury organizacyjnej podmiotów realizujących leczenie onkologiczne.

Narodowy Fundusz Zdrowia podejmował działania by zaspokoić potrzeby zdrowotne pacjentów w zakresie diagnostyki i leczenia onkologicznego i profilaktycznych programów zdrowotnych. Stwierdzono jednak niekorzystne zjawiska wskazujące na nierówny dostęp pacjentów do świadczeń finansowanych ze środków publicznych. **Szereg podmiotów leczniczych udzielających świadczeń onkologicznych nie zapewniało kompleksowego leczenia.** Stwierdzono wzrost odsetka świadczeń wykonywanych w ramach tzw. pakietu onkologicznego po terminie określonym na wykonanie diagnostyki wstępnej lub pogłębionej oraz znaczne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi województwami w liczbie lekarzy o specjalnościach związanych z leczeniem onkologicznym.

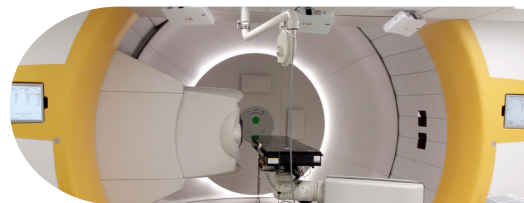
W podmiotach leczniczych stwierdzono m.in. niespełnienie wymagań dotyczących personelu medycznego, niezapewnienie całodobowej opieki lekarskiej na oddziale chemioterapii nowotworów, nierówne traktowanie pacjentów w niektórych placówkach – nawet 80 % pacjentów uzyskiwało świadczenia zdrowotne poza tzw. pakietem onkologicznym.

Ponadto kontrola wykazała brak lub nierzetelne prowadzenie kolejek osób oczekujących oraz harmonogramów przyjęć pacjentów, niedochowanie terminów realizacji diagnostyki i leczenia onkologicznego na podstawie karty DiLO (Karta Diagnostyki i Leczenia Onkologicznego), nierzetelne wypełnianie Kart Zgłoszenia Nowotworu Złośliwego oraz brak oceny stanu odżywienia pacjentów.

Oprócz usunięcia powyższych nieprawidłowości, NIK wnioskowała m.in. o standaryzację opisów badań patomorfologicznych, określenie kluczowych zaleceń opieki onkologicznej, dotyczących organizacji i postępowania klinicznego dla poszczególnych jednostek chorobowych i zwiększenie odsetka osób uczestniczących w programach badań przesiewowych.

■ P/24/066

Dostępność i rozwój terapii protonowej

Nowotwory złośliwe stanowią narastający problem zdrowotny, społeczny i ekonomiczny i są drugą w kolejności przyczyną zgonów w Polsce. Radioterapia jest jedną z trzech najważniejszych metod leczenia pacjentów z chorobą nowotworową. Jedną z technologii innowacyjnej radioterapii jest protonoterapia, która dzięki swej precyzji pozwala na efektywne niszczenie zmian nowotworowych przy minimalnym wpływie na zdrowe tkanki.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że w latach 2020–2024 kolejni ministrowie zdrowia nie podjęli wystarczających działań, aby rozwijać i uporządkować system terapii protonowej. Mimo rozszerzenia w 2023 r. listy wskazań do terapii protonowej nowotworów zlokalizowanych poza narządem wzroku, **możliwości terapeutyczne Centrum Cyklotronowego Bronowice (CCB) w Krakowie nie były w pełni wykorzystywane.**

Od otwarcia Centrum Cyklotronowego Bronowice do końca 2023 r. zaobserwowano wzrost liczby pacjentów poddanych protonoterapii nowotworów zlokalizowanych poza narządem wzroku. Jednak pomimo upływu ośmiu lat od rozpoczęcia leczenia u pierwszego pacjenta, pełne wykorzystanie możliwości terapeutycznych stanowisk Gantry w CCB nadal nie zostało osiągnięte. W 2023 r. terapii protonowej poddało się 312 pacjentów, co stanowiło 78 % całkowitego potencjału terapeutycznego ośrodka.

W konsekwencji **nie zapewniono pacjentom onkologicznym odpowiedniego dostępu do tej innowacyjnej metody leczenia, a część z nich zmuszonych było szukać pomocy za granicą, co dodatkowo obciążało budżet państwa**, np. nie zapewniono dostępu do terapii protonowej dzieciom wymagającym w jej trakcie znieczulenia ogólnego. W związku z tym w latach 2020–2024 (do 15 marca) NFZ zrefundował 30 dzieciom leczenie za granicą. Wydatki z budżetu państwa na ten cel wyniosły ok. 6 mln zł. Wartość niewykorzystywanego w CCB sprzętu i aparatury medycznej do znieczulenia ogólnego dzieci wynosiła ok. 1 mln zł.

Należy podkreślić, że w latach 2020–2024 spośród 881 pacjentów poddanych terapii protonowej ok. 34 % stanowiły osoby, których schorzenia nie były ujęte w wykazie świadczeń gwarantowanych. Mogli oni być leczeni dzięki współpracy Narodowego Instytutu

Onkologii Oddziału w Krakowie i Konsultanta Krajowego w dziedzinie radioterapii onkologicznej, który wydawał indywidualne zgody na terapię w takich przypadkach. Bez tego ośrodek wykorzystywałby tylko połowę swoich możliwości.

Najwyższa Izba Kontroli wnioskowała do Ministra Zdrowia o **opracowanie zasad organizacji świadczenia protonoterapii uwzględniających możliwości zawierania umów ze świadczeniodawcami z całej Polski**, w tym odrębnie dla dorosłych i dzieci. Tym samym NIK podtrzymuje wniosek pokontrolny sformułowany po kontroli P/20/065 *Dostępność terapii protonowej i wykorzystanie cyklotronów w Centrum Cyklotronowym Bronowice w Krakowie*.

Najwyższa Izba Kontroli **wskazuje też na potrzebę opracowania rozwiązań systemowych** umożliwiających utworzenie na terenie Centrum Cyklotronowego Bronowice w Krakowie ośrodka, będącego podmiotem leczniczym w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów, Ministrem Nauki oraz we współpracy z kierownictwem Instytutu Fizyki Jądrowej PAN w Krakowie, Prezesem Narodowego Funduszu Zdrowia, przedstawicielami podmiotów leczniczych zajmujących się leczeniem onkologicznym, Konsultantem Krajowym w dziedzinie radioterapii onkologicznej.

P/23/058

Realizacja pilotażowego programu leczenia ostrej fazy udaru niedokrwinnego w latach 2019–2023

Program, mający mieć charakter jedynie pilotażu, był kontynuowany mimo osiągnięcia celów jego wdrożenia. W konsekwencji **kontynuowanie realizacji Programu pilotażowego ograniczyło dostępność do zabiegu trombektomii mechanicznej dla pacjentów z udarem mózgu**.

Realizacja Programu nie przebiegała prawidłowo. Jedynie dwa z sześciu podmiotów leczniczych objętych kontrolą NIK prawidłowo realizowały wszystkie obowiązki określone w Programie. Nieprawidłowości w pozostałych podmiotach leczniczych dotyczyły niezapewnienia gotowości pełnego, planowanego składu zespołu kwalifikującego do zabiegu bądź zespołu do przeprowadzenia zabiegów. Trzech realizatorów nie zapewniło wymaganego personelu pielęgniarstwa w przypadku części przeprowadzonych zabiegów.

Część podmiotów leczniczych nie spełniała warunków formalnych udziału w Programie, co uniemożliwiło lub znacznie opóźniło podjęcie przez nich realizacji zabiegów trombektomii mechanicznej. Minister Zdrowia ustalając i modyfikując wykaz podmiotów leczniczych, nie dokonywał wystarczających analiz dotyczących spełniania przez te podmioty warunków udziału w Programie.

Minister Zdrowia nie traktował równo podmiotów leczniczych wyznaczonych do realizacji programu oraz ubiegających się o umieszczenie w wykazie realizatorów. Nie zlecił oceny postępowania medycznego przez konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie neurologii u jednego z trzech realizatorów pomimo uzyskania informacji o wysokiej śmiertelności pacjentów.

NFZ wdrożył Program i zagwarantował finansowanie świadczeń, w tym wykonanych ponad wartość umowy o realizację Programu (koszt Programu wzrósł z planowanych 85,3 mln zł do 371,7 mln zł, tj. o 335,7 %, które wydatkowano do połowy 2023 r.). Realizując działania przewidziane w rozporządzeniu MZ, NFZ nie zapewnił jednak rzetelności w obszarze raportowania Ministrowi o wskaźnikach pilotażu oraz monitorowania dyżurów lekarskich poza lokalizacją podmiotu w opcji „pod telefonem”.

NIK wnioskowała do Ministra Zdrowia m.in.: o dokonanie analizy dotyczącej zasadności kontynuowania Programu i ewentualne podjęcie decyzji o objęciu trombektomii mechanicznej zakresem świadczeń gwarantowanych; zapewnienie przy projektowaniu i ustalaniu programów pilotażowych uwzględniania ich charakteru jako programów testowych, mających umożliwiać stosunkowo szybką ocenę efektów uzyskiwanych w małej skali; zagwarantowanie wyboru na realizatorów programów pilotażowych wyłącznie ośrodków leczniczych spełniających wymagania udziału w danym programie.

Dnia 26 czerwca 2024 r. Minister Zdrowia wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego, w którym **zabieg trombektomii mechanicznej dodano do wykazu świadczeń gwarantowanych**.

■ P/23/077

Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą

Obserwuje się stały wzrost zapotrzebowania na opiekę psychiatryczną. Jednym z efektów skali występowania zaburzeń psychicznych jest liczba podejmowanych prób samobójczych. Na koniec 2023 r. Komenda Główna Policji zarejestrowała 2 139 prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży. Według ekspertów skala problemu jest znacznie większa niż wskazują oficjalne statystyki.

Celem wyznaczonym przez Światową Organizację Zdrowia jest obniżenie liczby samobójstw o jedną trzecią, do 2030 r. Doświadczenia krajów, które wdrożyły programy zapobiegania samobójstwom dowodzą skuteczności profilaktyki.

Wdrażane przez Ministra Zdrowia, od ponad czterech lat, nowe rozwiązania w systemie opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży w dalszym ciągu nie zapewniły jej na właściwym poziomie. Wprawdzie zwiększyła się dostępność do pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej poprzez rozwój ośrodków I poziomu referencyjnego, jednak dostęp do świadczeń opieki psychiatrycznej w ramach II poziomu referencyjnego był niewystarczający i nierówny w poszczególnych rejonach kraju. Wynikało to w znacznym stopniu z **braku lekarzy psychiatrów dzieci i młodzieży**.

W trzech województwach w ogóle nie było dostępne leczenie w ramach oddziałów dziennych. Aż 42 % poradni zdrowia psychicznego II poziomu zlokalizowano w miastach wojewódzkich, w których zamieszkuje jedynie 14 % populacji dzieci i młodzieży. Również

placówki I poziomu referencyjnego nie były równomiernie rozmieszczone na terenie kraju. Opieką w ramach I poziomu referencyjnego było objęte w zależności od województwa od 1,1 do 3,5 % populacji dzieci i młodzieży.

Wprowadzenie nowego modelu opieki psychiatrycznej nie zostało poprzedzone opracowaniem całościowej koncepcji reformy i uzyskaniem kluczowych danych o niezbędnych zasobach, a do zakończenia kontroli NIK nie dokonano ewaluacji reformy. W dalszym ciągu **młodzież hospitalizowano na oddziałach dla dorosłych**, a kolejka oczekujących wzrastała. Minister przeprowadził istotną dla powodzenia reformy kampanię społeczną mającą na celu m.in. zmianę postrzegania zaburzeń psychicznych, ale nie zmierzył jej realnego wpływu na postawy społeczne.

W każdym szpitalu poddanym kontroli stosowano przymus bezpośredni wobec pacjentów (dzieci i młodzieży) z naruszeniem przepisów regulujących tę ingerencję w sferę wolności człowieka oraz zasad jej dokumentowania.

Minister, jako odpowiedzialny za koordynację działań wynikających z NPOZP 2017–2022, dotyczących rozwoju opieki środowiskowej i wdrożenia nowego systemu opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży, nie współpracował w wystarczającym stopniu z innymi ministrami. **Nie określono instytucjonalnych zasad współdziałania jednostek psychiatrycznej opieki zdrowotnej z jednostkami systemu oświaty.** Przepisy dotyczące opieki psychiatrycznej nie obejmowały niektórych zagadnień, co powodowało problemy w podmiotach leczniczych. Brakowało m.in. regulacji prawnych dotyczących monitoringu w oddziałach psychiatrycznych w przypadku stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci unieruchomienia pacjenta w pomieszczeniach jednoosobowych, w tym w salach przeznaczonych do izolacji. Braki te były przyczyną sformułowania przez NIK odpowiednich wniosków *de lege ferenda*.

D/23/510

Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Kontrola wskazała na poważne problemy z realizacją obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży w Polsce. Mimo jasno określonych zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS), obejmujących nadzór nad tą formą profilaktyki, wzrosła liczba odmów szczepień, a wiele skontrolowanych jednostek PIS oraz placówek podstawowej opieki zdrowotnej nie zapewniło odpowiedniego poziomu wyszczepienia populacji.

Braki w dokumentacji, opóźnione działania administracyjne oraz nieskuteczne przedsięwzięcia edukacyjne stanowią zagrożenie dla zdrowia publicznego i mogą prowadzić do odrodzenia chorób zakaźnych, które były dotąd pod kontrolą. W Polsce obowiązek szczepień ochronnych ze względu na wiek, według danych GUS, obejmuje około 7,5 mln dzieci i młodzieży. W ostatnich latach liczba odmów szczepień wzrosła z ok. 40 tys. w 2018 r. do ponad 87 tys. w 2023 r.

W latach 2021–2023 skontrolowane podmioty nie realizowały należycie zadań w celu przeprowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz niewłaściwie reagowały, gdy uchylano się od tego obowiązku. W szczególności działania Głównego Inspektora Sanitarnego oraz objętych kontrolą Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych i jednostek podstawowej opieki zdrowotnej nie zapewniły zalecanego przez Światową Organizację Zdrowia, około 90–95 % poziomu wyszczepienia, m.in. przeciw: odrze, śwince, różyczce, błonicy, tężcowi, krztuścowi, pneumokokom, poliomyelitis.

W jednej ze skontrolowanych jednostek podstawowej opieki zdrowotnej w kontroli stwierdzono **zaledwie 17 % poziom wyszczepienia**. PSSE nie zapewniły także rzetelnego nadzoru nad raportami POZ, w których NIK wykryła wiele nieprawidłowości. Dokumenty były niekompletne, wypełniane w niejednolity sposób, zawierały błędy formalne, merytoryczne i rachunkowe, w dodatku przekazywano je po upływie wyznaczonych terminów i w sposób niezgodny z wymogami. Raporty opracowywane przez PSSE nie dawały wiarygodnego obrazu stanu zaszczepienia populacji w Polsce. **GIS nie miał dokładnych danych o liczbie osób, które powinny być zaszczepione, ilu osobom wykonano szczepienia, ani o liczbie odmów**. Tłumaczono to brakiem elektronicznego systemu do szczegółowego monitorowania szczepień dzieci i młodzieży. W latach 2021–2023 PIS w ograniczonym zakresie prowadziła działania edukacyjne i promocyjne dotyczące szczepień.

NIK skierowała wnioski do Ministra Zdrowia o podjęcie działań mających na celu podniesienie poziomu wyszczepienia dzieci i młodzieży, co pozwoli zwiększyć odporność populacyjną, a także zapewnienie bieżącego monitorowania rzeczywistego poziomu wyszczepienia w ramach szczepień obowiązkowych.

■ I/24/001/KST

Gospodarka finansowa i działalność Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Sytuacja finansowa Instytutu Psychiatrii i Neurologii w latach 2021–2024 była niekorzystna z powodu pogłębiającego się zadłużenia placówki i nieskutecznych działań naprawczych. Podejmowane przez kolejnych dyrektorów Instytutu działania restrukturyzacyjne nie przyniosły zakładanych efektów w postaci dodatniego wyniku finansowego i nie powstrzymały procesu dalszego zadłużania się. NIK zwróciła uwagę, że **poziom zadłużenia i ponoszona corocznie strata finansowa mogą zagrażać kontynuacji działalności Instytutu** w dotychczasowej formie.

Plany finansowe Instytutu, które powinny być podstawą gospodarowania pieniędzmi, w latach 2021–2022 nie były ustalane w terminach umożliwiających gospodarkę finansową od 1 stycznia danego roku oraz nie były na bieżąco monitorowane, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym. Ponadto, pomimo przekroczenia zarówno przychodów, jak i kosztów, plany finansowe nie były aktualizowane.

W okresie objętym kontrolą Instytut corocznie ponosił **wielomilionową stratę**. Działania ukierunkowane na zracjonalizowanie kosztów działalności oraz zbilansowanie przychodów i kosztów nie przyniosły zakładanych efektów. Brak płynności finansowej Instytutu skutkowało zaciąganiem zobowiązań w postaci kredytów i pożyczek zarówno w bankach, jak i instytucjach pozabankowych. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. Instytut miał zobowiązania pożyczkowe na kwotę ponad 112,5 mln zł.

Dominującym obszarem aktywności Instytutu nie była działalność naukowa tylko działalność medyczna i udzielanie świadczeń zdrowotnych. Zakres prowadzonej działalności leczniczej odpowiadał kwalifikacjom zatrudnionego personelu medycznego oraz posiadanej aparatury i sprzętu medycznego, jednak nie był zgodny z danymi w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą. Trzy poradnie i oddział dzienny figurowały w Rejestrze, mimo że takich komórek organizacyjnych nie było w strukturze Instytutu.

Nierzetelnie przeprowadzano konkursy na udzielanie świadczeń zdrowotnych. Zamówień udzielano z naruszeniem przepisów ustawy o działalności leczniczej i ustawy Prawo zamówień publicznych.

NIK wnioskowała m.in. o wzmocnienie nadzoru nad gospodarką finansową Instytutu, podjęcie skutecznych działań w celu terminowego regulowania zobowiązań oraz zintensyfikowanie działań windykacyjnych w przypadku roszczeń nieprzedawnionych.

■ P/23/045

Nadzór nad dopuszczeniem i obrotem lekami bez recepty w świetle bezpieczeństwa pacjentów

Kontrola NIK wykazała, że **dopuszczenie do obrotu i nadzór nad obrotem lekami OTC (bez recepty) nie gwarantuje bezpieczeństwa pacjentom**. Ważne jest, aby produkt OTC charakteryzował się niskim ryzykiem wystąpienia działań niepożądanych i dostępny był w dawkach ograniczających to ryzyko. Ulotka załączona do opakowania musi być zrozumiała dla pacjenta. Niezwykle istotną kwestią jest możliwość nieograniczonego zakupu leków OTC przez osoby nieletnie i ryzyko ich wykorzystywania w celach pozamedycznych, w tym odurzania się lub prób samobójczych.

Nadzór Głównego Inspektora Farmaceutycznego nad sprzedażą wysyłkową i obrotem pozaaptecznym produktami leczniczymi OTC nie zapewniał bezpieczeństwa pacjentów stosujących te leki. Brakowało też adekwatnej reakcji na sygnały o niepożądanym działaniu leków bez recepty.

Prezes Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych nie zawsze prawidłowo realizował zadania związane z rozpatrywaniem wniosków o rejestrację tych preparatów, a także ze zgłoszeniami o niepożądanych działaniach produktów leczniczych.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w trakcie procedury rozpatrywania wniosków o rejestrację produktów leczniczych, organizowanie na prośby niektórych firm farmaceutycznych, spotkań z pracownikami Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych zaangażowanymi w proces rozpatrywania tych wniosków może zaburzać transparentność procesu dopuszczania produktów leczniczych do obrotu bez recepty. Niedokumentowanie przebiegu tych spotkań i poczynionych w ich trakcie ustaleń, w ocenie NIK skutkowało wystąpieniem mechanizmów korupcyjnych.

NIK sformułowała szereg wniosków pokontrolnych skierowanych do Ministra Zdrowia, Głównego Inspektora Farmaceutycznego i Prezesa Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Wskazywały one m.in. na potrzebę podjęcia działań w celu opracowania i wprowadzenia rozwiązań prawnych regulujących zasady prowadzenia obrotu pozaaptecznego lekami OTC umożliwiającymi Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej sprawowanie skutecznego nadzoru nad tym obrotem.

■ P/24/044

Funkcjonowanie szpitali wojewódzkich

Poddane kontroli NIK szpitale wojewódzkie nie funkcjonowały prawidłowo. **W każdej z kontrolowanych jednostek stwierdzono nieprawidłowości w obszarze organizacji i realizacji świadczeń zdrowotnych i w zakresie gospodarki majątkowo-finansowej.**

Główne **bariery i zagrożenia** w funkcjonowaniu szpitali wojewódzkich koncentrowały się – według marszałków województw – wokół następujących zagadnień:

- Istniejąca struktura właścicielska szpitali wojewódzkich, nie jest powiązana z zakresem udzielanych świadczeń medycznych, tj. nie ma klarownego podziału kompetencji pomiędzy szpitalami wojewódzkimi a powiatowymi i innymi uczestnikami systemu ochrony zdrowia, a status „szpital wojewódzki” nie gwarantuje miejsca w systemie podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej, czyli tzw. sieci szpitali.
- Zadania kreatora systemu ochrony zdrowia zostały rozproszone pomiędzy wojewodów, NFZ oraz organy tworzące podmioty lecznicze (przede wszystkim JST i uczelnie medyczne). Tym samym brak jest konkretnego podmiotu odpowiedzialnego za ten system.

Bariery i zagrożenia mające negatywny wpływ na funkcjonowanie szpitali wojewódzkich, dotyczą czterech głównych obszarów: udzielania świadczeń, inwestycji infrastrukturalnych, zasobów kadrowych i ogólnej sytuacji ekonomicznej.

Ponad połowa skontrolowanych szpitali nie zapewniła pacjentom aktualnej i rzetelnej informacji o organizacji i procesie udzielania świadczeń. Problemy z uzyskaniem potrzebnej informacji pogłębiał brak możliwości umówienia się na wizyty drogą elektroniczną. Ponadto w pięciu jednostkach stwierdzono nieaktualne wpisy w rejestrze podmiotów wykonujących działalność leczniczą. Proces udzielania świadczeń zakłócały braki kadrowe personelu lekarskiego i pielęgniarskiego, które stwierdzono

w 10 z 16 kontrolowanych szpitali. Jednocześnie w dwóch szpitalach NIK stwierdziła udokumentowanie kilkudniowego nieprzerwanego świadczenia pracy przez niektórych lekarzy. Stwierdzono liczne nieprawidłowości w obszarze gospodarki majątkowo-finansowej. Izba zauważyła jednak, że **skala stwierdzonych nieprawidłowości była znacząco niższa niż w przypadku szpitali powiatowych**.

Do Ministra Zdrowia NIK wnioskowała m.in. o: podjęcie prac w celu zapewnienia koordynacji i optymalizacji wykorzystania bazy materialnej i kadrowej systemu opieki zdrowotnej. NIK wnioskowała również o dokonanie przeglądu i oceny obowiązujących procedur wyboru kadry zarządzającej w SPZOZ-ach.

NIK postuluje również podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do określenia w przepisach ustawy o działalności leczniczej maksymalnego dopuszczalnego nieprzerwanego czasu pracy personelu lekarskiego w celu wyeliminowania przypadków nadmiernie długiego czasu udzielania świadczeń zdrowotnych (nieprzerwanie przez kilka dni) przez lekarzy. Wniosek taki był już wcześniej formułowany przez NIK, m.in. w kontroli P/22/048 *Funkcjonowanie szpitali powiatowych*.

P/23/047

Przestrzeganie praw pacjenta w systemie ochrony zdrowia

NIK stwierdziła w podmiotach leczniczych przypadki naruszania praw pacjenta we wszystkich badanych obszarach, tj. w zakresie przestrzegania prawa do: informacji, świadczeń zdrowotnych, dokumentacji medycznej i ochrony zawartych w niej danych oraz poszanowania intymności i godności w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych. Skala tych nieprawidłowości była zróżnicowana, od drobnych uchybień formalnych po istotne naruszenie praw.

Pacjenci nie otrzymywali wszystkich potrzebnych im informacji, nie zawsze mogli podjąć w pełni świadomą decyzję dotyczącą czekającego ich zabiegu, a prawo do świadczeń było ograniczone niewystarczającą ich dostępnością. Dokumentacja była niekiedy prowadzona nierzetelnie, co nie pozwalało m.in. stwierdzić, czy faktycznie monitorowano natężenie bólu oraz prowadzono działania w zakresie profilaktyki i leczenia odleżyn. Respektowaniu prawa do intymności i godności nie sprzyjała niewłaściwa infrastruktura techniczna, brak wyposażenia lub jego dewastacja oraz nadużywanie monitoringu wizyjnego w niektórych podmiotach.

Rzecznik Praw Pacjenta nie realizował w pełni zadań ustawowych dotyczących ochrony praw pacjenta, mimo posiadania informacji o nieprawidłowościach w tym zakresie. Jednocześnie część jego inicjatyw nie znalazła akceptacji, szczególnie Ministra Zdrowia, a procedowanie niektórych projektów aktów prawnych nie zostało zakończone, z przyczyn od niego niezależnych.

W ocenie NIK, negatywny wpływ na realizację zadań przez Rzecznika miała niedostateczna obsada pracownicza i fluktuacja kadr w Biurze RPP i status prawny Rzecznika powoływanego ustawą o prawach pacjenta.

Rzecznik nie w pełni rzetelnie wykonywał zadania związane z ochroną praw pacjentów w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień, nie obejmując odpowiednim wsparciem pacjentów z części szpitali psychiatrycznych oraz ograniczając ochronę praw pacjentów w placówkach leczenia uzależnień. *Strategia wieloletnia Rzecznika Praw Pacjenta na lata 2020–2023* nie była realizowana zgodnie z przyjętymi założeniami, a część zaplanowanych w niej zadań nie została wykonana.

Stwierdzone przez NIK **nieprawidłowości w podmiotach leczniczych dotyczące praw pacjenta wskazują na niewystarczający nadzór kierownictwa** tych podmiotów nad ich przestrzeganiem.

NIK sformułowała wnioski *de lege ferenda* do Ministra Zdrowia o przygotowanie projektu zmiany przepisów dotyczących pozycji Rzecznika Praw Pacjenta w systemie organów państwa, która zapewniaby niezależnienie Rzecznika od władzy wykonawczej, umożliwiając skuteczniejsze niż do tej pory wykonywanie jego misji. Regulacji wymagają też kwestie postępowań wyjaśniających prowadzonych po zgonie pacjenta.

 P/23/046

System oceny inwestycji w ochronie zdrowia

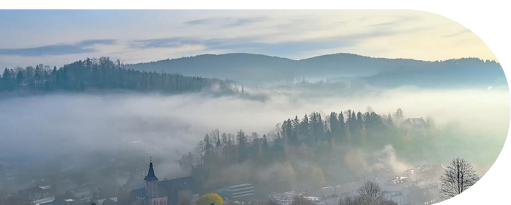
Ustanowiony w 2016 r. system oceny celowości inwestycji w ochronie zdrowia miał zapewnić wykreowanie zgodnego z potrzebami zdrowotnymi rozwoju infrastruktury niezbędnej do zabezpieczenia dostępu do świadczeń gwarantowanych i wyeliminowanie nadpodaży na lokalnym rynku usług medycznych przez wytworzenie zasobów odpowiednich do potrzeb świadczeniobiorców z tego obszaru. Miał on również stanowić kryterium kwalifikowalności projektów inwestycyjnych w ochronie zdrowia w perspektywie finansowej 2014–2020.

Celowość inwestycji, a pośrednio jej zgodność z potrzebami zdrowotnymi i efektywność gospodarcza, miała być zapewniona w drodze poddania jej pod opinię organów opiniujących, które rozstrzygały opierając się na opinii NFZ i opisie inwestycji. Wprowadzane rozwiązania (tj. system oceny inwestycji) dotyczyły świadczeń szpitalnych i ambulatoryjnych z tego względu, że w tych zakresach w oparciu o dane z ostatnich lat zaobserwowano żywiołowy, ale chaotyczny rozwój rynku usług zdrowotnych niezaspokajających zapotrzebowania na te usługi w sposób równomierny na obszarze całego kraju. Zakładano, że podczas postępowania w sprawie zawarcia umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, posiadanie pozytywnej opinii będzie miało wpływ na ocenę oferty świadczeniodawcy. Powyższe założenia były zgodne z celami Komisji Europejskiej dotyczącymi zasad kwalifikowania projektów dla perspektywy finansowej 2014–2020, które miały ograniczyć ryzyko niewłaściwej alokacji zasobów.

Niejednoznaczność przepisów spowodowała, że regulacja miała ograniczony wpływ na kształtowanie podaży świadczeń zdrowotnych. 75 % skontrolowanych podmiotów leczniczych, w okresie objętym kontrolą, realizowało inwestycje, dla których mogła być wydana opinia o celowości, ale nawet nie występowały one o taką opinię. Zdecydowana większość inwestycji była realizowana z opóźnieniem w stosunku do początkowych deklaracji podmiotów je realizujących, a założenia finansowe były przekraczane.

W toku inwestycji dokonywano zmian przedmiotowych. **W rezultacie uzyskiwano częstokroć inne zasoby niż zamierzano, w późniejszym terminie niż zamierzano, a ich wykorzystanie nie zawsze odpowiadało tym zamierzeniom.** Nawet Minister Zdrowia udzielał dotacji na inwestycje, których zakres przedmiotowy różnił się od tego, którego dotyczyła opinia o celowości.

Doświadczenia poprzedniej perspektywy finansowej wskazują na konieczność wzmocnienia koordynacji poziomu regionalnego i centralnego oraz wprowadzenie mechanizmu racjonalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, tj. oceny celowości podejmowania nowych inwestycji w infrastrukturę medyczną. System oceny inwestycji stał się też przedmiotem postulatów sformułowanych w opracowanym w 2019 r. *Raporcie Wdrażanie Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFIS) w sektorze zdrowia w Polsce*. Jego autorzy **wskazali na potrzebę oceny celowości inwestycji i powiązania opinii z gwarancją finansowania świadczeń.**

P/23/063

Działania na rzecz odpowiedniej jakości powietrza w uzdrowiskach

Działania wszystkich skontrolowanych podmiotów **nie zapewniły optymalnych i bezpiecznych warunków do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego.** Stało się tak dlatego, że zbagatelizowano problematykę niedostatecznej jakości powietrza na etapie potwierdzania statusu uzdrowisk.

NIK negatywnie oceniła potwierdzenie przez Ministra Zdrowia (w latach 2019–2021) spełnienia przez uzdrowiska warunków określonych w art. 34 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych w części dotyczącej zapewnienia odpowiedniej jakości powietrza.

Poszerzona analiza dokumentacji dla 12 uzdrowisk wykazała, że żadne z nich faktycznie nie spełniało wymagań dotyczących jakości powietrza, a mimo to potwierdzono ich status bez żadnych zastrzeżeń. Zdaniem NIK, działania podmiotów objętych kontrolą były bardziej nacechowane zabezpieczeniem interesu ekonomicznego uzdrowisk niż zapewnieniem bezpiecznych dla zdrowia i wolnych od obciążeń ze strony środowiska warunków do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Doprowadziły one do potwierdzenia

właściwości leczniczych klimatu i potwierdzenia spełnienia wymagań ustawowych nawet w uzdrowiskach, w których skrajnie przekraczany był poziom docelowy dla rakotwórczego bezno(a)pirenu (np. Goczałkowice-Zdrój – 1 450 % normy, Szczawnica – 990 % normy) i znacząco przekraczany poziom dopuszczalny dla pyłu PM10 (np. Goczałkowice-Zdrój, Rabka-Zdrój, Swoszowice – ok. 200–300 % normy). Tymczasem według danych NFZ i ZUS, w sezonach chłodnych (kiedy stężenia PM10, PM2,5 i B(a)P były znacznie wyższe niż w pozostałej części roku), w latach 2018–2022 w 12 uzdrowiskach objętych analizą NIK leczono łącznie 332 064 osoby, w tym 44 693 osoby szczególnie narażone na skutki złej jakości powietrza (osoby z chorobami układu oddechowego i układu krążenia, dzieci, odbywający rehabilitację po przebytej chorobie COVID-19).

W związku z ustaleniami kontroli, NIK skierowała osiem wniosków do Ministra Zdrowia, w tym o podjęcie działań celem stworzenia kompleksowego i spójnego systemu nadawania statusu uzdrowisk i ich bieżącej ocenie.

■ I/23/002/LBY

Rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Włocławku

Przykładem nieprawidłowego przygotowania i realizacji inwestycji w ochronie zdrowia jest rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Włocławku. Za realizację tego przedsięwzięcia odpowiadają dwa podmioty Kujawsko-Pomorskie Inwestycje Medyczne Sp. z o.o. w Toruniu oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Włocławku.

Aby osiągnąć cel inwestycji założono, że szpital będzie prowadził swoją działalność w jednym, funkcjonalnie połączonym kompleksie, którego najważniejszymi elementami miały być dwa nowo wybudowane budynki. NIK negatywnie oceniła zarówno działania związane z realizacją projektu, jak i proces przygotowania inwestycji. Oba podmioty (jako współzamawiający) zawarły z wykonawcą umowę na roboty budowlane. **Istniało jednak duże ryzyko niezrealizowania umowy**, bo teren pod inwestycję nie został odpowiednio sprawdzony, a dokumentacja projektowa zawierała liczne błędy. W konsekwencji, mimo wydania prawie 113 mln zł, nie udało się zakończyć budowy w planowanym kształcie. Z szacunków wynikało, że aby doprowadzić obiekt do pierwotnie planowanego stanu zamiast ok. **42,5 mln zł trzeba będzie jeszcze wydać 290,4 mln zł** (czyli niemal siedem razy więcej).

W ocenie NIK taki stan rzeczy wynikał przede wszystkim z nieprawidłowego przygotowania inwestycji. Przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na roboty budowlane **nie przeprowadzono rzetelnej weryfikacji dokumentacji projektowej, w konsekwencji przedmiot zamówienia został opisany w oparciu o wadliwą dokumentację**. Przed rozpoczęciem prac budowlanych władze szpitala nie sprawdziły, czy inwestycja może zostać zrealizowana na terenie przeznaczonym pod budowę. Dopiero w trakcie robót okazało się, że na tym terenie znajdują się

niezinwentaryzowane instalacje podziemne. Ostatecznie planowane koszty zagospodarowania terenu wzrosły ponad trzykrotnie (tj. z ok. 13 mln zł do ok. 40,6 mln zł). Władze szpitala formalnie nie powołały zespołu do spraw wdrożenia projektu, co mogło mieć wpływ na wystąpienie powyższych błędów i nieprawidłowości. W konsekwencji nieprawidłowych działań obu podmiotów władze szpitala wykazały we wniosku o dofinansowanie z listopada 2023 r., że projekt zostanie zakończony do końca 2029 r., czyli ponad 6 lat po pierwotnie zakładanym terminie. Początkowo zakładany koszt inwestycji, który wynosił ponad 155 mln zł, wzrósł do łącznej szacunkowej kwoty prawie 404 mln zł.

We wnioskach pokontrolnych NIK zwróciła uwagę m.in. na planowanie inwestycji w sposób nieprowadzący na dalszych etapach do istotnych modyfikacji pierwotnych postanowień umownych oraz weryfikowanie dokumentacji projektowej pod kątem zgodności z prawem oraz poprawności technicznej i spójności.

P/24/050

Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia, dofinansowywane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, realizowane w latach 2014–2023

Większość zbadanych projektów dofinansowanych z poddziałania 8.4.1. Infrastruktura ochrony zdrowia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020 beneficjenci realizowali nieprawidłowo i nierzetelnie, tj. niezgodnie z postanowieniami umów podpisanych z Instytucją Zarządzającą tym Programem, **nie osiągając założonych w nich celów.**

Realizacja projektów dotyczących ochrony zdrowia nie wpłynęła na poprawę dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej na terenie województwa podlaskiego, mimo zaangażowania środków w wysokości ok. 415 mln zł, w tym ok. 280 mln zł z Regionalnego Programu Operacyjnego.

Wzrosły bowiem średni czas oczekiwania i liczba osób oczekujących na większość świadczeń medycznych analizowanych przez NIK, uznanych za priorytetowe w RPO Województwa Podlaskiego. Poprawa infrastruktury nie korelowała z kontraktowaniem świadczeń zdrowotnych przez NFZ, poprawą kondycji finansowej szpitali ani z dostępnością personelu medycznego do świadczenia usług na poziomie założonym w projektach. Realizacja tych projektów umożliwiła natomiast beneficjentom odnowienie oraz unowocześnienie sprzętu i aparatury medycznej, poprawę bazy lokalowej, a także wprowadzenie nowych usług zdrowotnych.

Instytucja Zarządzająca nie posiadała narzędzi do oceny stopnia realizacji celów projektów, w tym do pomiaru stopnia osiągnięcia poprawy dostępności do świadczeń w zakresie ochrony zdrowia. Do dofinansowania kwalifikowano projekty o niskiej

jakości i efektywności. **W wielu przypadkach inwestycje nie były spójne z faktycznymi potrzebami mieszkańców regionu.** W blisko 2/3 zbadanych ankietach trwałości podano nierzetelne dane o osiągniętych wartościach wskaźników rezultatu. Instytucja Zarządzająca miała ograniczoną informację o rzeczywistym stanie realizacji projektów, a jej działania w stosunku do beneficjentów niewykorzystujących dofinansowanej infrastruktury były nierzetelne.

NIK wnioskowała do kierowników podmiotów leczniczych m.in. o: opracowywanie wniosków o dofinansowanie projektów w oparciu o realne możliwości organizacyjne i finansowe, niezwłoczne informowanie Instytucji Zarządzającej o planowanych zmianach i ich dokonywanie po uzyskaniu uprzedniej zgody tej Instytucji, podjęcie skutecznych działań w celu poprawy dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej na oddziałach i w poradniach objętych projektami dofinansowanymi z RPO Województwa Podlaskiego.

■ I/23/003/KZD

Prawidłowość stosowania szczepionek przeciw COVID-19 przez wybrane punkty szczepień

Punkty szczepień, w ocenie NIK, zostały odpowiednio przygotowane do realizacji zadań. Szczepienia były wykonywane przez personel medyczny posiadający wymagane uprawnienia.

Najistotniejszą stwierdzoną nieprawidłowością było **wykonanie 105 szczepień po upływie terminu ważności szczepionki**. Takie postępowanie stanowiło naruszenie przepisów ustawy Prawo farmaceutyczne i zagrażało bezpieczeństwu pacjentów.

Szczepienia na ogół wykonywano na podstawie skierowania, po przeprowadzeniu badania kwalifikacyjnego. Jednak w 5 % przypadków szczepienie przeprowadzano bez skierowania, a w 10 % przypadków brakowało dokumentacji medycznej w postaci kwestionariuszy zawierających m.in. oświadczenia pacjentów o wyrażeniu zgody na szczepienie.

NIK sformułowała wnioski pokontrolne, które dotyczyły m.in.: wdrożenia rozwiązań zapewniających zapobieżenie przypadkom podania pacjentowi produktu leczniczego po terminie jego ważności oraz zapewniających odpowiednie zabezpieczenie dokumentacji medycznej pacjentów m.in.: przed zniszczeniem, utratą, a także umożliwiające jej wykorzystanie bez zbędnej zwłoki oraz rzetelnego dokonywania wpisów w karcie szczepień, w tym w zakresie dat i informacji o podawanej szczepionce oraz dokonania korekt błędnych wpisów.

4. Rezultaty i efekty kontroli NIK

Finansowe rezultaty kontroli

Wymiernym efektem kontroli, obok poczynionych w ich trakcie ustaleń oraz sformułowanych w związku z nimi ocenami i wnioskami, są finansowe rezultaty kontroli. W 2024 r. wyniosły one **18 063 182 tys. zł**. Według klasyfikacji finansowych rezultatów kontroli jest to odpowiednio:

- **17 939 189 tys. zł** finansowych lub sprawozdawczych skutków nieprawidłowości,
- **123 096 tys. zł** korzyści finansowych,
- **897 tys. zł** finansowych skutków nieprawidłowości na szkodę budżetu UE.

NIK niejednokrotnie ujawnia wydatkowanie środków publicznych z naruszeniem prawa. Skutkują one często utratą środków publicznych. Niekorzystne skutki finansowe zaistniałych nieprawidłowości można często odwrócić, podejmując działania w celu odzyskania utraconych środków lub uzyskania dodatkowych korzyści w postaci oszczędności lub pożytków.

Finansowe lub sprawozdawcze skutki nieprawidłowości

W 2024 r. finansowe lub sprawozdawcze skutki nieprawidłowości zaewidencjonowane w wyniku działań kontrolnych NIK wyniosły ogółem **17 939 189 tys. zł**.

Zalicza się do nich kwoty dotyczące nieprawidłowości, które mają lub będą miały wymierny skutek finansowy dla kontrolowanej działalności. Składają się na nie kategorie dotyczące skutków finansowych lub sprawozdawczych, które mają materialne znaczenie i na które NIK zwraca szczególną uwagę.

Przykładowo, w trakcie kontroli *Realizacja Narodowego Planu Szerokopasmowego*, (P/23/005) w Urzędzie Komunikacji Elektronicznej ujawniono, że Prezes UKE nie zrealizował dochodów budżetowych w części 76 w kwocie 1 914 000 tys. zł, z tytułu rozdysponowania częstotliwości z pasma 3,6 GHz.

Infografika nr 16. Finansowe lub sprawozdawcze skutki nieprawidłowości w 2024 r.**17 939 189 tys. zł**

Ogółem

2 083 850 tys. zł

Uszczuplenie środków lub aktywów

Kwoty odpowiadające wielkości nieuzyskanych dla kontrolowanej jednostki, budżetu państwa lub budżetu jst, dochodów lub przychodów albo utraconych aktywów w wyniku postępowania kontrolowanej jednostki, uznanego za nielegalne, nierzetelne, niegospodarne lub niecelowe.

45 203 tys. zł

Kwoty nienależnie uzyskane

Kwoty podatków, opłat, innych danin publicznych lub kwoty środków niepublicznych, nienależnie pobranych lub pobranych w wysokości wyższej, niż wynika to z ich prawidłowego naliczenia albo kwoty nieuiszczenia lub zaniżenia należnych wypłat, jak również kwoty odpowiadające wartości nienależnie uzyskanych aktywów.

3 264 752 tys. zł

Kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa

Kwoty, których wydatkowanie stanowiło naruszenie przepisów prawa powszechnie obowiązującego.

2 982 823 tys. zł

Kwoty wydatkowane w następstwie działań stanowiących naruszenie prawa

Kwoty, których wydatkowanie nie stanowiło naruszenia przepisów prawa, natomiast było następstwem ujawnionych w trakcie kontroli działań stanowiących takie naruszenie.

4 269 513 tys. zł

Kwoty wydatkowane z naruszeniem zasad należytego zarządzania finansami

Kwoty odpowiadające wielkości strat powstałych w następstwie działań niegospodarnych, niecelowych, nierzetelnych lub stanowiących naruszenie aktów prawa o charakterze wewnętrznym, jeśli akty te nie są ustanowione na podstawie prawa powszechnie obowiązującego, umów, decyzji oraz innych rozstrzygnięć niebędących równocześnie naruszeniem przepisów prawa.

2 812 617 tys. zł

Sprawozdawcze skutki nieprawidłowości

Łączna kwota odpowiadająca wielkości wykrytych w toku kontroli i nieusuniętych przez kontrolowaną jednostkę nieprawidłowości, których skutkiem było powstanie błędów w rocznych sprawozdaniach budżetowych lub finansowych, przy uwzględnieniu istotności błędów ze względu na ich charakter. Istotność błędów ze względu na ich charakter, określana jest w ramach kryteriów ocen wykonania budżetu państwa.

2 480 431 tys. zł

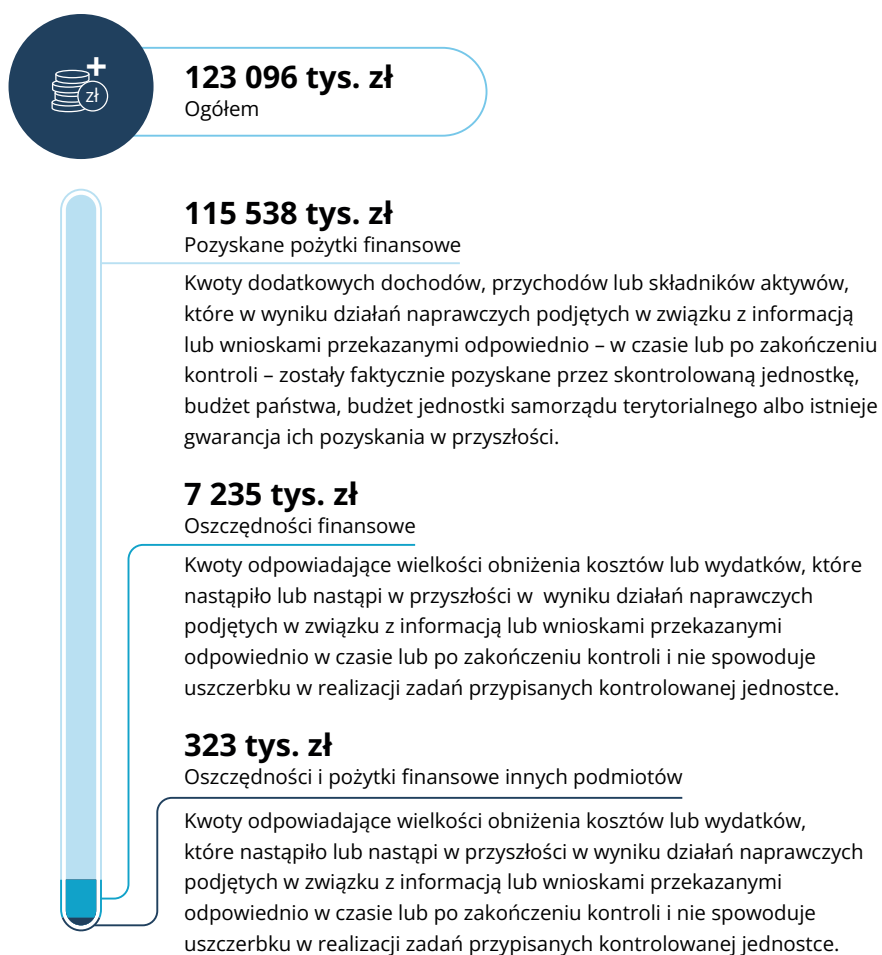
Potencjalne finansowe lub sprawozdawcze skutki nieprawidłowości

Kwoty dotyczące stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości, których skutki finansowe lub sprawozdawcze, analogicznie do wymienionych wyżej kategorii, wystąpią lub mogą wystąpić, albo mogły wystąpić, gdy w wyniku kontroli nie zostały wykryte i usunięte.

Korzyści finansowe

W 2024 r. korzyści finansowe zaewidencjonowane w wyniku działań kontrolnych NIK wyniosły ogółem **123 096 tys. zł**. Zalicza się do nich kwoty, które zostały lub zostaną pozyskane lub zaoszczędzone przez skontrolowaną jednostkę, budżet państwa, budżet jednostki samorządu terytorialnego lub inne podmioty w wyniku działań naprawczych podjętych w związku z informacją o nieprawidłowościach przekazaną w trakcie kontroli lub w wyniku realizacji wniosków pokontrolnych.

Infografika nr 17. Korzyści finansowe uzyskane w 2024 r.

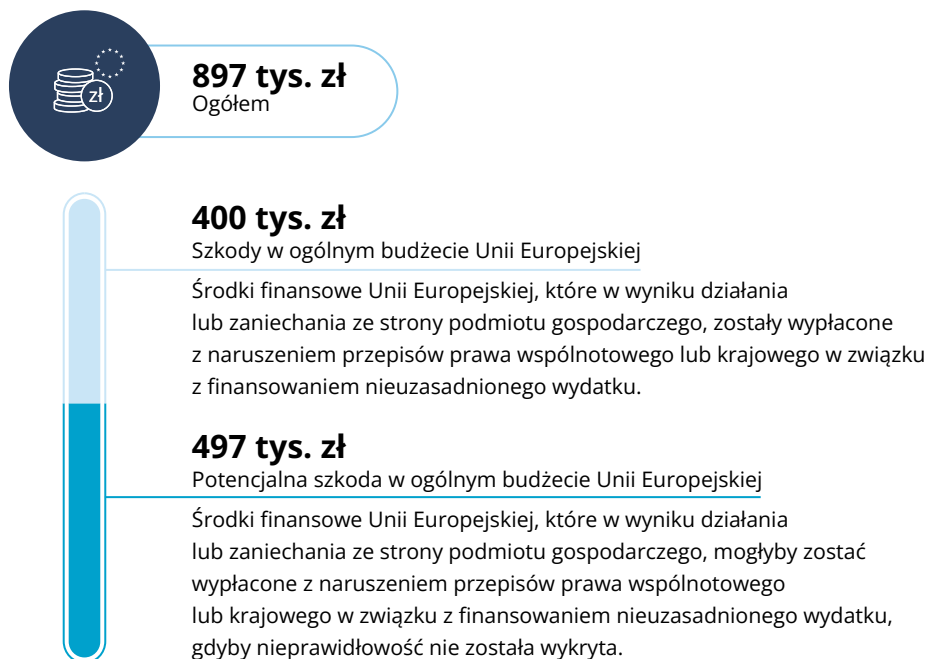

Finansowe skutki nieprawidłowości na szkodę budżetu UE

Finansowe skutki nieprawidłowości na szkodę budżetu Unii Europejskiej, w zakresie objętym kontrolami przeprowadzonymi przez NIK w 2024 r., wyniosły **897 tys. zł**.

Do tej grupy zalicza się ujawnione w wyniku kontroli w podmiocie gospodarczym lub w instytucji odpowiedzialnej za nadzór i rozliczanie dotacji, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego skutki naruszeń przepisów prawa wspólnotowego lub krajowego, które spowodowały lub mogły spowodować szkodę w ogólnym budżecie Unii Europejskiej w związku z finansowaniem nieuzasadnionego wydatku.

Infografika nr 18. Finansowe skutki nieprawidłowości na szkodę budżetu Unii Europejskiej wykazane w 2024 r.

Przykładowo w trakcie realizacji kontroli *Gospodarka majątkowo-finansowa Szpitala Powiatowego sp. z o.o. w Golubiu Dobrzyniu* (S/24/001/LBY) w placówce tej ujawniono szkody w ogólnym budżecie Unii Europejskiej na kwotę około 376 tys. zł oraz potencjalne szkody na kwotę około 497 tys. zł.

Propozycje zmian legislacyjnych – wnioski *de lege ferenda*¹⁶

Na podstawie wyników kontroli NIK sformułowała wnioski *de lege ferenda* zmierzające do wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach ustawowych i wykonawczych, polegających na usunięciu luk lub sprzeczności w prawie. Wnioski te są adresowane do ustawodawcy, Prezesa Rady Ministrów lub właściwych ministrów.

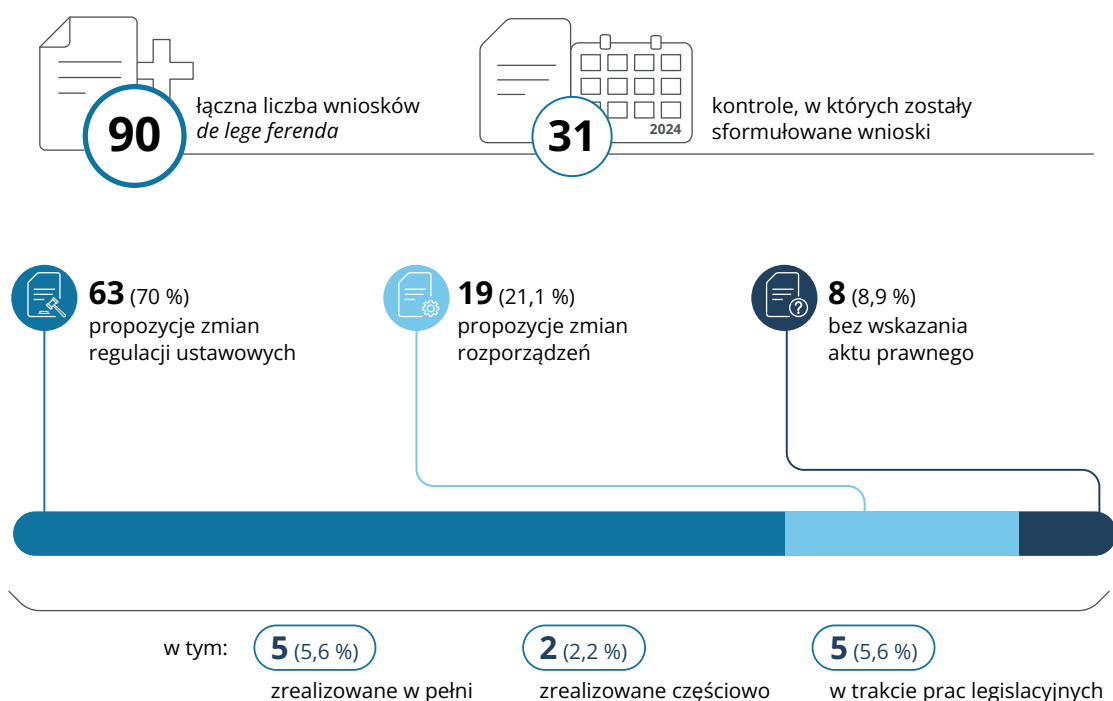
W 2024 r. NIK w wyniku przeprowadzonych kontroli zakończonych sporządzeniem informacji o wynikach kontroli (30) albo wystąpieniem pokontrolnym (1) sformułowała 90 wniosków *de lege ferenda*, spośród których 63 dotyczyło propozycji zmian regulacji ustawowych, 19 zmian rozporządzeń, a osiem prawnego uregulowania dostrzeżonych problemów bez wskazania aktu prawnego. Pięć wniosków zgłoszonych w 2024 r. zostało zrealizowanych.

¹⁶ Wykaz wniosków *de lege ferenda* Najwyższej Izby Kontroli przedstawionych w wynikach kontroli opublikowanych w 2024 r. dostępny jest na stronie internetowej NIK: <https://bip.nik.gov.pl/kontrole/wnioski-de-lege-ferenda-2024.html>

W latach 2022–2024 NIK w 105 informacjach o wynikach kontroli i jednym wystąpieniu pokontrolnym, sformułowała łącznie 278 wniosków *de lege ferenda*, spośród których zostało zrealizowanych w pełni lub częściowo 24, przy czym jeden wniosek jest nieaktualny w związku ze zmianą otoczenia prawnego którego dotyczył.

Na stan realizacji wniosków *de lege ferenda* istotny wpływ ma procedura legislacyjna, będąca procesem długotrwałym, na który oddziałują różne czynniki, takie jak: inicjatywa ustawodawcza i uchwałodawcza, zgłaszanie i opiniowanie proponowanych regulacji, konsultacje społeczne, działalność lobbingsowa oraz dodatkowo w przypadku ustaw – przebieg prac parlamentarnych.

Infografika nr 19. Stan realizacji wniosków *de lege ferenda* wniesionych w 2024 r.

Wnioski *de lege ferenda* zrealizowane w 2024 r.

W 2024 r. zrealizowano w pełni m.in. następujące wnioski *de lege ferenda* zgłoszone przez NIK w tym roku i latach poprzednich, sformułowane w poniższych kontrolach:

1. *Prawidłowość zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego finansowania zadań publicznych w latach 2019–2022 (P/23/049)* – NIK wniosła o przygotowanie zmian do art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w taki sposób, aby nieprawidłowe finansowanie zadań publicznych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego wynikające z braku adekwatnej i systemowej rekompensaty ubytków wynikających ze zmniejszonych wpływów do samorządów tytułem dochodów z podatku PIT nie były powielane przy obliczaniu przyszłych wpływów do samorządów z tego tytułu.

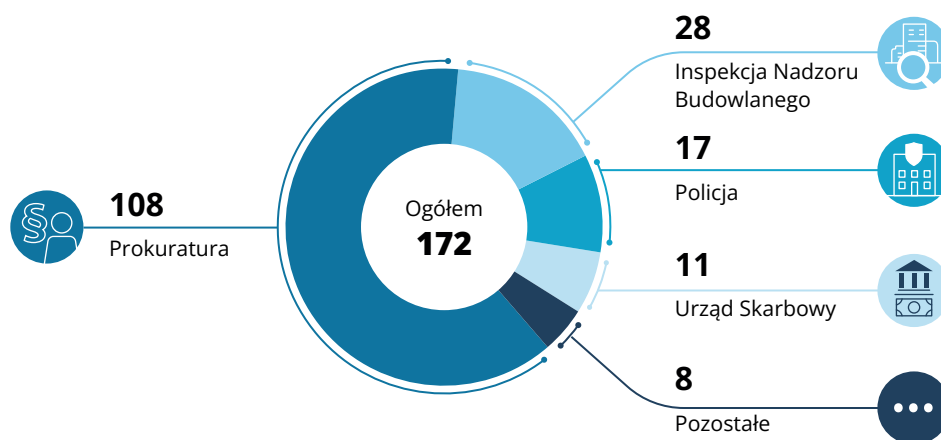
2. *Zapewnienie obywatelom miejsc schronienia w budowlach ochronnych na wypadek wystąpienia zagrożenia (P/23/061)* – NIK wniosła o przygotowanie projektu ustawy kompleksowo regulującej problematykę obrony cywilnej.
3. *Funkcjonowanie systemu finansowania szkół niepublicznych kształcących osoby dorosłe (P/23/067)* – NIK wniosła o dodanie w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 513, ze zm.) w załączniku 2 Klasyfikacja rozdziałów w Dziale 801 Oświata i wychowanie rozdziałów: Licea ogólnokształcące dla dorosłych, Szkoły podstawowe dla dorosłych oraz wyodrębnienie z rozdziału 80117 Branżowe szkoły I i II stopnia rozdziałów: Branżowe szkoły I stopnia, Branżowe szkoły II stopnia.
4. *Wsparcie finansowe samorządów przez państwo w okresie reform podatkowych i odbudowy gospodarki po epidemii COVID-19 (P/23/009)* – informacja została zatwierdzona przez Prezesa NIK 3 lipca 2024 r. – NIK wniosła o uzupełnienie definicji „ogólnej kwoty wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych” ujętej w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w celu doprecyzowania (jednoznacznego wskazania), czy kwota tych wpływów ma być pomniejszana o kwoty przekazane przez naczelnika urzędu skarbowego na rzecz organizacji pożytku publicznego na podstawie art. 45c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.
5. *Realizacja zadań Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (P/20/037)* – NIK wniosła o uzupełnienie i doprecyzowanie przepisów rozporządzenia z dnia 13 września 2017 r. w sprawie w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (Dz. U. z 2024 r. poz. 1605), w tym § 11, § 20 ust. 2 i § 22 ust. 2 zdanie 2 w celu zapewnienia transparentności i rozliczalności decyzji Dysponenta (Minister Sprawiedliwości) o powierzaniu realizacji zadań ze środków Funduszu, w tym w szczególności: transparentnego, rozliczalnego i opartego na obiektywnych przesłankach procesu podejmowania decyzji Dysponenta w przedmiocie wdrożenia trybu pozanaborowego, unieważnienia konkursu ofert, odmowy przyznania dotacji podmiotowi wskazanemu przez komisję konkursową; – publikowania kwot dotacji przyznanych poszczególnym podmiotom wyłonionym w trybach konkurencyjnych (konkurs ofert, nabór wniosków) oraz informacji o podmiotach i kwotach dotacji przyznanych jednostkom sektora finansów publicznych wybranym w trybie pozanaborowym.
6. *Wprowadzanie do obrotu suplementów diety (P/21/078)* – NIK wniosła o ustalenie w drodze rozporządzenia wykazu składników niedozwolonych do stosowania w suplementach diety.
7. *Wykonanie budżetu państwa w 2019 r. (P/20/001)* – NIK wniosła o zmianę art. 29 ust. 9 ustawy o finansach publicznych. Uzasadnieniem dla sformułowania wniosku były wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Reprywatyzacji w 2019 r.,

które wskazywały na potrzebę zmiany treści art. 29 ust. 9 ustawy o finansach publicznych w zakresie możliwości zmiany planów finansowych państwowych funduszy celowych w trakcie roku budżetowego (bez uprzedniej konieczności nowelizacji ustawy budżetowej). NIK podniosła, iż zmienione przepisy powinny określać przesłanki dopuszczające możliwość zwiększenia planowanych kosztów funduszu bez jednoczesnego adekwatnego zwiększenia prognozowanych przychodów (przesłanki dopuszczające możliwość jednoczesnego zwiększenia planowanych kosztów i zmniejszenia prognozowanego stanu środków funduszu na koniec roku).

Współpraca z organami powołanymi do ścigania przestępstw, wykroczeń lub innych czynów, za które przewidziana jest odpowiedzialność ustawowa

Najwyższa Izba Kontroli w 2024 r. skierowała do organów powołanych do ścigania przestępstw lub wykroczeń, a także innych czynów, za które przewidziana jest odpowiedzialność ustawowa 172 zawiadomienia, w tym 118 zawiadomień o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa oraz 54 zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia wykroczeń lub innych czynów.

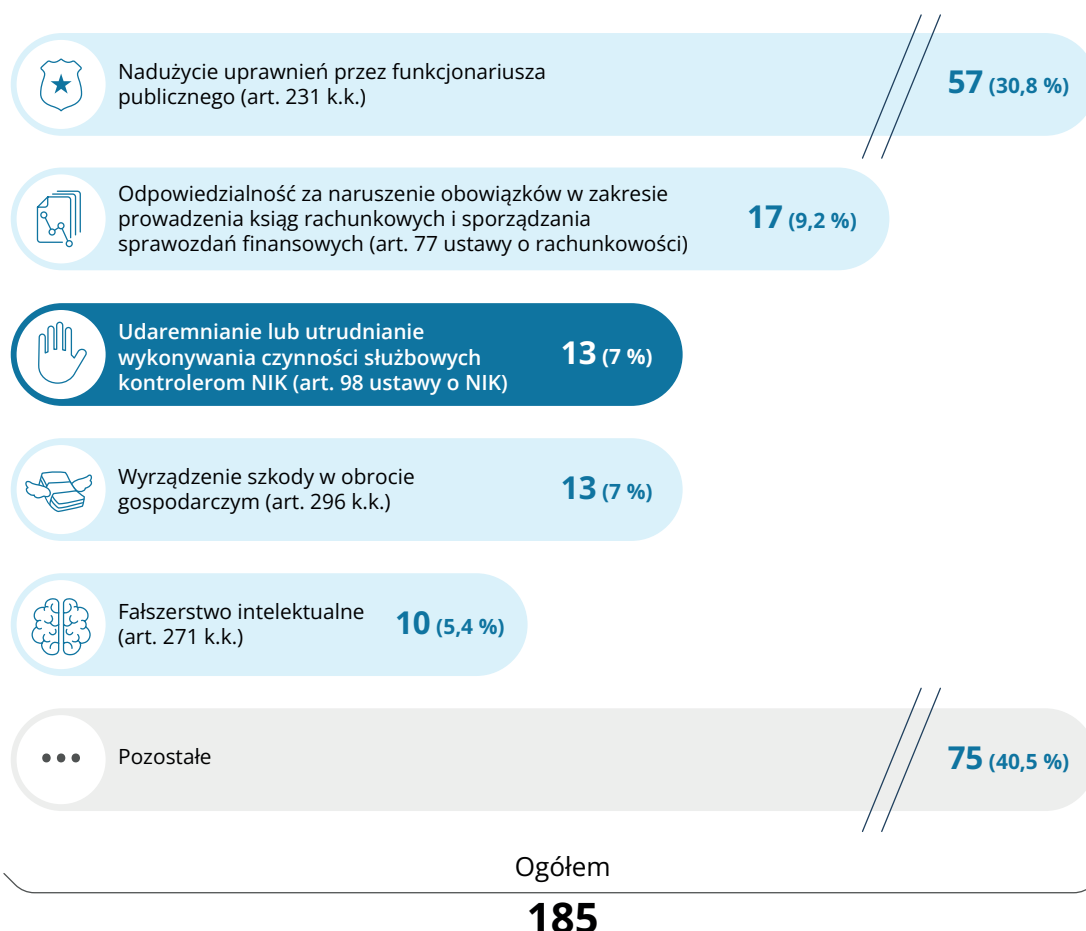
Infografika nr 20. Zawiadomienia skierowane przez NIK do organów powołanych do ścigania przestępstw, wykroczeń lub innych czynów

Zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstw

W 2024 r. NIK skierowała do organów ścigania 118 zawiadomień w sprawie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa. W trakcie postępowań NIK złożyła dziesięć zażaleń na postanowienia o odmowie wszczęcia postępowań karnych oraz 17 zażaleń na postanowienia o umorzeniu postępowań karnych.

Infografika nr 21. Najczęściej wskazywane przez NIK czyny w zawiadomieniach o podejrzeniu popełnienia przestępstw, w tym skarbowych

Na szczególną uwagę zasługuje zawiadomienie, które NIK skierowała do Prokuratury Rejonowej Warszawa-Ochota w Warszawie w związku z posłużeniem się przez nieustalonych co do tożsamości sprawców, podających się za osoby uprawnione, podrobionym dokumentem, w treści którego umieścili odwzorowanie pieczęci Najwyższej Izby Kontroli oraz pieczęci i podpisu Prezesa NIK, wprowadzając w błąd odbiorcę dokumentu, wypełniając tym czynem znamiona przestępstwa, określonego w art. 270 § 1 k.k. W podobnej sprawie NIK skierowała zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej Olsztyn-Północ w Olsztynie w sprawie posłużenia się przez nieustalonego co do tożsamości sprawcę, podającego się za osobą uprawnioną, podrobionym dokumentem, w treści którego umieścił odwzorowanie pieczęci Najwyższej Izby Kontroli wprowadzając w błąd odbiorcę dokumentu, tj. czyn z art. 270 § 1 k.k.

Najwyższa Izba Kontroli zauważyła wzrastającą agresję fizyczną i słowną skierowaną wobec pracowników Izby podczas wykonywania przez nich obowiązków służbowych.

Z tego powodu w 2024 r. NIK skierowała do Prokuratury Okręgowej w Warszawie zawiadomienie w sprawie zastosowania groźby bezprawnej dokonania uszczerbku na zdrowiu i życiu upoważnionych kontrolerów NIK w celu zmuszenia ich do zaniechania

czynności służbowych, związanych z kontrolą funkcjonowania Funduszu Sprawiedliwości, co miało na celu również utrudnienie dokonania oględzin prowadzonej przez kontrolowany podmiot inwestycji, tj. o czyn określony w art. 224 § 2 k.k. w zw. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 98 ustawy o NIK w zw. z art. 11 § 2 k.k. W podobnej sprawie NIK złożyła w tym samym czasie również kolejne zawiadomienie w Prokuraturze Okręgowej w Białymstoku w sprawie groźby popełnienia przestępstwa w celu zmuszenia pełniącego funkcję Dyrektora jednej z Delegatur NIK do zaniechania czynności służbowych, związanych z nadzorowanymi i prowadzonymi postępowaniami kontrolnymi, tj. o czyn z art. 224 § 2 k.k.

Zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia wykroczenia lub innego czynu

W 2024 r. w wyniku ustaleń kontrolnych NIK skierowała do właściwych organów 54 zawiadomienia o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia wykroczeń lub innych czynów, za które przewidziana jest odpowiedzialność ustawowa.

W zakończonych postępowaniach:

- 11 osób ukarano karą grzywny w postaci mandatów karnych;
- w dwóch postępowaniach zastosowano środek pozapenalny w postaci pouczenia.

W 2024 r. wpłynęły do NIK informacje o skierowaniu do sądów sześciu wniosków o ukaranie. Ponadto w trzech przypadkach NIK złożyła zażalenia na niewniesienie wniosków o ukaranie.

Zawiadomienia NIK dotyczyły m.in. naruszenia przepisów: prawa budowlanego; ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach; ustawy o miarach; ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; przepisów ustawy Prawo wodne, ustawy o systemie informacji oświatowej; ustawy Prawo atomowe; ustawy o działalności leczniczej, ustawy o odpadach oraz ustawy o ochronie danych osobowych.

Postępowanie w sprawach o uchylenie się od kontroli lub utrudniania jej prowadzenia

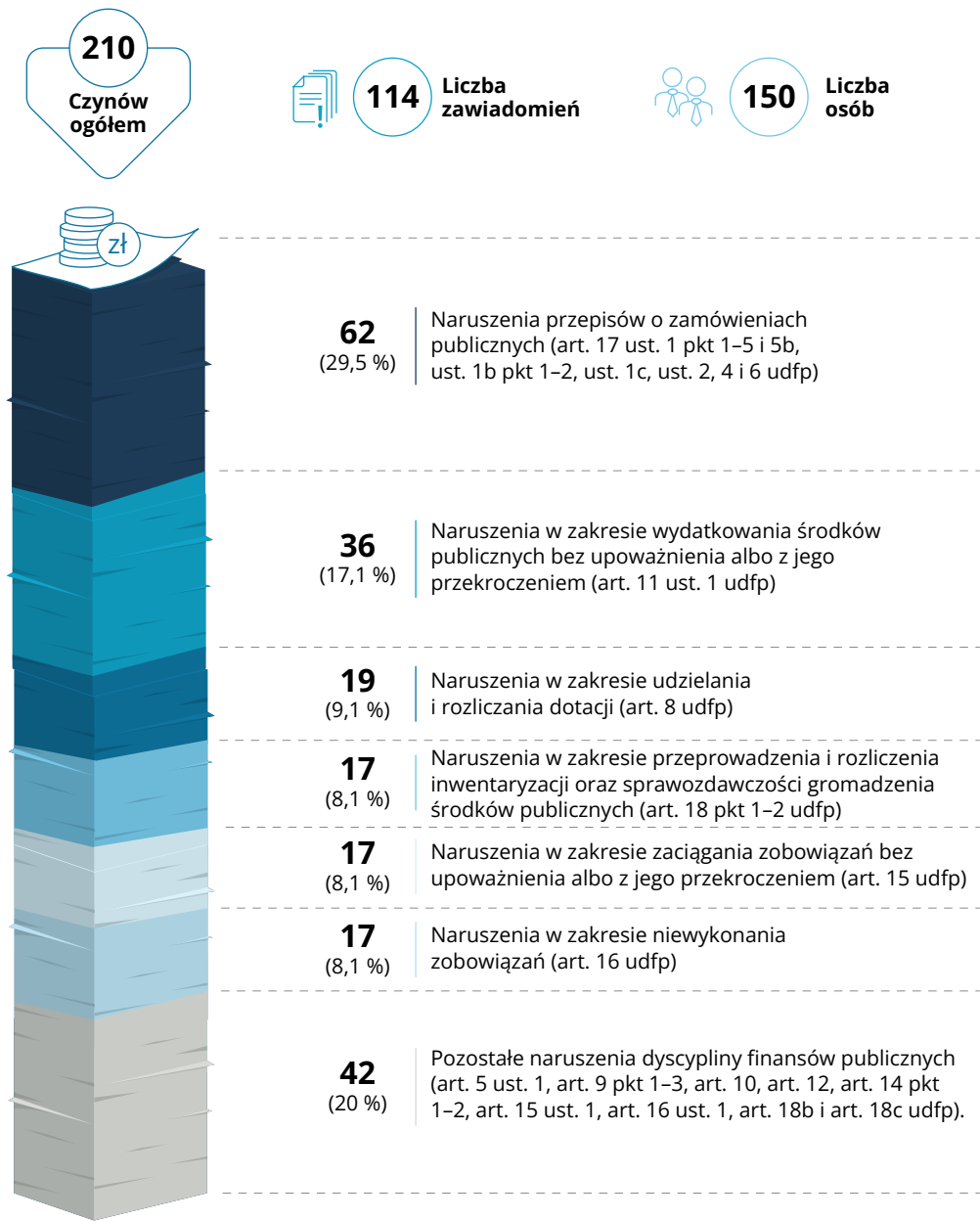
W 2024 r. NIK skierowała do organów ścigania 11 zawiadomień w sprawie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, polegającego na udaremnianiu lub utrudnianiu wykonywania czynności służbowych kontrolerom NIK. We wszystkich sprawach prokuratury wszczęły postępowania. W trakcie postępowań NIK złożyła sześć zażaleń na postanowienia o umorzeniu postępowań. Dwa postępowania zakończyły się umorzeniem.

Zawiadomienia dotyczyły następujących podmiotów: Fundacji Inicjatyw Społecznych „Sapere Aude”, Fundacji Asperit, Fundacji Inicjatyw Młodzieżowych, Ministerstwa Zdrowia, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (dwa zawiadomienia NIK), Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Ministerstwa Obrony Narodowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego w Warszawie oraz Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu.

Oddziaływanie NIK na stan przestrzegania dyscypliny finansów publicznych

W 2024 r. NIK, działając na podstawie art. 63 ust. 3 ustawy o NIK oraz art. 93 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, skierowała do właściwych rzeczników dyscypliny finansów publicznych 114 zawiadomień, które dotyczyły 210 czynów i obejmowały 150 osób.

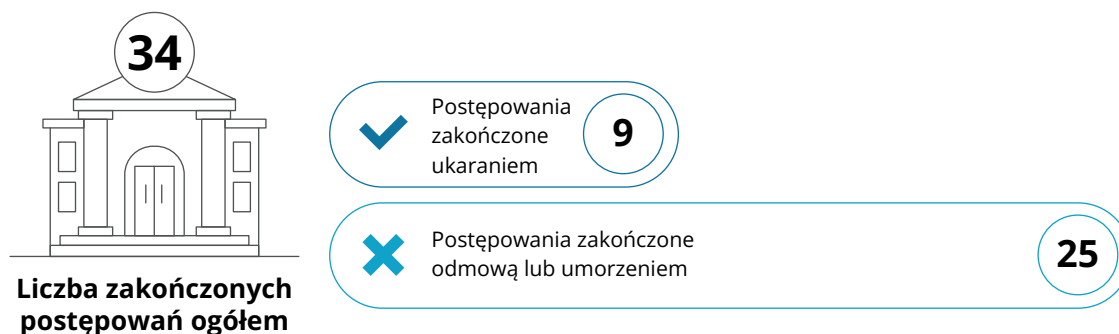
Infografika nr 22. Najczęściej formułowane przez NIK zarzuty w zawiadomieniach o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych

W sprawach wszczętych w 2024 r. na skutek zawiadomień NIK, 79 postępowań przed rzecznikami pozostawało w toku na koniec 2024 r. Zgodnie z informacjami, jakimi dysponuje NIK, w ubiegłym roku rzecznicy dyscypliny finansów publicznych skierowali do komisji

orzekających 17 wniosków o ukaranie wobec 18 osób. W 34 przypadkach rzecznicy dyscypliny finansów publicznych odmówili wszczęcia postępowania wyjaśniającego lub umorzyli toczące się postępowanie wyjaśniające, lecz jednostki organizacyjne NIK skierowały dziewięć zażaleń.

Infografika nr 23. Wyniki postępowań wszczętych w związku z zawiadomieniami skierowanymi do rzeczników dyscypliny finansów publicznych w 2024 r.

Obszary zagrożone korupcją zidentyfikowane podczas kontroli NIK

Najwyższa Izba Kontroli, z uwagi na zakres swoich konstytucyjnych uprawnień, nie zajmuje się zasadniczo zwalczaniem korupcji. Podczas realizowanych kontroli ujawnia natomiast zagrożenia korupcyjne i mechanizmy korupcjogenne w działalności kontrolowanych instytucji publicznych. Najwyższa Izba Kontroli od 2000 r. systematycznie i przy pomocy opracowanej, własnej metodologii bada zagrożenie korupcją.

Istotne w podejściu NIK do problematyki korupcji jest postrzeganie i diagnozowanie korupcji nie w kategoriach „choroby społecznej”, co nierzadko występuje w podejściu naukowym czy publicystycznym, ale jako patologię w gospodarowaniu finansami publicznymi. Szczególne znaczenie ma wykrywanie i ujawnianie mechanizmów korupcjogennych, czyli takich nieprawidłowości, które powodują bądź podwyższają ryzyko korupcji.

Najwyższa Izba Kontroli zidentyfikowała cztery podstawowe mechanizmy korupcjogenne: dowolność postępowania, konflikt interesów, brak wymaganej jawności postępowania oraz brak lub słabość kontroli.

Doświadczenia NIK wskazują, że podwyższonym ryzykiem wystąpienia korupcji zagrożone są w szczególności cztery rodzaje działalności publicznej: wydawanie decyzji uznaniowych przez organy władzy publicznej, przyznawanie przez państwo środków dofinansowania, wykonywanie przez państwo funkcji policyjnych, inspekcyjnych czy kontrolnych oraz wykonywanie działalności na styku interesu publicznego i prywatnego.

W trakcie kontroli realizowanych w 2024 r. NIK zidentyfikowała szereg zagrożeń o charakterze korupcjogennym.

W kontroli doraźnej *Nadzór Ministra Spraw Zagranicznych nad działalnością konsularną* (I/23/001/KST) NIK ujawniła m.in. dowolność postępowania, brak lub słabość kontroli oraz wydawanie decyzji uznaniowych. Sekretarz Stanu wydawał konsulom RP wiążące wytyczne, w których formułował zalecenia oraz żądał udzielania informacji i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym rozstrzygnięć co do istoty spraw załatwianych przez konsula. Naruszało to m.in. Prawo konsularne. Sekretarz Stanu oraz Dyrektor Departamentu Konsularnego, przekraczając swoje uprawnienia i naruszając niezależność konsułów, ustalili uproszczoną procedurę wizową wobec cudzoziemców mających podjąć pracę przy realizacji inwestycji pn. *Olefiny III w Płocku oraz Polimery Police*. Kontrola wykazała również przypadki wpływania na niektórych konsułów RP w zakresie przyspieszania rozpatrywania wniosków wizowych, uzyskiwania pozytywnych rozstrzygnięć procedury wizowej, w tym rewizji decyzji wizowych i wydawania wiz bez osobistego stawiennictwa aplikanta.

Dowolność postępowania oraz brak jawności postępowania NIK zidentyfikowała w trakcie kontroli *Nadzór nad dopuszczeniem i obrotem lekami bez recepty w świetle bezpieczeństwa pacjentów* (P/23/045). W trakcie procedury rozpatrywania wniosków o rejestrację produktów leczniczych sprzedawanych bez recepty (OTC), organizowano na prośbę niektórych firm farmaceutycznych, spotkania z pracownikami Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych zaangażowanymi w proces rozpatrywania tych wniosków. Mogło to zaburzać transparentność tego procesu. Dodatkowo niedokumentowanie w Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych przebiegu tych spotkań i poczynionych w ich trakcie ustaleń, w ocenie NIK skutkowało wystąpieniem mechanizmów korupcjogennych.

Kontrola *Funduszu Wsparcia Kultury* (P/23/024) wykazała m.in. brak jawności postępowania podczas przyznawania wsparcia finansowego. Nie określono sposobu informowania opinii publicznej o rozdysponowaniu środków Funduszu i pomimo dużego zainteresowania w środowisku medialnym oraz artystycznym, nie opublikowano informacji o udzielonym wsparciu. Brak jawności wyniku naboru wniosków oraz brak prawidłowego dokumentowania procesu oceny wniosków tworzyły ryzyko uznaniowości i faworyzowania wybranych beneficjentów. Niezapewnienie odpowiedniej archiwizacji dokumentacji oraz danych przetwarzanych w systemach informatycznych uniemożliwiło pełną weryfikację przebiegu procesu oceny wniosków.

Nieprawidłowości o potencjale korupcjogennym ujawniono w trakcie kontroli dotyczącej *Prawidłowości realizacji zbywania Prawa wieczystego użytkowania nieruchomości gruntowych przez PGE Dystrybucja SA w Lublinie Oddział Warszawa* (1/23/002/KGP). Stwierdzono brak mechanizmów nadzoru w zakresie realizacji umów najmu nieruchomości, a w szczególności z zakresu weryfikacji opłacalności gospodarczej, które w jednym przypadku były skutkiem udostępniania niewykorzystywanych nieruchomości w warunkach z konfliktu interesów. Określone w umowach najmu warunki nie były dla Spółki korzystne. W efekcie w latach 2015–2019 PGE Dystrybucja Oddział Warszawa wynajmowała nieruchomość w Ostrołęce ze stratą wynoszącą niemal 156 tys. zł. Ponadto nieruchomość została nabyta w 2020 r. za kwotę 485 tys. zł przez podmiot, którego

właściciel pozostawał w związku małżeńskim z Kierowniczką Wydziału Administracji w PGE Dystrybucja Rejon Energetyczny Ostrołęka, wyznaczoną w dokumentacji przetargowej do okazania nieruchomości zainteresowanym podmiotom.

Kontrola *Realizacja przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Szczecinie zadań w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi, w tym nadzoru nad tymi zadaniami* (S/23/002/LSZ) wykazała dowolność i brak jawności postępowania. Dotyczyło to działań Centrali KOWR związanych z przedłużeniem umowy dzierżawy nieruchomości rolnych i określeniem powierzchni gruntów, jaka miała zostać wyłączona z jej przedmiotu. Brak było możliwości ustalenia podstaw i motywów rozstrzygnięć sprawy (przyjmując, że każde rozstrzygnięcie uznaniowe powinno być sprawdzalne i możliwe do zweryfikowania pod kątem przesłanek jego wydania) oraz nie była prowadzona dokumentacja wskazująca przesłanki podejmowanych przez Centralę KOWR decyzji.

Mechanizm korupcyjny w postaci konfliktu interesów został zidentyfikowany w trakcie kontroli *Zapewnienie prawidłowego otoczenia prawnego dla efektywnego funkcjonowania Lokalnych Grup Działania* (I/24/001/LOL). Jednym z członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Nasza Ziemia był były minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, poseł na Sejm RP oraz szereg osób z nim powiązanych. Sytuacja, w której osoba pełniąca funkcję ministra, do obowiązków którego należy nadzorowanie systemu wdrażania Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (w tym rozpatrywanie odwołań składanych w ramach konkursu na wybór Lokalnej Strategii Rozwoju), może być jednocześnie członkiem Lokalnej Grupy Działania, poddaje w wątpliwość bezstronność ewentualnych decyzji i działań podejmowanych przez taką osobę. Z kolei w województwie lubelskim jednym z ekspertów, który dokonywał oceny Lokalnej Strategii Rozwoju była osoba blisko służbowo powiązana z Burmistrzem Radzyna Podlaskiego, natomiast syn burmistrza był członkiem jednej z Lokalnych Grup Działania. Skutkiem tych i innych zależności było wydanie przez Wojewodę Lubelskiego postanowienia nadzorczego w sprawie unieważnienia dwóch uchwał Rady Powiatu Radzyńskiego.

Prowadzenie spraw związanych z *Likwidacją Szpitala Tymczasowego przy ul. Rakietowej 33 we Wrocławiu* (I/23/002/LWR) cechowało się brakiem przejrzystości i nieodpowiednią organizacją. Proces ten obejmował przede wszystkim spotkania o charakterze nieformalnym, niepozostawiające wiarygodnych śladów rewizyjnych. Brakowało jednoznacznych umocowań poszczególnych kompetencji w regulacjach wewnętrznych, jak również prowadzenia uporządkowanej i spójnej dokumentacji obejmującej kompleksowo całość prowadzonej sprawy.

Przyznawanie i rozliczanie środków wsparcia finansowego udzielanego przez Instytut Dziedzictwa i Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego oraz realizacja zadań finansowanych lub współfinansowanych z Funduszu Patriotycznego (D/23/511) cechowało się dowolnością postępowania, konfliktem interesów i brakiem oraz słabością kontroli.

NIK ustaliła, że Dyrektor Instytutu uznaniowo przyznał dofinansowanie 19 podmiotom, które w drodze ustaleń ekspertów nie uzyskały dofinansowania. Dyrektor Instytutu nie opracował zasad ustalania wysokości przekazywanych dofinansowań, ustalając je uznaniowo;

nie konsultował z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego składu Panelu Ekspertów oceniających wnioski i arbitralnie wskazywał osoby tam zasiadające; nie opracował szczegółowych kryteriów weryfikujących cel i zasadność zakupu nieruchomości przez podmioty i osoby otrzymujące środki z Funduszu Patriotycznego oraz nie weryfikował rzeczywistego celu i zasadności nabywania nieruchomości przez beneficjentów. Pracownicy Instytutu nie podpisali deklaracji bezstronności, a w latach 2021–2024 przeprowadzili jedynie 12 kontroli, z czego dwie miały charakter pozorny.

Infografika nr 24. Mechanizmy korupcyjne zidentyfikowane w kontrolach NIK

Rozdział III

Współpraca z Sejmem,

instytucjami państwa
i społeczeństwem

Współpraca z Sejmem RP

Współpraca z Senatem RP

Współpraca z pozostałymi instytucjami państwa

Współpraca ze społeczeństwem

1. Współpraca z Sejmem RP

Pozycja prawna Najwyższej Izby Kontroli i jej relacja z Sejmem RP

Współpraca z Sejmem RP zajmuje szczególne miejsce w działalności Najwyższej Izby Kontroli. Konstytucja RP sytuuje NIK jako organ niezależny zarówno od władzy wykonawczej, jak i władzy sądowniczej. Zgodnie z art. 202 ust. 3 Konstytucji (i odpowiednio art. 1 ust. 2 ustawy o NIK) Najwyższa Izba Kontroli podlega Sejmowi. Podległość ta nie oznacza jednak organizacyjnego podporządkowania NIK Sejmowi. Jest to więc ustrojowo-prawna i odnosi się do kilku odrębnych obszarów. Podległość personalna polega m.in. na tym, że to Sejm powołuje i odwołuje Prezesa NIK na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów – bezwzględną większością głosów. Marszałek Sejmu posiada uprawnienie do nadawania NIK, w drodze zarządzenia, statutu określającego organizację wewnętrzną NIK oraz określa wymagane kwalifikacje, zasady wynagradzania oraz tabele stanowisk pracowników Izby. Elementem podległości NIK wobec Sejmu jest zlecenie przez Marszałka Sejmu, audytu gospodarki finansowej NIK przeprowadzanego przez zewnętrznego audytora, nie rzadziej niż raz na trzy lata.

W 2024 r. Marszałek Sejmu zlecił podmiotowi wybranemu zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych przeprowadzenie czynności audytowych obejmujących okres od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r.¹⁷

Podległość NIK Sejmowi nie wpływa na zasadę niezależności NIK w dokonywaniu ustaleń kontrolnych oraz formułowaniu ocen kontrolowanego obszaru.

Podległość dotycząca elementów procesu kontrolnego przejawia się m.in. w tym, że Sejm jako jedyny organ w państwie może zlecać Izbie podjęcie kontroli. Jednym z podstawowych celów działalności kontrolnej NIK jest przekazywanie Sejmowi wiedzy o stanie państwa i finansów publicznych oraz udokumentowanej, rzetelnej i obiektywnej informacji o działalności organów państwowych. To Sejm jest pierwszym adresatem informacji o wynikach kontroli: rzetelne i fachowe informacje NIK o stanie spraw publicznych i o działalności organów państwowych umożliwiają Sejmowi dokonanie ich oceny. Realizacja kontroli przez NIK oraz obowiązku informacyjnego wzmacnia funkcję kontrolną Sejmu wobec Rady Ministrów.

W 2024 r. NIK, stosownie do art. 7 ustawy o NIK, przedłożyła Sejmowi RP *Analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku, Sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku* oraz 102 informacje o wynikach kontroli, w tym informacje o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa i informacje o wynikach kontroli planowych i doraźnych.

¹⁷ Szerzej: w rozdziale V. *Budżet Najwyższej Izby Kontroli za rok 2024*.

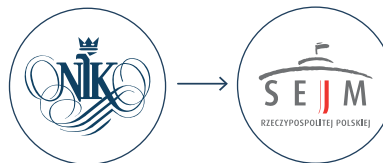
Infografika nr 25. Liczba dokumentów przedłożonych Sejmowi RP w 2024 r.

Analiza wykonania budżetu państwa
i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku

1

Sprawozdanie z działalności
Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku

1

Informacje o wynikach kontroli:

wykonania budżetu państwa

46 (44,2 %)

kontroli planowych

53 (50,9 %)

kontroli doraźnych

3 (2,9 %)

104
Ogółem

Kontrole na zlecenie Marszałka Sejmu i jego organów

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy o NIK, Izba ma obowiązek przeprowadzać kontrole na zlecenie Sejmu lub jego organów. W 2024 r. NIK otrzymała dwa zlecenia kontroli: od Sejmu RP i od Marszałka Sejmu RP.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, uchwałą z dnia 26 lipca 2024 r.¹⁸ zlecił NIK przeprowadzenie kontroli działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie realizacji konstytucyjnych i ustawowych obowiązków stania na straży wolności słowa, prawa do informacji, interesu publicznego w radiofonii i telewizji oraz zapewnienia otwartego i pluralistycznego charakteru radiofonii i telewizji w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 30 czerwca 2024 r.

NIK, realizując przywołaną uchwałę Sejmu RP, w 2024 r. wprowadziła do *Planu pracy NIK na 2024 rok* kontrolę *Realizacja zadań przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji oraz Radę Mediów Narodowych (P/24/096)* i rozpoczęła czynności kontrolne¹⁹.

Marszałek Sejmu RP, korzystając z ustawowych uprawnień, w dniu 14 marca 2024 r. zlecił²⁰ NIK przeprowadzenie kontroli finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem finansowania Kościoła katolickiego. NIK wprowadziła tę kontrolę do *Planu pracy NIK na 2024 rok* jako kontrolę koordynowaną *Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych*

18 Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 lipca 2024 r. w sprawie zlecenia Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenia kontroli działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie realizacji konstytucyjnych i ustawowych obowiązków stania na straży wolności słowa, prawa do informacji, interesu publicznego w radiofonii i telewizji oraz zapewnienia otwartego i pluralistycznego charakteru radiofonii i telewizji (M.P. poz. 735).

19 Według stanu na dzień opracowania projektu sprawozdania zostało wysłane wystąpienie pokontrolne do Przewodniczącego KRRiT.

20 Zlecenie Marszałka Sejmu RP Szymona Hołowni z dnia 14 marca 2024 r. sygn.SH.1800.19.2024.

związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne (P/24/095). NIK objęła kontrolą m.in. wydatki z Funduszu Kościelnego, środki wydatkowane w ramach dotacji, dofinansowań oraz inne formy wsparcia i finansowania ze środków publicznych. Zebrano także dane m.in. na temat środków wydatkowanych w ramach subwencji oświatowej na finansowanie nauki religii oraz na utrzymanie i wynagrodzenia kapelanów zatrudnionych w służbach, inspekcjach i strażach, a także na temat ulg, zwolnień i preferencji podatkowych oraz celnych stosowanych względem kościołów i innych związków wyznaniowych

Współpraca z Komisją do Spraw Kontroli Państwowej

Najwyższa Izba Kontroli ściśle współpracuje z sejmową Komisją do Spraw Kontroli Państwowej. Zgodnie z regulaminem Sejmu Komisja m.in. opiniuje budżet Najwyższej Izby Kontroli, zgłasza propozycje tematów kontroli do planu pracy NIK, rekomenduje tematy kontroli zgłaszane przez inne komisje sejmowe, opiniuje sprawozdanie z działalności NIK.

Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Komisji do Spraw Kontroli Państwowej informacje o wynikach kontroli, a ważniejsze z nich są prezentowane podczas posiedzeń Komisji. W 2024 r. Przedstawiciele NIK uczestniczyli w 14 posiedzeniach Komisji, podczas których m.in. przedstawili szczegółowe informacje o wynikach kontroli, informacje Prezesa NIK dotyczące *Sprawozdania z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku*, *Planu pracy NIK na 2025 rok* i *Sprawozdania rocznego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego dotyczącego wykonania budżetu Unii Europejskiej w 2022 roku*.

Istotne dla funkcjonowania NIK są opinie wydane przez Komisję do Spraw Kontroli Państwowej. W 2024 r. Komisja zaopiniowała:

- dla Marszałka Sejmu 12 wniosków Prezesa NIK o powołanie na członków Kolegium NIK oraz projekt *Statutu Najwyższej Izby Kontroli*;
- dla Prezydium Sejmu RP *Sprawozdanie z działalności NIK w 2023 roku*, zapoznając się uprzednio z opiniami pozostałych komisji sejmowych;
- dla Komisji Finansów Publicznych *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r.* oraz rządowy projekt budżetu na rok 2025 (w zakresie części budżetowej 07 – Najwyższa Izba Kontroli).

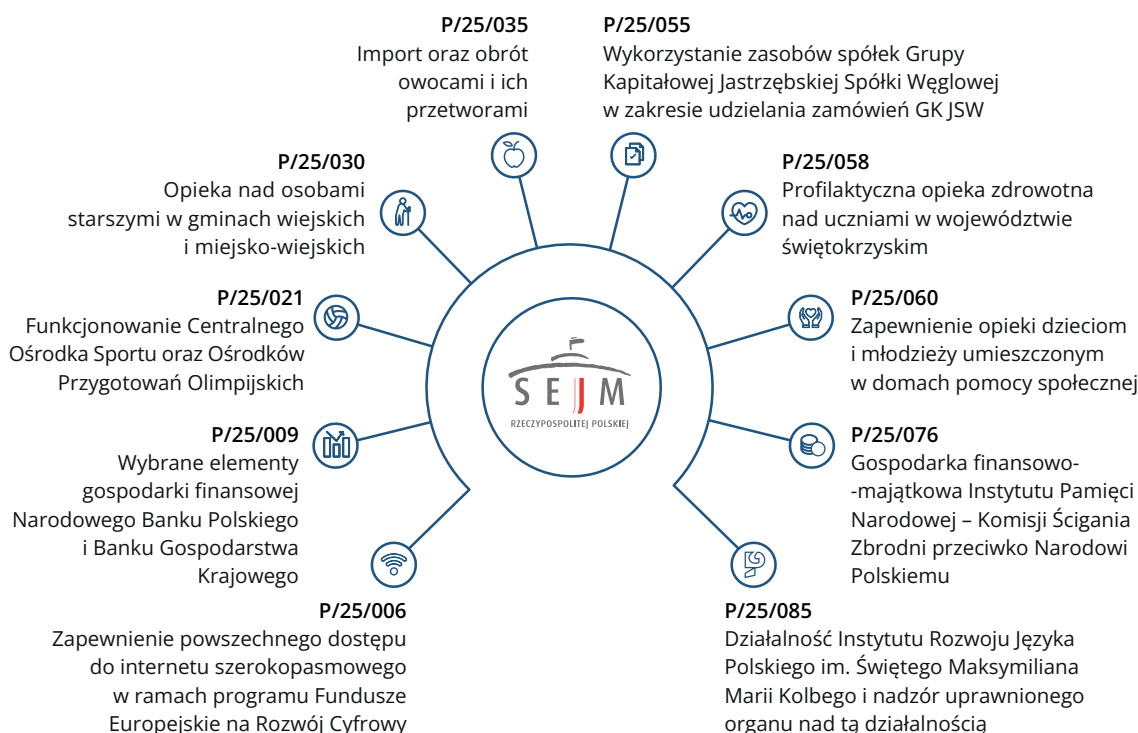
Propozycje kontroli do planu pracy NIK

W 2024 r., w trakcie prac nad *Planem pracy NIK na 2025 rok*, 17 komisji sejmowych zgłosiło 104 sugestie tematów kontroli. Analiza tych sugestii wykazała, że 42 zaproponowane tematy kontroli zostały zrealizowane w trzech ostatnich latach lub są w trakcie realizacji, albo zostały uwzględnione w *Planie pracy NIK na 2024 rok*. Po zapoznaniu się z merytorycznymi uzasadnieniami NIK, Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej zarekomendowała 46 tematów do realizacji w formie kontroli planowych i doraźnych. NIK przyjęła do realizacji w *Planie pracy NIK na rok 2025* w całości lub w części dziesięć zarekomendowanych tematów kontroli.

Część sugestii NIK realizowała w 2024 r. w formie kontroli doraźnych m.in. *Zawarcie i realizacja umowy o utworzenie instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięć i Tożsamość” im. Św. Jana Pawła II* (S/24/005/LRZ) oraz *Finansowanie działalności domów pomocy społecznej* (D/24/514).

Pozostałe zgłoszone sugestie tematów kontroli są przedmiotem dalszych analiz NIK i mogą zostać uwzględnione w planach pracy na kolejne lata lub zrealizowane w ramach kolejnych kontroli doraźnych.

Infografika nr 26. Tematy kontroli w *Planie pracy NIK na 2025 rok* uwzględniające sugestie kontroli zgłoszone przez Sejm RP w 2024 r.

Współpraca z komisjami Sejmu RP i zespołami parlamentarnymi

W 2024 r. do NIK wpłynęły z Sejmu RP 1293 zaproszenia. Przedstawiciele NIK wzięli udział w 599 posiedzeniach komisji i podkomisji sejmowych, prezentując m.in. informacje o wynikach kontroli, w tym niejawnych, oraz ustalenia kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. Udział przedstawicieli NIK w pracach komisji i podkomisji związany był również z procesem legislacyjnym oraz dyskusjami nad dokumentami i analizami będącymi przedmiotem obrad komisji.

Przykładowo, po publikacji wyników kontroli *Prawidłowość zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego finansowania zadań publicznych* (P/23/049) przedstawiciele NIK omawiali ustalenia na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Efektem zrealizowanej kontroli była zmiana ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Nowy akt prawny – ustawa z dnia 1 października 2024 r. o dochodach samorządu terytorialnego²¹ – ma wzmocnić finanse jednostek samorządu terytorialnego i uniezależnić je od decyzji zapadających w administracji rządowej.

²¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1572.

Podczas spotkań zespołów parlamentarnych wykorzystywane były m.in. ustalenia kontroli NIK. Przedstawiciele NIK w 2024 r. brali udział w pracach siedmiu zespołów parlamentarnych działających w Sejmie RP.

2. Współpraca z Senatem RP

W 2024 r. w ramach prac nad przygotowaniem *Planu pracy NIK na 2025 rok* Marszałek Senatu RP przesłała do NIK 22 sugestie tematów kontroli. NIK przyjęła do realizacji trzy, które zaplanowano zrealizować w kontrolach, tj.: *Osiągnięcie zdolności do realizacji zadań przez Wojska Obrony Terytorialnej* (P/25/024), *Działalność stadnin koni w Michałowie i Janowie Podlaskim* (P/25/062) oraz *Gospodarka finansowo-majątkowa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (P/25/076).

Przedstawiciele NIK uczestniczyli w 2024 r. w 14 posiedzeniach komisji Senatu RP. Udział przedstawicieli NIK w posiedzeniach dotyczył przede wszystkim kwestii legislacyjnych procedowanych przez komisje senackie oraz rozpatrywania innych dokumentów i materiałów przygotowanych na potrzeby komisji.

3. Współpraca z pozostałymi instytucjami państwa

Wypełniając swoje konstytucyjne i ustawowe zadania, NIK współpracuje z licznymi instytucjami państwa, w tym organami kontroli, rewizji i inspekcji.

Na wniosek NIK do *Planu pracy NIK na 2025 rok* Prezydent RP zgłosił cztery sugestie tematów kontroli. NIK zrealizuje jedną z nich w ramach kontroli planowej *Opieka okołoporodowa* (P/25/061).

Prezes Rady Ministrów zgłosił 10 sugestii tematów kontroli, z czego jeden temat zostanie zrealizowany w kontroli planowej *Opieka nad osobami starszymi w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich* (P/25/030).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił do *Planu pracy NIK na 2025 rok* 19 sugestii tematów kontroli. Jedną z sugestii, która jest zbieżna z sugestią Prezydenta RP, NIK zrealizuje w ramach kontroli planowej *Opieka okołoporodowa* (P/25/061).

Podobnie jak w przypadku sugestii zgłoszonych przez sejmowe i senackie komisje, propozycje tematów kontroli, które nie zostaną zrealizowane w postaci kontroli planowych będą przedmiotem dalszych analiz NIK i mogą zostać zrealizowane jako kontrole doraźne.

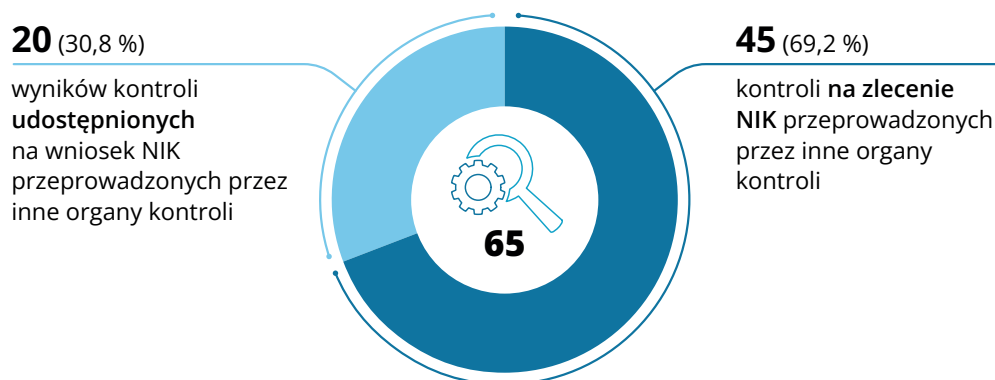
Współpraca z innymi organami kontroli, rewizji i inspekcji

Usytuowanie NIK wśród konstytucyjnych organów państwa jako naczelnego organu kontroli państwowej daje jej szczególne uprawnienia wobec innych organów kontroli, rewizji i inspekcji. Organy te, działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym, współpracują z NIK i są zobowiązane do :

- 1) udostępniania NIK, na jej wniosek, wyników kontroli przeprowadzonych przez te organy,
- 2) przeprowadzania określonych kontroli wspólnie pod kierownictwem NIK,
- 3) przeprowadzania kontroli doraźnych na zlecenie NIK.

Szczególnie istotna dla działalności NIK jest możliwość zlecenia kontroli organom wyspecjalizowanym w badaniu określonej problematyki. I taka forma współpracy, podobnie jak w latach ubiegłych, dominowała w 2024 r. NIK zleciła innym organom kontroli, rewizji i inspekcji 65 kontroli.

Infografika nr 27. Zakres współpracy NIK z organami kontroli, rewizji i inspekcji w 2024 r.

Zlecając kontrole innym organom w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, Izba współpracowała z urzędami i instytucjami państwowymi, do których kompetencji należą sprawy związane m.in. z nadzorem i inspekcją. W 2024 r. współpraca taka została podjęta m.in. z inspekcją farmaceutyczną, nadzorem budowlanym, inspekcją sanitarną, strażą pożarną, inspekcją ochrony środowiska, lokalnymi strażami miejskimi, Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Przykłady takiego współdziałania wystąpiły m.in. w kontrolach: *Nadzór nad dopuszczeniem i obrotem lekami bez recepty w świetle bezpieczeństwa pacjentów* (P/23/045), *Postępowanie z olejami odpadowymi* (P/24/040), *Funkcjonowanie publicznych uczelni muzycznych* (P/24/090), *Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych* (P/24/093), *Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania* (P/24/082), *Funkcjonowanie i realizacja zadań przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Żywcu* (S/23/004/LKA), *Działalność gminnych ośrodków kultury w województwie kujawsko-pomorskim* (S/24/007/LBY).

Najwyższa Izba Kontroli współpracuje również z organami kontroli, rewizji i inspekcji niebędącymi w strukturze administracji rządowej czy samorządowej, doraźnie lub na podstawie zawieranych porozumień. Współpracę tę NIK postrzega jako istotny element wspomagania realizacji zadań kontrolnych, zwłaszcza w obszarze badań specjalistycznych.

Najwyższa Izba Kontroli może także przeprowadzać kontrole wspólnie z naczelnymi organami kontroli Wspólnot Europejskich oraz naczelnymi organami kontroli innych państw²².

²² Więcej na ten temat w rozdziale IV: *Współpraca NIK z partnerami zagranicznymi*.

4. Współpraca ze społeczeństwem

Najwyższa Izba Kontroli od lat kładzie nacisk na promowanie idei wykorzystania w procedurach kontrolnych wiedzy i informacji płynących od interesariuszy (obywateli). Idea ta oparta jest na uzasadnionym przekonaniu o potencjale tkwiącym m.in. w nadsyłanej do NIK korespondencji.

Obok stosowania wypracowanych rozwiązań, NIK na bieżąco rozpoznaje nowe obszary, dokumenty i porozumienia, które mogłyby dodatkowo unowocześnić obecne podejście, uznając istotność implementacji ich zapisów, jak np. przyjętej w marcu 2024 r. w Limie *Deklaracji o promowaniu partycypacji obywateli oraz angażowaniu społeczeństwa obywatelskiego w prace Naczelnych Organów Kontroli (NOK)*. Dokument ten został podpisany w Limie, w Peru, w trakcie pierwszego spotkania Grupy Roboczej INTOSAI ds. promocji partycypacji obywateli oraz angażowania społeczeństwa obywatelskiego we współpracę z NOK. Deklaracja jest kolejnym dokumentem, który wpisuje się w rekomendowaną przez INTOSAI (a także ONZ) rozbudowę współpracy z interesariuszami, wśród których szczególne miejsce zajmują interesariusze indywidualni – obywatele, a także społeczeństwo obywatelskie i jego organizacje.

NIK dochowuje zarówno wewnętrznych regulacji, jak i międzynarodowych standardów, dotyczących szeroko pojętej komunikacji NOK-ów z obywatelami oraz wykorzystywania ich wiedzy w bieżącej pracy. Jednym z ważniejszych aspektów tej współpracy jest angażowanie obywateli (w tym m.in. organizacji społeczeństwa obywatelskiego) w proces kontrolny, które to zaangażowanie ma różną intensywność, może przyjąć różną formę i może mieć miejsce na różnych etapach kontroli (łącznie z planowaniem).

Skargi i wnioski oraz wnioski o przeprowadzenie kontroli

Konstytucja RP gwarantuje każdemu obywatelowi prawo do składania skarg, wniosków oraz petycji. Zasady ich rozpatrywania regulują akty prawne rangi ustawowej²³, oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków²⁴, a także przepisy wewnętrzne NIK.

W 2024 r. do NIK przesłano 7 577 skarg, wniosków oraz wniosków o przeprowadzenie kontroli, które złożyły się na 3 322 nowo utworzone sprawy oraz w części dotyczyły spraw zgłoszonych w latach wcześniejszych. Wnioskodawcami spraw zainicjowanych w 2024 r. w większości były osoby prywatne (92,1 %) ²⁵. Jak co roku wnioski wpłynęły także m.in. od parlamentarzystów²⁶, organizacji społecznych (w tym m.in. ekologicznych), samorządowców oraz od szefów instytucji i podmiotów publicznych. Parlamentarzyści złożyli także 14 odrębnych wniosków o udostępnienie informacji publicznej. W 2024 r.

²³ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2024 r. poz. 572) oraz ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) – dalej: ustawa o petycjach.

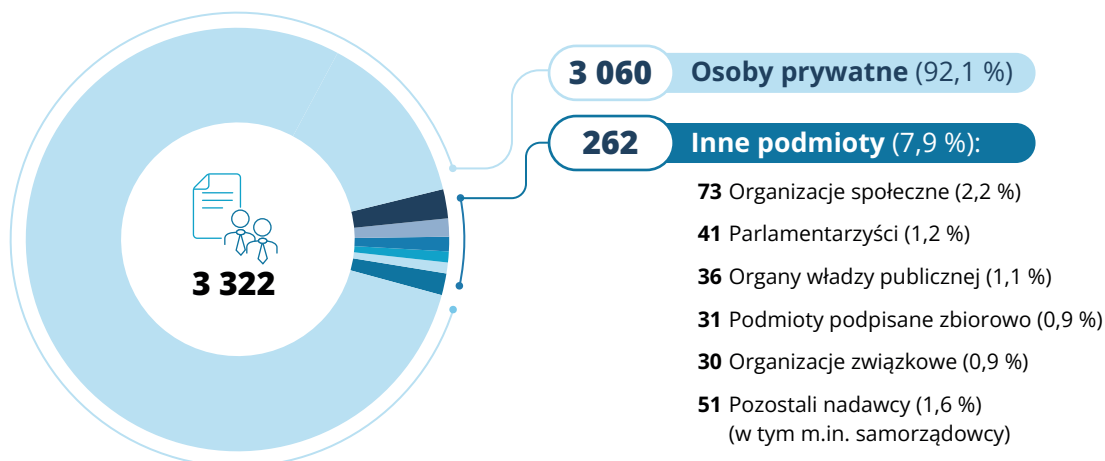
²⁴ Dz. U. 2002 Nr 5, poz. 46.

²⁵ Wśród spraw zainicjowanych przez osoby prywatne 78,6 % stanowiła korespondencja imienna, zaś 13,5 % korespondencja anonimowa (w odniesieniu do ogółu wniosków).

²⁶ Wśród 41 spraw był jeden wspólny wniosek Posłów do PE i na Sejm RP.

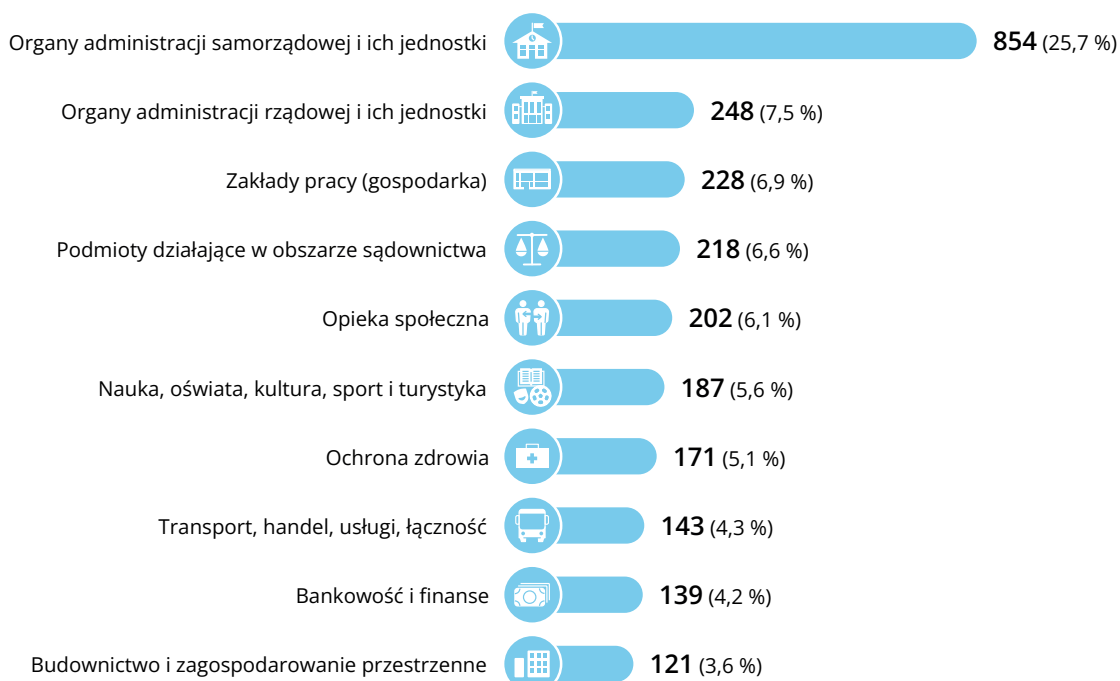
nie skierowano do NIK petycji, dla której NIK byłaby podmiotem właściwym. Żadne pismo skierowane do NIK nie spełniało jednocześnie wymogów: ustawy o petycjach oraz pozostawania w kompetencjach NIK.

Infografika nr 28. Autorzy spraw zainicjowanych w 2024 r.

Autorzy spraw zainicjowanych w 2024 r. najczęściej wskazywali na potencjalne nieprawidłowości w funkcjonowaniu administracji, zarówno samorządowej (organów lub ich jednostek), jak i rządowej. Znaczny odsetek spraw związanych z innymi podmiotami przedstawiał z kolei m.in. kwestie dotyczące sądownictwa, opieki społecznej i ochrony zdrowia, a także działania pracodawców i funkcjonowania zakładów pracy.

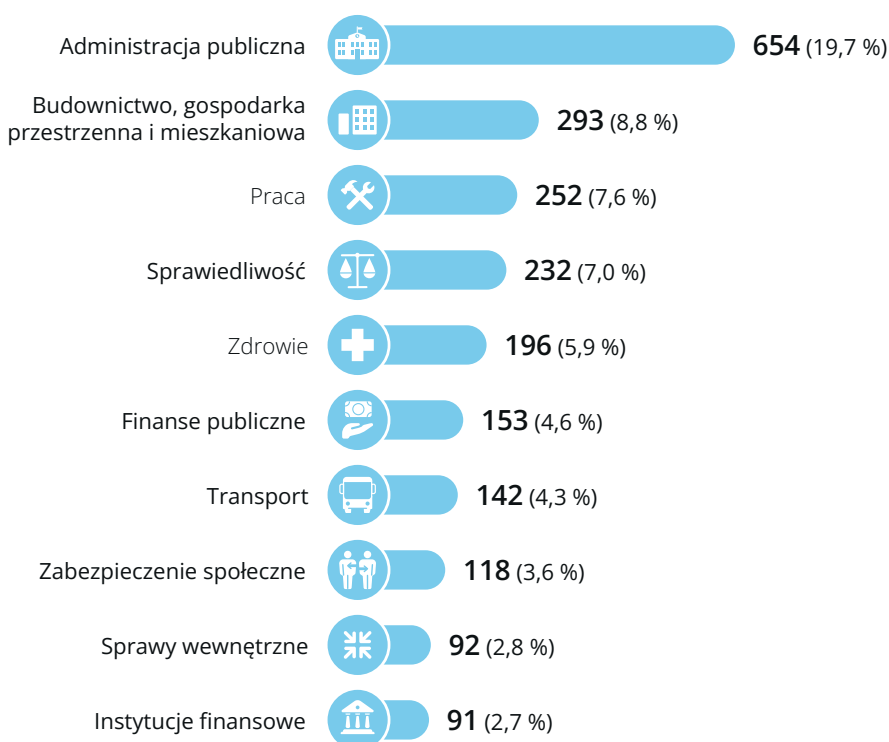
Infografika nr 29. Wybrane podmioty (działające we wskazanych obszarach), w stosunku do działalności których autorzy spraw najczęściej wnosili pisma o przeprowadzenie kontroli

Wnioski o przeprowadzenie kontroli dotyczyły niemal wszystkich sfer działania państwa: od funkcjonowania administracji publicznej, przez obszary budownictwa, warunków pracy i płacy, zdrowia, aż po kwestie dotyczące zabezpieczenia społecznego i spraw wewnętrznych.

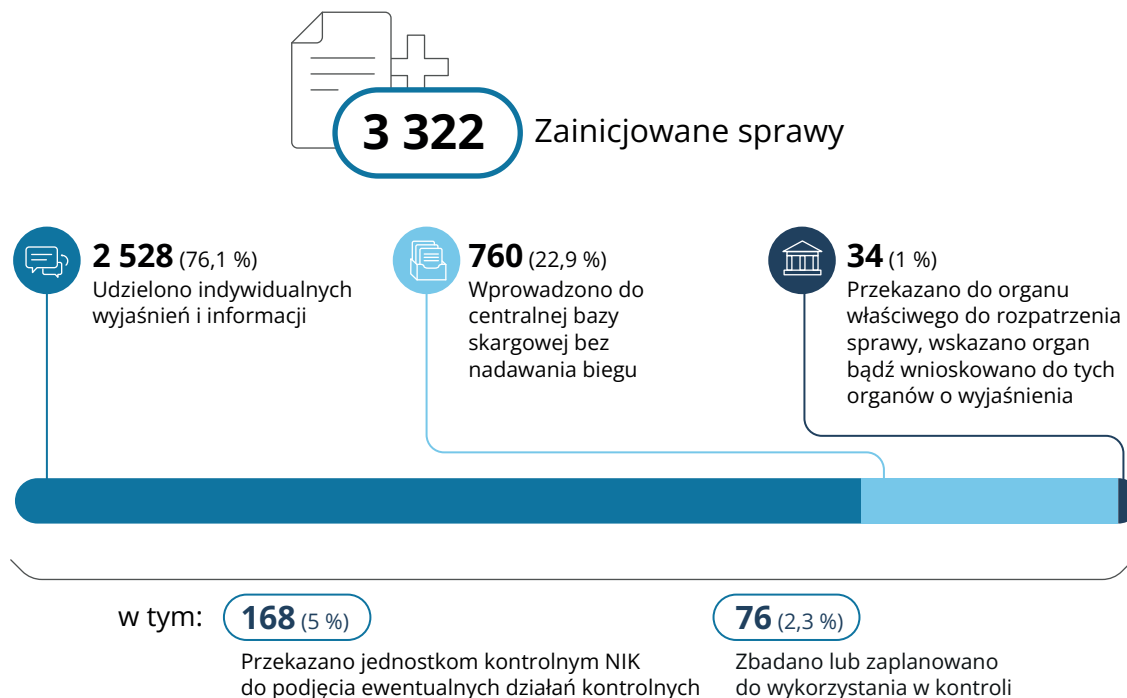
W 2024 r. nadesłano do NIK także materiały minimalnie tylko powiązane z kompetencjami NIK lub wręcz wykraczające poza obszar jej ustawowych uprawnień kontrolnych (np. sprawy dotyczące merytorycznego obszaru działania sądów), co może wskazywać na postrzeganie NIK jako instytucji zaufania publicznego.

Infografika nr 30. Sprawy nadesłane do NIK w 2024 r. według głównych obszarów problemowych

Wszystkie płynące od obywateli sygnały o nieprawidłowościach są przez NIK traktowane jako ważny element współdziałania z interesariuszami i gromadzenia wiedzy o występujących problemach. Każda skarga, wniosek, bądź wniosek o przeprowadzenie kontroli są poddawane w NIK dokładnej analizie, ze szczególnym uwzględnieniem ustawowych kompetencji kontrolnych NIK. Analiza stanowi podstawę wyboru dalszego sposobu procedowania spraw, w tym ich ewentualnego wykorzystania w pracach analitycznych lub kontrolnych NIK.

Infografika nr 31. Sposoby rozpatrywania spraw zainicjowanych w 2024 r.

Proces analizy prowadzącej do możliwości zbadania sprawy w ramach kontroli jest kilkietapowy. Pierwszy etap odbywa się podczas bieżącego rozpatrywania korespondencji, drugi i dalsze związane są z planowaniem pracy NIK na kolejny rok oraz przygotowywaniem kontroli doraźnych. W ślad za tym, w 2024 r. przeprowadzono łącznie 176 analiz i kwerend zgromadzonego materiału skargowo-wnioskowego na potrzeby procedur analitycznych i kontrolnych, prowadzonych przez departamenty i delegatury NIK. W efekcie tych analiz do dalszego wykorzystania kontrolnym jednostkom organizacyjnym NIK przekazano 808 skarg, wniosków i wniosków o przeprowadzenie kontroli (zarówno najnowszych – zainicjowanych w 2024 r., jak i nadesłanych do NIK w latach wcześniejszych). W 2024 r., w 118 kontrolach 27 jednostek kontrolnych NIK wykorzystało²⁷ lub zadeklarowało wykorzystanie 289 spraw.

²⁷ W sposób pośredni lub bezpośredni.

Infografika nr 32. Przykłady kontroli podjętych lub zakończonych w 2024 r., w których wykorzystano skargi, wnioski lub wnioski o przeprowadzenie kontroli

I/24/001/KST

Gospodarka finansowa i działalność Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Potencjalne nieprawidłowości opisane w nadesłanej korespondencji skargowo-wnioskowej

W materiale skargowym wskazano na potencjalne nieprawidłowości związane z rosnącym zadłużeniem IPiN, zaciąganiem pożyczek w parabankach oraz z nieprawidłową polityką kadrową i płacową. Poinformowano również o podejrzeniach dot. zamówień publicznych i konkursów ofert na zamówienia świadczeń zdrowotnych.

Ustalenia kontroli wykorzystującej materiał skargowo-wnioskowy

Kontrola potwierdziła liczne nieprawidłowości związane z zarządzaniem Instytutem oraz prowadzoną gospodarką finansową. Za niegospodarne NIK uznała wydłużenie okresu kredytowania, a następnie zamianę kredytu bankowego na pożyczkę w instytucji pozabankowej, ponieważ podwyższyło to marżę, a w konsekwencji koszty finansowe. Wskazano także na nierzetelne przeprowadzanie konkursów o udzielanie świadczeń zdrowotnych oraz na udzielanie zamówień z naruszeniem przepisów ustawy o działalności leczniczej oraz przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.

P/23/065

Organizacja III Igrzysk Europejskich

Potencjalne nieprawidłowości opisane w nadesłanej korespondencji skargowo-wnioskowej

We wniosku jako potencjalne nieprawidłowości wskazano obszary w działalności zarówno spółki celowej Igrzyska Europejskie 2023 Sp. z o.o., jak i sprawowanie nadzoru właścicielskiego przez jej wspólników.

Opisano podejmowanie przedsięwzięć bez rzetelnego przygotowania (brak analiz ekonomicznych, brak oszacowania niezbędnych środków, nieuwzględnienie występujących ryzyk), niezapewnienie profesjonalnego i skutecznego wykonania zadań oraz gospodarowanie majątkiem niezgodnie z celami statutowymi.

Ustalenia kontroli wykorzystującej materiał skargowo-wnioskowy

W toku kontroli stwierdzono liczne nieprawidłowości, w tym związane bezpośrednio z zakresem skargi. Kontrola m.in. potwierdziła, że organizacja III Igrzysk Europejskich 2023 nie przebiegała w pełni prawidłowo.

W działalności powołanej spółki celowej stwierdzono liczne nieprawidłowości, dotyczące m.in. niedochowania należytej staranności przy negocjacji kursu euro, co skutkowało zawyżeniem niektórych płatności o 2,5 mln zł, naruszenia przepisów prawa lub nierzetelne działania przy udzielaniu zamówień publicznych na łączną kwotę 123,4 mln zł, opóźnień w rozliczeniach z kontrahentami na kwotę 53,9 mln zł. Ustalone finansowe rezultaty kontroli wyniosły łącznie 226,5 mln zł.

D/23/505

Udzielanie, wykorzystanie i rozliczanie środków wsparcia finansowego z wybranych programów realizowanych przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Potencjalne nieprawidłowości opisane w nadesłanej korespondencji skargowo-wnioskowej

Przekazane do NIK skargi w sprawie NIW-CRSO wskazywały na potencjalne mechanizmy korupcyjne, brak zachowania zasad transparentności podczas przyznawania dofinansowania, brak równego traktowania wnioskodawców, nierzetelne oceny wniosków, a także połączenia osobowe pomiędzy pracownikami bądź członkami organów NIW-CRSO a wnioskodawcami.

Ustalenia kontroli wykorzystującej materiał skargowo-wnioskowy

Kontrola w NIW-CRSO wykazała liczne nieprawidłowości organizacyjne i zarządcze. W zbadanym zakresie procesy oceny wniosków, wyłaniania projektów do dofinansowania, a także ich weryfikacji i rozliczania były nierzetelne, a w niektórych przypadkach niezgodne z prawem, niecelowe lub niegospodarne oraz zagrożone czynnikami korupcyjnymi.

W dodatku znaczna część nieprawidłowości miała charakter stale utrzymujących się dysfunkcji. NIK stwierdziła również szereg negatywnych zjawisk w działalności znacznej części badanych beneficjentów – fundacji lub stowarzyszeń uzyskujących środki z Narodowego Instytutu Wolności.

K/24/001/LGD

Wykonanie wniosków pokontrolnych sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym NIK sporządzonym po kontroli P/23/062 „Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych” przeprowadzonej w Słowińskim Parku Narodowym

Potencjalne nieprawidłowości

opisane w nadesłanej korespondencji skargowo-wnioskowej

W korespondencji wskazano na podejrzenie dotyczące niewykonania wniosku pokontrolnego NIK, dotyczącego zatrudnienia na stanowisku zastępcy Dyrektora Słowińskiego Parku Narodowego pracownika posiadającego odpowiednie kwalifikacje.

Ustalenia kontroli

wykorzystującej materiał skargowo-wnioskowy

Kontrola NIK potwierdziła okoliczności wskazane w nadesłanej skardze. Pomimo poinformowania NIK w grudniu 2023 r. o niezwłocznym przystąpieniu do realizacji wniosku po kontroli P/23/062, zajmujący stanowisko zastępcy Dyrektora Parku ds. Ochrony Przyrody, Ekosystemów Wodnych i Administracji Słowińskiego Parku Narodowego został przeniesiony na inne, niższe stanowisko dopiero w lutym 2024 r., i to wskutek zaleceń kontroli przeprowadzonej w SPN (po kontroli NIK) przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

Ponadto ówczesny Dyrektor SPN nie podjął skutecznych działań w celu zatrudnienia na ww. stanowisku pracownika z wymaganymi kompetencjami.

S/23/003/LSZ

Realizacja zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie Gminy Miasto Stargard

Potencjalne nieprawidłowości

opisane w nadesłanej korespondencji skargowo-wnioskowej

W korespondencji szczegółowo opisano przypadki cyklicznego zanieczyszczenia odcinka rzeki Iny (na obszarze Gminy Goleniów) powodujące znaczące szkody w jej florze i faunie oraz potencjalne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców.

Szczególnie poważny incydent miał miejsce w czerwcu 2023 r., gdy dokonano zrzutu ścieków i wody opadowej po ulewnym deszczu. Sytuację określono jako katastrofę ekologiczną.

Ustalenia kontroli

wykorzystującej materiał skargowo-wnioskowy

W latach 2021-2023 blisko 300 tys. m³ nieoczyszczonych ścieków komunalnych trafiło do rzeki Iny przez przelewy burzowe, z czego – bez wymaganych pozwoleń wodnoprawnych – zrzucano ponad 160 tys. m³ ścieków. Było to konsekwencją niewydolnego systemu kanalizacji i oczyszczalni w Stargardzie, który przestaje prawidłowo działać podczas intensywnych i długotrwałych opadów.

Kontrola NIK ustaliła, że podejmowane przez Urząd Miejski w Stargardzie i Spółkę Wody Miejskie Stargard działania organizacyjne, inwestycyjne i remontowe w sferze infrastruktury technicznej nie wyeliminowały zrzutów nieoczyszczonych ścieków do rzeki. Ponadto Miasto nie prowadziło kontroli sposobu postępowania przez właścicieli i użytkowników nieruchomości z nieczystościami z szamb i osadników.

Udostępnianie informacji publicznej

Prawo obywateli do uzyskiwania posiadanych przez NIK informacji wynika z art. 61 Konstytucji RP, przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej²⁸ oraz ustawy o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego²⁹. Zgodnie z tymi przepisami prawo dostępu do takiej informacji przysługuje każdemu. Nie jest przy tym konieczne wykazywanie interesu prawnego lub faktycznego.

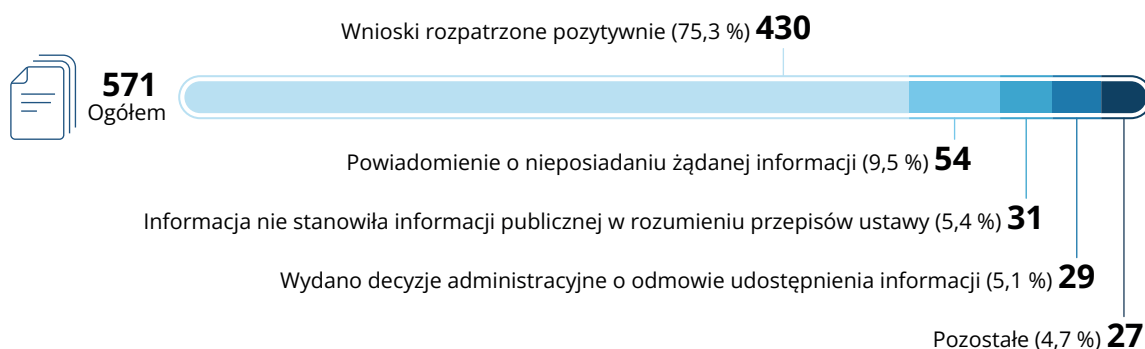
²⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 902.

²⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1524.

Podstawowe informacje o NIK – m.in. podstawy prawne i zasady funkcjonowania NIK, struktura organizacyjna, plan pracy, wyniki poszczególnych kontroli, budżet, historia, ale także informacje o zamówieniach publicznych ogłaszanych i realizowanych przez NIK – są zamieszczane na stronie internetowej NIK i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP).

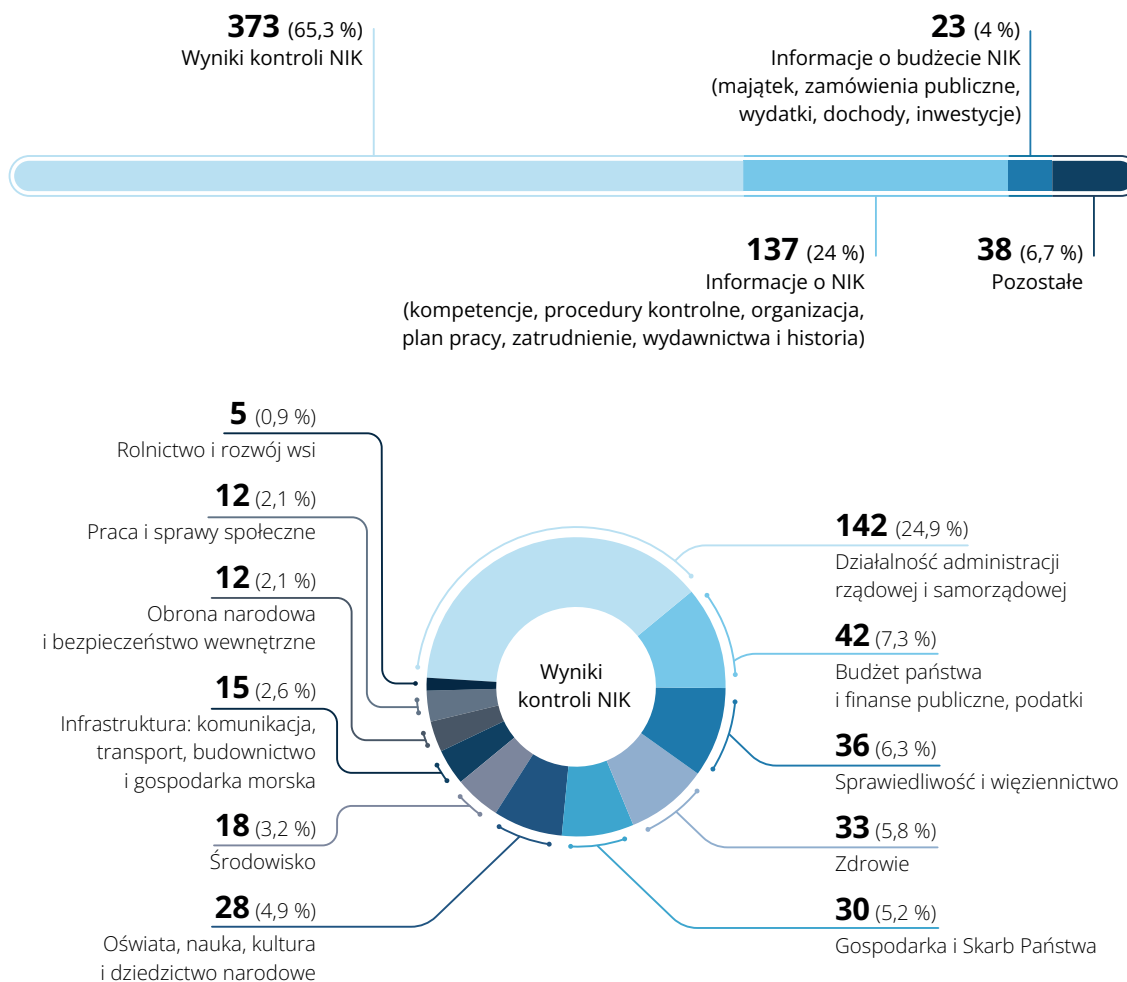
Informacje udostępniane są na wniosek zainteresowanych osób. Zarówno na stronie internetowej, jak i w BIP dostępny jest elektroniczny wniosek o udostępnienie informacji publicznej, z którego korzystają obywatele zainteresowani informacjami na temat pracy NIK. W 2024 roku wpłynęło do NIK 571 wniosków o udostępnienie informacji publicznej, z czego 430 zostało załatwionych pozytywnie (75,3 %). W porównaniu do roku ubiegłego liczba wniosków znacząco wzrosła (zrealizowano o 154 sprawy więcej).

Infografika nr 33. Sposób załatwiania wniosków o udostępnienie informacji publicznej

Największe zainteresowanie wśród obywateli wzbudzały wyniki prowadzonych przez NIK kontroli (łącznie 373 wnioski, tj. 65,3 %), w szczególności dotyczące działalności administracji rządowej i samorządowej (24,9 %). Sprawy dotyczące organizacji i funkcjonowania NIK, tj. zakresu zadań, procedur kontrolnych, planu pracy, zatrudnienia, zasad naboru i wynagrodzeń pracowników NIK, wydawnictw i historii stanowiły 24 % wszystkich wniosków. Informacje związane z budżetem NIK, w tym m.in. majątku, zamówień publicznych, wydatków, dochodów i inwestycji stanowiły 4 % wniosków.

Infografika nr 34. Struktura wniosków o udostępnienie informacji publicznej w 2024 r.

Pracownicy NIK w 2024 r. byli 136 razy wzywani przez organy ścigania oraz sądy w charakterze świadków na okoliczność udostępnienia informacji, z którymi zapoznali się w trakcie wykonywania czynności kontrolnych, a także w sprawach dotyczących funkcjonowania NIK. Organami wzywającymi pracowników NIK do stawienia się w charakterze świadka były: prokuratura (46 wezwań – 33,8 %), Policja (40 wezwań – 29,4 %) i sądy (34 wezwania – 25 %). Ponadto wezwania do pracowników NIK w 2024 r. wystosowały: Centralne Biuro Antykorupcyjne (12 wezwań – 8,8 %), Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (dwa wezwania – 1,5 %) oraz Komisje Sejmowe (dwa wezwania – 1,5 %).

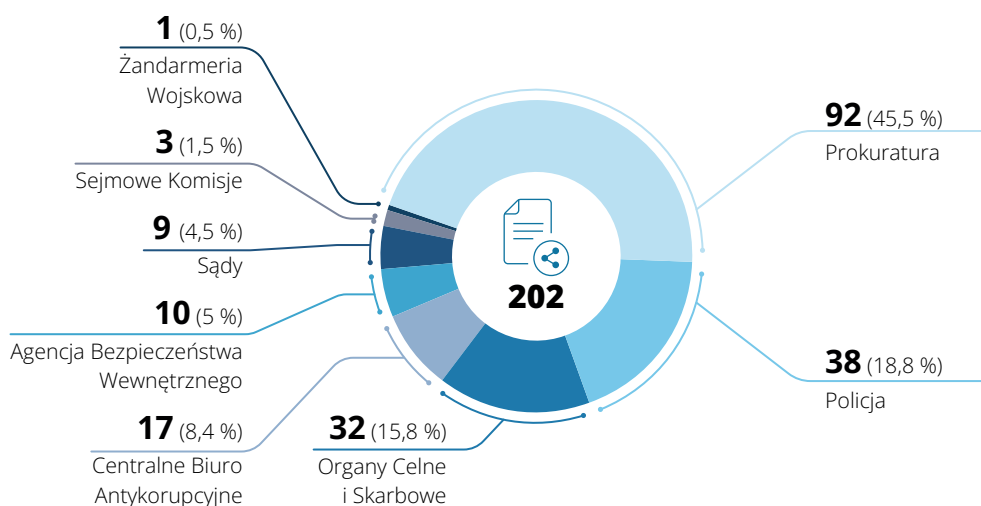
Ponadto w 2024 r. rozpatrzono łącznie 202 wnioski od organów, których prawo do uzyskiwania informacji wynika z przepisów innych ustaw, w szczególności: ustawy Kodeks postępowania karnego³⁰, ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym³¹, ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu³².

30 Dz. U. z 2025 r. poz. 46.

31 Dz. U. z 2024 r. poz. 184, ze zm.

32 Dz. U. z 2024 r. poz. 812, ze zm.

Infografika nr 35. Liczba wniosków o udostępnienie informacji publicznej od organów wykonujących zadania publiczne

Polityka informacyjna NIK

Najwyższa Izba Kontroli prowadzi aktywną politykę informacyjną, której celem jest dostarczenie opinii publicznej obiektywnej i możliwie najszerzej informacji o kontrolach prowadzonych przez NIK i o działalności naczelnego organu kontroli w Polsce.

W 2024 r. na stronach www Izby opublikowano 145 skrótów prasowych z raportów (informacji o wynikach kontroli i wystąpień pokontrolnych) z kontroli planowych i doraźnych. Informacje o działalności NIK ukazały się w około 3 500 artykułów prasowych, w ponad 3 000 materiałów telewizyjnych i przeszło 4 000 audycji radiowych. Odnotowano ponad 29 000 publikacji online i przeszło 24 000 wzmianek w mediach społecznościowych. Wywiady i wypowiedzi reprezentantów NIK ukazały się zarówno w ogólnopolskiej, jak i lokalnej przestrzeni medialnej. Udzielono odpowiedzi na około 100 zapytań dziennikarzy dotyczących działalności NIK, głównie w zakresie prowadzonych kontroli.

Konferencje prasowe

W 2024 r. NIK podczas **26 konferencji prasowych**, transmitowanych w internecie za pośrednictwem mediów społecznościowych, zaprezentowano wyniki kontroli szczególnie ważnych zarówno dla ogółu obywateli, jak i dla lokalnych społeczności. Największym zainteresowaniem mediów i opinii publicznej cieszyły się konferencje prezentujące m.in. wyniki kontroli dotyczące: *Realizacji działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa paliwowego w sektorze naftowym (P/22/013)*; *Zapewnienia sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości (P/23/030)*, *Wykonania budżetu państwa w 2023 r. w części 13 Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (P/24/001)*; *Realizacji i finansowaniu poleceń Prezesa Rady Ministrów w sprawie zakupu środków ochrony indywidualnej w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 (I/22/003/LBI)*.

Podczas konferencji pn. *Samorządy na skraju bankructwa – konieczna gruntowna reforma systemu ich finansowania* prezentującej wyniki kontroli *Prawidłowość zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego finansowania zadań publicznych* (P/23/049), która miała miejsce w marcu 2024 r. NIK wskazała na potrzebę gruntownych zmian w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, wzmacniających samodzielność finansową samorządu jako budulca samorządności.

Prezentacji wyników kontroli *Profilaktyka i leczenie otyłości u osób dorosłych* (P/23/080) towarzyszyła konferencja prasowa, której gośćmi specjalnymi byli eksperci ze: Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, Centrum Kompleksowego Leczenia Otyłości i Chirurgii Bariatrycznej oraz Polskiego Towarzystwa Leczenia Otyłości. We współpracy z tymi podmiotami NIK przygotowała podcasty wideo poświęcone zagadnieniu leczenia otyłości Polaków.

Panele ekspertów

Najwyższa Izba Kontroli utrzymuje profesjonalne kontakty ze środowiskami naukowymi i często korzysta z wiedzy ekspertów wyspecjalizowanych w różnych dziedzinach.

NIK wypracowała w tym obszarze dobrą praktykę, organizując spotkania panelowe z udziałem ekspertów, które dotyczą ważnych problemów społecznych, istotnych dla państwa i obywateli spraw. Wspierają one programowanie i realizację wyników kontroli. Dzięki temu kontrolerzy NIK, korzystając z najnowszej wiedzy ekspertów, mogą głębiej poznać problemy i lepiej typować zagadnienia do kontroli.

W 2024 r. NIK zorganizowała sześć paneli z udziałem ekspertów ze świata nauki, przedstawicieli administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Panele były organizowane w Centrali NIK i transmitowane w mediach społecznościowych.

Panele ekspertów zorganizowane w 2024 r.:

Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania – *(Nie)dobrze odżywieni. Co i dlaczego nie działa i co możemy z tym zrobić?* (przed kontrolą: P/24/082). Punktem wyjścia do dyskusji, która miała miejsce w styczniu 2024 r., było podsumowanie wyników kontroli z 2021 r. dotyczącej dostępności profilaktyki i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi, która odbiła się szerokim echem w mediach i w środowisku medycznym. Uczestnicy panelu byli zgodni, że w kwestii zdrowia i kondycji psychofizycznej dzieci i młodzieży w Polsce – w ostatnich latach – sytuacja nie wygląda dobrze, a wręcz jest coraz gorzej. Większość prelegentów podzielała zdanie, że warto rozważyć odejście od myślenia projektowego na rzecz myślenia systemowego oraz zmienić orientację z choroby na zdrowie. Bardzo istotna jest współpraca szkół z rodzicami oraz edukowanie zarówno dzieci, jak i rodziców. Konieczne jest ograniczenie nadprodukcji, aby zmniejszyć straty żywności. Wiedza z panelu wpłynęła na lepsze zaprogramowanie kontroli *Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania* (P/24/082).

Funkcjonowanie opieki nad osobami starszymi z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcie ich opiekunów (przed kontrolą: P/24/056).

Panel ekspertów, który odbył się w lutym 2024 r. poświęcony był opiece nad osobami starszymi cierpiącymi na choroby otępienne, w tym chorobę Alzheimera, oraz wsparciu ich opiekunów. Izba zaprosiła specjalistów i praktyków, aby skorzystać z ich wiedzy i doświadczenia, a tym samym lepiej przygotować się do zaplanowanej na 2024 rok kontroli w tym obszarze – *Funkcjonowanie opieki nad osobami z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcie ich opiekunów* (P/24/056).

Głównymi postulatami debaty były: potrzeba przeprowadzania obowiązkowych badań przesiewowych, wczesnej diagnostyki, zapewnienia dostępu do wiarygodnych danych, a także prowadzenia kampanii edukacyjnych i wdrożenia tzw. planu alzheimerowskiego.

Realizacja zadań związanych z koordynacją, nadzorem i kontrolą funkcjonowania służb specjalnych prowadzących na terenie Rzeczypospolitej Polskiej czynności operacyjno-rozpoznawcze (po kontroli – I/22/001/KPB – POUFNA).

Panel ekspertów odbył się w kwietniu 2024 r. Do współpracy w ramach tego przedsięwzięcia zaproszeni zostali eksperci specjalizujący się w tematyce funkcjonowania służb specjalnych, przedstawiciele służb i organów nadzoru, a także organizacje pozarządowe. Program spotkania obejmował referaty zaproszonych gości dotyczące m.in. istoty czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz wynikających z ich realizacji zagrożeń praw i wolności obywatelskich oraz omówienie proponowanych reform systemu nadzoru, koordynacji i kontroli służb specjalnych w Polsce. Ze względu na systemowy charakter diskutowanych zagadnień, które nie dotyczyły szczegółowych aktywności służb, dyskusja miała charakter jawny.

W wyniku kontroli wypracowano szereg rekomendacji o charakterze legislacyjnym służących zreformowaniu funkcjonującego systemu nadzoru, koordynacji oraz kontroli służb specjalnych zarówno pod kątem jego większej skuteczności, jak i wzmocnienia ochrony praw i wolności obywatelskich. Podczas panelu zainicjowano pogłębioną, merytoryczną dyskusję na temat przedstawionych przez Izbę rekomendacji dotyczących m.in.:

- uporządkowania (na poziomie ustawy) katalogu metod, jakie mogą wykorzystywać służby w ramach czynności operacyjnych;
- wzmocnienia funkcjonującego przy premierze Kolegium do Spraw Służb Specjalnych i uporządkowanie zasad jego działania;
- urealnienia mechanizmów kontroli sądowej nad stosowaniem podsłuchów i innych form kontroli operacyjnej.

Przeciwdziałanie przemocy domowej (przed kontrolą: P/24/080)

Panel ekspertów odbył się w kwietniu 2024 r. Eksperci w swoich wystąpieniach na temat zapobiegania przemocy domowej wskazywali na braki systemowe, kadrowe i finansowe, a także edukacyjne. Podkreślali konieczność prewencji, inicjowania kampanii na temat

rodzicielstwa zastępczego, wprowadzania programów psychologiczno-terapeutycznych. W podsumowaniu dyskusji NIK wskazała m.in. na potrzebę zmian legislacyjnych, procedur kontroli w jednostkach, odpowiedzialnych za wsparcie ofiar oraz skuteczne modelowanie zachowań osób dopuszczających się przemocy.

Szanse zawodowe uczestników warsztatów terapii zajęciowej (przed kontrolą: P/24/036).

Panel ekspertów odbył się w czerwcu 2024 r. po kontroli doraźnej *Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami prowadzona przez warsztaty terapii zajęciowej oraz jej finansowanie przez powiaty (R/23/004/KPS)*. Problematyka osób niepełnosprawnych i polityka państwa związana ze wspieraniem osób niepełnosprawnych, ich opiekunów o bardzo różnych formach niepełnosprawności, to szeroki obszar zainteresowań NIK.

Izba, dostrzega poszczególne wycinki polityki społecznej kierowane przez państwo do osób niepełnosprawnych w kontekście całości działań podejmowanych wobec tych osób.

Wnioski z panelu i opinie uczestników, dotyczące m.in. barier w funkcjonowaniu tego rodzaju terapii, posłużyły przygotowaniu kontroli planowej *Warsztaty terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami*.

Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych (po kontroli P/24/093)

Prezentacja wyników kontroli NIK była punktem wyjścia do dyskusji ekspertów w grudniu 2024 r. NIK wskazała na potrzebę zmian systemowych oraz m.in. problem rosnącej liczby zwierząt bezdomnych w naszym kraju, a także rosnące wydatki gmin, przeznaczane na zapobieganie bezdomności i utrzymywanie zwierząt w schroniskach. Od ostatniej kontroli przeprowadzonej w 2016 r., w tym temacie, niewiele się zmieniło. Aktualnie w Sejmie procedowanych jest około 10 projektów ustaw, które dotyczą, praw zwierząt, a w znacznym zakresie również kwestii dotyczących ograniczania bezdomności zwierząt. Obywatelski projekt ustawy, który reguluje kwestie dobrostanu i praw zwierząt, uzyskał poparcie ponad pół miliona obywateli. Projekt poselski koncentruje się na zagadnieniach dotyczących zapobiegania bezdomności zwierząt. Rządowy projekt ustawy o Krajowym Rejestrze Oznakowanych Psów i Kotów jest już w końcowym etapie procedowania.

Dwumiesięcznik naukowy „Kontrola Państwowa”

„Kontrola Państwowa” jest czasopismem punktowanym (40 pkt)³³, poświęconym szeroko rozumianej kontroli i audytowi oraz pokrewnym zagadnieniom. To jedyny periodyk naukowy w Polsce o takim profilu. Zamieszcza też analizy prawne, gospodarcze i finansowe dotyczące dziedzin, w których NIK prowadzi działalność kontrolną. Informuje o aktywności międzynarodowej Izby oraz jej współpracy z najwyższymi organami kontroli na świecie.

W 2024 r. ukazało się sześć numerów „Kontroli Państwowej”, które łącznie liczyły 827 stron i zawierały 40 artykułów. Wszystkie teksty zostały streszczone w języku angielskim, wybrane artykuły w całości opublikowano również w tym języku. Czasopismo można

³³ Komunikat Ministra Nauki z 5.1.2024 w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych.

odnaleźć w naukowych bazach danych: Bibliotece Nauki, European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS), Index Copernicus Journal Master List (ICI JML) oraz Środkowo-Europejskim Czasopiśmie Nauk Społecznych i Humanistycznych (CEJSH). Wszystkie wydania „Kontroli Państwowej” są dostępne na stronie internetowej NIK.

Organizacja uroczystości rocznicowych

Znajomość przeszłości wzmacnia poczucie identyfikacji z instytucją i formuje etos pracownika NIK. Dlatego NIK współpracuje z podmiotami zajmującymi się badaniami historii Polski, m.in. z Archiwum Akt Nowych, Instytutem Pamięci Narodowej i organizacjami pozarządowymi.

W 2024 r. przygotowano 13 uroczystości związanych z ważnymi rocznicami w NIK, a także dwie wystawy oraz publikację okolicznościową. W 43. rocznicę wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, w siedzibie NIK w Warszawie została otwarta wystawa pt. *Niepokonani. Pracownicy NIK w opozycji demokratycznej*. Wystawa prezentowała biogramy i fotografie pracowników NIK, którzy byli represjonowani w stanie wojennym, a w podziemiu prowadzili działalność na rzecz odzyskania przez Polskę suwerenności, m.in. prezesów NIK: Waleriana Pańki, Lecha Kaczyńskiego, Jacka Jezierskiego, Krzysztofa Kwiatkowskiego i Mariana Banasia. Druga wystawa, na gmachu NIK, była skierowana do mieszkańców Warszawy.

Lekcje w NIK

Działania na rzecz promowania postaw patriotycznych wśród młodego pokolenia są przeprowadzane w NIK w formie lekcji lub wykładów. Ich uczestnicy (uczniowie i studenci) podczas wizyt w Izbie poznają historię, strukturę organizacyjną, zadania i specyfikę pracy w NIK.

Zajęcia mające charakter lekcji z wiedzy o społeczeństwie – z udziałem przedstawicieli Kierownictwa NIK – cieszą się dużym zainteresowaniem, inspirując młode pokolenie do zgłębiania tematyki kontroli państwowej. W 2024 r. przeprowadzono 19 lekcji, w których wzięło udział 580 słuchaczy. Lekcje w NIK są realizacją w praktyce standardu INTOSAI dotyczącego komunikacji i edukacji między urzędem a społeczeństwem.

Praktyki studenckie

Najwyższa Izba Kontroli oferuje studentom możliwość odbywania praktyk studenckich. Podczas praktyki studenci realizują odpowiedni program, m.in. poznają przepisy określające kompetencje i funkcjonowanie NIK oraz wewnętrzne uregulowania dotyczące organizacji pracy, przechodzą szkolenie z zakresu bhp, poznają ogólne zasady organizacji pracy w jednostkach organizacyjnych NIK. W 2024 r. złożono 34 wnioski na odbycie praktyki studenckiej w NIK, z czego 23 praktyki zostały zrealizowane.

Rozdział IV

Współpraca NIK

z partnerami
zagranicznymi

Kontrole międzynarodowe i audyt organizacji międzynarodowych

Współpraca międzynarodowa

Działalność ekspercka – projekty współpracy bliźniaczej

Infografika nr 36. Efekty współpracy NIK na arenie międzynarodowej w 2024 r.**1. Kontrole międzynarodowe i audyt organizacji międzynarodowych****Kontrole międzynarodowe**

Podstawę prawną przeprowadzania kontroli międzynarodowych stanowi art. 12a ustawy o NIK. Udział w nich jest dobrowolny i opiera się na dwu- lub wielostronnych uzgodnieniach, zawartych w podpisywanych porozumieniach dotyczących celu i zakresu konkretnej kontroli.

Najwyższa Izba Kontroli, uczestnicząc dotychczas w ponad stu międzynarodowych kontrolach równoległych, stała się w tym obszarze liderem w Europie. Ogromne doświadczenie NIK w tej dziedzinie wzmacnia jej pozycję na arenie międzynarodowej.

Kontrole równoległe są prowadzone jednocześnie przez dwa lub kilka najwyższych organów kontroli (NOK), na terytorium państw w nich uczestniczących, zgodnie z prawem krajowym. Ze względu na badanie problemów istotnych dla społeczności różnych państw oraz na udział partnerów zagranicznych, kontrole międzynarodowe budzą duże zainteresowanie opinii publicznej. Dzięki większemu zainteresowaniu mediów i społeczeństwa, wzrasta prawdopodobieństwo wdrożenia rekomendacji przez jednostki kontrolowane.

W 2024 r. kontrolerzy NIK uczestniczyli w czterech kontrolach międzynarodowych.

Infografika nr 37. Kontrole międzynarodowe (równoległe i koordynowane) realizowane w 2024 r.

Koordinator kontroli

Chorwacja, Polska,
Serbia, Ukraina

**Czysta woda
i warunki sanitarne**

Cel kontroli: ocena rezultatów wdrażania celów 6.1 i 6.3 zrównoważonego rozwoju: zapewnienie dostępu do wody pitnej oraz zarządzania infrastrukturą wodną i gospodarką ściekową. W 2024 został opublikowany raport z tej kontroli. Wkładem NIK były informacje o wynikach kontroli: *Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych oraz Gospodarowanie zasobami wodnymi przez przedsiębiorstwa wodociągowe w gminach wiejskich.*

Inicjator kontroli

Polska, Węgry

**Ochrona ludności przed
chorobami zakaźnymi**

Cel kontroli: ocena gotowości organów państwowych do radzenia sobie z epidemiami chorób zakaźnych, a także wymiana informacji nt. wdrożonych procedur krajowych. W 2024 roku zostały sfinalizowane prace nad raportem końcowym z tej kontroli.

Inicjator
i koordinator kontroli

Polska, Słowacja

**Polityka integracyjna
państwa**

Cel kontroli: porównanie działań podejmowanych przez rządy w zakresie integracji migrantów, zapewnienia im właściwych warunków i niezbędnych usług. Przesłanką do przeprowadzenia wspólnej kontroli międzynarodowej była inwazja na Ukrainę w lutym 2022 r.

Inicjator
i koordinator kontroli

Czechy, Litwa,
Polska, Ukraina,
Słowacja

**Realizacja prawa do nauki
dla dzieci ukraińskich
w europejskich szkołach**

Cel kontroli: ocena zapewnienia realizacji prawa do edukacji dzieci ukraińskich w szkołach krajów uczestniczących w kontroli oraz zapewnienia możliwości edukacji na odległość dzieci w Ukrainie. W lipcu 2024 r. zostało podpisane porozumienie określające m.in. cel kontroli, pytania kontrolne i harmonogram prac.

Audyty organizacji międzynarodowych

Dzięki profesjonalizmowi, doświadczeniu i wiedzy swoich ekspertów od wielu lat NIK jest regularnie wybierana na audytora zewnętrznego organizacji międzynarodowych. W ciągu kilku ostatnich lat NIK przeprowadziła m.in. audyty Rady Europy i Europejskiej Organizacji Badań Jądrowych (CERN).

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)

W 2024 r. NIK zakończyła audyt zewnętrzny OECD, który realizowała przez dwie kolejne kadencje od 2018 r. Prezes NIK podczas posiedzenia Rady OECD w grudniu 2024 r. podsumował sześćioletnią pracę NIK w roli audytora zewnętrznego OECD. W ramach tego projektu w latach 2018–2024 NIK przeprowadziła łącznie 18 audytów finansowych oraz 12 kontroli wykonania zadań. Na podstawie audytów finansowych zostały wydane raporty z opiniami bez zastrzeżeń do badanego obszaru. Ponadto każdego roku wystosowano listy do Zarządu Organizacji zawierające łącznie 13 rekomendacji dotyczących poprawy prezentacji informacji finansowych. Wszystkie zalecenia NIK zostały przyjęte do realizacji.

Kontrole wykonania zadań dotyczyły m.in. relacji z państwami nieczłonkowskimi OECD, dobrowolnych wpłat na programy realizowane przez OECD, procesu budżetowego, zarządzania zasobami ludzkimi, procesów decentralizacji i korzystania z usług konsultantów zewnętrznych. W wyniku tych kontroli sformułowano łącznie 52 rekomendacje. Większość zaleceń NIK została wdrożona, co przyczyniło się do usprawnienia funkcjonowania Organizacji.

Interpol

Na podstawie uchwały Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – INTERPOL, podjętej w listopadzie 2021 r., NIK została wybrana audytorem zewnętrznym Organizacji. Umowa, obowiązująca przez okres trzyletni, przewiduje przeprowadzenie przez NIK audytu finansowego oraz audytu wykonania zadań za lata 2022, 2023 oraz 2024. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła audyt sprawozdań finansowych oraz audyt wykonania zadań Organizacji za lata 2022, 2023 oraz podjęła realizację audytu za rok 2024. W listopadzie 2024 r. na 92. posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego INTERPOL w Glasgow Prezes NIK podsumował wyniki audytu przeprowadzonego przez NIK za 2023 r., a Zgromadzenie Ogólne zdecydowało większością głosów (94,3 %) o przedłużeniu współpracy z NIK na kolejną trzyletnią kadencję do 2027 r.

Audyty innych organizacji

Przedstawiciele NIK uczestniczą w pracach Komisji Audytowej Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA³⁴), Kolegium Audytorów Zewnętrznych mechanizmu finansowania Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju (EPF³⁵, wcześniej UE ATHENA) oraz Europejskiej Organizacji ds. Bezpieczeństwa Żeglugi Powietrznej EUROCONTROL. Głównym zadaniem osób biorących udział w pracach tych zespołów jest przeprowadzanie kontroli corocznych sprawozdań finansowych. Ponadto przedstawiciel NIK pełni funkcję zewnętrznego członka Panelu Doradczego Sztabu Międzynarodowego NATO w sprawie Audytu.

34 Komisja Audytowa przeprowadza audyt finansowy ESA zgodnie z międzynarodowymi standardami audytu (ISA) przy wsparciu zewnętrznej firmy audytorskiej. Komisja wykonuje także audyty administracji i zarządu ESA.

35 European Peace Facility.

2. Współpraca międzynarodowa

Infografika nr 38. NIK na arenie międzynarodowej w 2024 r.

NIK w Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli – INTOSAI

NIK aktywnie angażuje się w inicjatywy INTOSAI jako **członek Zarządu tej organizacji i uczestnik prac jej komisji, podkomisji, grup roboczych i zadaniowych**. Działalność w strukturach INTOSAI ułatwia wymianę doświadczeń i zacieśnianie współpracy z innymi organami kontroli. Jednocześnie zaangażowanie w prace INTOSAI umożliwia wpływanie na kształt standardów i wytycznych dotyczących praktyki kontrolnej w sektorze publicznym i ułatwia upowszechnianie rozwiązań wypracowanych w NIK. Zaangażowanie NIK w INTOSAI przekłada się na pozytywny wizerunek NIK w świecie. Dzięki temu od wielu lat Izba wygrywa konkursy na audytora organizacji międzynarodowych i realizuje projekty współpracy bliźniaczej.

NIK przewodniczy pracom podkomisji INTOSAI ds. standardów kontroli wewnętrznej – ICS³⁶, która oprócz kontroli zarządczej zajmuje się współpracą pomiędzy NOK a audytem wewnętrznym. Rolą NIK w podkomisji jest przygotowanie wytycznych i narzędzi dla NOK, kontrolerów i poszukiwanie rozwiązań technicznych i metodycznych wspierających cyfryzację Systemu Dokumentów INTOSAI, czyli IFPP³⁷. Podkomisja jest też forum wymiany wiedzy z innymi organizacjami międzynarodowymi, m.in. Instytutem Audytorów Wewnętrznych – IIA³⁸, gdzie przedstawiciel NIK reprezentuje INTOSAI w radzie nadzorującej prawidłowość procesu stanowienia standardów – IPPF OC³⁹, a od 2024 r. pełni również rolę przewodniczącego tej rady.

W 2024 r. podkomisja ICS opublikowała wytyczne nt. współpracy pomiędzy NOK a audytem wewnętrznym⁴⁰ oraz kontynuowała prace nad wytycznymi dotyczącymi mechanizmów kontroli zarządczej w audycie. Publikacja materiału z tego obszaru planowana jest na 2025 r.

Z racji przewodniczenia pracom podkomisji ds. standardów kontroli wewnętrznej, NIK jest członkiem Komitetu Sterującego Komisji INTOSAI ds. Standardów – PSC SC⁴¹, tj. struktury INTOSAI odpowiedzialnej za tworzenie standardów i wytycznych dla kontroli sektora publicznego. Tegoroczne posiedzenie PSC SC poświęcone było m.in. realizacji aktualnego *Planu Rozwoju Strategicznego*⁴², w ramach którego przedstawiciele NIK są zaangażowani w projekt obejmujący cyfryzację standardów i wytycznych oraz projekt zakładający unifikację terminologii dotyczącej audytu i kontroli w języku angielskim.

Tematem 78. posiedzenia Zarządu INTOSAI w październiku 2024 r., z udziałem Prezesa NIK, reprezentującego w Zarządzie Europejską Organizację Najwyższych Organów Kontroli – EUROSAI, był m.in. planowany rebranding INTOSAI, który ma na celu umocnienie jej pozycji na arenie międzynarodowej. Zarząd omówił stan realizacji głównych inicjatyw INTOSAI, m.in. ClimateScanner i JuriSAI, w których NIK uczestniczyła w 2024 r.

NIK wzięła udział w pierwszym spotkaniu grupy zadaniowej INTOSAI ds. partycypacji obywateli i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego⁴³. Jej misją jest promowanie zaangażowania obywateli w proces kontroli – zgodnie z założeniami dokumentu INTOSAI–P 12 *Wartości i korzyści płynące z działalności najwyższych organów kontroli – wpływ na poprawę życia obywateli*. Podczas spotkania omawiano znaczenie partycypacji obywateli i współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz wyzwania z tym związane.

NIK uzyskała status członka stowarzyszonego JuriSAI, tj. forum NOK z funkcjami jurysdykcyjnymi. Jest to nowa struktura INTOSAI, która ma wspierać NOK w poprawie efektywności, by mogły w pełni realizować swoją rolę w promowaniu przejrzystości

36 Subcommittee on Internal Control Standards. Podkomisja zrzesza prawie 30 NOK.

37 INTOSAI Framework of Professional Pronouncements.

38 Institute of Internal Auditors.

39 International Professional Practices Framework Oversight Council.

40 [INDEX:final: ICS Guidance 2024-04](#)

41 Professional Standards Committee Steering Committee.

42 Strategic Development Plan [SDP-2023-2028.pdf](#).

43 Task Force on Citizen Participation and Civil Society Engagement.

i gospodarności w wydatkowaniu środków publicznych. W 2024 r. odbyło się pierwsze posiedzenie JuriSAI oraz sympozjum pn. *Audyt i Sędzia: Podejmowanie decyzji przez najwyższe organy kontroli*.

W czerwcu 2024 r. delegacja NIK wzięła udział w spotkaniu grupy roboczej INTOSAI ds. oceny skuteczności polityk i programów publicznych – WGEPPP⁴⁴. Podczas spotkania przedstawiono wyniki badania ankietowego dotyczącego procesów identyfikacji i selekcji tematów kontrolnych. W badaniu tym wskazano główne czynniki determinujące oba procesy.

NIK uczestniczyła w spotkaniu grupy roboczej INTOSAI ds. walki z korupcją i praniem pieniędzy – WGFACML⁴⁵ we wrześniu 2024 r. Grupa działa w ramach trzeciego celu strategicznego INTOSAI, dotyczącego wymiany wiedzy i dobrych praktyk. NIK jest aktywnym członkiem grupy od 2009 r. Tematem przewodnim spotkania były działania społeczności pozarządowej w zwalczaniu korupcji. Podczas konferencji uczestnicy wymienili doświadczenia swoich urzędów w zakresie działań antykorupcyjnych. Organizatorem kolejnego spotkania WGFACML w 2025 r. będzie NIK.

Od wielu lat NIK jest aktywnym członkiem grupy roboczej INTOSAI ds. kontroli systemów informatycznych – WGITA⁴⁶. Głównym zadaniem grupy jest zapewnienie, aby rozwój technologiczny NOK nadążał za zaawansowaniem informatycznym podmiotów kontrolowanych. Członkowie grupy w 2024 r. pracowali nad matrycami audytu, stanowiącymi element podręcznika kontroli informatycznych, opracowanego przez grupę we współpracy z *Inicjatywą Rozwoju INTOSAI – IDI*⁴⁷.

W 2024 r. NIK zorganizowała warsztaty adresowane m.in. do członków INTOSAI na temat roli departamentów prawnych NOK jako pierwszej linii obrony ich niezależności, m.in. z uwagi na doświadczenia NIK z uruchomienia mechanizmu SIRAM⁴⁸. Jest to drugie spotkanie ekspertów w ramach inicjatywy LEGSAI⁴⁹, której celem jest rozwój i wzmocnienie roli jednostek prawnych NOK oraz dbanie o niezależność NOK.

W ramach projektu INTOSAI ClimateScanner NIK – w trzech obszarach działania państwa: zarządzanie, polityki publiczne i finansowanie – dokonała przeglądu założeń programowych oraz ujęcia ich w ramy polityk, strategii i planów przeciwdziałania zmianom klimatu. ClimateScanner jest największym projektem realizowanym pod auspicjami INTOSAI. W projekcie uczestniczą NOK ze 141 państw. Wyniki przeglądu wskazują m.in., że większość rządów nie dysponuje wiarygodnymi danymi o wydatkach, co uniemożliwia dokonanie oceny, ile środków faktycznie przeznaczyły na poszczególne cele przeciwdziałania i adaptacji do zmiany klimatu. ClimateScanner ma służyć nie tylko pojedynczym NOK, ale również samej INTOSAI, dla której dane porównawcze będą podstawą do formułowania propozycji globalnych przedsięwzięć.

44 Working Group on Evaluation of Public Policies and Programs.

45 Working Group on the Fight Against Corruption and Money Laundering.

46 INTOSAI Working Group on IT Audit.

47 INTOSAI Development Initiative.

48 SAI Independence Rapid Advocacy Mechanism – Mechanizm Szybkiego Orzecznictwa na Rzecz Niezależności Najwyższych Organów Kontroli.

49 Legal Units as Proactive Safeguards of SAIs Independence.

NIK w Europejskiej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli – EUROSAL

EUROSAL jest europejską organizacją regionalną Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli INTOSAI, wspierającą współpracę NOK regionu i wdrażanie międzynarodowych standardów kontroli publicznej. W latach 2017–2024 Prezes NIK pełnił funkcję Wiceprzewodniczącego Zarządu EUROSAL⁵⁰. Jako członek Zarządu NIK odpowiadała za realizację drugiego celu strategicznego organizacji, którym jest wspieranie rozwoju instytucjonalnego. Partnerem NIK w tym zadaniu był NOK Szwecji.

Tematem XII Kongresu EUROSAL w 2024 r. było promowanie dzielenia się wiedzą w celu rozwijania potencjału NOK⁵¹. Kongres przyjął nowy *Plan Strategiczny organizacji na lata 2024–2030*, który – tak jak poprzedni – obejmuje dwa cele strategiczne:

cel 1. Współpraca zawodowa

cel 2. Rozwój potencjału instytucjonalnego NOK

Mimo zakończenia kadencji w Zarządzie, NIK będzie uczestniczyć – jako partner – we wdrażaniu 2. celu strategicznego, kontynuując współpracę z NOK Szwecji. W ramach tego celu realizowanych jest kilkanaście projektów ukierunkowanych na zwiększanie potencjału audytorów EUROSAL. Są to m.in.: warsztaty z terminologii dotyczącej audytu i kontroli stosowanej w standardach INTOSAI – Audit English, spotkania metodyków regionu EUROSAL, podczas których identyfikowane są potrzeby rozwojowe europejskich kontrolerów. Kolejne projekty obejmują warsztaty promujące dokumenty INTOSAI i inicjatywy standaryzacyjne, jak również warsztaty na temat analizy obwiedni danych (ang. Data Envelopment Analysis, DEA) i jej zastosowania w badaniu wydajności w kontrolach wykonania zadań.

Kongres EUROSAL zatwierdził sprawozdanie z działalności i projekt strategii grupy roboczej EUROSAL ds. kontroli środowiska – EWGEA⁵², na kolejne trzy lata. Ponadto zdecydował o powierzeniu NIK drugiej kadencji przewodnictwa w tej grupie na lata 2024–2027. Warto dodać, że grupa ta została powołana z inicjatywy NIK 25 lat temu. Jej działania koncentrują się wokół aktualnych zagrożeń dla środowiska i problemach społecznych Europy. W 2024 r. grupa wypracowała propozycje pytań kontrolnych do kontroli przygotowania administracji do walki z klęskami żywiołowymi i usuwania ich skutków.

Eksperti NIK wzięli udział w siódmej edycji warsztatów nt. DEA, które są próbą odpowiedzi na potrzebę nowych technologii w kontroli i objęły praktyczne szkolenie ze stosowania aplikacji do analizy produktywności wykorzystującej DEA. W ramach sesji praktycznej uczestnicy proponowali tematy kontroli, w których można by wykorzystać tę metodę. Najczęściej proponowanym obszarem badań był sektor zdrowia i funkcjonowanie szpitali oraz edukacja i infrastruktura.

50 Prezes NIK został wybrany Wiceprzewodniczącym Zarządu EUROSAL w 2017 r., a w kwietniu 2021 r. organizacja zdecydowała o reelekcji Prezesa NIK do pełnienia tej funkcji na kolejny okres – do 2024 r.

51 Temat Kongresu w jęz. angielskim brzmiał „Sharing Minds = Greater SAls”.

52 EUROSAL Working Group on Environmental Auditing.

W ramach działalności w EUROSAl, NIK była gospodarzem VI edycji Konferencji Młodych EUROSAl „YES”, której tematem było wykorzystanie sztucznej inteligencji (AI) w pracy kontrolerów i etyczne aspekty jej użycia. W ramach konferencji 42 młodych audytorów z 34 europejskich NOK, wymieniło doświadczenia i pomysły dotyczące zastosowania AI m.in. w planowaniu i przeprowadzaniu kontroli oraz w monitorowaniu finansów publicznych.

W 2024 r. głównym tematem pracy grupy roboczej EUROSAl ds. IT – ITWG⁵³, której NIK jest aktywnym członkiem, a w latach 2014–2020 kierowała jej pracami, również była sztuczna inteligencja. Członkowie grupy wymieniali doświadczenia swoich NOK w zakresie kontroli IT, stosowanych metod i narzędzi, regulacji prawnych dotyczących AI w kontroli oraz nowych możliwości jakie AI daje kontrolerom.

NIK jest również aktywna na forum grupy roboczej EUROSAl ds. kontroli w jednostkach samorządu terytorialnego – WGMA⁵⁴. W 2024 r. grupa pracowała nad kontrolą zarządzania projektami infrastrukturalnymi realizowanymi przez samorządy terytorialne, działalnością legislacyjną samorządów oraz kwestiami korzystania z ekspertyz zewnętrznych w kontrolach projektów infrastrukturalnych.

W kwietniu 2024 r. NIK była gospodarzem 10. spotkania grupy roboczej EUROSAl ds. wykorzystania funduszy na rzecz katastrof i klęsk żywiołowych – WGAFAADC⁵⁵. Jej misją jest monitorowanie efektywności alokacji funduszy na skutki katastrof, wymiana doświadczeń i rozwój współpracy międzynarodowej w zarządzaniu kryzysowym. Od dekady głównym zadaniem grupy jest monitorowanie efektywności działań podejmowanych przez administrację publiczną dotyczącą wykorzystania środków finansowych przeznaczanych na zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom oraz udzielanie im pomocy w przypadku wystąpienia katastrofy lub klęski żywiołowej.

W 2024 r. przedstawiciele NIK wzięli udział w drugim spotkaniu grupy projektowej EUROSAl zajmującej się metodyką kontroli w czasie rzeczywistym – RTA⁵⁶, podczas którego przedstawiono wyniki badania ankietowego mającego na celu poznanie zasięgu stosowania tego typu kontroli oraz różnic i podobieństw w metodologii RTA w poszczególnych NOK.

Prezes NIK w 2024 r. uczestniczył w inauguracyjnym spotkaniu grupy referencyjnej ds. niezależności NOK. Wydarzenie poświęcone było zapewnieniu niezależności NOK, zarówno poprzez środki reaktywne, jak i proaktywne, np. SIRAM. Prezes przedstawił raport wypracowany w wyniku SIRAM, stwierdzający naruszenia niezależności NIK i zaprezentował działania podjęte w celu ochrony jej autonomii.

Aktywność NIK w Komitecie Kontaktowym prezesów NOK UE i ETO

Komitec Kontaktowy jest autonomicznym i niezależnym zgromadzeniem o charakterze apolitycznym. Zrzesza prezesów NOK państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Obrachunkowego (ETO). Jego zadaniem jest wymiana

⁵³ IT Working Group.

⁵⁴ Working Group on Municipality Audit.

⁵⁵ EUROSAl Working Group on the Audit of Funds Allocated to Disasters and Catastrophes.

⁵⁶ Real Time Audit.

wiedzy i doświadczeń na temat kontroli środków unijnych oraz innych kwestii związanych z UE, a także wzajemne wsparcie oraz inicjowanie i koordynowanie wspólnych działań NOK.

W październiku 2024 r. Prezes NIK uczestniczył w zebraniu Komitetu Kontaktowego, podczas którego prezesi NOK UE i ETO dyskutowali o polityce migracyjnej UE, unijnym pakcie o migracji i azylu, a także o sposobach na włączenie tematu migracji do rocznych planów kontroli. Prezes NIK omówił sytuację migracyjną w Polsce i zapowiedział kontrolę, którą NIK przeprowadzi w 2025 r. w zakresie działań państwa polskiego w obszarze migracji. Prezes NIK uczestniczył również w konferencji wysokiego szczebla dotyczącej niezależności NOK. Przedstawiciele IDI zaprezentowali zasady działania mechanizmu SIRAM, którym w latach 2022–2023 była objęta NIK.

W 2024 r. przedstawiciele NIK wzięli udział w spotkaniach grup roboczych Komitetu Kontaktowego, których NIK jest członkiem. Były to spotkania grupy roboczej ds. VAT i sieci współpracy ds. kontroli polityki fiskalnej oraz grupy powołanej w celu wsparcia prac kontrolnych NOK UE z zakresu wdrażania *Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)* i krajowych planów odbudowy, a także grupy zajmującej się kontrolami z zakresu energii.

Ponadto, NIK w odpowiedzi na ankiety prowadzone przez członków Komitetu Kontaktowego, przekazała szereg informacji, które m.in. dotyczyły takich zagadnień tematycznych jak: dostęp do danych kontrolnych, współpraca z krajowymi urzędami statystycznymi, kluczowe wskaźniki efektywności, podatek dochodowy od osób prawnych, resortowe ośrodki sportowe, digitalizacja bibliotek, urzędy pracy, usługi społeczne pobytowe, wykorzystanie narzędzi do analizy danych w kontrolach finansowych, stosowanie produktów leczniczych, polityka karna, kształcenie podstawowe, morskie farmy wiatrowe, a także włączenie statystyk dotyczących budżetowania i rachunkowości oraz sprawozdawczości.

Współpraca z Europejskim Trybunałem Obrachunkowym

NIK i ETO są równolegle uprawnione do kontroli zarządzania i wykorzystania środków UE przez polską administrację i innych beneficjentów.

Realizując przepisy prawa wspólnotowego, NIK współpracuje z ETO w związku z kontrolami, które ETO prowadzi na terytorium Polski. Kontrolerzy NIK uczestniczą w takich kontrolach w charakterze obserwatorów, analizują wstępne ustalenia kontroli oraz uwagi instytucji krajowych do tych ustaleń. W uzasadnionych przypadkach zgłaszają uwagi do tych dokumentów. **W 2024 r. ETO przeprowadził 27 kontroli dotyczących Polski, z czego w 25 z nich uczestniczyli kontrolerzy NIK.**

NIK wzięła udział w badaniach ankietowych ETO skierowanych do NOK UE na temat: wykorzystania sztucznej inteligencji, gromadzenia informacji zwrotnych od jednostek kontrolowanych, a także wkładu *Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)* w transformację cyfrową UE. Ponadto NIK bierze udział w – prowadzonym przez ETO – projekcie, mającym na celu publikowanie na stronie internetowej Komitetu Kontaktowego informacji o kontrolach realizowanych przez NOK UE z zakresu środków wprowadzonych na szczeblu krajowym i unijnym w odpowiedzi na pandemię COVID-19.

Infografika nr 39. Kontrole ETO dotyczące Polski w 2024 r.

kontroli

EUROPEJSKI
TRYBUNAŁ
OBRAČUNKOWY

- 1** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M2OP014 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014–2020)
- 2** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023. Okres programowania 2014–2020 – instrumenty finansowe 2014PL16M2OP001 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020)
- 3** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M2OP004 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego na lata 2014–2020)
- 4** Kontrola do celów poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023 (23CH4SOA)
- 5** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2023 (DAS 2023). Kontrola finansowa Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (rozporządzenie (UE) nr 1305/2013)
- 6** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023. Dotacja w ramach programu Erasmus+ – umowa nr 2020-1-PL01-KA227-ADU-096010 – „Creativity in late age” EAC-2020-0039 – PL01/CZĘŚCIOWE ROZLICZENIE PŁATNOŚCI ZALICZKOWEJ ZA ROK 2022, Agencja Narodowa – Polska
- 7** Kontrola wykonania zadań 23CH2009 dotycząca odpadów komunalnych
- 8** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2023. Program „Erasmus+ Sport”. Kontrola dotycząca umowy o dofinansowanie nr 613272-EPP-1-2019-1-PL-SPO-SCP
- 9** Kontrola dotycząca pożarów lasów (24CH1001)
- 10** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2024 (DAS 2024). Kontrola finansowa dot. Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR) – Program Operacyjny dla Polski – rozporządzenie (UE) nr 508/2014
- 11** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M2OP008 (RPO Województwa Opolskiego)
- 12** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M2OP001 (RPO Województwa Dolnośląskiego 2014–2020)
- 13** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2024 (DAS 2024). Kontrola finansowa dotycząca Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) – rozporządzenie (UE) 2021/2115 oraz 2021/2116
- 14** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2024 (DAS 2024). Kontrola finansowa dotycząca Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – rozporządzenie (UE) nr 1305/2013
- 15** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Program „Obywatele, równość, prawa i wartości” (CERV). Kontrola dot. umowy o dofinansowanie nr 101091681
- 16** Kontrola do celów poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024 (24CH3MF4) – Polska – Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego – policja
- 17** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M1OP001 (Infrastruktura i Środowisko – POIS)
- 18** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL05M9OP001 Wiedza Edukacja Rozwój
- 19** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020 – instrumenty finansowe. Program operacyjny 2014PL16RFOP001 (Inteligentny rozwój)
- 20** Kontrola wykonania zadań dotycząca skuteczności wdrażania planu REPowerEU (24CH4005)
- 21** Kontrola wykonania zadań dot. wsparcia UE na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności osób dojeżdżających do pracy na dużych obszarach metropolitalnych
- 22** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2024 (DAS 2024). Kontrola finansowa dot. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – rozporządzenie (UE) nr 2021/2115 i 2021/2116
- 23** Poświadczenie wiarygodności za rok budżetowy 2024 (DAS 2024). Kontrola finansowa dot. Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) – rozporządzenie (UE) 2021/2115
- 24** Prace kontrolne na potrzeby wydawanego przez ETO poświadczenia wiarygodności za rok budżetowy 2024. Okres programowania 2014–2020. Program operacyjny 2014PL16M2OP010 (RPO Województwa Podlaskiego)
- 25** Poświadczenie wiarygodności dot. Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Ekologicznego Lotnictwa za rok budżetowy 2024. Kontrola dotycząca umowy o dofinansowanie nr 101102019 – HYDEA
- 26** Kontrola wykonania zadań dot. zintegrowanych projektów LIFE (24CH1003)
- 27** Kontrola dotycząca innowacji w rolnictwie UE (24CH1007)

Współpraca dwustronna

Najwyższa Izba Kontroli kontynuuje rozwijanie kontaktów ze swoimi odpowiednikami z innych państw. Dobre relacje dwustronne umożliwiają wymianę doświadczeń oraz przekładają się na możliwości prowadzenia kontroli wspólnych i przyczyniają się do budowania pozytywnego wizerunku NIK na arenie międzynarodowej.

W 2024 r. NIK podpisała porozumienie o współpracy z NOK Jordanii. Zakłada ono m.in. przeprowadzenie przeglądu partnerskiego w NOK Jordanii przez NIK, a także organizację szkoleń dla pracowników jordańskiego NOK. W ramach wspólnych działań podsumowany został projekt współpracy bliźniaczej, który NIK zrealizowała w Biurze Audytu Jordanii w latach 2021–2023.

Współpraca dwustronna Prezesa NIK z Kontrolerem Generalnym USA zaowocowała spotkaniem poświęconym *Międzynarodowemu Programowi Stypendialnemu dla Audytorów i współpracy* w ramach INTOSAI, w tym w Zarządzie organizacji, którego NIK oraz NOK USA są członkami.

Audytor Generalny Macedonii Północnej zwrócił się do NIK o przeprowadzenie przeglądu partnerskiego trzech obszarów funkcjonowania NOK Republiki Macedonii Północnej. Poddane ocenie zostały niezależność, metodyka kontroli i komunikacja. Eksperti NIK pozytywnie ocenili proces przeprowadzania kontroli i nowoczesną politykę komunikacyjną urzędu oraz wysiłki organizacji zmierzające do umocnienia jej niezależności. W raporcie zalecono dalsze starania w kierunku wprowadzenia do Konstytucji Republiki Macedonii Północnej zapisu gwarantującego niezależność tego NOK. Współpraca z NOK Macedonii Płn. w 2024 r. miała również charakter roboczy. W tym zakresie skupiła się na takich zagadnieniach jak: kwestie procesu zawiadamiania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i uprawnienia NIK w postępowaniu karnym.

Na konferencji pn. *Odpowiedzialność, znaczenie, odporność w zmieniającym się świecie*, zorganizowanej podczas obchodów 160-lecia Trybunału Obrachunkowego Rumunii omówiono m.in. reformy prowadzone w ostatnich latach w NOK Rumunii. Inspiracją do dyskusji były rekomendacje wypracowane podczas przeglądu partnerskiego przeprowadzonego w latach 2020–2021. Przeglądem tym kierowała NIK. W ramach wydarzenia przedstawiciele NIK wzięli udział w spotkaniach struktur INTOSAI zajmujących się rozwojem instytucjonalnym pod wspólną nazwą *Budowanie skutecznych, rozliczalnych i przejrzystych instytucji dla dobra publicznego*. NIK jest zaangażowana w prowadzone w ramach wdrażania drugiego celu strategicznego *EUROSAI inicjatywy i projekty rozwoju instytucjonalnego*.

W ramach współpracy z NOK Korei Południowej odbyło się dwustronne spotkanie poświęcone prezentacji działań NIK ze szczególnym uwzględnieniem aktywności na arenie międzynarodowej, takiej jak audyty Interpol i OECD. Koreańczycy wykazali szczególne zainteresowanie współpracą NIK z parlamentem oraz z organami ścigania.

Współpraca wielostronna

W 2024 r. NIK w ramach wielostronnej współpracy zorganizowała, z okazji 105. rocznicy utworzenia Izby, międzynarodową konferencję poświęconą dbałości o niezależność NOK i zagrożeniom w tym obszarze oraz roli NOK w budowaniu nowoczesnego i bezpiecznego państwa. W konferencji uczestniczyli m.in. prezes ETO oraz szefowie NOK Cypru, Hiszpanii, Portugalii i Kirgistanu. Prezes NIK przypomniał, że kontrola państwowa opiera się na jasno określonych, wynikających ze standardów międzynarodowych, zasadach: przejrzystości w wyborze przedmiotu kontroli, rzetelności przedstawianych informacji, niezależności kontrolerów oraz kolegalności w podejmowaniu kluczowych decyzji.

W 2024 r. OECD i IDI zorganizowały seminarium dla kierownictw NOK pn. *Kontrola i zarządzanie finansami publicznymi*, na którym dyskutowano na temat kontroli wykonania zadań w zarządzaniu finansami publicznymi, w szczególności w odniesieniu do innowacyjnych praktyk kontroli, wpływu kontroli na funkcjonowanie administracji publicznej i kluczowych aspektów związanych z profesjonalizacją kontrolerów. Omówiono powiązania między kontrolą wykonania zadań a wykonaniem budżetu państwa. Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się debata nt. cyfryzacji NOK oraz kontroli w obszarze zrównoważonego rozwoju i zielonego budżetowania.

Innym wydarzeniem pod auspicjami OECD w ramach wielostronnej współpracy NOK było forum OECD na temat zielonych finansów i inwestycji. 11. edycja forum w 2024 r. skupiła się na problematyce zmiany systemu finansowego. NIK zaprezentowała się w panelu pn. *Green Public Finance and the Net-zero Transition*, przedstawiając wyniki swej kontroli pn. *Wdrażanie programu priorytetowego Czyste powietrze*.

Z kolei IDI zorganizowała w Tbilisi szczyt dotyczący audytów przyczyniających się do cyfryzacji i zrównoważonego rozwoju⁵⁷. Tematyka obrad koncentrowała się wokół roli NOK w tym procesie. Wydarzenie podzielono na sesje tematyczne dotyczące m.in. realizacji agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, inkluzywności, audytów na rzecz planety przyjaznej do życia i cyfryzacji.

W 2024 r. spotkanie prezesów NOK Grupy Wyszehradzkiej (Polski, Czech, Słowacji, Węgier) oraz Słowenii i Węgier, czyli tzw. Grupy V4+2 odbyło się w szerszym składzie, z udziałem przedstawicieli NOK Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry i Ukrainy jako obserwatorów. Tematem przewodnim było *Następne pokolenie*, w kontekście m.in. spuścizny, jaka może zostać przekazana następnym pokoleniom. Uczestnicy przywoływali wyzwania stojące przed NOK i potencjalny wpływ kontroli na poprawę jakości życia obywateli.

3. Działalność ekspercka – projekty współpracy bliźniaczej

W 2024 r. NIK kontynuowała rozpoczęty rok wcześniej projekt współpracy z Izłą Obrachunkową Republiki Kirgiskiej w ramach projektu IDI *Global SAI Accountability Initiative* – GSAI. Inicjatywa ma na celu wsparcie NOK z krajów rozwijających się w budowaniu

⁵⁷ IDI Global Summit on SAI Audits Contributing to Digitalisation and Sustainability 2024.

niezależności, rozwoju potencjału instytucjonalnego oraz podnoszeniu jakości i wydajności kontroli. Współpraca pomiędzy NIK a kirgiskim NOK jest realizowana poprzez wymianę doświadczeń w zakresie rozwoju metodyki i procedury kontroli zgodnie ze standardami międzynarodowymi, doskonalenia zawodowego, organizację wspólnych konferencji i kontroli równoległych, szkolenia pracowników oraz digitalizacji procesu kontroli. Projekt składa się z czterech komponentów: (1) Metodyka kontroli, jakość kontroli i raportowanie; (2) Digitalizacja procesu kontroli; (3) Komunikacja i podniesienie świadomości interesariuszy; (4) Zarządzanie strategiczne.

W 2024 r. odbyło się sześć misji pracowników NIK w Kirgistanie i wizyta studyjna kirgiskich kontrolerów w Polsce. W listopadzie 2024 r. w ramach projektu NOK Kirgistanu odwiedził Prezes NIK. Wizyta była również ważnym punktem w zacieśnianiu współpracy międzynarodowej.

Eksperti NIK zaangażowani są w działania Międzynarodowej Rady Audytorów NATO (IBAN). W maju 2024 r. odbyło się coroczne spotkanie podsumowujące działania IBAN, podczas którego przeprowadzono dyskusję na temat form wzajemnej współpracy i zasad jej sformalizowania. IBAN aspiruje do uzyskania statusu członka INTOSAI oraz planuje podpisać porozumienia o współpracy z NOK zrzeszonymi w INTOSAI.

Kontrolerzy NIK w 2024 r. brali aktywny udział w rekrutacjach do międzynarodowych organizacji kontrolerskich. Sukcesem zakończyły się aplikacje pracowników NIK na stanowisko śledczego do Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych – OLAF oraz na stanowisko eksperta krajowego w ETO.

Rozdział V

Budżet

Najwyższej Izby Kontroli
za rok 2024

Dane ogólne

Dochody

Wydatki

Omówienie ważniejszych grup wydatków

Zamówienia publiczne udzielane przez NIK

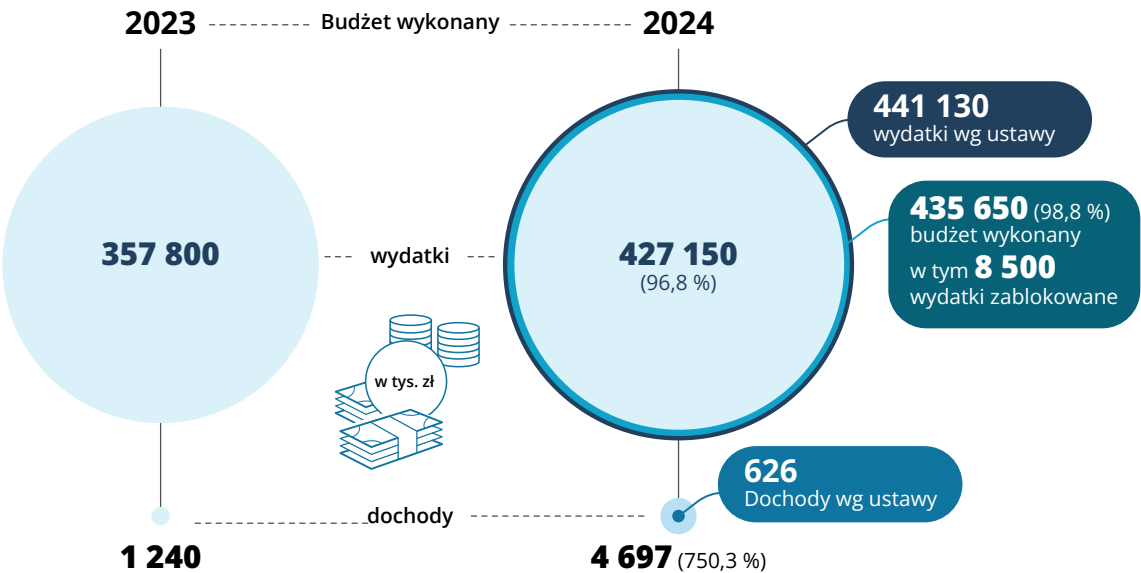

Wykonanie budżetu NIK w układzie zadaniowym

1. Dane ogólne

W 2024 r. NIK realizowała budżet w ramach części 07 – Najwyższa Izba Kontroli, dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, rozdział 75101 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa.

Infografika nr 40. Ogólne dane o dochodach i wydatkach budżetowych NIK

W ustawie budżetowej na rok 2024 z dnia 18 stycznia 2024 r. w części 07 – Najwyższa Izba Kontroli zaplanowano wydatki w kwocie 441 130 tys. zł, z tego:

- świadczenia na rzecz osób fizycznych 441 tys. zł,
- wydatki bieżące jednostek budżetowych 413 971 tys. zł,
- wydatki majątkowe 26 718 tys. zł.

W porównaniu z rokiem poprzednim poziom planowanych wydatków był wyższy nominalnie o 76 784 tys. zł, tj. 21,1 %, a realnie był wyższy o 13,6 % od budżetu 2023 r. Dochody zostały natomiast ustalone na poziomie 626 tys. zł.

Po dokonaniu analizy możliwości wykonania planowanych zadań i płatności do końca 2024 r., na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁵⁸, Prezes NIK w dniu 16 września 2024 r. podjął decyzję w sprawie blokowania planowanych na rok 2024 wydatków w budżecie państwa w zakresie części 07 – Najwyższa Izba Kontroli. Kwota 8 500 tys. zł została zablokowana do końca roku, w następujących pozycjach:

⁵⁸ Art. 177 ust. 1 pkt 2 i 3 w zw. z art. 177 ust. 3 pkt 2 na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530).

- § 4000 *Grupa wydatków bieżących jednostki*, kwota 1 830 tys. zł,
- § 4110 *Składki na ubezpieczenia społeczne*, kwota 1 500 tys. zł,
- § 6050 *Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych*, kwota 4 580 tys. zł,
- § 6060 *Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych*, kwota 590 tys. zł.

W 2024 r. wydatki budżetowe zostały zrealizowane w kwocie 427 150 tys. zł, tj. w 96,8 %.
Dochody budżetowe zostały zrealizowane w kwocie 4 697 tys. zł tj. w 750,3 % przyjętego planu.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵⁹ nie rzadziej niż raz na trzy lata przeprowadza się audyt zewnętrzny w zakresie wykonania budżetu oraz gospodarki finansowej Najwyższej Izby Kontroli. W 2024 r. Marszałek Sejmu zlecił podmiotowi wybranemu zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych przeprowadzenie czynności audytowych obejmujących okres od 01.01.2020 r. do 31.12.2022 r.

W Sprawozdaniu z przeprowadzenia audytu zewnętrznego w zakresie budżetu i gospodarki finansowej Najwyższej Izby Kontroli za okres od 01.01.2020 r. do 31.12.2022 r. Audyt wydał opinię potwierdzając, że:

- roczne sprawozdania z wykonania budżetu Najwyższej Izby Kontroli za lata 2020–2022 były prawidłowe i wiarygodne;
- stan faktyczny w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r. był zgodny ze stanem wymaganym w zakresie dotyczącym procesów pobierania i gromadzenia środków publicznych, dokonywania wydatków ze środków publicznych, udzielania zamówień publicznych oraz zwrotu środków publicznych;
- wydatki ze środków publicznych, w tym wydatki dokonywane w oparciu o procedury właściwe dla udzielania zamówień publicznych oraz wykorzystania zasobów były rzetelne, celowe i gospodarne;
- sposób prowadzenia gospodarki finansowej oraz stosowania procedur dotyczących procesów pobierania i gromadzenia środków publicznych, dokonywania wydatków ze środków publicznych, udzielania zamówień publicznych oraz zwrotu środków publicznych, był prawidłowy.

Audytorzy mając na uwadze ustalony w wyniku przeprowadzonego audytu, stan faktyczny oraz jego pozytywną ocenę ogólną, zalecili kontynuację działań zarządczych, służących poprawie funkcjonowania Najwyższej Izby Kontroli w nw. obszarach:

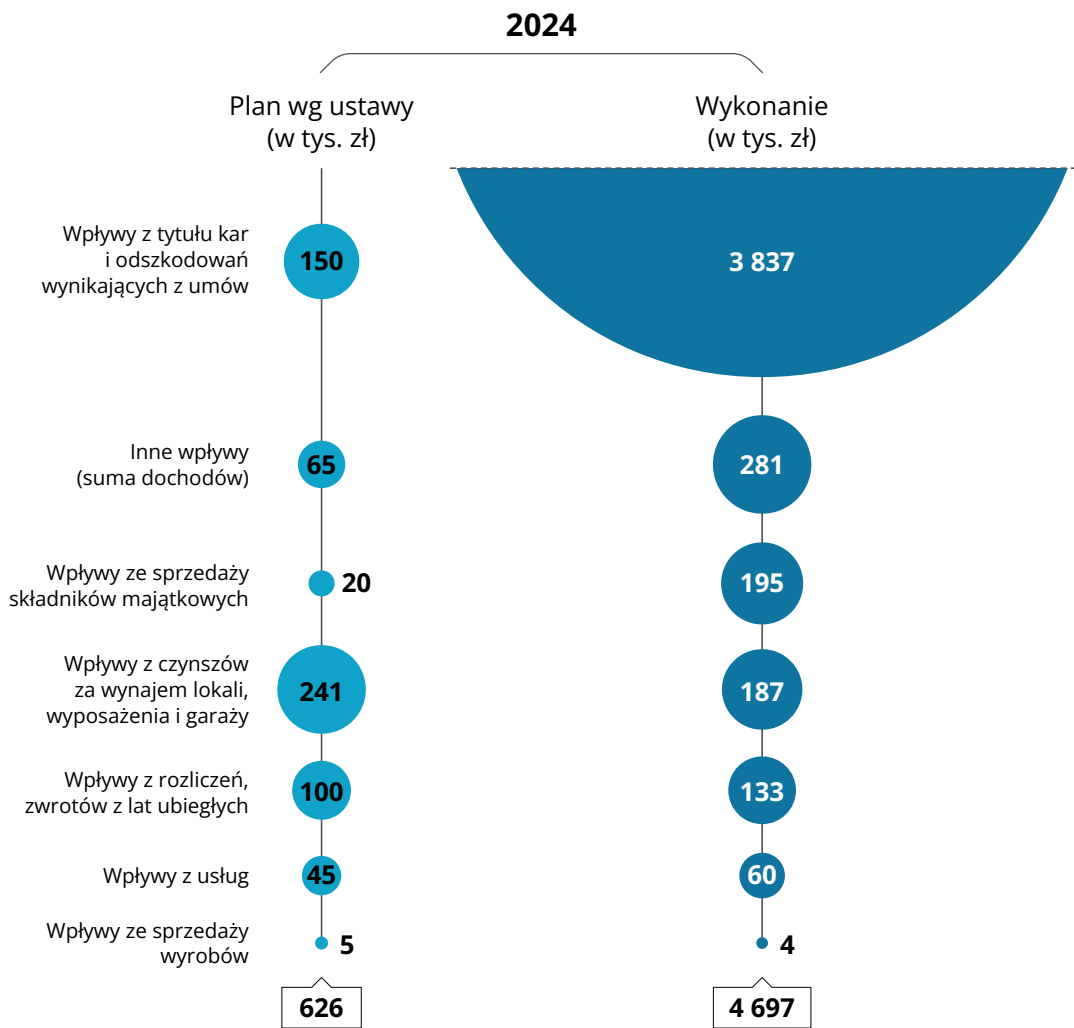
- standaryzacja zasad kontroli dostępu we wszystkich jednostkach organizacyjnych NIK;
- opracowanie zasad regulujących proces powierzania obowiązków w NIK;
- sporządzenie podsumowania sposobu wdrażania zaleceń pokontrolnych – z kontroli instytucjonalnych przeprowadzonych w NIK, w latach 2020–2022 (w szczególności kontroli Państwowej Inspekcji Pracy) – wraz ze wskazaniem ich wpływu na stan kontroli zarządczej oraz proces zarządzania ryzykiem.

⁵⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

2. Dochody

Określone w ustawie budżetowej na 2024 r. dochody w wysokości 626 tys. zł zrealizowane zostały w kwocie 4 697 tys. zł, co stanowi 750,3 % planu.

Infografika nr 41. Dochody budżetowe planowane i zrealizowane w 2024 r.

Na wzrost dochodów głównie wpłynęły:

- kara umowna QNT Systemy Informatyczne Sp. z o.o. z siedzibą w Zabrze z tytułu nieterminowego wykonania umowy, w wysokości 3 755 tys. zł;
- refundacja wydatków poniesionych w 2023 r., w związku z pełnieniem przez NIK obowiązków audytora zewnętrznego Międzynarodowej Organizacji Policji INTERPOL, w wysokości 79 tys. zł;
- wpływy ze sprzedaży samochodów, w wysokości 63 tys. zł.

Dochody przewyższające plan NIK zrealizowała w:

- § 0950 *Wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów*, dochody planowane w wysokości 150 tys. zł zrealizowano w kwocie 3 837 tys. zł. Pozycja ta jest wartością

o charakterze wysoce zmiennym i obejmuje ona m.in. wpływy z tytułu naliczonych kar umownych za niestranne i nieterminowe wykonanie umów (3 784 tys. zł) oraz wpływy z tytułu odszkodowań od ubezpieczycieli (53 tys. zł);

- pozycji *Inne wpływy* stanowiącej sumę dochodów ujętych w paragrafach 0570, 0630, 0640, 0920 i 0970, dochody planowane w wysokości 65 tys. zł zrealizowano w kwocie 281 tys. zł, na którą złożyły się m.in. zwrot kosztów zastępstwa procesowego (7 tys. zł), odsetki od nadpłaty podatku od nieruchomości (114 tys. zł), wynagrodzenie płatnika z tytułu terminowego wpłacania podatków w wysokości 0,6 % kwoty podatku (114 tys. zł), wpłaty pracowników z tytułu przekroczenia limitu rozmów telefonicznych (2 tys. zł);
- § 0870 *Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych* (zbędnych i zużytych), dochody planowane w wysokości 20 tys. zł zrealizowano w kwocie 195 tys. zł;
- § 0940 *Wpływy z rozliczeń lub zwrotów z lat ubiegłych*, dochody planowane w wysokości 100 tys. zł zrealizowano w kwocie 133 tys. zł. W paragrafie tym były klasyfikowane wpływy z rozliczeń z dostawcami oraz ZUS (nadpłacone składki na ubezpieczenia społeczne – na podstawie informacji otrzymanych z ZUS o przekroczeniu przez wskazane osoby kwoty trzydziestokrotności⁶⁰ przeciętnego wynagrodzenia, która stanowi kwotę ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe);
- § 0830 *Wpływy z usług*, dochody z tytułu realizacji usług noclegowych dla pracowników w Ośrodku Szkoleniowym NIK w Goławicach, prognozowane w wysokości 45 tys. zł, NIK zrealizowała w kwocie 60 tys. zł.

Dochody poniżej założonego planu NIK zrealizowała w:

- § 0750 *Wpływy z czynszów za wynajem lokali, wyposażenia i garaży*, planowane w wysokości 241 tys. zł, zostały zrealizowane w kwocie 187 tys. zł. Kwota ta obejmuje m.in. opłaty za czynsz z tytułu najmu mieszkań służbowych, wpływy z tytułu najmu powierzchni użytkowej w budynku NIK pod bankomat i RUCH S.A. oraz od firmy prowadzącej działalność gastronomiczną. Zrealizowane z tego tytułu dochody były niższe od planowanych w związku z wypowiedzeniem umowy najmu lokalu przez RUCH S.A. oraz brakiem zasiedlenia pięciu mieszkań służbowych w okresie sprawozdawczym;
- § 0840 *Wpływy ze sprzedaży wyrobów*, planowane w wysokości 5 tys. zł, zostały zrealizowane w kwocie 4 tys. zł – wpływy z tytułu sprzedaży dwumiesięcznika naukowego „Kontrola Państwowa”.

Dochody należne budżetowi państwa były pobierane terminowo i przekazywane na centralny rachunek budżetu państwa zgodnie z terminami określonymi w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowego wykonywania budżetu państwa⁶¹.

60 Kwota ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w roku 2024 wyniosła 234 720 zł, a przyjęta do jej ustalenia kwota prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia to 7 824 zł – Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w roku 2024 oraz przyjętej do jej ustalenia kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia (M.P. z 2023. poz.1342).

61 Dz. U. z 2021 r. poz. 259, ze zm.

3. Wydatki

Plan finansowy wydatków został określony w wysokości 441 130 tys. zł i zrealizowany w kwocie 427 150 tys. zł, co stanowi 96,8 % planu. Po dokonaniu analizy możliwości wykonania planowanych zadań i płatności w 2024 r. z uwagi na realne potrzeby budżetu państwa, decyzją Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dnia 16 września 2024 r. w sprawie blokowania planowanych na rok 2024 wydatków w budżecie państwa w zakresie części 07 – Najwyższa Izba Kontroli, blokadą objęto kwotę 8 500 tys. zł. postawioną do dyspozycji Ministra Finansów.

Tabela nr 1. Wydatki planowane i zrealizowane w 2024 r.

§	Nazwa paragrafu	Wykonanie 2023 (w tys. zł)	2024			
			Budżet wg ustawy (w tys. zł)	Budżet po zmianach (w tys. zł)	Wykonanie (w tys. zł)	Wskaźnik (w %) (6:5)
1	2	3	4	5	6	7
3020	Wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń	452	368	727	623	85,8
3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	8	73	26	17	64,4
4000	Grupa wydatków bieżących jednostki		44 950	46 558		
4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	231 761	274 909	274 003	274 003	100,0
4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	14 484	16 930	16 158	16 158	100,0
4090	Honoraria		1			
4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	39 222	47 014	46 652	45 102	96,7
4120	Składki na Fundusz Pracy i Fundusz Solidarnościowy	4 388	5 330	5 330	5 235	98,2
4140	Wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	1 351		1 678	1 678	100,0
4170	Wynagrodzenia bezosobowe	669	1 217	1 156	891	77,1
4210	Zakup materiałów i wyposażenia	5 684			8 813	
4220	Zakup środków żywności	364			416	
4260	Zakup energii	6 065			5 299	
4270	Zakup usług remontowych	3 917	2 400	3 790	3 383	89,3
4280	Zakup usług zdrowotnych	138			160	
4300	Zakup usług pozostałych	17 043			23 497	
4340	Zakup usług remontowo-konserwatorskich dotyczących obiektów zabytkowych będących w użytkowaniu jednostek budżetowych	962			648	

§	Nazwa paragrafu	Wykonanie 2023 (w tys. zł)	2024			
			Budżet wg ustawy (w tys. zł)	Budżet po zmianach (w tys. zł)	Wykonanie (w tys. zł)	Wskaźnik (w %) (6:5)
1	2	3	4	5	6	7
4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych	1 938			2 132	
4380	Zakup usług obejmujących tłumaczenia	46			72	
4390	Zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii	407			594	
4400	Opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe	174			169	
4410	Podróże służbowe krajowe	6 395	6 500	6 226	5 978	96,0
4420	Podróże służbowe zagraniczne	493	915	1 073	917	85,5
4430	Różne opłaty i składki	510	656	708	691	97,6
4440	Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	3 236	4 718	4 456	4 456	100,0
4480	Podatek od nieruchomości	358	423	538	526	97,8
4500	Pozostałe podatki na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	3	4	3	3	100,0
4510	Opłaty na rzecz budżetu państwa	5	6	6	4	61,7
4520	Opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	68	68	76	75	99,4
4540	Składki do organizacji międzynarodowych	22	22	20	20	100,0
4570	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat			2	2	100,0
4610	Koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego	1	10	10	4	35,1
4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	1 824	2 360	2 434	2 229	91,6
4710	Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający	4 737	5 538	6 098	6 098	100,0
6050	Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	2 725	10 453	10 617	5 705	53,7
6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych	7 940	14 965	11 522	10 306	89,4
6580	Wydatki inwestycyjne dotyczące obiektów zabytkowych będących w użytkowaniu jednostek budżetowych	410	1 300	1 263	1 246	98,7
Ogółem		357 800	441 130	441 130	427 150	96,8

W odniesieniu do wydatków poniesionych w roku poprzednim, wydatki w 2024 r. były wyższe o 69 350 tys. zł, tj. o 19,4 %. W stosunku do ustawy budżetowej na 2024 r. wzrost planu wydatków odnotowano w następujących paragrafach:

- § 4000 *Grupa wydatków bieżących jednostki*, wzrost o kwotę 1 608 tys. zł, tj. o 3,6 %, – konieczność zmiany planu pojawiła się na etapie konstruowania planu wg ustawy budżetowej i dotyczyła potrzeb Biura Informatyki – przesunięcie nastąpiło decyzją Prezesa NIK. W trakcie roku budżetowego zostały zwiększone środki na sfinansowanie zamówień publicznych m.in. zamówienia pn. *Odnowienie subskrypcji Software Assurance dla posiadanych licencji Microsoft oraz dostawę nowych licencji, Wsparcie i rozwój systemu do wyszukiwania pełnotekstowego, Świadczenie usługi rozszerzonego wsparcia technicznego dla środowiska MicrosoftPoint*;
- § 4270 *Zakup usług remontowych*, wzrost o kwotę 1 390 tys. zł, tj. o 57,9 %, na sfinansowanie zwiększonych potrzeb, co wynikało z konieczności zrealizowania m.in. następujących zadań: *Remont łazienek i pomieszczeń gospodarczych – Centrala budynek B piętro 4 i 5, Remont dachu w Delegaturze NIK Białymstoku, Remont pomieszczeń Delegatury NIK w Bydgoszczy, Remont pomieszczeń na parterze i piętrze w Delegaturze NIK w Krakowie*. Podstawą do podjęcia decyzji o konieczności przeprowadzenia prac remontowych każdorazowo była ocena stanu technicznego;
- § 4710 *Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający*, wzrost o kwotę 560 tys. zł, tj. o 10,1 %, niezbędną do sfinansowania wpłaty obowiązkowej, jak i fakultatywnej w wysokości 2,5 % wynagrodzenia pracownika – z uwagi na wzrost liczby uczestników PPK;
- § 3020 *Wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń*, wzrost o kwotę 359 tys. zł, tj. o 97,6 %, na sfinansowanie przysługującego pracownikom dofinansowania do zakupu okularów korygujących wzrok na podstawie zarządzenia nr 30/2024 Prezesa NIK z dnia 14 czerwca 2024 r., w którym zwiększono wysokość świadczenia z uwagi na urealnienie kwoty dofinansowania do cen rynkowych;
- § 6050 *Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych*, wzrost o kwotę 164 tys. zł, tj. o 1,6 %, na sfinansowanie realizacji niezbędnych zadań m.in.: *Modernizacja systemu uzdatniania wody w Ośrodku Szkoleniowym NIK w Goławicach, Przebudowa pomieszczeń w budynku B Centrali NIK, Wykonanie projektu oraz modernizacja kanalizacji w Delegaturze NIK w Bydgoszczy, Montaż klimatyzatorów w pomieszczeniach biurowych Delegatury NIK w Bydgoszczy*;
- § 4420 *Podróże służbowe zagraniczne*, wzrost o kwotę 158 tys. zł, tj. o 17,3 %, na opłacenie w trakcie roku wydatków związanych z realizacją audytu zewnętrznego Międzynarodowej Organizacji Policji INTERPOL. Środki poniesione na te wydatki zostaną zrefundowane przez INTERPOL po zakończeniu kolejnego etapu audytu;
- § 4480 *Podatek od nieruchomości*, wzrost o kwotę 115 tys. zł, tj. o 27,2 %, na sfinansowanie podatku od nieruchomości Ośrodka Szkoleniowego NIK w Goławicach. Nadpłata podatku od tej nieruchomości była zaliczana na poczet zobowiązania w podatku od nieruchomości. Do kwoty nadpłaconego podatku zostały naliczone odsetki ustawowe, które należne były NIK. Obie te kwoty stanowiły zobowiązanie

do uregulowania od Gminy Pomiechówek na rzecz NIK. W ramach bieżącego rozliczania podatku z Gminą Pomiechówek została zastosowana procedura wzajemnej kompensaty zobowiązań i należności w wyniku której, kwota podatku należna za dany okres była potrącana i kompensowana z nadpłatą podatku dokonaną przez NIK. W momencie pełnego rozliczenia poprzez kompensatę powstałej nadpłaty podatku, tj. kwoty należności głównej, do potrącenia pozostała jedynie kwota naliczonych odsetek, która stanowiła należność uboczną. W związku z ostatecznym rozliczeniem nadpłaty podatku od nieruchomości, możliwe było ustalenie wartości podatku należnego Gminie Pomiechówek do końca 2024 r., a tym samym zaistniała konieczność zwiększenia planu finansowego na realizację wydatków w ustalonej wartości podatku.

W ramach wygospodarowanych w trakcie roku wolnych środków, dokonywane były przeniesienia między paragrafami klasyfikacji wydatków budżetowych. Zmiany planu realizowane były na podstawie decyzji Prezesa NIK⁶². Wolne środki przenoszone były z paragrafów, w których wystąpiły oszczędności do paragrafów, w których zidentyfikowano nie tylko dodatkowe potrzeby, ale i z uwagi na nieprzewidziane okoliczności nastąpił wzrost kosztów realizacji już rozpoczętych zadań. W relacji do planu wg ustawy budżetowej, środki przenoszono przede wszystkim w ramach paragrafów wydatków bieżących i majątkowych. Oszczędności w pozycjach: wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych, składki na ubezpieczenia społeczne, podróże służbowe krajowe, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych przeznaczone zostały wg potrzeb w głównej mierze na zwiększenie planu wydatków w: § 4000 *Grupa wydatków bieżących jednostki*, § 4270 *Zakup usług remontowych*, § 4710 *Wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający*, § 3020 *Wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń*, § 6050 *Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych*, § 4420 *Podróże służbowe zagraniczne* oraz w § 4480 *Podatek od nieruchomości*.

Tabela nr 2. Wydatki NIK zrealizowane w latach 2023–2024

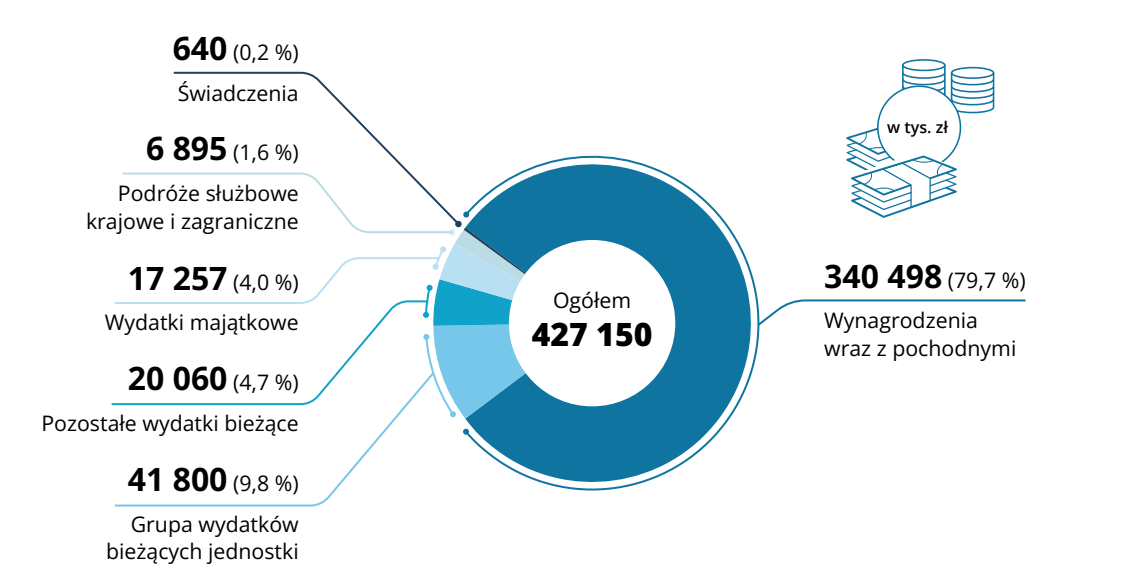
Lp.	Wyszczególnienie – struktura wydatków	Wykonanie w 2023		Plan wg ustawy 2024 (w tys. zł)	Plan po zmianach 2024 (w tys. zł)	Wykonanie w 2024		
		(w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)			(w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)	Wskaźnik (w %) (7:3)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	460	0,1	441	753	640	0,2	139,1
2	Wydatki bieżące	346 265	96,8	413 971	416 975	409 253	95,8	118,2
2.1	Wynagrodzenia osobowe pracowników	231 761	64,8	274 909	274 003	274 003	64,1	118,2

62 Decyzje podjęte na podstawie art. 171 ust.1 ustawy o finansach publicznych oraz art. 26 ust. 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli.

Lp.	Wyszczególnienie - struktura wydatków	Wykonanie w 2023		Plan wg ustawy 2024 (w tys. zł)	Plan po zmianach 2024 (w tys. zł)	Wykonanie w 2024		
		(w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)			(w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)	Wskaźnik (w %) (7:3)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.2	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	14 484	4,0	16 930	16 158	16 158	3,8	111,6
2.3	Pochodne od wynagrodzeń	43 610	12,2	52 344	51 982	50 337	11,8	115,4
Razem 2.1-2.3		289 855	81,0	344 183	342 143	340 498	79,7	117,5
2.4	Podróże służbowe krajowe i zagraniczne	6 888	1,9	7 415	7 299	6 895	1,6	100,1
2.5	Grupa wydatków bieżących jednostki	32 821	9,2	44 950	46 558	41 800	9,8	127,4
2.6	Pozostałe wydatki bieżące	16 701	4,7	17 423	20 975	20 060	4,7	120,1
3	Wydatki majątkowe	11 075	3,1	26 718	23 402	17 257	4,0	155,8
Ogółem		357 800	100,0	441 130	441 130	427 150	100,0	119,4

W strukturze wydatków 2024 r. dominowały wydatki osobowe wraz ze składnikami pochodnymi od wynagrodzeń, stanowiąc 79,7 % zrealizowanych wydatków.

Infografika nr 42. Struktura wydatków budżetowych NIK w 2024 r.

4. Omówienie ważniejszych grup wydatków

Wynagrodzenia

Wydatki na wynagrodzenia osobowe pracowników zostały zaplanowane w ustawie budżetowej na rok 2024 z dnia 18 stycznia 2024 r. w kwocie 274 909 tys. zł.

Na podstawie decyzji Prezesa NIK, kwota 1 678 tys. zł została przesunięta, pomniejszając wynagrodzenia osobowe pracowników do § 4140 *Wpłaty na PFRON*, co realizowane jest zgodnie z zaleconą przez Ministerstwo Finansów metodologią planistyczną.

W 2024 r. zostały poniesione wydatki na wynagrodzenia osobowe pracowników w wysokości 274 003 tys. zł. Suma wykonanych wydatków stanowi 100 % planu po zmianach.

W łącznej kwocie 274 003 tys. zł wydatkowanej w 2024 r. na wynagrodzenia osobowe pracowników, 88,7 % stanowiły wynagrodzenia ze stosunku pracy. Pozostałe składniki wynagrodzeń to nagrody jubileuszowe (1,9 %), odprawy emerytalne (1,5 %), nagrody uznaniowe wypłacone w 2024 r. (7,9 %).

Faktyczne średnie miesięczne wynagrodzenie z angaży w przeliczeniu na jeden etat w 2024 r. wyniosło 13 334 zł i w stosunku do 2023 r. było wyższe o 2 292 zł (20,8 %).

Wymieniony wzrost jest ściśle związany ze wzrostem planu na finansowanie wynagrodzeń w 2024 r. i bezpośrednio wynika z realizacji podwyżek zawartych w ustawie budżetowej.

Biorąc natomiast pod uwagę średnie miesięczne wynagrodzenie wynikające ze składanego do GUS sprawozdania RB-70, do którego wyliczenia stosuje się zasadę sumowania wszelkich wypłat dokonywanych dla pracowników wynikających ze stosunku pracy i klasyfikowanych w § 4010 *Wynagrodzenia osobowe pracowników* oraz § 4040 *Dodatkowe wynagrodzenie roczne*, średnie miesięczne wynagrodzenie z angaży w przeliczeniu na jeden etat w 2024 r. wyniosło 15 918 zł i w stosunku do 2023 r. było wyższe o 2 183 zł (15,9 %). Wyjaśnić należy, że średnia kwota wynagrodzenia stanowi jedynie wartość statystyczną, która wyliczona w powyższy sposób zawiera w sobie kwoty wypłaconych odpraw emerytalnych oraz nagród jubileuszowych – co przy wysokim średnim wieku oraz wieloletnim stażu pracy zatrudnionych pracowników, a także dużej liczbie odchodzących na emeryturę pracowników znacznie zawyża średnie wynagrodzenie prezentowane w sprawozdaniu RB-70, które nie odpowiada rzeczywistym i realnym zarobkom zatrudnionych.

Poza wypłatami środków pochodzących z budżetu NIK, pracownikom wypłacono także świadczenia finansowane ze środków ZUS w wysokości 4 254 tys. zł, z tytułu nieobecności w pracy usprawiedliwionej zwolnieniami lekarskimi oraz zasiłków chorobowych, opiekuńczych i macierzyńskich.

Dodatkowe wynagrodzenie roczne

Na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej⁶³, pracownikom wypłacono tzw. trzynastą pensję w wysokości 16 158 tys. zł. Wydatki z tego tytułu naliczono

⁶³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1872.

zgodnie z postanowieniami ww. ustawy w wysokości 8,5 % rocznego wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi za czas efektywnie przepracowany w roku poprzedzającym rok budżetowy.

Pochodne od wynagrodzeń

Podstawę do naliczenia składek z tytułu ubezpieczeń społecznych, zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stanowiły wydatki z tytułu: wynagrodzeń osobowych (z wyłączeniem nagród jubileuszowych i odpraw emerytalnych), dodatkowego wynagrodzenia rocznego oraz wynagrodzeń wypłacanych z tytułu umów-zleceń i umów o dzieło.

Wydatki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne zrealizowane w 2024 r. stanowiły 10,6 % wydatków budżetowych wykonanych w 2024 r. i były niższe od wydatków określonych w ustawie budżetowej o 1 912 tys. zł, a ustawowo ustalone stawki na ubezpieczenia społeczne w wysokości 16,93 % podstawy wymiaru zostały wykonane w wysokości 16,07 % podstawy wymiaru. Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁶⁴ osoby, które przekroczyły kwotę trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, nie muszą odprowadzać składek na ubezpieczenia społeczne, co skutkuje zmniejszeniem wykonania wskaźnika wymiaru składki.

Wydatki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy zrealizowane w 2024 r. stanowiły zaś 1,2 % wydatków budżetowych wykonanych w 2024 r. i w odniesieniu do wielkości przyjętej w ustawie budżetowej były niższe o 95 tys. zł. Wskaźnik opłacania składki na Fundusz Pracy obowiązujący w wysokości 2,45 % został wykonany w wysokości 1,87 %, co wynikało ze zwiększonego udziału w strukturze zatrudnienia osób w wieku uprawniającym do zwolnienia z opłacania składek oraz wyłączenia obowiązku opłacania składek za zatrudnionych pracowników powracających z urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego lub urlopu wychowawczego w okresie 36 miesięcy, począwszy od pierwszego miesiąca po powrocie z tego urlopu.

Podróże służbowe krajowe i zagraniczne

Środki budżetowe wydatkowane na podróże służbowe należą w NIK do wydatków bezpośrednio związanych z realizacją zadań statutowych. Wydatki określone na ten cel w ustawie budżetowej w wysokości 7 415 tys. zł zostały wykonane w kwocie 6 895 tys. zł i stanowiły 1,6 % ogólnego budżetu NIK.

Wydatki na podróże służbowe krajowe i zagraniczne, w stosunku do poprzedniego roku, były wyższe o 7 tys. zł tj. o 0,1 %.

Zrealizowane wydatki na podróże służbowe krajowe w kwocie 5 978 tys. zł były niższe od założonych w ustawie budżetowej o 522 tys. zł, tj. o 8,0 %. Natomiast w stosunku do planu po zmianach na dzień 31 grudnia 2024 r. zrealizowane wydatki były mniejsze

⁶⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 350.

o 248 tys. zł i stanowiły 96,0 % planu. Wnioski wyjazdowe każdorazowo są indywidualnie analizowane przez pryzmat gospodarności, zgodności z rachunkiem ekonomicznym, z uwzględnieniem okoliczności i uwarunkowań podróży, co przekłada się na wymierne oszczędności.

Zrealizowane wydatki na podróże służbowe zagraniczne w kwocie 917 tys. zł były wyższe od założonych w ustawie budżetowej o 2 tys. zł, tj. o 0,2 %. Natomiast w stosunku do planu po zmianach na dzień 31 grudnia 2024 r. zrealizowane wydatki były mniejsze o 156 tys. zł i stanowiły 85,5 % planu. Do kalkulacji wydatków planowanych w 2024 r. przyjęto kurs waluty 4,57 zł za euro. Kurs średni NBP dla całego 2024 r. wyniósł 4,3065 zł za euro, co skutkowało zmniejszeniem wydatków. Decyzje w sprawie podróży służbowych zagranicznych podejmowane są w oparciu o przygotowany preliminarz wydatków obejmujący wydatki dla wszystkich uczestników delegacji. Liczebność składu delegacji ograniczana jest do niezbędnego minimum.

Grupa wydatków bieżących jednostki

Ta grupa wydatków stanowiła w 2024 r. 9,8 % budżetu NIK. Środki wydatkowane na ten cel w 2024 r. w wysokości 41 800 tys. zł, były mniejsze od założonych w ustawie budżetowej o 3 150 tys. zł. Suma zrealizowanych wydatków stanowiła 89,8 % planu po zmianach.

Stopień realizacji wydatków planowanych w paragrafie 4000 *Grupa wydatków bieżących jednostki* w szczególności wynika z następujących okoliczności:

- Przy konstruowaniu projektu budżetu na 2024 rok, założono wysoki wskaźnik inflacji, która w maju 2023 r. wynosiła 13 % i wykazywała tendencję szybkiego wzrostu oraz wyższy przelicznik kursu euro i dolara obowiązujący w maju 2023 r. Jednak w chwili realizacji zamówień ceny usług stabilizowały się, a złotówka uległa umocnieniu względem walut obcych. Powyższą sytuację najlepiej można zobrazować na przykładzie cen energii elektrycznej, paliw oraz usług komunalnych, które gwałtownie rosły w 2023 r., znacznie powyżej poziomu inflacji. W związku z odwróceniem tendencji oszczędności zostały wygenerowane na kosztach zakupu: energii elektrycznej, usług komunalnych, materiałów gospodarczych, pozostałych usług, paliwa, opłatach czynszowych oraz pozostałych wydatkach bieżących;
- W trakcie przygotowań do realizacji zadań, pojawiało się wiele zagadnień wymagających wyjaśnienia i doprecyzowania na etapie przygotowania wymagań do projektów, co finalnie spowodowało, że realizacja niektórych zadań musiała zostać przesunięta na kolejny rok lub zakres zadania został ograniczony m.in.:
 - przeprowadzono postępowanie w trybie zapytania ofertowego, na które nie zgłosił się żaden wykonawca. W związku z tym podjęto działania w kierunku zmiany specyfikacji zamówienia. Etap przygotowania nowej specyfikacji spowodował, że realizacja zadania została przesunięta na kolejny rok (np. platforma, system lub aplikacja wspierająca procesy naboru, rekrutacji i ankiety);

- w trakcie przygotowań do realizacji postępowania, pojawiło się wiele zagadnień wymagających wyjaśnienia i doprecyzowania na etapie przygotowania wymagań do projektu. Wydłużyło to znacząco etap przygotowania wymagań i spowodowało, że realizacja zadania została przesunięta na kolejny rok (np. działania kadrowo-rozwojowe);
- ze względu na charakter zadania i potrzebę wypracowania efektywnego modelu przeprowadzenia zamówienia publicznego wydłużył się etap przygotowań do realizacji zadania. W trakcie procesu zamówienia ostateczna cena usługi okazała się niższa niż jej szacowanie. Konkurencja na rynku oraz postęp technologiczny spowodowały, że ceny nie wzrosły w stosunku do poprzedniego roku, natomiast wysoką inflację założono w szacowaniu (np. usługa opracowania wersji dokumentów spełniająca wymogi dostępności dla osób z niepełnosprawnościami);
- Powstawały oszczędności w toku prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego przy zakupie towarów i usług – cena składanych ofert była niższa od planowanej ceny orientacyjnej przy zachowaniu optymalnego stosunku jakości do ceny;
- Rezygnacja z części zadań z uwagi na zmianę potrzeb oraz brak konieczności ponoszenia wydatków ze środków publicznych w 2024 r., np.:
 - brak konieczności zakupu dodatkowych zewnętrznych materiałów i usług w celu uzupełnienia lub wzmocnienia przekazu NIK kierowanego do mediów i szerokiej opinii publicznej – ze względu na wystarczającą wiedzę merytoryczną wewnątrz instytucji i efektywne własne działania komunikacyjne;
 - nieskorzystanie z płatnych kampanii promocyjnych wynikające z faktu, że działania NIK (związane m.in. z upublicznianiem wyników kontroli) zapewniały odpowiedni zasięg informacji i dużą liczbę wzmianek o NIK w mediach społecznościowych. Monitoring mediów wykazał, że dodatkowe wydatkowanie środków publicznych na promocję nie było konieczne (reklama w mediach społecznościowych);
 - rezygnacja ze współpracy z jednostkami naukowymi, portalami, organizatorami targów pracy w obszarze promowania marki pracodawcy, z uwagi na zmianę potrzeb;
 - organizacji paneli ekspertów i konferencji własnymi zasobami;
 - optymalizacja wydatków NIK na rozwiązania technologiczne wykorzystywane w np. komunikacji z mediami;
 - weryfikacja zaplanowanych zadań np. w obszarze procesu naboru i rekrutacji (testy kompetencji i umiejętności) oraz zaplanowanie zmian kierunkowych.

W § 4000 *Grupa wydatków bieżących jednostki* planuje się środki, które są klasyfikowane w toku dokonywania wydatków w poszczególnych paragrafach ujętych do sfinansowania z planu tego paragrafu (tj. w paragrafach: 4210, 4220, 4260, 4280, 4300, 4340, 4360, 4380, 4390, 4400).

Największy udział w *Grupie wydatków bieżących jednostki* w 2024 r. miały nakłady na zakup usług pozostałych (56,2 %), m.in. usługi informatyczne, usługi komunalne; opłaty radiofoniczne, monitoring, konwój, koszty i prowizje bankowe. Drugą pod względem wielkości pozycję stanowiły wydatki na zakup materiałów i wyposażenia (21,1 %). Kolejnymi pozycjami w tej grupie były: zakup energii (12,7 %), opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych (5,1 %). Pozostałe pozycje wydatków stanowią w strukturze udział od 1,6 % do 0,2 %.

Pozostałe wydatki bieżące

Grupa pozostałych wydatków bieżących w 2024 r. obejmowała 15 pozycji planu wydatków, w tym: honoraria, wpłaty na PFRON, wynagrodzenia bezosobowe, zakup usług remontowych, różne opłaty i składki, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, podatek od nieruchomości, pozostałe podatki na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, opłaty na rzecz budżetu państwa, opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, składki do organizacji międzynarodowych, odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat, koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego, szkolenia pracowników, wpłaty na PPK finansowane przez podmiot zatrudniający.

Wydatki określone w ustawie budżetowej w wysokości 17 423 tys. zł zostały wykonane w kwocie 20 060 tys. zł i stanowiły 4,7 % budżetu NIK. Wzrost wydatków spowodowany był m.in. przesunięciem kwoty 1 678 tys. zł z § 4010 *Wynagrodzenia osobowe pracowników* do § 4140 *Wpłaty na PFRON*, co realizowane jest zgodnie z zaleconą przez Ministerstwo Finansów metodologią planistyczną, jak też zwiększeniem w stosunku do planu wg ustawy budżetowej wydatków na zakup usług remontowych, podatek od nieruchomości oraz wpłaty na PPK finansowane przed podmiot zatrudniający.

Nakłady na usługi remontowe ponoszono w celu zabezpieczenia przed niszczeniem i utrzymania majątku skarbu państwa w należytym stanie. Stanowiły one w 2024 r. 16,9 % pozostałych wydatków bieżących. Plan finansowy wg ustawy budżetowej na 2024 r. ustalony w wysokości 2 400 tys. zł został w trakcie roku budżetowego zwiększony o 1 390 tys. zł na realizację niezbędnych zadań nieprzewidzianych przy konstruowaniu planu wg ustawy budżetowej. Zrealizowano wydatki w wysokości 3 383 tys. zł tj. 89,3 % planu po zmianach. W toku prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego wystąpiły oszczędności w zakresie realizacji remontów budynków. Wystąpiły także oszczędności środków przeznaczonych na naprawy i konserwacje sprzętu i urządzeń. W 2024 r. stare, awaryjne i wyeksploatowane urządzenia chłodnicze i klimatyczne zostały wymienione na nowe – zmniejszyła się liczba napraw Systemów Sygnalizacji Pożarów.

Tabela nr 3. Struktura zrealizowanych wydatków na prace remontowo-budowlane oraz naprawy i konserwacje w 2024 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota (w tys. zł)	Struktura (w %)
1	2	3	4
I	Prace remontowo-budowlane	2 689	79,5
1.	Remont pomieszczeń biurowych, naprawa posadzki w gabinetach i sekretariacie Delegatury NIK w Łodzi	658	19,4
2.	Drobne roboty remontowe, bieżące konserwacje i usuwanie awarii w NIK w Warszawie, OS Goławice i delegaturach	522	15,4
3.	Remont łazienek i pomieszczeń gospodarczych – Centrala budynek B piętro 4 i 5	381	11,3
4.	Remont pomieszczeń na parterze i I piętrze w Delegaturze NIK w Krakowie	359	10,6

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota (w tys. zł)	Struktura (w %)
1	2	3	4
5.	Remont pomieszczeń biurowych na 3 piętrze Delegatury NIK w Zielonej Górze wraz z wymianą grzejników i oświetlenia, w tym oświetlenia awaryjnego i ewakuacyjnego	340	10,1
6.	Malowanie pomieszczeń wraz z remontem posadzki w Delegaturze NIK we Wrocławiu	221	6,5
7.	Remont dachu w Delegaturze NIK w Białymstoku	158	4,7
8.	Partycypacja w kosztach prac remontowo-konserwacyjnych w Delegaturach NIK w Gdańsku i Wrocławiu	50	1,5
II	Naprawy i konserwacja sprzętu i środków transportu	694	20,5
Ogółem		3 383	100,0

Na wykonanie robót remontowo-budowlanych w 2024 r. przeznaczone zostały środki w wysokości 2 689 tys. zł. Zakres remontów obejmował m. in. remont pomieszczeń biurowych, łazienek, pomieszczeń gospodarczych oraz remont dachu. Konieczność przeprowadzenia remontów każdorazowo potwierdzana jest wizją lokalną oraz sporządzoną dokumentacją wynikową. Największy udział w wydatkach na prace remontowo-budowlane miały środki wydatkowane na sfinansowanie remontu pomieszczeń biurowych i naprawę posadzki w gabinetach i sekretariacie Delegatury NIK w Łodzi. Na I i II piętrze budynku delegatury wyremontowano 35 pomieszczeń. W ramach umowy zrealizowano: malowanie sufitów i ścian o powierzchni 2 255,07 m², usunięto warstwy podłoża, wykonano wylewki oraz wymieniono wykładziny na panele – 589,01 m², zamontowano cokoły – 574,51 m. W wyniku prac poprawiono warunki BHP w budynku oraz zwiększono komfort pracy pracowników delegatury.

W grupie pozostałe wydatki bieżące w § 4700 *Szkolenia pracowników niebędących członkami służby cywilnej*, plan finansowy określony w ustawie budżetowej w wysokości 2 360 tys. zł, w trakcie roku budżetowego został zwiększony o 74 tys. zł na sfinansowanie dodatkowych potrzeb szkoleniowych zgłoszonych przez jednostki, dotyczących w szczególności przygotowania kontroli, prowadzenia czynności dowodowych, sporządzania dokumentów pokontrolnych, efektywnego pozyskiwania i analizy danych. Środki wydatkowane na ten cel w 2024 r. w wysokości 2 229 tys. zł, były niższe od założonych w ustawie budżetowej o 131 tys. zł. Przyczyną niepełnej realizacji wydatków było m.in. przeniesienie na 2025 r. części szkoleń specjalistycznych.

Plan finansowy, według ustawy budżetowej na 2024 r. w § 4170 *Wynagrodzenia bezosobowe* określony w wysokości 1 217 tys. zł, został zmniejszony w trakcie roku budżetowego o 61 tys. zł. Wydatki zostały wykonane w kwocie 891 tys. zł i stanowiły 77,1 % planu po zmianach.

Przeniesienie środków wynikało z realizacji zadań obejmujących sporządzenie opinii przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, a nie jak pierwotnie planowano osoby fizyczne. Przyczyną niepełnej realizacji wydatków na wynagrodzenia bezosobowe były również oszczędności związane z nieobecnościami członków Komitetu Redakcyjnego dwumiesięcznika „Kontrola Państwowa” na posiedzeniach, oszczędności na honorariach autorskich oraz tłumaczeniach związane z mniejszą liczbą artykułów niż wstępnie planowano.

Wydatki majątkowe

W 2024 r. wydatki majątkowe planowane w ustawie budżetowej w wysokości 26 718 tys. zł zostały wykonane w kwocie 17 257 tys. zł i stanowiły 4,0 % ogólnego budżetu NIK. Suma zrealizowanych wydatków stanowiła 73,8 % planu po zmianach.

Tabela nr 4. Struktura wydatków majątkowych w 2024 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Wydatki (w tys. zł)	Struktura (w %)
1	2	3	4
I	Zakup gotowych składników majątkowych, z tego:	10 306	59,7
1.	Sprzęt komputerowy	4 483	26,0
2.	Urządzenia techniczne	255	1,5
3.	Transport	1 078	6,2
4.	Wypożyczenie	274	1,6
5.	Wartości niematerialne i prawne	4 216	24,4
II.	Nakłady na adaptację i modernizację obiektów NIK, z tego:	6 951	40,3
1.	Modernizacja wentylacji na dachu budynku B NIK w Warszawie wraz z robotami towarzyszącymi	1 151	6,7
2.	Rozbudowa budynku Ośrodka Szkoleniowego NIK w Goławicach o zewnętrzny szyb windy (wraz z windą)	820	4,8
3.	Wykonanie nowej instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacji dla budynku Delegatury w Kielcach	665	3,9
4.	Przebudowa ogrodzenia terenu posesji w Delegaturze NIK w Katowicach	643	3,7
5.	Wykonanie prac budowlanych niezbędnych do świadczenia usług transmisji danych w Sieci WAN oraz dostępu do Internetu – światłowody	471	2,7
6.	Wykonanie systemów zabezpieczenia technicznego w budynkach NIK w Warszawie	465	2,7
7.	Przebudowa pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych, wymiana oświetlenia oraz wykonanie zabudowy meblowej w archiwum w Delegaturze w Szczecinie	389	2,3
8.	Przebudowa schodów – zejścia do rzeki w Ośrodku Szkoleniowym NIK w Goławicach	375	2,2
9.	Modernizacja węzła ciepłego w budynku A Delegatury NIK w Katowicach	239	1,4
10.	Projekt i wydzielanie pomieszczeń w budynku oraz projekt altany śmietnikowej Delegatura w Kielcach	192	1,1
11.	Projekt i wykonanie instalacji sygnalizacji pożarowej w budynku Delegatury NIK w Łodzi	184	1,1
12.	Przebudowa wejścia do pomieszczeń Delegatury NIK w Gdańsku	159	0,9
13.	Utworzenie ośrodka zapasowego (serwerownia) dla platformy cyfrowej wspierającej procesy kontroli w zakresie zarządzania i analityki	129	0,8

Lp.	Wyszczególnienie	Wydatki (w tys. zł)	Struktura (w %)
1	2	3	4
14.	Wymiana i montaż nowych klimatyzatorów w pomieszczeniach biurowych Delegatury we Wrocławiu	127	0,7
15.	Wykonanie modernizacji pomieszczeń na potrzeby Departamentu w Centrali NIK	126	0,7
16.	Modernizacja sterowania salami konferencyjnymi	109	0,6
17.	Dostosowanie budynków NIK w Warszawie dla potrzeb osób z niepełnosprawnością	94	0,5
18.	Modernizacja systemu telewizji dozorowo-użytkowej CCTV i systemu włamaniowo-napadowego SSWiN	92	0,5
19.	Wykonanie projektu oraz modernizacja kanalizacji na terenie Delegatury NIK w Bydgoszczy	89	0,5
20.	Pozostałe (m.in. montaż klimatyzatorów, przebudowa pomieszczeń biurowych, modernizacja systemu uzdatniania wody, modernizacja rozdzielni elektrycznej Ośrodka Szkoleniowego, montaż drzwi antywłamaniowych oraz folii antywłamaniowej w oknach serwerowni)	432	2,5
Ogółem		17 257	100,0

5. Zamówienia publiczne udzielane przez NIK

W 2024 r. NIK udzielała zamówień powyżej kwoty 130 000 zł zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych⁶⁵.

W 2024 r. przeprowadzono 62 postępowania zakończone udzieleniem 117 zamówień na łączną wartość 54 545 521,11 zł brutto, w tym:

- 26 zamówień na dostawy o łącznej wartości 21 362 446,92 zł brutto,
- 78 zamówień na usługi o łącznej wartości 27 294 164,72 zł brutto,
- 13 zamówień na roboty budowlane o łącznej wartości 5 888 909,47 zł brutto.

Tabela nr 5. Zamówienia udzielone przez NIK w 2024 r. (największe pod względem wartości zawartych umów)

Lp.	Przedmiot zamówienia	Rodzaj	Tryb	Wartość umowy lub umów w zakresie zamówienia podstawowego
1.	Kompleksowa usługa sprzątnia w Centrali NIK i Delegaturach NIK w latach 2025–2026 (okres realizacji umów – 24 miesiące)	Usługa	Przetarg nieograniczony	7 746 234,45
2.	Dostawa energii elektrycznej dla Centrali NIK i Delegatur (okres realizacji umów – 36 miesięcy)	Dostawa	Przetarg nieograniczony	7 500 000,00

65 Dz. U. z 2024 r. poz. 1320.

Lp.	Przedmiot zamówienia	Rodzaj	Tryb	Wartość umowy lub umów w zakresie zamówienia podstawowego
3.	Odnowienie subskrypcji i Software Assurance dla posiadanych licencji Microsoft oraz dostawa nowych licencji	Usługa	Przetarg nieograniczony	4 327 971,29
4.	Dostawa komputerów przenośnych	Dostawa	Przetarg nieograniczony	3 767 367,00
5.	Świadczenie usługi ochrony fizycznej osób i mienia oraz monitoringu systemu włamania i napadu w obiektach zajmowanych przez Najwyższą Izbę Kontroli w latach 2025–2026 w Centrali NIK i Delegaturach (okres realizacji umowy – 24 miesiące)	Usługa	Przetarg nieograniczony	3 687 769,43
6.	Zapewnienie subskrypcji i wsparcia technicznego producenta oraz serwis Wykonawcy dla pakietu oprogramowania Trellix (okres realizacji umowy – 36 miesięcy)	Usługa	Przetarg nieograniczony	2 699 850,00
7.	Bezgotówkowy zakup paliw i produktów pozapaliwowych do samochodów NIK przy pomocy kart paliwowych (okres realizacji umowy – 36 miesięcy)	Dostawa	Przetarg nieograniczony	2 300 000,00
8.	Wsparcie i rozwój systemu do wyszukiwania pełnotekstowego	Usługa	Przetarg nieograniczony	2 234 368,80
9.	Modernizacja centralnego systemu bezpieczeństwa firewall	Dostawa	Przetarg nieograniczony	2 159 340,00
10.	Modernizacja wentylacji na dachu budynku B Centrali NIK wraz z robotami towarzyszącymi	Robota budowlana	Podstawowy bez negocjacji	1 130 176,04

W 2024 r. NIK przeprowadziła postępowania zakończone udzieleniem zamówień w następujących trybach:

- 1) przetargu nieograniczonego – zamówienia o wartości równej lub przekraczającej progi unijne (44 zamówienia, w tym 14 zamówień z uwzględnieniem przepisów właściwych dla usług społecznych), co stanowi 37,61 % wszystkich udzielonych zamówień;
- 2) podstawowym – zamówienia o wartości mniejszej niż progi unijne (73 zamówienia, w tym 16 zamówień z uwzględnieniem przepisów właściwych dla usług społecznych), co stanowi 62,39 % wszystkich zamówień.

Jak wynika z powyższego, 100 % zamówień publicznych NIK udzieliła w konkurencyjnych trybach ustawowych. Szczegółową strukturę trybów, w jakich udzielono zamówień, prezentują tabele 6 i 7.

Tabela nr 6. Udzielone w 2024 r. zamówienia, których wartość przekroczyła progi unijne, tj. 143 000 euro dla dostaw i usług

Tryb udzielenia zamówienia	Dostawy		Usługi	
	Liczba zamówień	Wartość umów (zł brutto)	Liczba zamówień	Wartość umów (zł brutto)
Przetarg nieograniczony	10	18 132 222,97	34	21 420 663,92

Tabela nr 7. Udzielone w 2024 r. zamówienia, których wartość nie przekroczyła progów unijnych, tj. 143 000 euro dla dostaw i usług (750 000 euro dla usług społecznych) oraz 5 538 000 euro dla robót budowlanych⁶⁶

Tryb udzielenia zamówienia	Dostawy		Usługi		Roboty budowlane	
	Liczba zamówień	Wartość umów (zł brutto)	Liczba zamówień	Wartość umów (zł brutto)	Liczba zamówień	Wartość umów (zł brutto)
Tryb podstawowy	16	3 230 223,95	44	5 873 500,80	13	5 888 909,47

6. Wykonanie budżetu NIK w układzie zadaniowym

W 2024 r. NIK realizowała w Funkcji 1 „Zarządzanie państwem” zadanie 1.7.: Ocena działalności organów administracji publicznej, Narodowego Banku Polskiego oraz jednostek organizacyjnych wydatkujących środki publiczne z punktu widzenia ustawowych kryteriów NIK, obejmujące następujące podzadania:

- 1.7.1. Przygotowanie i wykonanie kontroli oraz upublicznienie ich wyników,
- 1.7.2. Przygotowanie analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej oraz innych raportów dotyczących funkcjonowania państwa,
- 1.7.3. Wykonywanie niekontrolnych funkcji naczelnego organu kontroli państwowej.

Pierwsze dwa podzadania dotyczą działalności kontrolnej NIK. Trzecie podzadanie związane jest ze współpracą międzynarodową i wzmocnieniem systemu kontroli w państwie.

W 2024 r. na realizację ustalonych zadań i podzadań wydatkowane zostały środki budżetowe w kwocie 427 150 tys. zł. Wyliczeń dokonano, ustalając zakres rzeczowy wydatków dla poszczególnych podzadań z uwzględnieniem stanowisk kontrolerskich i administracyjnych, czasu efektywnie przepracowanego, ewidencjonowanego w systemie kadrowym oraz wydatków ewidencjonowanych w systemie finansowo-księgowym.

⁶⁶ Progi unijne oraz średni kurs złotego w stosunku do euro (4,6371 zł) zostały określone w obwieszczeniu Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 3 grudnia 2023 r. w sprawie aktualnych progów unijnych, ich równowartości w złotych, równowartości w złotych kwot wyrażonych w euro oraz średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych oraz konkursów (M.P. Dz. U. z 2023 r. poz. 1344).

Tabela nr 8. Wydatki NIK na realizację zadania i podzadań w 2024 r.

Kod klasyfikacji zadaniowej	Nazwa zadania i podzadania	Plan na 2024 wg ustawy budżetowej (w tys. zł)	Plan po zmianach (w tys. zł)	Wykonanie (w tys. zł)	Struktura (w %)
1.7.	Ocena działalności organów administracji publicznej, Narodowego Banku Polskiego oraz jednostek organizacyjnych wydatkujących środki publiczne z punktu widzenia ustawowych kryteriów NIK	441 130	441 130	427 150	100,00
1.7.1.	Przygotowanie i wykonanie kontroli oraz upublicznienie ich wyników	430 283	430 121	416 842	97,6
1.7.2.	Przygotowanie analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej oraz innych raportów dotyczących funkcjonowania państwa	2 063	2 062	1 673	0,4
1.7.3.	Wykonywanie niekontrolnych funkcji naczelnego organu kontroli państwowej	8 784	8 947	8 635	2,0

W 2024 r. proces finansowania poszczególnych działań przebiegał zgodnie z założeniami. Na zmiany planu wydatków miały wpływ: zmiana liczby kontrolowanych jednostek oraz pracochłonność w ramach poszczególnych kontroli, a także przeprowadzenie kontroli doraźnych, których liczba na etapie planowania nie była możliwa do określenia. Niektóre zaplanowane kontrole w 2024 r. są kontynuowane w 2025 r.

Niższa niż zakładano wartości miernika w działaniu 1.7.1.1 oraz podzadaniu 1.7.2. spowodowana była m.in. wykreśleniem ośmiu kontroli planowych (P/24/006, P/24/025, P/24/026, P/24/032, P/24/039, P/24/048, P/24/067, P/24/088) z Planu pracy NIK na 2024 rok w związku ze zleceniem przez organy Sejmu RP dwóch kontroli (P/24/095, P/24/096).

Częściowa realizacja wartości miernika w działaniu 1.7.3.3 dotyczącym współpracy z innymi organami kontroli w państwie, wynika z realizacji kontroli, które nie wymagały nawiązania współpracy i zlecenia kontroli innym organom kontroli, rewizji i inspekcji działającym w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym.

Niepełna realizacja wartości miernika w działaniu 1.7.3.4. wynika z mniejszej niż zakładano liczby referatów prezentowanych na konferencjach krajowych oraz publikacji dotyczących audytu i kontroli opublikowanych w wydawnictwach krajowych lub zagranicznych, autorstwa pracowników NIK związanych z działalnością Izby.

Tabela nr 9. Zadania, cele i mierniki NIK w 2024 r.

Kod klasyfikacji zadaniowej	Nazwa funkcji/zadania/ podzadania/działania	Cel	Nazwa miernika	Plan 2024	Wykonanie w 2024
1.7.	Ocena działalności organów administracji publicznej, Narodowego Banku Polskiego oraz jednostek organizacyjnych wydających środki publiczne z punktu widzenia ustawowych kryteriów NIK	Wspieranie działań wpływających na sprawne funkcjonowanie państwa i pozytywne oddziaływanie na skuteczność wykonywania zadań finansowanych ze środków publicznych	Procent wydatków publicznych poddanych badaniu w danym roku w ramach kontroli wykonania budżetu państwa	≥15 %	19 %
			Odsetek wniosków pokontrolnych przyjętych do realizacji przez adresatów wystąpień pokontrolnych	≥65 %	82 %
1.7.1	Przygotowanie i wykonanie kontroli oraz upublicznienie ich wyników	Dostarczenie Sejmowi, organom władzy publicznej oraz kierownikom kontrolowanych podmiotów wiarygodnych ocen i informacji niezbędnych do doskonalenia funkcjonowania administracji państwowej oraz podmiotów wykonujących zadania publiczne lub korzystających ze środków publicznych	Liczba wniosków przyjętych do realizacji do liczby wystąpień pokontrolnych	≥1,8	2,9
1.7.1.1.	Przeprowadzanie kontroli (wykonania budżetu państwa, planowanych, doraźnych)	Ocena wiarygodności rozliczeń oraz prawidłowości transakcji leżących u ich podstaw u wybranych dysponentów trzeciego i drugiego stopnia, dysponentów głównych oraz w wybranych samorządach terytorialnych	Liczba wystąpień pokontrolnych przedstawiających oceny kontrolowanej działalności (kontrolę wykonania budżetu państwa, planowe, doraźne)	≥1 800	1 464
1.7.1.4.	Centralne wspomaganie procesu kontroli	Osiągnięcie należytego poziomu jakości rezultatów czynności kontrolnych poprzez merytoryczne wspomaganie procesów kontrolnych w aspekcie prawnym i metodycznym (opinie, recenzje)	Suma liczby wydanych opinii i recenzji do projektów programów kontroli i informacji o wynikach kontroli oraz liczby uchwał Kolegium NIK i komisji rozstrzygających	≥1 300	1 935

Kod klasyfikacji zadaniowej	Nazwa funkcji/zadania/podzadania/działania	Cel	Nazwa miernika	Plan 2024	Wykonanie w 2024
1.7.1.5.	Planowanie strategiczne i zarządzanie procesami kontrolnymi	Planowanie strategiczne i operacyjne oraz koordynowanie procesów kontrolnych	Przyjęcie przez Kolegium NIK Sprawozdania z działalności NIK oraz uchwalenie planu pracy NIK na kolejny rok	w terminie	w terminie
1.7.1.6.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kontrolerów	Podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do efektywnego wykonywania czynności kontrolnych	Procent kontrolerów objętych oceną okresową uczestniczących w ciągu roku w co najmniej jednym szkoleniu specjalistycznym	>90 %	99 %
1.7.2.	Przygotowanie analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej oraz innych raportów dotyczących funkcjonowania państwa	Przekazanie Sejmowi wiarygodnych informacji i opinii niezbędnych przy debacie na temat absolutorium dla Rady Ministrów oraz informacji o wynikach przeprowadzonych kontroli	Liczba dokumentów przedstawionych Sejmowi (Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej, informacje o wynikach przeprowadzonych kontroli, inne opracowania)	≥110	104
1.7.2.1.	Opracowywanie analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej	Dokonanie analizy i syntezy rezultatów kontroli wykonania budżetu państwa oraz dokonanie oceny wykonania założeń polityki pieniężnej państwa	Terminowość przygotowania Analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej	w terminie	w terminie
1.7.2.2.	Opracowanie i przedstawienie raportów dotyczących funkcjonowania państwa w określonych sektorach, przygotowanych z wykorzystaniem wyników kontroli	Dokonanie i przedstawienie w dokumencie analitycznym syntezy wyników przeprowadzonych kontroli zawartych w planie pracy NIK, bądź syntezy w obszarach istotnych dla funkcjonowania Państwa	Liczba informacji o wynikach kontroli	≥120	130
1.7.3.	Wykonywanie niekontrolnych funkcji naczelnego organu kontroli państwowej	Zwiększenie wpływu NIK jako naczelnego organu kontroli państwowej na system kontroli w państwie	Liczba informacji i zmianek w mediach o działalności i kontrolach NIK	>18 000	26 418

Kod klasyfikacji zadaniowej	Nazwa funkcji/zadania/ podzadania/działania	Cel	Nazwa miernika	Plan 2024	Wykonanie w 2024
1.7.3.1.	Współpraca międzynarodowa	Wymiana wiedzy i doświadczeń oraz prowadzenie kontroli równoległych – poprzez współpracę z NOK innych krajów, ETO, organizacjami międzynarodowymi; audyt organizacji międzynarodowych	Liczba zdarzeń w ramach współpracy międzynarodowej (spotkania, seminaria, podpisane porozumienia i umowy, raporty z międzynarodowych kontroli równoległych i audytu organizacji międzynarodowych)	>150	235
1.7.3.2.	Realizacja zadań niekontrolnych wykonywanych na rzecz Sejmu oraz innych organów państwa	Przygotowanie rocznego sprawozdania oraz udział w posiedzeniach komisji i rządowych zespołach problemowych	Odsetek zaproszeń na posiedzenia komisji i podkomisji sejmowych przyjętych przez NIK	≥50 %	51 %
1.7.3.3.	Współpraca z innymi organami kontroli w państwie	Wzmocnienie więzi instytucjonalnej z wybranymi podmiotami wykonującymi czynności kontrolne w państwie poprzez wymianę informacji i koordynowanie działań – zgodnie z zawartymi umowami	Liczba kontroli wspólnych i zleconych przez NIK	≥70	65
1.7.3.4.	Wzmacnianie systemu kontroli w państwie	Wzmocnienie skuteczności i efektywności czynności kontrolnych i badań audytowych w Polsce poprzez prace nad metodyką oraz upowszechnianie rezultatów	Liczba referatów prezentowanych na konferencjach krajowych oraz publikacji dotyczących audytu i kontroli opublikowanych w wydawnictwach krajowych lub zagranicznych, autorstwa pracowników NIK	>45	42

Załączniki

Wykaz informacji o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. (P/24/001), przeprowadzonych w roku 2024 u dysponentów wybranych części budżetu państwa

Wykaz kontroli planowych zrealizowanych w 2024 r. zakończonych informacją o wynikach kontroli lub odstępniem od jej sporządzenia

Wykaz kontroli doraźnych zakończonych wystąpieniem pokontrolnym w 2024 r. lub informacją o ich wynikach, zatwierdzonej do 31 grudnia 2024 r.

Wykaz tematów kontroli planowych i doraźnych realizowanych w 2024 r., według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.

Załącznik nr 1

Wykaz informacji o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. (P/24/001)⁶⁷, przeprowadzonych w roku 2024 u dysponentów wybranych części budżetu państwa

Lp.	Tytuł
1.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 11 – Krajowe Biuro Wyborcze.
2.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 12 – Państwowa Inspekcja Pracy.
3.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu sądów powszechnych w 2023 r.
4.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 16 – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
5.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 18 – Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo.
6.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 19 – Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Reprywatyzacji.
7.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 20 – Gospodarka oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji.
8.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w częściach 21 – Gospodarka morską, 39 – Transport i 69 – Żegluga śródlądowa.
9.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w częściach 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Promocji Kultury.
10.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 25 – Kultura fizyczna oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.
11.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 27 – Informatyzacja oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców.
12.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 29 – Obrona narodowa.
13.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w częściach 31 – Praca, 44 – Zabezpieczenie społeczne i 63 – Rodzina oraz planów finansowych Fundusz Pracy i Funduszu Solidarnościowego.
14.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w częściach 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne i 62 – Rybołówstwo.
15.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 37 – Sprawiedliwość.
16.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w częściach 41 – Środowisko i 51 – Klimat.
17.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 42 – Sprawy wewnętrzne oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Wsparcia Policji.
18.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 46 – Zdrowie oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Medycznego.
19.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 47 – Energia oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Wypłaty Różnicy Ceny.
20.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 66 – Rzecznik Praw Pacjenta oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Kompensacyjnego Badań Klinicznych.
21.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonanie planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego i Funduszu Administracyjnego.

⁶⁷ Z kontroli P/24/001 sporządzono 46 informacji o wynikach kontroli. Jej wyniki zostały również przedstawione w *Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku*. Wyniki *Analizy* zostały omówione w *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku* na str. 45.

Lp.	Tytuł
22.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej.
23.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/02 – Województwo dolnośląskie.
24.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/04 – Województwo kujawsko-pomorskie.
25.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/06 – Województwo lubelskie.
26.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/08 – Województwo lubuskie.
27.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/10 – Województwo łódzkie.
28.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/12 – Województwo małopolskie.
29.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/14 – Województwo mazowieckie.
30.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/16 – Województwo opolskie.
31.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/18 – Województwo podkarpackie.
32.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/20 – Województwo podlaskie.
33.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/22 – Województwo pomorskie.
34.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/24 – Województwo śląskie.
35.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/26 – Województwo świętokrzyskie.
36.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/28 – Województwo warmińsko-mazurskie.
37.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/30 – Województwo wielkopolskie.
38.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 85/32 – Województwo zachodniopomorskie.
39.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 88 – Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury.
40.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.
41.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, realizacja zadań finansowanych z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej.
42.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
43.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
44.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.
45.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planu finansowego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.
46.	Informacja o wynikach kontroli Wykonanie w 2023 r. planów finansowych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, realizacja zadań finansowanych z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej.

Załącznik nr 2

Wykaz kontroli planowych zrealizowanych w 2024 r. zakończonych informacją o wynikach kontroli lub odstąpieniem od jej sporządzenia

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
1.	Działania wybranych organów administracji publicznej na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa	P/23/003	Departament Administracji Publicznej	Administracja publiczna	65
2.	Funkcjonowanie systemu informatycznego Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców (CEPiK 2.0) oraz zarządzanie Funduszem Celowym CEPiK	P/23/004	Departament Administracji Publicznej	Informatyzacja	Sprawozdanie 2023 ⁶⁸
3.	Realizacja Narodowego Planu Szerokopasmowego	P/23/005	Departament Administracji Publicznej	Informatyzacja	42
4.	Realizacja zadań publicznych w zakresie wspierania Polonii i Polaków za granicą	P/23/006	Departament Administracji Publicznej	Sprawy zagraniczne	44
5.	Udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacja prawna	P/23/007	Departament Administracji Publicznej	Sprawiedliwość	47
6.	Organizacja i polityka kadrowa Służby Celno-Skarbowej	P/23/008	Departament Budżetu i Finansów	Budżet	Sprawozdanie 2023
7.	Wsparcie finansowe samorządów przez państwo w okresie reform podatkowych i odbudowy gospodarki po epidemii COVID-19	P/23/009	Departament Budżetu i Finansów	Finanse publiczne	73
8.	Zmiany podatkowe w ramach Polskiego Ładu oraz tarcz antyinflacyjnych	P/23/010	Departament Budżetu i Finansów	Finanse publiczne	Sprawozdanie 2023
9.	Wykonanie założeń polityki pieniężnej w 2023 roku ⁶⁹	P/24/002	Departament Budżetu i Finansów	Budżet	Sprawozdanie 2023

⁶⁸ Kontrole planowe zakończone informacją o wynikach kontroli zatwierdzoną przez Prezesa NIK w I kwartale 2024 r. i omówione w *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku* zostały oznaczone w tabeli jako „Sprawozdanie 2023”.

⁶⁹ Wyniki tej kontroli zostały przedstawione w *Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 roku*.

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
10.	Działania Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie weryfikacji zasadności i prawidłowości skorzystania z ulgi termomodernizacyjnej	P/24/008	Departament Budżetu i Finansów	Finanse publiczne	75
11.	Rozwój elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej	P/22/015	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Energia	Sprawozdanie 2023
12.	Funkcjonowanie rynku mocy w systemie elektroenergetycznym	P/22/016	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Energia	68
13.	Efekty działalności systemu instytucji otoczenia biznesu	P/23/011	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	70
14.	Sektor kosmiczny i jego rozwój	P/23/012	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	71
15.	Funkcjonowanie systemów zarządzania kryzysowego na kolei	P/23/017	Departament Infrastruktury	Transport	78
16.	Realizacja wybranych inwestycji przez Poczta Polską S.A.	P/23/018	Departament Infrastruktury	Łączność	72
17.	Realizacja inwestycji drogowych w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	P/24/019	Departament Infrastruktury	Administracja publiczna	80
18.	Finansowanie kinematografii	P/23/022	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Sprawozdanie 2023
19.	Funkcjonowanie Muzeum Narodowego w Warszawie	P/23/023	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Sprawozdanie 2023
20.	Fundusz Wsparcia Kultury	P/23/024	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	92
21.	Szkolnictwo zawodowe	P/23/025	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Oświata i wychowanie	86

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
22.	Pozyskanie i wdrożenie na potrzeby Sił Zbrojnych RP Bezzałogowego Systemu Rozpoznawczo-Uderzeniowego średniego zasięgu zakupionego w 2021 roku – ZASTRZEŻONA	P/23/026	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Sprawozdanie 2023
23.	Zabezpieczenie potrzeb szkoleniowych jednostek wojsk lądowych w ośrodkach i centrach szkolenia poligonowego – ZASTRZEŻONA	P/23/027	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Sprawozdanie 2023
24.	Zadania realizowane przez Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych i jednostki podległe w zakresie wychowania fizycznego i przygotowania kondycyjnego żołnierzy	P/23/028	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	58
25.	Planowanie i realizacja rozwoju Sił Zbrojnych w zakresie zwiększenia liczby żołnierzy – TAJNA	P/24/027	Departament Obrony Narodowej	Obrona Narodowa	59
26.	Funkcjonowanie posterunków Policji	P/23/029	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawy wewnętrzne	Sprawozdanie 2023
27.	Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości	P/23/030	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawiedliwość	61
28.	Poszukiwanie osób ukrywających się przed wymiarem sprawiedliwości – ZASTRZEŻONA	P/23/031	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawiedliwość	63
29.	Dochodzenie składek przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych	P/23/032	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Rodzina	Sprawozdanie 2023
30.	Rozwój systemu opieki nad dziećmi do lat 3, w tym realizacja Programu „Maluch+”	P/23/034	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Rodzina	Sprawozdanie 2023
31.	Funkcjonowanie państwowych instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi	P/23/035	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Rolnictwo	Sprawozdanie 2023

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
32.	Wsparcie rolnictwa ekologicznego	P/23/037	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Rozwój wsi	104
33.	Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych	P/23/038	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Rolnictwo	105
34.	Udzielanie koncesji na wydobywanie kopalin stałych i węglowodorów	P/22/041	Departament Środowiska	Środowisko	96
35.	Gospodarowanie środkami uzyskanymi ze sprzedaży uprawnień do emisji w drodze aukcji w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych	P/22/042	Departament Środowiska	Klimat	97
36.	Działania organów administracji publicznej na rzecz zapobiegania powstawania odpadów i zapewnienia recyklingu	P/23/039	Departament Środowiska	Środowisko	98
37.	Planowanie i realizacja monitoringu przyrody	P/23/040	Departament Środowiska	Klimat	99
38.	Badanie sprawozdania finansowego z realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze”	P/24/042	Departament Środowiska	Klimat	107
39.	Dostępność do opieki stomatologicznej finansowanej ze środków publicznych	P/23/043	Departament Zdrowia	Zdrowie	Sprawozdanie 2023
40.	Leczenie onkologiczne	P/23/044	Departament Zdrowia	Zdrowie	110
41.	Nadzór nad dopuszczeniem i obrotem lekami bez recepty w świetle bezpieczeństwa pacjentów	P/23/045	Departament Zdrowia	Zdrowie	116
42.	System oceny inwestycji w ochronie zdrowia	P/23/046	Departament Zdrowia	Zdrowie	119
43.	Przestrzeganie praw pacjenta w systemie ochrony zdrowia	P/23/047	Departament Zdrowia	Zdrowie	118
44.	Funkcjonowanie szpitali wojewódzkich	P/24/044	Departament Zdrowia	Zdrowie	117
45.	Prawidłowość zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego finansowania zadań publicznych ⁷⁰	P/23/049	Delegatura w Białymstoku	Budżet	Sprawozdanie 2023

⁷⁰ Odstępiono od sporządzenia informacji o wynikach kontroli.

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
46.	Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia, dofinansowywane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, realizowane w latach 2014–2023	P/24/050	Delegatura w Białymstoku	Zdrowie	122
47.	Ochrona przeciwpowodziowa Żuław	P/23/053	Delegatura w Gdańsku	Gospodarka wodna	Sprawozdanie 2023
48.	Realizacja przez organy administracji publicznej zadań w zakresie reglamentacji i kontroli działalności spalarni	P/23/054	Delegatura w Gdańsku	Środowisko	Sprawozdanie 2023
49.	Zabezpieczenie importu węgla kamiennego w związku z wprowadzeniem embarga na dostawy z Rosji	P/23/056	Delegatura w Katowicach	Energia	69
50.	Realizacja projektu strategicznego Leśne Gospodarstwa Węglowe	P/23/057	Delegatura w Katowicach	Środowisko	103
51.	Realizacja pilotażowego programu leczenia ostrej fazy udaru niedokrwinnego w latach 2019–2023	P/23/058	Delegatura w Katowicach	Zdrowie	112
52.	Zapewnienie obywatelom miejsc schronienia w budowach ochronnych na wypadek wystąpienia zagrożenia	P/23/061	Delegatura w Kielcach	Sprawy wewnętrzne	Sprawozdanie 2023
53.	Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych	P/23/062	Delegatura w Kielcach	Klimat	101
54.	Kształcenie obronne w klasach mundurowych szkół województwa świętokrzyskiego	P/24/060	Delegatura w Kielcach	Oświata i wychowanie	87
55.	Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych	P/24/061	Delegatura w Kielcach	Zabezpieczenie społeczne	53
56.	Działania na rzecz odpowiedniej jakości powietrza w uzdrowiskach	P/23/063	Delegatura w Krakowie	Środowisko Zdrowie	101 120
57.	Działania na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń komunikacyjnych w miastach	P/23/064	Delegatura w Krakowie	Transport	Sprawozdanie 2023

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
58.	Organizacja III Igrzysk Europejskich 2023	P/23/065	Delegatura w Krakowie	Kultura fizyczna	94
59.	Dostępność i rozwój terapii protonowej	P/24/066	Delegatura w Krakowie	Zdrowie	111
60.	Realizacja inwestycji budowlanych przez Policję	P/23/066	Delegatura w Lublinie	Sprawy wewnętrzne	64
61.	Funkcjonowanie systemu finansowania szkół niepublicznych kształcących osoby dorosłe	P/23/067	Delegatura w Lublinie	Oświata i wychowanie	90
62.	Nadzór naczelników niewyspecjalizowanych urzędów skarbowych nad prawidłowością rozliczeń podatku dochodowego od osób prawnych	P/23/068	Delegatura w Lublinie	Budżet	74
63.	Przestrzeganie przepisów o zasadach wynagradzania członków zarządów i rad nadzorczych spółek komunalnych	P/24/070	Delegatura w Lublinie	Gospodarka	76
64.	Zagospodarowanie i opodatkowanie nierozdysponowanych gruntów Skarbu Państwa w województwie łódzkim	P/23/071	Delegatura w Łodzi	Administracja publiczna	Sprawozdanie 2023
65.	Zarządzanie zasobami ludzkimi w służbie cywilnej w urzędach w województwie łódzkim	P/24/074	Delegatura w Łodzi	Administracja publiczna	46
66.	Wsparcie rozwoju turystyki ze środków Programu Przedsiębiorcza Polska Wschodnia – Turystyka	P/23/073	Delegatura w Olsztynie	Turystyka	Sprawozdanie 2023
67.	Gospodarowanie nieruchomościami Skarbu Państwa	P/23/075	Delegatura w Opolu	Aktywa państwowe	Sprawozdanie 2023
68.	Pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży	P/23/076	Delegatura w Poznaniu	Oświata i wychowanie Zdrowie	84
69.	Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą	P/23/077	Delegatura w Poznaniu	Zdrowie	113
70.	Wykorzystywanie przez administrację publiczną kampanii społecznych jako narzędzi komunikowania	P/23/078	Delegatura w Poznaniu	Administracja publiczna	49
71.	Zarządzanie reklamą w przestrzeni publicznej	P/23/079	Delegatura w Poznaniu	Transport	50

Lp.	Tytuł informacji	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Omówienie kontroli str.
72.	Ograniczanie ruchu samochodowego w miastach	P/24/079	Delegatura w Poznaniu	Transport	79
73.	Przeciwdziałanie przemocy domowej	P/24/080	Delegatura w Poznaniu	Rodzina	51
74.	Zabezpieczenie państwa w krew i jej składniki	P/23/081	Delegatura w Rzeszowie	Zdrowie	60
75.	Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim	P/23/082	Delegatura w Szczecinie	Oświata i wychowanie	Sprawozdanie 2023
76.	Realizacja programu „Laboratoria przyszłości”	P/23/083	Delegatura w Szczecinie	Oświata i wychowanie	85
77.	Ograniczenie strat wody w systemach wodociągowych w województwie zachodniopomorskim	P/24/084	Delegatura w Szczecinie	Gospodarka wodna	100
78.	Realizacja przez wybrane samorządy województwa mazowieckiego zadań w zakresie zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	P/23/085	Delegatura w Warszawie	Zabezpieczenie społeczne	52
79.	Funkcjonowanie administracji miar	P/23/088	Delegatura we Wrocławiu	Gospodarka	Sprawozdanie 2023
80.	Badanie sprawozdania finansowego Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły ⁷¹	P/24/089	Delegatura we Wrocławiu	Gospodarka wodna	108
81.	Funkcjonowanie publicznych uczelni muzycznych	P/24/090	Delegatura we Wrocławiu	Szkolnictwo wyższe i nauka	91
82.	Wydawanie przez organy wykonawcze gmin decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	P/23/090	Delegatura w Zielonej Górze	Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo	Sprawozdanie 2023
83.	Zapobieganie bezdomności zwierząt domowych	P/24/093	Delegatura w Zielonej Górze	Administracja publiczna	54

71 Z kontroli nie sporządzono informacji o wynikach kontroli.

Załącznik nr 3

Wykaz kontroli doraźnych zakończonych wystąpieniem pokontrolnym⁷² w 2024 r. lub informacją o wynikach, zatwierdzoną do 31 grudnia 2024 r.⁷³

* Kontrole, z których opracowano informacje o wynikach kontroli oznaczono pogrubieniem

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
1.	Stan wdrożenia przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie metody ustalania WIBOR	I/22/002/KBF	Departament Budżetu i Finansów	77
2.	Wybrane koszty działalności Banku Gospodarstwa Krajowego, w tym w zakresie finansowania zadań informacyjno-promocyjnych i kampanii społecznych, oraz działania Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w zakresie zlecania i rozliczania zadań powierzonych do realizacji Bankowi Gospodarstwa Krajowego	I/23/001/KBF	Departament Budżetu i Finansów	
3.	Finansowanie i realizacja zadań związanych z edukacją klientów podmiotów rynku finansowego	I/23/003/KBF	Departament Budżetu i Finansów	
4.	Sporządzanie bilansu budżetu państwa za rok 2023 oraz prawidłowość prowadzenia ewidencji, stanowiącej podstawę sporządzenia bilansów budżetu państwa za lata 2021–2023	I/24/001/KBF	Departament Budżetu i Finansów	
5.	Prawidłowość realizacji zbywania Prawa wieczystego użytkowania nieruchomości gruntowych przez PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa	I/23/002/KGP	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	
6.	Najem, budowa i wykorzystanie budynków biurowych przez urzędy oraz spółki skarbu państwa	I/23/001/KIN	Departament Infrastruktury	
7.	Funkcjonowanie Krajowego Zasobu Nieruchomości ze szczególnym uwzględnieniem gospodarowania nieruchomości wchodzącymi w skład Zasobu KZN	I/23/002/KIN	Departament Infrastruktury	
8.	Nadzór nad zarządzaniem ruchem drogowym – oznakowanie dróg	I/24/001/KIN	Departament Infrastruktury	
9.	Przyznawanie środków wsparcia finansowego przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji na tworzenie Branżowych Centrów Umiejętności	I/23/001/KNO	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	

⁷² Zakończonych podpisaniem ostatniego wystąpienia pokontrolnego

⁷³ W przypadku trzech z pięciu kontroli, z których w 2024 r. opracowano informację o wynikach kontroli, ostatnie wystąpienie pokontrolne zostało podpisane w 2023 r. Są to kontrole I/23/003/KON, D/21/506 oraz I/23/002/LRZ.

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
10.	Działania państwa w związku z incydem z dnia 16 grudnia 2022 r. – ZASTRZEŻONA	I/23/003/KON	Departament Obrony Narodowej	Sprawozdanie 2023 ⁷⁴
11.	Obsługa Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych przez Bank Gospodarstwa Krajowego	I/23/004/KON	Departament Obrony Narodowej	60
12.	Osiąganie zdolności bojowych przez pododdziały eksploatujące bezzałogowe statki powietrzne typu ORBITER v. 2014 – ZASTRZEŻONA	K/24/001/KON	Departament Obrony Narodowej	59
13.	Realizacja przez Komendanta Służby Ochrony Państwa uwag i wniosków pokontrolnych sformułowanych przez NIK po zakończeniu kontroli P/20/036 Funkcjonowanie Służby Ochrony Państwa	K/23/004/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	
14.	Funkcjonowanie Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji	R/23/005/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	
15.	Realizacja przez Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zadań wynikających z przepisów ustawy o lotach najważniejszych osób w państwie	R/23/006/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	
16.	Wykonywanie zadań przez Lotnictwo Policji	I/24/002/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	65
17.	Funkcjonowanie systemu łączności w służbach zlokalizowanych w m.st. Warszawie	R/24/001/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	
18.	Funkcjonowanie Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu	R/24/003/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	
19.	Dofinansowanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych działań płatników składek na poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy	I/23/002/KPS	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	
20.	Realizacja zadań Konkursu „Razem możemy więcej”	R/23/003/KPS	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	
21.	Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych prowadzona przez warsztaty terapii zajęciowej oraz jej finansowanie przez powiaty	R/23/004/KPS	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	

⁷⁴ Informacje o wynikach kontroli doraźnych zatwierdzone przez Prezesa NIK w I kwartale 2024 r. i omówione w *Sprawozdaniu z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2023 roku* zostały oznaczone w tabeli jako „Sprawozdanie 2023”.

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
22.	Wydawanie decyzji zezwalających na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej przez wybrane starostwa województwa mazowieckiego w latach 2023–2024	I/23/002/KRR	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	106
23.	Działania edukacyjne i doradcze, w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, prowadzone przez Fundację na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa	I/24/001/KRR	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	
24.	Sposób wykorzystania środków pochodzących z dotacji przedmiotowej na realizację przez Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka zadań z zakresu postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej	S/24/002/KRR	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	
25.	Wykorzystanie środków na wykonanie projektów, realizowanych przez Polskie Domy Drewniane Spółka Akcyjna, dofinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój	S/24/001/KSI	Departament Środowiska	
26.	Przyznawanie i rozliczanie środków wsparcia finansowego udzielanego przez Instytut Dziedzictwa i Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego oraz realizacja zadań finansowanych lub współfinansowanych z Funduszu Patriotycznego	D/23/511	Departament Strategii Uczestnicy: KAP, KNO, KST, LKR, LLO, LRZ, LWA	93
27.	Nadzór Ministra Spraw Zagranicznych nad działalnością konsularną	I/23/001/KST	Departament Strategii	45
28.	Gospodarka finansowa i działalność Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie	I/24/001/KST	Departament Strategii	115
29.	Prawidłowość stosowania szczepionek przeciw COVID-19 przez wybrane punkty szczepień	I/23/003/KZD	Departament Zdrowia	123
30.	Realizacja programów zdrowia prokreacyjnego w latach 2021–2023	R/23/004/KZD	Departament Zdrowia	
31.	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna dla dzieci	R/24/001/KZD	Departament Zdrowia	
32.	Realizacja przez Miasto Białystok inwestycji mającej na celu przekształcenie lotniska Białystok-Krywlany z lotniska użytku wyłącznego na lotnisko użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji	I/23/005/LBI	Delegatura w Białymstoku	
33.	Ochrona i zarządzanie terenami zielonymi w miastach województwa podlaskiego	I/23/006/LBI	Delegatura w Białymstoku	102
34.	Planowanie i przygotowanie do realizacji budowy obwodnicy Ostrołęki w ciągu drogi krajowej nr 53	I/24/002/LBI	Delegatura w Białymstoku	

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
35.	Organizacja, przyznawanie środków oraz realizacja przedsięwzięć w ramach konkursu „Sport dla wszystkich”	R/23/004/LBI	Delegatura w Białymstoku	
36.	Rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Włocławku	I/23/002/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	121
37.	Realizacja i finansowanie inwestycji pn. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 249 wraz z uruchomieniem przeprawy promowej przez Wisłę na wysokości Solca Kujawskiego i Czarnowa	I/23/006/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
38.	Gospodarka majątkowo-finansowa Regionalnego Szpitala Specjalistycznego im. dr. Władysława Biegańskiego w Grudziądzu	I/24/002/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
39.	Prowadzenie postępowań w sprawach nienależnie pobranych świadczeń z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	I/24/006/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
40.	Gospodarka majątkowo-finansowa Szpitala Powiatowego sp. z o.o. w Golubiu-Dobrzyniu	S/24/001/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
41.	Wybrane aspekty gospodarowania odpadami na terenie Gminy Pakość	S/24/003/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
42.	Rozbudowa Teatru Polskiego im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy	S/24/004/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
43.	Przyznawanie i rozliczanie dotacji oświatowych w powiecie aleksandrowskim dla niesamorządowych szkół publicznych oraz dla szkół niepublicznych	S/24/005/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	
44.	Realizacja Rządowego programu na rzecz zwiększania szans rozwojowych Ziemi Słupskiej na lata 2019–2026	I/23/001/LGD	Delegatura w Gdańsku	
45.	Realizacja zadań publicznych w ramach inicjatywy lokalnej w wybranych jednostkach samorządu terytorialnego województwa pomorskiego w latach 2021–2023	I/23/002/LGD	Delegatura w Gdańsku	
46.	Wykonanie wniosków pokontrolnych sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym NIK sporządzonym po kontroli P/23/062 „Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych” w Słowińskim Parku Narodowym	K/24/001/LGD	Delegatura w Gdańsku	
47.	Zapewnienie zasilania w energię elektryczną placówek ochrony zdrowia na wypadek sytuacji kryzysowych i stanów nadzwyczajnych	R/23/003/LKA	Delegatura w Katowicach	
48.	Usunięcie odpadów niebezpiecznych zdeponowanych w Mysłowicach przy ul. Brzezińskiej	S/23/001/LKA	Delegatura w Katowicach	

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
49.	Funkcjonowanie i realizacja zadań przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Żywcu	S/23/004/LKA	Delegatura w Katowicach	
50.	Działania właściwych organów i instytucji w związku z zaprzestaniem działalności Kopalni Siersza w Trzebinii oraz występowaniem zapadlisk na terenie Miasta i Gminy Trzebinia	S/23/005/LKA	Delegatura w Katowicach	
51.	Budowa Świętokrzyskiego Kampusu Laboratoryjnego Głównego Urzędu Miar oraz wybrane zagadnienia dotyczące działalności Głównego Urzędu Miar	I/24/001/LKI	Delegatura w Kielcach	
52.	Doradztwo zawodowe w szkołach województwa świętokrzyskiego	I/24/002/LKI	Delegatura w Kielcach	88
53.	Realizacja szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy w szkołach województwa świętokrzyskiego	I/24/003/LKI	Delegatura w Kielcach	89
54.	Przygotowanie wybranych jednostek z terenu województwa świętokrzyskiego do zapewnienia ciągłości funkcjonowania szpitala w sytuacjach kryzysowych	I/24/004/LKI	Delegatura w Kielcach	
55.	Zapewnienie dostępu obywateli wykluczonych cyfrowo do środków publicznych w województwie świętokrzyskim	R/23/001/LKI	Delegatura w Kielcach	
56.	Rozpoznanie i zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt w przyrodzie	R/23/002/LKI	Delegatura w Kielcach	
57.	Nadzór wybranych organów Policji z terenu województwa świętokrzyskiego nad posiadaną bronią do celów kolekcjonerskich	R/23/003/LKI	Delegatura w Kielcach	
58.	Prawidłowość i skuteczność działań gmin województwa małopolskiego wobec dłużników alimentacyjnych	I/23/002/LKR	Delegatura w Krakowie	
59.	Działania realizowane przez Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie na rzecz diagnostyki i zapewnienia opieki nad pacjentami z przewlekłą chorobą nerek	R/24/002/LKR	Delegatura w Krakowie	
60.	Powołanie i działalność spółki Kraków5020 sp. z o.o.	S/23/001/LKR	Delegatura w Krakowie	
61.	Prawidłowość udzielania i rozliczania przez Gminę Myślenice dofinansowania dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w latach 2021–2024	S/24/001/LKR	Delegatura w Krakowie	

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
62.	Funkcjonowanie samorządowych bibliotek publicznych w województwie łódzkim	I/23/003/LLO	Delegatura w Łodzi	
63.	Wybrane zagadnienia gospodarki finansowej realizowanej przez gminy województwa łódzkiego w latach 2022–2023	I/24/001/LLO	Delegatura w Łodzi	
64.	Gospodarowanie sprzętem medycznym przez wybrane podmioty w województwie lubelskim	I/23/002/LLU	Delegatura w Lublinie	
65.	Wybrane aspekty wykonywania nadzoru nad realizacją umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej przez Lubelski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia	I/23/003/LLU	Delegatura w Lublinie	
66.	Wykonanie planu finansowego wybranych jednostek budżetowych funkcjonujących w ramach części 85/06 – województwo lubelskie	I/23/004/LLU	Delegatura w Lublinie	
67.	Gospodarowanie nieruchomościami publicznych uczelni w województwie lubelskim	I/24/001/LLU	Delegatura w Lublinie	
68.	Realizacja przez SPZOZ w Lubartowie wniosków pokontrolnych NIK, sformułowanych po kontroli I/23/002 „Gospodarowanie sprzętem medycznym przez wybrane podmioty w województwie lubelskim”	K/24/003/LLU	Delegatura w Lublinie	
69.	Zapewnienie szpitalnej opieki neonatologicznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego	I/23/002/LOL	Delegatura w Olsztynie	
70.	Ochrona danych pacjentów przed cyberatakami w podmiotach leczniczych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego	I/23/003/LOL	Delegatura w Olsztynie	
71.	Zarządzanie mieniem Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie w latach 2021–2023	I/23/004/LOL	Delegatura w Olsztynie	
72.	Zapewnienie prawidłowego otoczenia prawnego dla efektywnego funkcjonowania Lokalnych Grup Działania	I/24/001/LOL	Delegatura w Olsztynie	
73.	Bezpieczeństwo podopiecznych placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 prowadzonych na terenie województwa opolskiego	I/24/002/LOP	Delegatura w Opolu	
74.	Gospodarka majątkowa i finansowa wybranych jednostek organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	R/23/004/LOP	Delegatura w Opolu	
75.	Realizacja inwestycji drogowych wraz z bieżącym utrzymaniem dróg leśnych w wybranych jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	R/24/001/LOP	Delegatura w Opolu	

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
76.	Pomoc udzielana ofiarom przemocy domowej w województwie wielkopolskim	I/23/001/LPO	Delegatura w Poznaniu	
77.	Opieka psychiatryczna dla dorosłych w województwie wielkopolskim	I/23/002/LPO	Delegatura w Poznaniu	
78.	Funkcjonowanie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w tym prowadzenie gospodarki finansowo-majątkowej	I/23/003/LPO	Delegatura w Poznaniu	
79.	Organizacja, finansowanie i funkcjonowanie Zespołu Placówek Wychowawczych w Łobżenicy	I/23/004/LPO	Delegatura w Poznaniu	
80.	Dostępność krytych pływalni komunalnych dla społeczności lokalnej w województwie wielkopolskim	I/23/005/LPO	Delegatura w Poznaniu	
81.	Utrzymanie sieci dróg gminnych na obszarach zabudowy mieszkalnej w województwie wielkopolskim	I/24/001/LPO	Delegatura w Poznaniu	81
82.	Przygotowanie organów państwa na wypadek masowego napływu cudzoziemców do Polski	D/21/506	Delegatura w Rzeszowie Uczestnicy: KST, LBI, LLU, LOL, LRZ	Sprawozdanie 2023
83.	Realizacja przez organy państwa zadań związanych z repatriacją	D/23/504	Delegatura w Rzeszowie Uczestnicy: LPO, LRZ, LWA	43
84.	Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży	D/23/510	Delegatura w Rzeszowie Uczestnicy: LGD, LLO, LOL, LOP, LRZ	114
85.	Zjawisko pozornego outsourcingu świadczeń zdrowotnych w wybranych szpitalach z terenu województwa podkarpackiego	I/23/002/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	Sprawozdanie 2023
86.	Sposób wykonania przez jednostki samorządu terytorialnego wniosków pokontrolnych sformułowanych w wystąpieniach pokontrolnych w związku z kontrolą „Utrzymanie i wykorzystanie Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo na terenie województwa podkarpackiego”	K/23/005/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	
87.	Funkcjonowanie wybranych szkół publicznych i niepublicznych na terenie Miasta Dębica	S/23/004/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	
88.	Funkcjonowanie Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Przemyślu	S/24/001/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	
89.	Zapewnienie bezpieczeństwa teleinformatycznego przez jednostki samorządu terytorialnego województwa zachodniopomorskiego	I/23/001/LSZ	Delegatura w Szczecinie	

Lp.	Tytuł kontroli	Numer kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Omówienie kontroli str.
90.	Realizacja wybranych zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego na terenie województwa zachodniopomorskiego	I/23/005/LSZ	Delegatura w Szczecinie	
91.	Działalność samorządowych instytucji kultury w województwie zachodniopomorskim	I/24/001/LSZ	Delegatura w Szczecinie	
92.	Realizacja przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Szczecinie zadań w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi, w tym nadzoru nad tymi zadaniami	S/23/002/LSZ	Delegatura w Szczecinie	
93.	Realizacja zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie Gminy Miasto Stargard	S/23/003/LSZ	Delegatura w Szczecinie	
94.	Działalność Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku w zakresie pozyskania drewna z cięć planowych oraz surowca kłęskowego w latach 2021–2023	S/23/004/LSZ	Delegatura w Szczecinie	
95.	Funkcjonowanie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym	D/23/514	Delegatura w Warszawie Uczestnicy: LGD, LWA	
96.	Realizacja przez Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o. Programu Dobrowolnych Nabyć	I/23/002/LWA	Delegatura w Warszawie	
97.	Organizacja i przeprowadzenie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pierwszego naboru wniosków do „Ścieżki SMART” realizowanego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki	I/23/001/LWR	Delegatura we Wrocławiu	72
98.	Likwidacja Szpitala Tymczasowego przy ul. Rakietowej 33 we Wrocławiu	I/23/002/LWR	Delegatura we Wrocławiu	
99.	Organizacja zbiorowego transportu publicznego na przykładzie wybranych gmin województwa dolnośląskiego	I/24/001/LWR	Delegatura we Wrocławiu	
100.	Realizacja wypłat dodatku elektrycznego przez gminy województwa lubuskiego	I/23/004/LZG	Delegatura w Zielonej Górze	
101.	Realizacja przez wybrane organy administracji publicznej województwa lubuskiego obowiązków w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	I/23/005/LZG	Delegatura w Zielonej Górze	
102.	Planowanie i wykonywanie wybranych zadań związanych z gospodarką leśną oraz sprawowanie nadzoru nad ich realizacją	R/23/003/LZG	Delegatura w Zielonej Górze	
103.	Realizacja zadań związanych z pozwoleniami na broń palną oraz nadzorem nad posiadaniem tej broni	R/24/002/LZG	Delegatura w Zielonej Górze	
104.	Realizacja wniosków pokontrolnych sformułowanych po kontroli P/18/108 „Ochrona zabytków w województwie lubuskim na wypadek sytuacji kryzysowych”	K/24/001/LZG	Delegatura w Zielonej Górze	

Załącznik nr 4

Wykaz tematów kontroli planowych i doraźnych realizowanych w 2024 r., według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.⁷⁵

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
1.	Realizacja „Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej na lata 2021–2030. Solidarność dla rozwoju”	P/24/003	Departament Administracji Publicznej	Administracja publiczna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
2.	Zapewnienie bezpieczeństwa informacji oraz ciągłości działania systemów informatycznych w jednostkach samorządu terytorialnego	P/24/004	Departament Administracji Publicznej	Informatyzacja	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
3.	Funkcjonowanie systemu powiadamiania ratunkowego w zakresie numeru alarmowego 112	P/24/005	Departament Administracji Publicznej	Administracja publiczna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
4.	Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne	P/24/095	Departament Administracji Publicznej	Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
5.	Działania Komisji Nadzoru Finansowego, Prokuratora Krajowego i Ministra Sprawiedliwości oraz jednostek im podległych i nadzorowanych na rzecz zwalczania nadużyć i przestępstw na rynku finansowym	P/24/009	Departament Budżetu i Finansów	Instytucje finansowe	Czynności kontrolne
6.	Funkcjonowanie systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu	P/24/010	Departament Budżetu i Finansów	Gospodarka	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
7.	Opracowanie ustawy budżetowej na rok 2024	P/24/011	Departament Budżetu i Finansów	Budżet	Czynności kontrolne

⁷⁵ Niniejszy wykaz zawiera tematy kontroli planowych i doraźnych, które były realizowane i nie zostały zakończone w 2024 r.

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
8.	Przeciwdziałanie uszczuplaniu dochodów z podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego	P/24/012	Departament Budżetu i Finansów	Finanse publiczne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
9.	Wykonanie budżetu państwa w 2024 roku	P/25/001	Departament Budżetu i Finansów	Budżet	Czynności kontrolne
10.	Realizacja przez Krajową Administrację Skarbową zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu wspierania agresji na Ukrainę	D/24/512	Departament Budżetu i Finansów	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
11.	Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym	P/23/013	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
12.	Zabezpieczenie i wykorzystanie krajowych zasobów surowców energetycznych	P/23/014	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka złożami kopalin	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
13.	Funkcjonowanie Grupy Kapitałowej Polski Holding Hotelowy	P/23/015	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Aktywa państwowe	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
14.	Wykorzystanie potencjału hydroenergetycznego w elektroenergetyce	P/24/013	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Energia	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
15.	Programy wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych	P/24/014	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
16.	Realizacja Programu Polskiej Energetyki Jądrowej	P/24/015	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Środowisko	Czynności kontrolne
17.	Zapewnienie ciągłości działania i odtwarzania kluczowej infrastruktury energetycznej	P/24/016	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Energia	Czynności kontrolne
18.	Przygotowanie i realizacja inwestycji w części lotniskowej w związku z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego	P/24/017	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Transport	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
19.	Funkcjonowanie Grupy Azoty	I/23/001/KGP	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	Czynności kontrolne
20.	Połączenie ORLEN SA z Grupą Lotos SA	I/24/003/KGP	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienie pokontrolne
21.	Polityka kadrowa. Zasady zatrudniania i wynagradzania w Agencji Rozwoju Przemysłu SA	S/24/004/KGP	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji	Gospodarka	Czynności kontrolne
22.	Wykluczenie komunikacyjne w transporcie kolejowym	P/23/016	Departament Infrastruktury	Transport	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
23.	Wykluczenie komunikacyjne w zakresie przewozów autobusowych mieszkańców obszarów pozamiejskich	P/23/019	Departament Infrastruktury	Transport	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
24.	Zapewnienie bezpieczeństwa kontroli ruchu lotniczego w lotnictwie cywilnym	P/23/020	Departament Infrastruktury	Transport	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
25.	Oznakowanie dróg publicznych	P/24/018	Departament Infrastruktury	Transport	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
26.	Nadzór wojewody nad realizacją na szczeblu powiatowym zadań z zakresu ewidencji gruntów i budynków	P/24/020	Departament Infrastruktury	Aktywa państwowe	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
27.	Realizacja celów zarządczych w spółkach kolejowych	P/24/021	Departament Infrastruktury	Transport	Czynności kontrolne
28.	Realizacja inwestycji kolejowych określonych w Planie Inwestycyjnym Komponentu Kolejowego Centralnego Portu Komunikacyjnego	P/24/022	Departament Infrastruktury	Transport	Czynności kontrolne
29.	Realizacja wybranych wniosków pokontrolnych sformułowanych po kontroli P/21/031 „Zarządzanie pasem drogowym w miastach”	K/24/002/KIN	Departament Infrastruktury	Transport	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
30.	Realizacja Budowy drogi ekspresowej S6 Słupsk-Gdańsk na odcinku Bożepole Wielkie-początek obwodnicy Trójmiasta. Zadanie 2: Węzeł Luzino (bez węzła) do Węzeł Szemud (z węzłem)	S/24/003/KIN	Departament Infrastruktury	Transport	Czynności kontrolne
31.	Funkcjonowanie Sieci Badawczej Łukasiewicz	P/24/023	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Szkolnictwo wyższe i nauka	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
32.	Realizacja zadań przez polskie związki sportowe w ramach programów Ministra Sportu i Turystyki	P/24/024	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Kultura fizyczna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
33.	Realizacja zadań przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji oraz Radę Mediów Narodowych	P/24/096	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Czynności kontrolne
34.	Pozyskanie i wdrożenie na potrzeby Sił Zbrojnych RP czołgu K2 w ramach umów zawartych z podmiotami z Korei Południowej	P/24/028	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Czynności kontrolne
35.	Zabezpieczenie potrzeb Sił Zbrojnych RP w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny	P/24/029	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Czynności kontrolne
36.	Realizacja zadań przez organy i urzędy w zakresie strategicznego zarządzania systemem bezpieczeństwa narodowego w odniesieniu do planowania i programowania Sił Zbrojnych RP	I/23/005/KON	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienie pokontrolne
37.	Planowanie i realizacja zadań finansowanych przez Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych	I/24/002/KON	Departament Obrony Narodowej	Obrona narodowa	Czynności kontrolne
38.	Przygotowanie do działań specjalistycznych grup ratowniczych Państwowej Straży Pożarnej	P/24/030	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawy wewnętrzne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
39.	Funkcjonowanie Funduszu Sprawiedliwości	P/24/031	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawiedliwość	Czynności kontrolne
40.	Funkcjonowanie systemu łączności w wybranych służbach podległych MSWiA	P/24/033	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawy wewnętrzne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
41.	Przygotowanie Komendy Rejonowej Policji Warszawa V na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa	R/24/004/KPB	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Sprawy wewnętrzne	Czynności kontrolne
42.	Program aktywizacyjny dla cudzoziemców „Razem Możemy Więcej”	P/24/034	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Rodzina	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
43.	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia dziennego i całodobowego w ramach Programu „Centra opiekuńczo-mieszkalne”	P/24/035	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Zabezpieczenie społeczne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
44.	Warsztaty terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami	P/24/036	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Zabezpieczenie społeczne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
45.	Finansowanie działalności domów pomocy społecznej	D/24/514	Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny	Zabezpieczenie społeczne	Czynności kontrolne
46.	Funkcjonowanie spółek z większościowym udziałem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i nadzór nad ich działalnością	P/24/037	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Rynki rolne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
47.	Nieodpłatne przekazywanie nieruchomości rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	P/24/038	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Rozwój wsi	Wysłane wystąpienie pokontrolne
48.	Wybrane aspekty gospodarowania rezerwami strategicznymi i realizacji zadań powierzonych przez Rządową Agencję Rezerw Strategicznych	R/24/003/KRR	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Gospodarka	Czynności kontrolne
49.	Wybrane aspekty działalności Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie wykrywania naruszeń	R/24//004/KRR	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Administracja publiczna	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
50.	Realizacja działań na rzecz osiągnięcia dobrego stanu wód w Polsce	P/23/041	Departament Środowiska	Gospodarka wodna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
51.	Postępowanie z olejami odpadowymi	P/24/040	Departament Środowiska	Środowisko	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
52.	Ochrona wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	P/24/041	Departament Środowiska	Gospodarka wodna	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
53.	Tworzenie i zarządzanie obszarami Natura 2000 w Polsce	P/24/043	Departament Środowiska	Środowisko	Czynności kontrolne
54.	Realizacja i rozliczanie umów finansowanych ze środków publicznych przez Polski Komitet Olimpijski	I/24/002/KST	Departament Strategii	Kultura fizyczna	Czynności kontrolne
55.	Prawidłowość planowania oraz realizacji wybranych typów transakcji, w tym kapitałowych i finansowych przez Agencję Rozwoju Przemysłu SA i wybrane jej spółki zależne oraz efekty tych transakcji	I/24/003/KST	Departament Strategii	Gospodarka	Czynności kontrolne
56.	Rozliczenie i zamknięcie inwestycji bloku energetycznego Ostrołęka C	I/24/004/KST	Departament Strategii	Energia	Czynności kontrolne
57.	Opieka paliatywna i hospicyjna finansowana ze środków publicznych	P/24/045	Departament Zdrowia	Zdrowie	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
58.	Realizacja zadań przez Narodowy Fundusz Zdrowia w latach 2021–2024	P/24/046	Departament Zdrowia	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
59.	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna dla dzieci, finansowana ze środków publicznych	P/24/047	Departament Zdrowia	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
60.	Funkcjonowanie Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji	I/24/002/KZD	Departament Zdrowia	Zdrowie	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
61.	Wykorzystanie i rozliczenie przez Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne Polfa SA środków z Funduszu Reprywatyzacji na realizację inwestycji „Budowa Centrum Rozwoju i Produkcji Leków Onkologicznych”	I/24/003/KZD	Departament Zdrowia	Gospodarka	Czynności kontrolne
62.	Modernizacja i cyfryzacja danych geodezyjnych dotyczących województwa podlaskiego	P/24/049	Delegatura w Białymstoku	Informatyzacja	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
63.	Instrumenty prawno-finansowe realizacji zadań państwa	P/24/051	Delegatura w Białymstoku	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
64.	Nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad spółką Getback SA (obecnie Capitea SA) oraz podmiotami współpracującymi ze Spółką	I/24/001/LBI	Delegatura w Białymstoku	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
65.	Sprawowanie nadzoru nad rynkiem finansowym przez Komisję Nadzoru Finansowego – wybrane zagadnienia	I/24/003/LBI	Delegatura w Białymstoku	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
66.	Organizacja oraz funkcjonowanie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, a także powołanych spółek	I/24/004/LBI	Delegatura w Białymstoku	Gospodarka	Czynności kontrolne
67.	Realizacja zadań związanych z budową obwodnic	P/24/052	Delegatura w Bydgoszczy	Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
68.	Realizacja wybranych inwestycji finansowanych ze środków z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w województwie kujawsko-pomorskim	P/24/053	Delegatura w Bydgoszczy	Rozwój regionalny	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
69.	Gospodarka majątkowo – finansowa zadłużonych szpitali w województwie kujawsko-pomorskim	I/24/008/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	Zdrowie	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
70.	Działania organów administracji publicznej na rzecz ochrony przed smogiem ze źródeł sektora komunalno-bytowego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	I/24/009/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	Środowisko	Czynności kontrolne
71.	Działalność gminnych ośrodków kultury w województwie kujawsko-pomorskim	S/24/007/LBY	Delegatura w Bydgoszczy	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
72.	Prawne uwarunkowania lokalizacji i budowy elektrowni wiatrowych w Polsce	P/24/054	Delegatura w Gdańsku	Energia	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
73.	Prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych skarbowych przez Krajową Administrację Skarbową	P/24/055	Delegatura w Gdańsku	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
74.	Utworzenie i funkcjonowanie Instytutu Dziedzictwa Solidarności oraz finansowanie wybranych zadań związanych z upamiętnianiem dziedzictwa ruchu Solidarności	I/24/002/LGD	Delegatura w Gdańsku	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienie pokontrolne
75.	Wykorzystanie wybranych rodzajów sprzętu i aparatury medycznej zakupionej w związku z zapobieganiem i zwalczaniem COVID-19	P/23/055	Delegatura w Katowicach	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
76.	Funkcjonowanie opieki nad osobami z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcie ich opiekunów	P/24/056	Delegatura w Katowicach	Zdrowie	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
77.	Gospodarcze wykorzystanie metanu kopalnianego	P/24/057	Delegatura w Katowicach	Środowisko	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
78.	Wprowadzanie do rzek zasolonych wód z kopalń węgla kamiennego województwa śląskiego	P/24/058	Delegatura w Katowicach	Gospodarka wodna	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
79.	Wykorzystanie biogazu dla celów wytwarzania energii	P/24/059	Delegatura w Katowicach	Energia	Czynności kontrolne
80.	Realizacja przez organizację pozarządową z województwa śląskiego zadań w ramach wybranych programów finansowanych z Funduszu Solidarnościowego w latach 2022–2023	I/24/001/LKA	Delegatura w Katowicach	Zabezpieczenie społeczne	Czynności kontrolne
81.	Funkcjonowanie domowej opieki hospicyjnej w województwie świętokrzyskim	P/24/062	Delegatura w Kielcach	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
82.	Rozpoznanie i zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt w przyrodzie	P/24/063	Delegatura w Kielcach	Środowisko	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
83.	Nadzór właściwych organów Policji nad posiadaną bronią do celów kolekcjonerskich	P/24/064	Delegatura w Kielcach	Sprawy wewnętrzne	Czynności kontrolne
84.	Zapewnienie dostępu obywateli wykluczonych cyfrowo do środków publicznych	P/24/065	Delegatura w Kielcach	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
85.	Zabezpieczenie jakości wód stanowiących źródło zaopatrzenia wybranych miast województwa świętokrzyskiego	I/24/005/LKI	Delegatura w Kielcach	Gospodarka wodna	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
86.	Modernizacja zabytkowego obiektu Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach	I/24/007/LKI	Delegatura w Kielcach	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Czynności kontrolne
87.	Opieka okołoporodowa w wybranych podmiotach leczniczych w województwie świętokrzyskim	R/24/006/LKI	Delegatura w Kielcach	Zdrowie	Czynności kontrolne
88.	Diagnostyka i leczenie przewlekłej choroby nerek	P/24/068	Delegatura w Krakowie	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
89.	Realizacja uchwał antysmogowych	P/24/069	Delegatura w Krakowie	Klimat	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
90.	Wybrane aspekty prowadzenia gospodarki finansowej i funkcjonowania Poczty Polskiej SA	I/24/003/LKR	Delegatura w Krakowie	Gospodarka	Czynności kontrolne
91.	Wybrane aspekty gospodarki finansowej i gospodarowania nieruchomościami w Gminie Liszki, z uwzględnieniem działalności spółki komunalnej LIKOM Sp. z o.o.	I/24/004/LKR	Delegatura w Krakowie	Gospodarka	Czynności kontrolne
92.	Bezpieczeństwo zakładów, obiektów i urzędzeń o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania aglomeracji miejskich w województwie lubelskim	P/24/071	Delegatura w Lublinie	Administracja publiczna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
93.	Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia na terenie województwa lubelskiego	P/24/072	Delegatura w Lublinie	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
94.	Zbywanie i udostępnianie nieruchomości gruntowych przez gminy miejskie	P/24/073	Delegatura w Lublinie	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
95.	Wybrane aspekty funkcjonowania spółek z udziałem Województwa Lubelskiego oraz sprawowania nad nimi nadzoru właścicielskiego	I/24/002/LLU	Delegatura w Lublinie	Gospodarka	Czynności kontrolne
96.	Wybrane aspekty działalności przewozowej oraz gospodarki majątkowej i finansowej PKP CARGO SA	I/24/004/LLU	Delegatura w Lublinie	Gospodarka	Czynności kontrolne
97.	Gospodarka finansowa i majątkowa wybranych jednostek budżetowych funkcjonujących w ramach części 85/06 – województwo lubelskie	I/24/005/LLU	Delegatura w Lublinie	Budżet	Czynności kontrolne
98.	Działania jednostek KAS w zakresie weryfikacji odliczeń i zwolnień w PIT	P/24/075	Delegatura w Łodzi	Finanse publiczne	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
99.	Funkcjonowanie Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego	I/24/002/LLO	Delegatura w Łodzi	Finanse publiczne	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
100.	Realizacja zadań inwestycyjnych w wybranych gminach województwa łódzkiego	I/24/003/LLO	Delegatura w Łodzi	Gospodarka	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienie pokontrolne
101.	Bezpieczeństwo dzieci w przedszkolach	I/24/004/LLO	Delegatura w Łodzi	Zabezpieczenie społeczne	Czynności kontrolne
102.	Realizacja programu „Granty PPGR – Wsparcie dzieci i wnuków byłych pracowników PGR w rozwoju cyfrowym”	P/24/076	Delegatura w Olsztynie	Rozwój regionalny	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
103.	Wykorzystanie unijnych instrumentów finansowych przeznaczonych na rozwój i wzrost konkurencyjności regionalnej	P/24/077	Delegatura w Olsztynie	Rozwój regionalny	Czynności kontrolne
104.	Prawidłowość działań podejmowanych przez podmioty sektora finansów publicznych w związku z budową i funkcjonowaniem zakładu produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy	D/24/513	Delegatura w Olsztynie	Rozwój regionalny	Czynności kontrolne
105.	Realizacja wybranych zadań publicznych związanych z wykorzystaniem nieruchomości położonych nad rzeką Piaśnicą w gminie Krokowa na potrzeby organizacji spływów kajakowych	S/24/002/LOL	Delegatura w Olsztynie	Kultura fizyczna	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienie pokontrolne
106.	Planowanie, realizacja i rozliczenie projektu „Modernizacji i rozbudowy Piskiego Domu Kultury”	S/24/003/LOL	Delegatura w Olsztynie	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
107.	Gospodarka majątkowa i finansowa Lasów Państwowych	P/24/078	Delegatura w Opolu	Środowisko	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
108.	Realizacja wybranych inwestycji Gminy Olesno	S/24/003/LOP	Delegatura w Opolu	Finanse publiczne	Czynności kontrolne
109.	Modernizacja wybranych linii kolejowych	P/24/081	Delegatura w Poznaniu	Transport	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
110.	System sprawdzania i oceniania egzaminów maturalnych w latach 2021–2024	I/24/003/LPO	Delegatura w Poznaniu	Oświata i wychowanie	Czynności kontrolne
111.	Funkcjonowanie spółki H. Cegielski – Poznań SA w Poznaniu, z uwzględnieniem procesów restrukturyzacyjnych i działalności inwestycyjnej w latach 2016–2024	I/24/004/LPO	Delegatura w Poznaniu	Gospodarka	Czynności kontrolne
112.	Realizacja przez Vito-Med Sp. z o.o. diagnostyki wirusologicznej finansowanej ze środków publicznych	I/24/005/LPO	Delegatura w Poznaniu	Zdrowie	Czynności kontrolne
113.	Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami dostępu do edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego w uczelniach województwa wielkopolskiego	R/24/002/LPO	Delegatura w Poznaniu	Szkolnictwo wyższe i nauka	Czynności kontrolne
114.	Realizacja wybranych zadań w zakresie orzekania o niepełnosprawności oraz ustalania poziomu potrzeb wsparcia w województwie wielkopolskim	R/24/006/LPO	Delegatura w Poznaniu	Zabezpieczenie społeczne	Czynności kontrolne
115.	Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania	P/24/082	Delegatura w Rzeszowie	Zdrowie	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
116.	Bezpieczeństwo funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania obowiązków służbowych	P/24/083	Delegatura w Rzeszowie	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
117.	Zawarcie i realizacja umowy na zakup oprogramowania „HERMES”	I/24/002/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	Sprawiedliwość	Czynności kontrolne
118.	Realizacja zadań mających na celu utworzenie w SP ZOZ MSWiA w Rzeszowie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego wraz z lądowiskiem	I/24/003/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	Zdrowie	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
119.	Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka w latach 2022–2024 oraz sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089 Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka	I/24/004/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	Zabezpieczenie społeczne	Czynności kontrolne
120.	Zawarcie i realizacja umowy o utworzenie instytucji kultury pod nazwą Muzeum „Pamięci i Tożsamości” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)	S/24/005/LRZ	Delegatura w Rzeszowie	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Czynności kontrolne
121.	Realizacja zadań związanych z poborem i wydatkowaniem opłat od środków spożywczych oraz od napojów alkoholowych	P/24/085	Delegatura w Szczecinie	Zdrowie	Wysłano wszystkie wystąpienia pokontrolne
122.	Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w szkołach ponadpodstawowych w województwach lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim	P/24/086	Delegatura w Szczecinie	Oświata i wychowanie	Czynności kontrolne
123.	Realizacja wybranych inwestycji finansowanych z Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywiąziennych Zakładów Pracy przez jednostki organizacyjne Służby Więziennej w latach 2016–2024	I/24/002/LSZ	Delegatura w Szczecinie	Sprawiedliwość	Czynności kontrolne
124.	Budowa elektrowni wiatrowych w ramach projektu pn. Las energii	I/24/003/LSZ	Delegatura w Szczecinie	Środowisko	Czynności kontrolne
125.	Realizacja wybranych inwestycji drogowych w Szczecinie	I/24/004/LSZ	Delegatura w Szczecinie	Transport	Czynności kontrolne
126.	Działania podejmowane w celu zapobiegania samowolom budowlanym w okolicach miejscowości Cisowo i Kopań	S/23/006/LSZ	Delegatura w Szczecinie	Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo	Czynności kontrolne

Lp.	Temat kontroli	Nr kontroli	Jednostka organizacyjna NIK	Dział administracji	Etap kontroli
127.	Funkcjonowanie systemu oceny wpływu w rządowym procesie legislacyjnym	P/24/087	Delegatura w Warszawie	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
128.	Działania gmin (miast) związane z usuwaniem porzuconych pojazdów w województwie mazowieckim	I/24/001/LWA	Delegatura w Warszawie	Środowisko	Czynności kontrolne Wysłane wystąpienia pokontrolne
129.	Działania Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w zakresie prawidłowego wykorzystania przez beneficjentów pomocy finansowej przyznanej z wybranych Programów Funduszy Europejskich	I/24/002/LWA	Delegatura w Warszawie	Gospodarka	Czynności kontrolne
130.	Wykorzystanie środków Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa	P/24/091	Delegatura we Wrocławiu	Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
131.	Postępowanie organów administracji publicznej z nielegalnymi wyrobami akcyzowymi	P/24/092	Delegatura we Wrocławiu	Administracja publiczna	Wysłane wszystkie wystąpienia pokontrolne
132.	Przygotowanie Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu do obsługi paszportowej i cudzoziemców	I/24/002/LWR	Delegatura we Wrocławiu	Administracja publiczna	Czynności kontrolne
133.	Finansowanie i wspieranie przez Gminę Wrocław działalności Wrocławskiego Klubu Sportowego „Śląsk Wrocław” Spółka Akcyjna	I/24/003/LWR	Delegatura we Wrocławiu	Kultura fizyczna	Czynności kontrolne
134.	Wybrane aspekty funkcjonowania Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu w latach 2021–2024	I/24/004/LWR	Delegatura we Wrocławiu	Szkolnictwo wyższe i nauka	Czynności kontrolne
135.	Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych	P/24/094	Delegatura w Zielonej Górze	Środowisko	Wysłano wszystkie wystąpienia pokontrolne